

AYLIK

SIYASİ

DERGİ

komün

1 ARALIK 1989 YIL: 1 SAYI: 2 2000 TL.

ÖĞRENCİ GENÇLİK
TARTIŞIYOR

KADIN HAREKETİ

Yıkılan duvarlar, yuvarlanan takkeler, Türk-İş Kongresi, ikinci bahara doğru...

YENİ DÜNYAYA YİNE İŞÇİ SEÇENEĞİ

‘‘ALMIŞ OLMAK’’ İÇİN DEĞİL OKUMAK İÇİN!

Komün, geçmiş deneyler üzerinde bir yükseliş, bir kendini aşma eğilimidir. İnkarcılık yok! Geçmiş, olduğu gibi tekrarlamak da. Amaç, olgunlaşan devrimci duruma müdahalede bulunarak, uygun politikalar üretmektir. Teori ile pratiğin birliğini sağlamaktır.

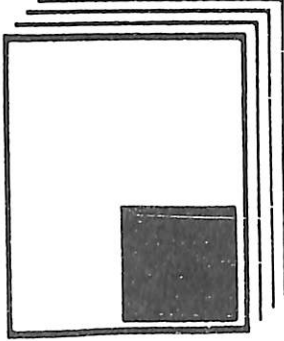
Kollektif bir ajitatörlüğü, propagandistliği ve örgütleyiciliği amaçlayan Komün’ü, ülkenin en ücra köşesine kadar ulaştırmak, okutmak, abone olmak, abona bulmak... İşte dinamik okuyuculuğun pratik kıstasları!

Komün’ü kucaklayın. Ellerinizde büyüsün.

Yas Tutan Tarih
33 KURŞUN
Günay ASLAN

© 1992 YIRGUNE NACI ASMAÇIAN
RÖPORTAJ ÖDÜLÜ

pencere yayınları

Başmusaşip Sok. 12/6 Cağaloğlu/İST.
Tel: 519 27 61

V.I.Lenin

III.
Enternasyonal
Konuşmaları

Salman Rushdie

JAGUAR GÜLÜŞÜ
(Nikaragua Gezi Notları)

Hasat Yayıncılık Adına
Sahibi ve Yazışmaları
Müdürü
Ahmet H.KIRIM

Yayın ve Haber
Yönetmeni
Hüseyin ŞİMŞEK

Yazın ve Redaksiyon
Zahide AK

Teknik Hizmetler
YÖN AJANS Reklamcılık
San. ve Tic. Ltd. Şti.

Basım
UNUTULMAZ MATBAASI
Basıldığı Tarih: 12.12.1989
Kapak Resmi
2000'e Doğru Arşivi

Genel Dağıtım
Hürriyet Holding A.Ş.

Yönetim ve Yazışma
Adresi
İnkilâp Cd. Öktem Apt.
No:21 Kat:3 Aksaray/
İSTANBUL
Telefon:589 37 83

Banka Hesabı
Ahmet H.KIRIM Akbank
Bahçelievler Şubesi
Hesap No: 0136

İlan Koşulları
Arka Kapak :400.000.TL
Kapak içi :300.000.TL
Tam Sayfa :240.000.TL
1/2 Sayfa :120.000.TL
1/4 Sayfa : 60.000.TL

Abone Koşulları
Yurtiçi 6 aylık :10.000.TL
1 yıllık :20.000.TL

Yurtdışı 1 yıllık:60 DM
Yurtdışı Fiyatı :4 DM

İÇİNDEKİLER

BAŞYAZI

- Etkin ve mücadeleci çizgide birlik..... 4

KAPAK

- Yeni dünyaya yine işçi seçeneği 6

İSSİZLİK

- Toplumsal bir kangren 15

GENÇLİK

- Mücadelenin önünü açacak çizgi 17

POLEMİK

- Kılıca özgürlük narasını özümletmenin yolu 27

KADIN HAREKETİ

- Özgürlük düzeyinin mihenk taşı 29

EKONOMİ

- Kim verecek çok para 35

YAŞAMDAN

- Depolitizasyon ya da Entellektüel zor 39

SOSYO-EKONOMİ

- Kapitalizmin ikili işlevi 45

DÜNYADAN

- Nakşalbari yolu üzerine 49

YURTDIŞI

- Dil damak aralarına..... 53

DİZİ

- 'Türşine kaçakları'nın demokrasi havariliği 54

SANAT-SİYASET

- Siyasal kişiliklerle bütünleşmiş sanatsal deha 60

DAĞARCIĞINIZDAN

- Mektuplar..... 65

KOMÜNARCA

Saşırtmadılar! Cumhurbaşkanlığı seçimi, yeni hükümet vb. olayların gürültü patırtısının ortasında kendiliğinden bir "sürpriz". Ama nerde? **Komün**'ün ilk sayısı "komünizm" ve bölücülük propagandası yaptığı iddiasıyla toplatıldı. Dedik ya şasırtmadılar.

Devrimci, demokrat basın direnme hatına bir çift omuz da bizden...

Komünarların ayak seslerinden kimler ürktü? Egemenler, dergiyi toplatarak "biz" demiş oldu. Komünarlar, sahneye çıkar çıkmaz statükonun sınırları içinde "sükûnetle" dolaşmanın hesabında olmadıklarını vurguladı. "Sessizliğin içinde bir huzur"... Ezenler ezilenlere reva gördükleri "kabristan"ı böyle tanımlar genellikle.

Başka kimler ürktü? Bunu sadece sormuş olalım. İdeolojik mücadeleyi, spekülasyon üretimiyle karıştıran dostlar, bu konuda hala biraz ısrarcı. "Düşman kardeş", kötü geleneğinin yıkıcılığını unutmamak. Açık seçik eliştiriler, polemikler istiyoruz. Başkalarına kulak vermeyi önemsiyoruz. Bunun sınırı kimseye teslim olmamak, Komünar hattı karartmamak.

Kapak konumuz işçi sınıfı. Çünkü dünya ve Türkiye gündeminin öne çıkanı da bu... Doğu Avrupa'daki sosyal şahlanışın temel dinamiği işçiler... Aralıksız sokak gösterileri ve Çekoslavakya'da genel grev! Sosyalizmin teppe takla edilişi olan bürokratik kapitalizm iflasını yaşıyor. Ve bizde Türk-İş Kongresi!.. İlk "işçi baharı" ve yaşanan kıştan sonra ikinci bahar umudu...

Komün, katkıda bulunan yazar ve çizerler konusunda "benzerleri"nden farklı bir yaklaşım amaçlıyor. Bunun tam olarak ne anlama geldiği, pratik içinde daha iyi görülecektir. Söz konusu olan kim ama kim olursa olsun "kişilere dayanma" kaygısının yabancısıyız... Muzafer Oruçoğlu'nun bu sayıdaki yazısına bir polemik bağlamında yer verdik. "Yazama" kaygısı olmayanlara duyurulur. Yalnızca farklı şeyler söyleniyor diye, yayınlamama kaygımız yok.

Başarıların tadını beraber çıkarmaya burun kıvrımayacağız. Altıncağa yakışan her türlü çabanın yanında olmalı ve dostların bizsiz kazanılan zaferlerini de gülümseyerek teslim etmesini bilmeliyiz.

Etkin ve mücadelecî çizgide birlik

Emperyalistler ve Türkiye'deki egemenler, 70'li yılların ikinci yarısında derinleşen toplumsal krize, 12 Eylül askeri faşist darbesiyle cevap verdiler. Toplumsal muhalefeti baskı ve terörle ezen cunta sistemin sık sık tıkanmaması için bir dizi program uygulandı. En başta devleti yukarıdan aşağıya reorganize etti. '61 Anayasası'nda varolan sınırlı demokratik haklar budanarak '82 Anayasası' hazırlandı. Reorganizasyona "hukuki meşruluk" kazandırıldı. Amaç, halkla hakim sınıflar arasındaki ilişkilere, hakim sınıflar lehine; hakim sınıflar arasındaki ilişkilere de Kemalist-İnönücü "Merkezci Kanat" lehine yeni biçim vermektir. Amaçlananlar süngüyle gerçekleştirildi. 12 Eylül faşist terörüyle sağlanan sessizlik, '83 sonlarından başlayarak hakim sınıf klikleri arasındaki; 84'ten başlayarak da halkla hakim sınıflar arasındaki çelişkiler derinleştikçe bozuldu. Bu çelişkilerin son yıllarda giderek sertleşmekte olduğu herkesçe görülmektedir.

Bu Statüko korunamaz

12 Eylül darbesinden 9 yıl sonra, 70'li yılların ikinci yarısında olduğu gibi gittikçe derinleşen bir ekonomik ve bunun üzerine şekillenen siyasal kriz yaşanıyor. Türk egemenleri, ne ekonomik ne de siyasal alanda krizi aşabilecek güçlü alternatiflere sahip değiller. Ellerindeki kozlar 1980'le kıyaslandığında daha etkisiz ve güçsüzdür.

Ekonomik krize 80'de "çözüm" olarak gündeme getirilen "24 Ocak modeli" diğer adıyla "ihracata yönelik sanayileşme" uygulamasının iflası, artık hiç kimse tarafından reddedilmiyor. Uygulamanın siyasal ifadesi olarak devreye sokulan cunta, orta vadede dahi bir çözüm olmadığı gibi, egemenlere büyük sorunlar yükledi. Cumhurbaşkanlığı, erken seçim vb. gibi konularda yaşananlar, çelişkilerin ne kadar boyutlandığını göstermektedir. Açık olan gerçek şudur ki,

statüko artık korunamaz bir noktadadır. 12 Eylül ile oluşturulan yapılanma çatırdamaktadır.

Bütün saldırılara ve engellere karşın ezilenler, doğrulma, ileriye atılma çizgisinde yürümektedirler.

Kürt hareketi, sisteme karşı güçlü ve devrimci bir dinamik olarak yükselmekte, egemenlerin bu konudaki geleneksel politikaları iflasa doğru gitmektedir. Baskı ve katliam uygulamalarının yanısıra başka projeler üzerinde durmak kaçınılmaz olmuş, sözde reform paketleri hazırlanmak durumunda kalmıştır. Bu politika, reformcu Kürt hareketinin çabalarına gözyummayı da içeriyor. Devrimci güçleri devre dışı bırakmak ya da etkisiz bir güç haline getirmek... Bir çok dolap ve komployu içeren bu planı deşifre etmek, yığınları uyarmak önem taşıyor. "Otonom", "kültürel özerklik" planlarıyla, devreye girmeye çalışan işbirlikçi reformcu alternatif reddedilmelidir. Egemenlerin yeni oyunlarına alet olan bu "reformcu alternatif" teşhir edilmeli, bağımsızlık çizgisini dayatanların yanında olunmalı ve bunun daha ileriye çekilmesi-ne çalışılmalıdır.

İşçi sınıfımız, etkin ve mücadelecî bir çizginin dinamiklerine sahip; diğer ezilen sınıf ve tabakalar ise temposu döneme göre düşüşler ve yükselişler gösteren bir kavga içerisinde. Bu güçler gelişmelerin de gösterildiği gibi önümüzdeki dönemde siyasal sahneye daha birikimli ve aktif olarak çıkacaklardır. 12 Eylül ile şoke edilen toplum, bu atmosferi 84'lerden başlayarak parçaladı. Bu parçalama, süreç içerisinde çok daha belirgin bir durum alan toparlanma, canlanma, ileriye atılma; bugün de yükselme doğrultusunda devam etmektedir.

Eksik ve yanlışlardan kopmak

12 Eylül cuntası ve hükümetlerinin en yoğun uğraşlarından biri, kitleleri örgütsüzleştirmek, özellikle dev-

rimci platformlarda örgütlenmelerini engellemek olmuştur. Yeni oluşturmak istenen siyasal yapıda, olabildiğince kitleleri siyasal yaşam dışında bırakmak amaçlanmıştır. Egemen sınıflar, sistemin devamının, kitleleri siyasal yaşam dışında tutmakla sağlanacağını hesabıyla hareket etmişler/etmektedirler.

12 Eylül'den bugüne kadar egemen sınıfların nispeten rahat hareket etmesi esas olarak kitlelerin örgütsüzlüğünden, güçlü devrimci-demokrat mevzilerin yaratılamamış olmasından kaynaklanmaktadır. Bu mevzilerin yaratılamamış olması, devrimci-demokrat örgütlenmeler açısından ciddi bir olumsuzluktur. Olumsuzluğun aşılmasının en önemli nedeni, 70'lerden gelen siyasal öncü-kitle diyalektiğindeki yanlış teorik ve siyasal yaklaşımlardır. Bu yanlış siyasal yaklaşımlardan en önemlilerine kısaca değinmek yararlı olacaktır.

Bağımlı ulus gerçeğinde son yirmi yılda ciddi çatışmalar yaşandı. Zaman oldu halkın örgütlü güçleri önemli mevziler kazandı, zaman oldu ağır yenilgiler aldı. Bugün bağımlı ulus devrimci hareketi 60'lı yıllar sonundaki gibi genç ve tecrübesiz değil. Ayrıca son yirmi yılın keskin, inişli-çıkışlı sınıf mücadelelerinin zengin tecrübe ve birikimine sahip oldu. Halkın örgütlü, devrimci birleşik gücünün yaratılamamış olması, siyasal eksikliklerin başında geliyor. Devrimci platformda örgütlülük, genellikle tek tek örgütlerin etrafında örgütlülük olarak algılanmış, çeşitli toplumsal dinamiklerin devrimci platformda örgütlülüğü ve bunların birleşik örgütlülük olarak siyasal arena da ifadesi yaratılamamıştır. 70'li yılların en açık gerçeklerinden biri, tüm devrimci örgütlerin işçi sınıfı ile diğer ezilen sınıf ve tabakaları örgütlemeye adına, kendi grubunu örgütlemiş olmalarıdır. Bu durum, yığınlar içinde çok geniş etkiye sahip örgütler dahil, tüm devrimci örgütlerin 70'li yıllardaki ortak özelliğidir.

Hiçbir devrimci örgüt, toplumsal dinamiklerin devrimci platformda örgütlenmesini kendi önüne ciddi görev olarak koymamış, bu doğrultuda ısrarlı, yeterli bir pratik yürütmemiştir. İşçi sınıfının, gençliğin, kadınların, emekçi köylülerin, Kürt halkının ve diğer ezilen toplumsal kesimlerin örgütlenmesinden anlaşılan neydi? Bu dinamiklerin, kendilerinin siyasi ifadesi olacak örgütlülüklerin yaratılması değildi. Bunun yerine tek tek örgütlerin kendi tabanını bu kesimler içinde örgütlenme anlayış ve pratiği vardı. Her hareket, kendi örgütlülüğünü tek yanlı öne çıkararak kendini tek alternatif, hatta herhangi bir toplumsal dinamik içindeki örgütlülüğünün o toplumsal dinamiğin örgütlülüğü olduğu propagandasını yapmıştır.

Kitlelere edilgen unsurlar olarak

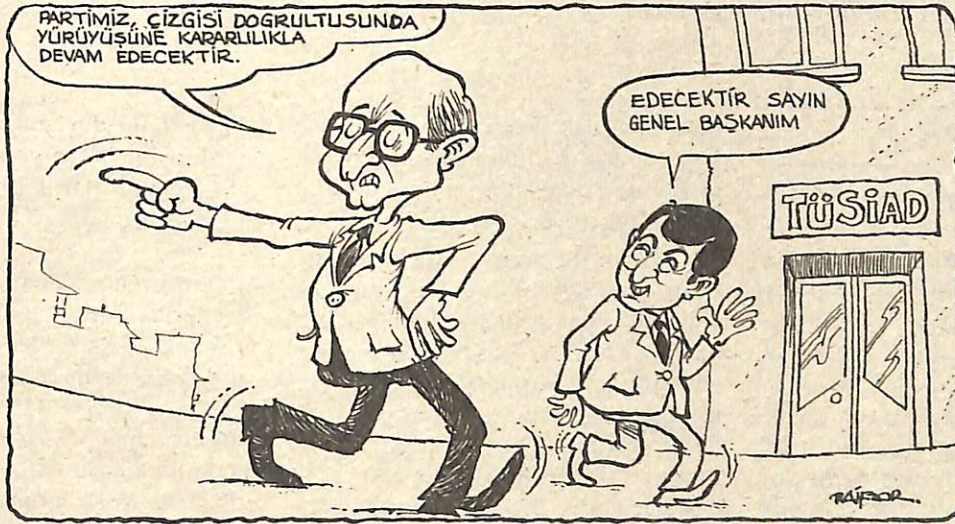
rarla sürdürmektedirler. 70'li yıllar hiç yaşanmamış gibi, grup örgütlülükleri kendi grup eylemlerini tek başına kurtarıcı gösterme ve idealize etmeyi vargüciyle sürdürüyorlar. Bazıları faşist diktatörlüğe karşı tek başına döğüşüğünü söylerken, bazıları da kendi sempatizanlarıyla sendika kurma ve bunu sınıfa alternatif olarak sunma vb. çabası içinde... Grup fanatizmi o derece pohpohlanıyor ki, bazıları 12 Eylül sürecinde kötü ve yetmez duruma düşmemiş gibi her dönem halkın tek umudu olarak dimdik ayakta olduğunu, bugün ajitatif bir şekilde rahatça söyleyebiliyorlar. Bir yenilgi döneminin arkasından, her örgütün muhasebesini yapması, kendisini yeniden toparlaması gerekli ve zorunludur.

Ama yaşanan pratik, geçmişin derinlikli muhasebesinin yapılmadığı,

rin devrimci platformda kendi örgütlülüklerini yaratmada ne durumda olduğudur. Çünkü devrimci örgütler, siyasal sahnede bu dinamiklerin örgütlülük düzeyi ve genişliği oranında güçlü olabilecektir.

Kitlelerin devrimci-demokratik örgütlülüğü ile öncü siyasal örgütlülükler bir ve aynı şeyler olmadığı gibi, birbirlerinin alternatifi ve birbirlerini dışlayan yapılanmalar da değildir. Sosyalist inşa tecrübelerinde ve kendi siyasal mücadele tarihimize bu konuda düşülen yanlışlıkları aşma adına, siyasal öncünün önemini yadsıyan, onu sıradanlaştıran eğilimler, bugün teorik ve siyasal platformda at oynatmaktadır. Bu eğilimlere karşı mücadele (bugün revaçta olduğu gibi) hatalı yaklaşım ve pratiklerin tekrarıyla başarıya ulaşamaz.

Günümüz konjonktüründe, siya-

bakmak, mücadelenin onlar olmasa da onlar adına devrimci örgütlerin tek başına savaşımıyla sonuçlanabileceğini sanmak, yığınların bizzat kendi örgütleriyle mücadele içersine çekilmesine burun kıvrıma vahim bir çıkmazdır. Devrimci örgütler varlıklarını bir amaç değil, yığınları örgütlenme ve mücadeleye katmanın aracı olarak görmezlerse, enerjilerini grublarına birkaç kişi daha kazanmakla sınırlama hatasından kurtulamazlar. Devrimci hareket, elbette kendi öz yapısını sağlam temeller üzerine oturtmalıdır. Kitlelerin mücadeleye çekilmesi adına, öncünün önemini yadsıyan anlayışlara da karşı çıkmalıyız. Öncünün önemi açıktır. Fakat öncü de ezilenleri ayağa kaldırmanın aracı olmalıdır.

Bugün durum nasıl? Ne yazık ki, "devrimci hareket geçmişin eksik ve yanlışlarını aştı" diyemiyoruz. Devrimci örgütler, halâ bazı hatalarını is-

gerekli derslerin çıkarılarak daha sağlıklı bir rotaya girilmediğinin örnekleriyle doludur. Örgütlerin toparlanma ve ayakları üzerinde doğrulma mücadeleleri, olumlu yanları. Ancak bu yetmez. Temel öneme sahip sorun, geçmişin yanlışlarından öğrenerek geleceği yakalamak için daha sağlıklı, berrak bir yolda yürüyebilmektir.

Önemli bir güç var

Yanlışlarını aşan, toplumsal dinamiklerin devrimci platformda ifadesinin gerekliliği ve geçmişin bu noktadaki olumsuzluğunu gören önemli bir güç var. Bu -örgütlü ve örgütsüz- gücün, bugün değilse bile yakın gelecekte siyasal-pratik mücadeleyle ege-men duruma gelmesi zorunludur.

Bugün esas sorun, tek tek örgütlerin işçi sınıfı, gençlik vb. alanlarda ne kadar etkili ve güçlü olduğundan çok, sözkonusu toplumsal dinamikle-

sal sahnedeki eksikliklerimizden biri, kitlelerin örgütlü gücünün devrimci platformda yaratılmamış olmasıdır. Tek tek öncü siyasal yapılar ve bunların toplamı da sözkonusu eksikliği gideremez. Gelecekteki toplumsal şekillenmenin alacağı içerik ve biçimde emekçi sınıfların söz sahibi olması, ancak ve ancak kitlelerin devrimci örgütlülüğünün yaratılmasına bağlıdır.

Devrimci halk güçleri, sisteme karşı "Birleşik Halk Hareketi"nin yaratılması için, ("ciddi şekilde kafa yormalı" demiyoruz) bizzat pratik adım atmalıdır. Reformizm, tasfiyecilik ve burjuva liberalizmiyle arasına ayırım çizgisi çekilmesi, devrimci bir platform temelinde "Halk Güçlerinin Devrimci Birliği"nin sağlanması, böylece ezilen sınıf ve tabakaların devrimci-demokratik örgütlülüğünün yaratılması sarsaklanamayacak görevlerdir. □

YIKILAN DUVARLAR YUVARLANAN TAKKELER KİMİN?

Yeni dünyaya yine işçi seçeneği

Yekini gelen boyutlu başkaldırı, yalnız sosyal-emperyalistlerin ve uydu yönetimlerin değil, Batılı emperyalistlerin de uykusunu kaçırdı. Kaygılar birleşti, panikler birbirine payandalandı. Namlunun ucunda duran bir bütün olarak dünya sistemiydi. Yeni dünyada yine işçi perspektifi olgunlaşırken, bizde durum ne?

İsmail ONUR

Doğu Avrupa'da modern revizyonist iktidarlar ardarda çatırdıyor. Kimi çöktü, çökecek! Toplum, işçi sınıfı yörüngesinde ve yine ayakta... Yekini gelen boyutlu başkaldırı, yalnız sosyal emperyalistlerin ve uydu yönetimlerin değil, Batılı emperyalistlerin de uykusunu kaçırdı. Kaygılar birleşti, panikler birbirine payandalandı. Namlunun ucunda duran, bir bütün olarak dünya sistemidir. Bu nasıl bir sistemdi? 60'lardan başlayarak, "dönülmüş sosyalizmler"den türetilen tekelci devlet kapitalizmi ile, yine tekelci Batı kapitalizminin kaynaştığı bir sistem!.. Batının ve Doğunun egemenleri için, ortak bir korkunun dağları tutmuş olması bundandır. Bir de boyutlanan başkaldırının bugüne kadarkilerden daha çok, daha açık ve yine bir işçi seçeneği içeriyor olması var. Özellikle Doğu Almanya'daki toplumsal hareketin başını çeken lider ve gruplarda bu daha belirgin. Stefan Heyn: "Kurmak istediğimiz sosyalizm bizim çıkarımıza; tüm Almanya'nın çıkarına olan sosyalizm..." Christoph Hain: "Sosyalizmlerle çok az ilgisi olan bir toplum oluşturuldu: Bürokrasi, demagoji, jurnalcılık, görevi kötüye kullanma, susturma, öldürme üzerine kuruldu... Sözcüğü karikatüre çevirmeyen bir sosya-

lizm." Christa Wolf: "Devrimler aşığıdan olur... İşte bu değişim tepetakla olmuş sosyalist toplumu ayakları üstüne oturtuyor." (1)

Yıkılan duvarlar, yuvarlanan takkeler gerçekte kimin? Yeni dünyada yine işçi perspektifi olgunlaşırken, bizde durum ne? İşte ilk ağızda söylenecekler: Nisan-Mayıs 89'da bir işçi eylemleri dalgası yaşandı. Şimdi güzel bir adla tarihe geçti: "İşçi Baharı". Bugün bir durulma sürecinden geçiyoruz. Fakat "yeni baharlar" için işçi sınıfı tetikte. Türk-İş'e bağlı sendikaların kongreleri geride kaldı. Gündemde Türk-İş Büyük Kongresi var. Faşist-sarı sendika yönetimleri, Genel Kongre bir yana, tek tek sendika kongrelerine dahi "işçi baharı"nın taşınmasını esas olarak engelledi. Taban faaliyeti ancak bazı şube kongrelerinde alınabildi. Türk-İş Genel Kongresi için, hesapların çoktan tamamlanmış ise, sır değil.

Sınıfın mücadele tarihi

Proletaryanın bilimsel sosyalizmle birleşmiş bilinçli savaşı ile kendiliğinden savaşı arasındaki ilişkiyi doğru kavramalıyız. Tarihsel sahneye çıkışın ilk dönemlerinde dağınık olan işçi sınıfı, sanayinin gelişmesi, üretimin merkezileşmesi vb. etkenlere bağlı olarak büyüdü, yoğunlaşıp daha

derli toplu duruma geldi. Fabrikalar işçileri bir araya getirdi. İşçilerin geniş yığınlar olarak toplanması, birlikte hareket etmeyi öğrenmesi, örgütlenmesi, vb. için objektif koşulları sağlayan kapitalizmin kendisi oldu. İşçiler ilk başta kapitalizmle ilgili olarak çok az bazı algısal şeyler biliyordu. Dolayısıyla savaşımları oldukça il-keldi. Öfkeyi, tepkiyi, öç almayı umutsuzluğu dile getiriyordu. Kendini makinaların parçalanması biçiminde ifade eden isyanlar, kapitalist gelişmeye bağlı olarak kolektif mücadeleler haline geldiler. Bu mücadele ve örgütlenmenin güçlerini, mad-dî koşullarını yaratan fabrika, makinalaşmış büyük sanayi idi. Büyük ölçekli kapitalizm, doğası gereği proletaryanın dağınıklığına, teçrit edilmiş durumuna son verdi. Onları birleştirdi. İçinde bulunduğu bu ilişkiler sistemi, kendiliğinden bir nitelik de olsa, proletaryayı örgütlü savaşıma yöneltti. Yani burjuvazi, kendisine karşı savaşı silahını proletaryaya bizzat kendisi verdi.

Tek tek çatışmalar, yerini işgüçlerini daha iyi koşullarda satmak, daha elverişli çalışma ve yaşam koşulları için kolektif ekonomik savaşımlara bıraktı. Ekonomik ve demokratik istemler için işçilerin, hükümete ve patronlara karşı yürüttükleri bu kendiliğinden savaşımlar, işçilere b'zi

İşçi dinamizmi yeni baharlar için umut veriyor

şeyleri öğretti. Sendikal örgütlenme, sendikal bilinç gibi...Kendiliğinden hareketle yakaladıkları bu düzey, kendi içinde belli "bilinç ışınları"nı taşır. Bilinçli mücadelenin "filizlenmesini" doğurur. İlk zamanlardaki ilkel isyanlarla karşılaştırıldığında, bu durum önemli bir gelişmeyi yansıtır. Fakat işçilerin bu düzeydeki savaşımının karakteri yine de kendiliğindencidir. Henüz kendisi için bir sınıf durumuna gelmemiştir, gelemezdi de... Onu bu durumundan sıyrılma yönünde eğitecek olan, savaşımıydı.

Sınıf savaşımını sosyalist aydınlar yaratmadı, bu onların dışında vardı. Somut tarihsel hareketin analizi ve toplumsal-bilimsel gelişmeler sayesinde bilimsel sosyalizm doğdu. Burda dikkat çekmemiz gereken bir nokta var. Bilimsel sosyalizm işçi sınıfının savaşımına paralel olarak gelişmesine karşın, otomatikman ondan doğmadı. Devrimci aydınlar, toplumsal ve tarihsel gelişim yasalarının özünü yakalayıp, derslerini özetleyerek ve yine gözleri önünde gerçekleşen gelişmeleri analiz ederek kuramlaştırdılar. Bilimsel sosyalizm bir anlamda; "Mülk sahibi sınıfların eğitim görmüş temsilcileri tarafından, aydınlar tarafından geliştirilmiş olan felsefi-tarihsel ve ekonomik teorilerden doğup gelişti." (Lenin) İşçi sınıfının kendiliğinden savaşımının sosyalist bilimi yarattığı ya da yaratabileceğini söylemek, gerçeği çarpıtmaktır. Bilimsel sosyalizm, derin bir felsefi, tarihsel,

siyasi, ekonomik, vb. Bilgi üzerinde yükselir. Tarihsel gelişmelerde bulunmayan, aydınların hünerli beyinlerinin kendi kendine yarattığı bir "ala-met-i ferika" değildir. Kökleri, "Modern ekonomik ilişkilerde mevcuttur." (Lenin) Marks, öğretinin oluşturulmasını tanımlarken; "... yalnızca gözlerimizin önünde cereyan eden tarihsel bir hareketin, mevcut sınıf savaşımı içindeki gerçek ilişkilerin genel terimlerle anlatımıdır." der. "Bilimsel sosyalizm, proleteryanın kurtuluş savaşımındaki tutum ve davranışlarının kuramsal ifadesidir." Yani salt masa başı üretimi değil... Marksistler, gerçekleri yorumlamakla kalmadılar, nasıl değiştirileceğini de ortaya koydular. "Kanıtlara dayanan"; "çıkış noktaları şu ya da bu felsefe değil", "şimdiye kadar ki tüm tarih" olan ve "özellikle bu tarihin uygar ülkelerdeki çağsal gerçek ürünlerini" (Marks" ifade eder. Lenin ise işçilerin kendiliğinden hareketi ile sosyalist ideolojinin ilişkisini "...Proletarya, bilimsel sosyalizmi kendi sınıf mücadelesi dışından ithal eder" biçiminde vurgular. (2) Sosyalizm işçi sınıfına dışardan taşınır. Dolayısıyla, kendiliğindenciliği yüceltenler, ne kadar keskin mücadele nutukları atarlarsa atslar, sosyalizmden vazgeçmeyi öğütlemekte, sendikalizmle yetinmeyi salık vermektedirler. Bu teori, kapitalizmi kurtarma, reformlarla iyileştirme operasyonudur. Proleter devrimciler, işçi hareketinin devrimci ni-

teliğini küçümsemezler. Ancak onun zayıf yönünün de bilincinde olurlar. Bu zayıflık onun kendiliğinden sosyalist teoriyi yaratamayacağıdır. İşçi sınıfının kendiliğinden gelme hareketinin, bilimsel sosyalizmle birleştirilmesi için kararlı bir mücadele yürütmek, proleter devrimcilerin vazgeçilmez görevidir.

İşçi hareketiyle birleşmenin yolu

Yığın hareketini proleter devrimci kanallara yöneltmede siyasal kampanyalar büyük önem taşır. Toplumun bütün ezilen sınıfları arasında, giderek tüm haksızlıklara karşı etkili ve zamanında mücadele kampanyaları örgütlemek, yığınlarla birliğimizi güçlendirecektir. "Geniş bir siyasi gerçekleri açıklama kampanyası örgütlemesek" (Lenin) yığınlarla birleşemeyiz. Onları bilinçli ve sağlam mücadele güzergâhına çekemeyiz.

"...eğer işçiler öteki sosyal sınıfların herbirini entellektüel, manevi ve siyasi yaşamlarının bütün tezahürlerinde gözlemleyebilmek için somut ve aktüel siyasi gerçek ve olaylardan yararlanmasını (öğrenirlerse)... eğer materyalist tahlil ve kıstasları bütün sınıfların, kategorilerin, grupların, bütün eylem ve yaşam biçimlerine pratik olarak uygulamayı (öğrenirlerse işte o zaman)... İşçi yığınlarının bilinci" (3) sağlam kaynaklarına kavuşmuş demektir. Bu bilinç, işçilerin mücadelesi içinde kendiliğinden ulaşabilecekleri sıradan bilinçten farklıdır. Bilimsel sosyalizmi içerir ve işçilere dışarıdan götürülür.

İşçilerin bu bilince yalnızca kendiliğinden mücadeleleriyle ulaşabileceği boş bir ütopyadır. Marksizm-Leninizm işçilerin iğgüdüsel olarak savunduğu bir takım sınıf çıkarlarıyla eşitlenmemelidir. İşçilerle işverenler arasındaki günlük ve kendiliğinden mücadeleler bu öğretinin olduğu esas alan değildir. Marksist bilgiyi "elde etmenin mümkün olduğu tek alan, bütün sınıflarla tabakaların devlet ve hükümetle ilişkiler alanı, bütün sınıflar arasındaki ilişkiler alanıdır." (4) İşçilerin işverenle ilişki alanında, kendiliğinden mücadeleleriyle erişebilecekleri bilinç ve örgüt, sendikal bilinç ve sendikalardır. Bu mücadeleler alanında "sınıf bilinci" olsa olsa embri-

yon halindedir.

Demagogik yaklaşımlar, yukarda söylenenlerden zorlama ve ilgisiz sonuçlar çıkarabilir. "Öyleyse marksist-Leninistler fabrikalarda çalışmamalı, çünkü bilinç burda verilmez" vs. Tek tek üretim birimlerindeki kendiliğinden mücadeleler, bilimsel sosyalist öğretiyi yaratmaz diyoruz ama bu, şu gerçeği de karartmaz: Sosyalistler birim alanlardaki mücadelelere müdahale ederek işçilere gerçek sınıf bilincini taşırlar. İşçiler üretimdeki konumları dolayısıyla sosyalizme zaten yatkındır, dolayısıyla bu onların sosyalist mücadele ile birleşmelerini daha olanaklı kılar. Sınıf bilincin taşınmasının temel aracı öncüsüdür. Her koşul altında sağlam temellere dayanarak savaşımları kesintisiz sürdüren öncü, "siyasal gerçekleri açıklama kampanyası" organizasyonunun da olmazsa olmazıdır.

Modern revizyonizm, önce proletarya diktatörlüğünü reddetti. Sonra, gerçekte bürokratik-burjuva kuruma dönüşen "öncü" partilerin, artık sınıfa ve topluma "öncülük sevdası"ndan vazgeçmesi gerektiğini savunmaya başladı. Partilerin isimleri değiştiriliyor, yönetimlerin adlandırılmasındaki "halk" ifadesi kaldırılıyor. Aynı panığı Avrupa-komünizmi de yaşıyor. Avrupa'nın en büyük "komünist partisi" İKP, kasım ayı içinde yaptığı MK toplantısında, parti ismindeki "komünist" sıfatının da çıkarılması kararı aldı. Gerçek bilimsel sosyalistler bunlara ancak sevinebilirler. Yıllardan beri her türden revizyonizmin binbir sosyalizm-dışı uygulama ve anlayışı, sosyalizmin "günahları hanesi"ne yazıldı. Hiç olmazsa herşey gerçek adına kavuşmuş olacak. Sosyalizm adına uygulanan bürokratik-kapitalizm geniş kitlelerin gözünde sosyalizmin büyük prestij kaybetmesine yolaçtı. Ancak bugün Doğu Avrupa ülkelerindeki sosyal muhalefet içinde de saptırılmış sisteme, sosyalizm seçeneği ile karşı çıkan dinamikler var. "Tepetakla olmuş sosyalizmi ayakları üstüne oturtuyoruz" diyorlar. Bugün Doğu Avrupa ülkelerinde iktidar partilerinin "öncülüğünden istifa" etmeleri, bilimsel sosyalizmin bu konudaki çıkamazının değil, bürokratik kapitalizmle tepetakla edilmiş sosyalizm-dışı

bir sistemin sonuçlarının göstergesidir.

Devrimci yeniden atılım

Yeni tip öncüler, sosyalist bilimi işçilere ve yığınlara nasıl taşıyacak? Yaşanmış sosyalist sistemlerin büyük yenilgilerini aşarak, strateji ve taktiklerinin doğruluğuna onları nasıl inandırabilecekler? Yine ve öncelikle yaşanmış ve "dönülmüş" sosyalist sistemlerin deneyimleri üzerinden bir eğitim... Eğitimin buyruklar, soyut genellemeler ve kaba ders vermelerle olmayacağı artık çok açık. Devrim ve pratik mücadele, herkesi eğiten en büyük okuldur. Ki, bu devrim ve pratik mücadele, artık yıllar önce sosyalizmden geriye dönmüş ülkelerde şahlanan mücadeleyi de kapsamak durumundadır. "Sosyalistliği"nden utanan Honeckerler, Jakesler bilimsel sosyalistlerin ayıbı değildir. "Batının kirli" ve Doğunun bürokratik-kapitalizmine "devrimci bir yenilenmeyle gerçek sosyalizm seçeneği" sunma iddiasındaki Wolflar, Hainler ise, bürokratik diktatörlüklere karşı "sokak fikri"nin sembolleridir. Kitlesele başkaldırı pratiğinde yer alan insanlar kendilerini ve başkalarını eğitip geliştiriyor. Başkalarını eğitmesi ve değiştirmesi için ise insanın en başka kendisini eğitip, değiştirmesi gerekiyor. Sosyalizm yalnızca kitaplardan öğrenilemez, dinamikleri olmadan herhangi bir çağrı, ne tür kahramanlıklar sergilenirse sergilenirse gerçekleşilemez. Dolayısıyla parti tarihsel, sosyal koşullara uygun olmayan bir siyaseti, keyfi şekilde yığınlara empoze edemez. Öncü, kendisinin bir araç olduğunu hiçbir zaman unutmamalıdır, ikameci-komplocu anlayışlardan uzak durmalıdır. Yığınlara rağmen, siyasi iktidar mücadelesinin başarıya ulaşamayacağı çok açık...

Hareket çarpıtcılarına karşı

Paris Komünü yeğilgisini doğru kavrayamayanlar, bugünün sözde sosyalist, gerçekte bürokrat kapitalist "Doğu Avrupa Ülkeleri"ndeki gelişmeleri de anlayamazlar. Komün deneyimi, yalnızca Marks'ı değil, kitleleri de eğitti. Önemli bir nokta: Marks; komünar başkaldırıda kendi

BU İŞ YERİNDE 'GREV VARDI'
CELİK İŞ SENDİKASI

Daha güçlü grevler için...

önderlikleri belirleyici değil, ya da prudhoncular harekete egemen diye, ayağa kalkan Parislileri küçümsedi. Oysa bugün bazıları, ulusal ve uluslararası plandaki bir çok harekete, kendiliğinden karakteri yüzünden sırt çeviriyor. "Burjuva" olarak damgalayıp, sıradan eleştirmenler pozisyonuna düşüyorlar. Marks bunu yapmadığı gibi komün hareketine seyirci de kalmadı. Güçlü ve zayıf yanlarını tanımlayarak çıkardığı dersleri kuramlaştırdı.

Marks'ın Paris Komünü deneyiminden çıkardığı derslerin başlıcalarını özetlemekte yarar var: Komünün çıkışı, herşeyden önce işçi sınıfı partisine sahip değildi. Bu durum siyasal bilinç ve örgütlenme eksikliğini de doğurdu. Yeterli bir hazırlığı ve savaşım deneyimini içermeyen hareket, görevlerini de çok olarak bilince çıkaramadı ve uygulayamadı. Tüm bunlara, nesnel koşulların yeterli olgunluğa erişmemesini de eklemek gerekiyor. Bu eksik ve yanlışlar, Marks'ı "neden beni beklemediler, ne halleri varsa görsünler, benim direktifime uymadıkları için kötüler" tavrına düşürmedi. Aksine, coşkuyla ayağa kalkanların mücadelesine katılmak ve pratik içinde gerçeği deneyimleriyle görmelerine yardımcı olmak, çareketi daha üst boyutlara çıkarabilmek için mücadele etmek zorunluluğunu gösterdi. Kendiliğinden patlayan he-

Kış kongresinden ikinci bahara!..

Talip ARAT

Türkiye işçi sınıfı, yoğun bahar eylemlerinin ardından, şimdi de yoğun sendikal faaliyetler yaşıyor. Yaklaşan Türk-İş Kongresi, yapılan bağlı sendika kongreleri, doğal olarak işçi sınıfının gündemini hareketlendirdi. Yeni bir dönem için, sendikal önderlikler ve politikalar oluşturuluyor. Sarı sendikacılar, sendika bürokratları, düzen partileri ve onların çeşitli uzantıları, bahar fırtınasının Türk-İş Kongresine yansımaması, "kıştan kalma sonbahar artıklarını süpürüp savurmaması" için kendi aralarında çetin gizli pazarlıklara giriyorlar. Sınıfın özelliklerinin Türk-İş'e taşınmasını önlemek için, burjuva partileri de ittifaklar kuruyorlar. Sarı sendikacılar, sendikaları sınıfın denetiminden uzak tutmak, hakimiyetlerini sürdürmek için, yılların vermiş olduğu birikim ve deneyle, bu işi en iyi nasıl yapacakları üzerine kafa yoruyorlar. Türk-İş'e bağlı sendikaların kongrele-

rinde de görüldüğü gibi, bunda şimdilik başarılı da oluyorlar.

Sınıf Programsız

Sarı sendikacılar, sendika bürokratları bu tür kaygılarla kendi aralarında hesaplaşıp dururken, ne yazık ki işçi sınıfımız bir kongreye daha, örgütsüz ve programsız giriyor. Bahar eylemliliğinde de gözlemlenen bu zaafılar, sendika kongreleri döneminde işçi sınıfımızı güçsüz düşürmektedir. Oysa objektif durum, sınıf ve kitle sendikacılığının ete kemiğe büründürülmesi için son derece elverişlidir. Fakat bu işi yapabilme yeteneğine sahip olan güçler (örneğin, sosyalistler ya da sınıfın kendi doğal önderleri) kendi aralarında derlenip toparlanabilmiş ve bunun için gerekli olan görevleri yerine getirmiş değillerdir. Kuşkusuz bu olumsuz durum, sarı sendikacılığın ve sendika bürokratlarının, her şeyden önce de düzenin işini kolaylaştıran bir rol oynamaktadır. Zaten düzen, hiçbir zaman karşısında sınıf ve kitle sendikalarını gör-

mek istememiştir. Bu yüzdendir ki, son 1982'de hazırlanan Anayasayı bile ağzına kadar yasaklarla doldurmuştur. TC, tarihi boyunca, Osmanlıdan devraldığı geleneği sürdürerek, çok sıkıştığı ve artık inisiyatifin kendisinden çıkacağı korkusuna kapıldığı zaman, kendi denetiminde ve bir uzantısı olarak "sendika"lar kurma-kurdurma yoluna gitmiştir. Düzenin bu tutumu bazen öyle boyutlar kazanmaktadır ki, en son 12 Eylül'de görüldüğü gibi, üye sayıları yüzbinlerle ifade edilen demokratik kitle örgütlerini ve sendikaları bir çırpıda kapatabilmekte, üyelerini işkenceden geçirilmekte ve yöneticilerini idamla yargılayabilmektedir. Her şeyden önce düzen, bu tür örgütlerin ve özellikle de sınıf ve kitle sendikalarının toplumsal ilerleyiş ve demokratikleşmedeki önemini iyi bilmektedir. Bu yüzden, özellikle sendikalara karşı özel bir tutum içerisinde.

Bu tutumu, iki açıdan kısaca ele alalım: Birincisi, devlet ve sistem bugüne kadar genel demokratik taleple-

ketin yarattığı Komün, Proletarya iktidarının bir biçimiydi, devrimci-proleter bir nitelik gösteriyordu.

Şu halde, "bizim önderliğimizde değil, kendiliğinden patladı" diyerek her hareketi hemen burjuva diye damgalamamalıyız. Yazık ki hiç bir inceleme zahmetine katlanmadan bunu, bugün de yapanlar çok. Gerek Deng-Li Peng kliğine karşı Çin'de, gerekse bürokratik-burjuva diktatörlüklerine karşı bütün Doğu Avrupa ülkelerinde patlak veren harekete, kestirmeci yaklaşım sahipleri hemen "burjuva", "batı kışkırtması" ya da en iyimser yaklaşımla "burjuva demokrat" yaftası asıyorlar. Siyasi iktidara yönelen parti ve devletteki yozlaşmaya bayrak açan, emekçilerin siyasi taleplerini formüle eden kitle hareketi,

bilimsel sosyalizmi kendileri kadar kavramadığı, demokrasi istediği, bilinen önemli eksik ve yanlışları içerdiği gerekçesiyle kolayca burjuva nitelikli olmakla damgalanıyor. Bunlar Ekim, Çin ve Çin Kültür Devrimine katılmış kitleleri tanıyorlar mı? Bu kitlelerin bilimsel sosyalizmi kavrayış düzeyi neydi? Önderliklerin değil, kitlelerin bu konulardaki farklılıklarını nasıl açıklayacakları doğrusu merak konusu...

Bir başka somut örnek de 1905 devrimidir ki; bu devrim de Komün gibi "kendiliğinden doğdu. Kimse onu bilinçli... bir şekilde oluşturmamıştı." (Lenin) Ama bunlar işçi sınıfı kurtuluncaya kadar tekrar tekrar kendilerine yol açacaklardır." (Marks) Devrimci parti, elbette siyasal bir

güç olarak kendi doğru yolunda bilinçli ve sabırlı bir savaşım yürütecektir. Denilebilir ki "kendiliğinden ya da ani bir patlama, proleter devrimci Karakterli olabilir mi? Evet olabilir. Bunu hareketin yönelimi, istemleri ve somut içeriğini bilince çıkararak ortaya koyabiliriz. Embriyon halinde belli bir sınıf bilinci içeren işçilerin kendiliğinden hareketinin, genelde olmasa da bazı özel durumlarda, elverişli bir dizi koşula bağlı olarak sosyalist bir karaktere bürünmesinin olabirliğini vurgulamıştık. Nitekim Paris Komünü böyle bir özeleğe sahipti. Öte yandan devrimci proletarya, bu tür özel durumlardan hareketle, genel işçi hareketinin kendiliğinden sosyalist karaktere ulaşacağını teorisini de yapmaz. Örneğin, mücadele araç-

re ve örgütlülüklere karşı olduğu gibi, sendikalara karşı da son derece tahammülsüz davranmıştır. Bunu her dönem yasalarına doldurduğu yasaklarla kanıtlamıştır. İkincisi, devlet kendi denetiminde örgütlülükler yaratmış ve bu örgütler düzenin güvenliği için bir tür sigorta işlevi görmüştür.

Türk-İş, sendikal alanda ikinci türe uygun bir örgüttür. Ancak bu halile bile, burjuvazi durumdan memnun değildir. Korkusu, işçilerin sendikayı bugünkü rotasından çıkarma olasılığından kaynaklanmaktadır. Bu nedenle, düzen ve sendikalar içindeki uzantısı olan sarı sendikacılar, özellikle sınıf sendikacılığı perspektifinde yürüyen muhalefetleri hiç mi hiç istememektedir. Bin türlü oyun ve komployla sendikalardaki muhalefeti bastırma tavrına girilmekte, katı ve anti-demokratik yasalar bunun için bir araç olarak kullanılmaktadır.

Türk-İş, öteden beri resmi ideolojinin yönetiminde ve devletçi bir çizgi izleyerek, kurucularına karşı kusur etmemiştir. En son, 12 Eylül askeri faşist darbesinden sonraki tavrından da anlaşılacağı gibi, adeta işçi sınıfına karşı devlet temsilcisi rolü oynamaktadır.

larından biri olan işçi grevlerinin işlevini abartmaz. Grevler işçilere "yalnız kendi patronları için değil, yalnız en yakın arkadaşları için değil, bütün patronlar için, tüm kapitalistlerin sınıfı ve tüm işçilerin sınıfı için düşünmeyi öğretir." (5) Düşünen işçi sınıfı, açıktır ki belli şeyler öğrenir. Öte yandan; "...biz şu kanıdan yanayız: Yığınsal işçi hareketinin pratiği, önem bakımından teoriden hiç de aşağı değildir ve ilkelerimiz bu pratikte ciddi bir yoklamaya tabi tutulabilir." (6)

Yakıcı bir gereksinim

İşçi hareketi bir yönüyle devrimcileri de sınıyor. Hariçten gazel okuyanlara kapıyı gösteriyor. Dünya işçi hareketi, Marksist-Leninistlerden gazel değil, "büyük bilinçlilik" bekliyor. İşçi hareketinin yaygınlığı "Marksist-Leninist teorik, politik ve örgütsel bilinçliliğin yakıcı bir gereksinim olduğunu ortaya koymaktadır. Komünarların yapması gereken şey, "hareketin maddi elemanlarının kendilikle-

Türk-İş perspektifi

Türk-İş'e yön veren sendikal perspektif, 12 Eylül dönemi ya da DİSK'e karşı tavrı sonrasında, özellikle de son dönemde belli esneklikler kazanmışsa da, esas olarak devam ettirilmektedir. Esnekliği ise, yöneticilerin iyi niyetinin değil, sınıfın zorlamalarının bir ürünüdür.

Türk-İş bugün, iki milyona yaklaşan üye sayısı ile Türkiye'nin en kitle-sel örgütüdür. Bu muazzam güç, mücadele açısından tam anlamıyla atıl ve edilgendir. Böyle olması başka nedenlerin değil, esasen Türk-İş'in devletçi politikasının bir sonucudur. İşçi sınıfının ekonomik ve sosyal haklarının korunmasında bile üzerine düşen görevleri yerine getirmekten uzak davranarak sınıf sorunlarıyla başbaşa bırakmakla kalmamaktadır. O aynı zamanda, varolan yapısı ve hattıyla, gerçek anlamda bir sınıf ve kitle sendikacılığının yaratılmasının önünde engeldir. En azından şu son yirmi yıllık geçmişte, işçi sınıfının ekonomik ve sendikal hakları aleyhine çıkarılan yasalarda ve uygulamalarda, Türk-İş yönetiminin önemli roller üstlenmiş olduğu gerçeği, bunun en iyi kanıtıdır.

rinden karşılaştıkları bütün teorik, politik, taktik ve örgütsel sorunları diğerlerinden daha önce" ve bizzat hareketin içinde çözmeye çalışmaktır. Hareketin önüne, ancak mücadele içinde doğru yolu göstererek, ezilenleri doğruluğumuza inandırarak geçebiliriz. Önderlik, işçilerin ve diğer ezilenlerin sıradan mütevazı eylemlerine de sırtını dönmek, sınıfının güncel mücadelelerini küçümsemek, ona katılıp devrimci temelde yönetmeye çalışmaktır. Bu elbette acil talepler için savaşı temel amaçların önüne çıkarmakla değil, bunları

1970 yılında burjuvazinin sınıf ve kitle sendikacılığına karşı açtığı ve anlamını somut olarak DİSK'in kapatılması ve 1317 sayılı yasanın yürürlüğe konulmak istenmesi girişimlerinde bulan saldırılarında, bugünkü Türk-İş başkanı Şevket Yılmaz, - bir AP milletvekili olarak - doğrudan taraf olmuştur. Kuşkusuz bu taraf olma, Şevket Yılmaz ile sınırlı değildir. Genel olarak Türk-İş yönetiminin bir tutumuydu.

12 Eylülden sonra da, Türk-İş yöneticileri sınıfa karşı cuntanın safında önemli görevler üstlendiler. 1983'te çıkarılan sendikalar yasasının hazırlanmasında önemli sorumlulukları vardır. Türk-İş Genel Sekreteriyken cuntaya Çalışma Bakanlığı yapan Sadık Şide, tam bir işçi düşmanı rolü oynamıştır.

Türk-İş geleneksel devletçi çizgiyle, sınıfın pasifize ve depolitize edilmesinde önemli işlev gördü ve görmekte. Dışa karşı benimsemiş olduğu "partilerüstü" ve "siyaset dışı" tavrı onun iki yüzlülüğünün en iyi kanıtlarındandır. Türk-İş yöneticileri, işçilere ve sendikalara "siyasetüstü" olunması gerektiğini söylerken de, aslında politika yapmaktadırlar. Bu po-

temel amaca bağlı olarak, onu ilerlettiği oranda savunmakla olur. Güncel olanı temelin, tali olanı esasın önüne geçirmekle hiç olmaz.

Devrimci proletarya, kitle çizgisinde ileri, orta ve geri kesimler farklılığı-

Ayağa kalkmak, susmamak ve yağmurla yürümek gibi...

litika, devletin Türk-İş ve sendikal örgütler politikasının özüdür.

Burjuvazi, geniş emekçi kesimlerin politikayla uğraşmasına her zaman karşı olmuş ve bunu engellemenin yollarını aramıştır. İşçilerin sendikal alandaki "en üst örgütü" olan Türk-İş, devletin bu tavrının emekçiler içindeki uzantısı olmuştur. İşçiler her katilimi ve mücadeleyi tavırlarında burjuva kurumlarıyla birlikte, Türk-İş'i de karşılarında bulmuşlardır.

Türk-İş, kuruluş biçimi ve programının yanı sıra, yılların getirmiş olduğu birikimlerin sonucu olarak da, anti-demokratik, bürokratik bir yapıya sahiptir. Bu, gelişmiş olan sendikal bürokrasiyle de birleşerek, onu sınıfa yabancılaştırmıştır. Bürokratik ve anti-demokratik yapının sonucu olarak, işçi sınıfının denetiminden çok uzaktır. İşçilerin onlarca yıllık mücadele deneyimleriyle yarattığı önderleri sürekli tasfiye edilerek, statüko korunmaya çalışılmaktadır. Sendikaların kendi denetim ve inisiyatifinde olması yönündeki işçi talebi, sendikal bürokrasinin kırılması, devletçi sendikal gelenekten kopulması ve sarı sendikacılığın alt edilmesi açısından son derece önemlidir.

Yeni mücadele cepheleri

Türk-İş'in bu durumu yeni bazı

nı unutamaz. İleri kesime dayanmayı temel alırken, diğer kesimleri ilerletmeye çalışır. İlerilik-gerilik, yalnız ülkeler bazında değil, aynı ülkenin bölgeleri bazında da sözkonusudur. Böyle bir durumda ileri bölgeleri esas almak, "bölgesel mücadele taraflısı" biçiminde ele alınamaz, alınmamalıdır.

Devrimciliğin bir karikatürü: Fokoculuk ve doğmatizm

Hedefi daraltmak, en geniş kuvvetleri toplamak, devrimci kitle çizgisinin önemli bir özelliğidir. "Bilinçlenmede geç kalmış kesimleri inandırma", yığınlarla birleşmeyi bu yönüyle de savsaklamama da bu kapsamdadır. Hiç bir devrim Blankistlerin ileri sürdüğü gibi, işçi sınıfı ve ezilen kitleler adına öncüler tarafından yapılmadı. Bundan sonra da yapılamayacak. Fakat, Narodnik Tkacev gibi, "devrimciler devrimi hazırlamazlar... devrimi yaparlar" diyenler bu

sonuçlar doğurmuştur. Önderliklerine karşı işçi sınıfı yeni mücadele cepheleri kurmakta, yeni yönelimlere girmektedir. Mücadele içerisinde doğan bu durumu, bir anlamda "sendika dışı işçi muhalefeti" olarak da tanımlayabiliriz. Sınıf, kendi arasında derlenip toparlanarak, belli bir sendikal program etrafında ve varolan sendikalar içerisinde güç haline gelmektedir. Türk-İş kongresi yaklaşır ve bu konudaki tartışmalar giderek tırma-

nırken, Marksist-Leninistlerin doğru bir taktik politika belirlemelerinde "sendika dışı" işçi muhalefeti mutlaka dikkate alınmalıdır. Bu muhalefet, uzun bir geçmişi olmasına karşın kendisini en açık biçimiyle 1989 "Bahar eylemleri"nde ortaya koydu. "Bahar eylemleri"nde, taktik politikalar için çıkarılması gereken sonuçların neler olduğunun önemi, bugün daha bir öne çıkmaktadır. Sendikal yaşam egemen olan "sarı sendikacılık",

PRAG - Bürokratik diktatörlüklere isyan

gün de az değildir. Bu, öncünün araç olduğunu kavramamaktır. Öncüyü komplocu, darbeci bir aygıt derekesine düşürmektir. "Sosyalistler çok iyi biliyorlar ki, bütün komplolar yararlı olmak şöyle dursun, zararlıdır. (....) devrimler önceden tasarlanarak ve keyfi olarak yapılamaz; devrimler daima ve her yerde şu ya da bu partiler ve sınıfların irade ve yönetimlerine asla bağımlı olmayan durum ve koşulların zorunlu ürünleridirler."(7)

Siyasal iktidarın ele geçirilmesi, elbette devrimci zor olmadan düşünülemez. Devrim bir yönüyle de, "köhneleşmiş politik üst yapının zor kullanımıyla yıkılmasıdır." Ancak, nesnel koşullar vb. gibi etkenler hesaba katılmadan, durum ne olursa olsun tek başına zorun yeterliliğinden dem vurmak yanlıştır. Lenin, devrime "ismarlama eşya" gibi bakılmıyacağını sık sık vurguladı. Onun birçok iç ve dış nedenler içinde olgunlaştığını kavra-

yamak; fokoculuk, ikamecilik, it-halciliktir. Fokoculuk, yığınların ve işçi sınıfı hareketinin "heyecanlandırıcı" terörizmle canlandırılacağını, böylece onların tıptış tıptış safa gireceğini zanneder. Bu düello mantık, kendiliğinden gelmeliğe boyun eğmenin başka bir türüdür. İhtilalci küçük burjuva öfkelerini, devrimi hazırlama ve onun aracı olan öncünün yaratılarak sabırlı ve sistemli bir mücadeleye yöneltilmesinin yerine geçirmek olan terörizm, proleter devrimci savaşım olarak değerlendirilemez. Sansasyonel eylemler peşinde koşan bu salt askeri bakış açısına karşı da mücadele etmeliyiz.

Bu düşünce tarzı: a) Askeri görevi bir numaralı siyasal görev sayar. b) Askeri görevi, siyasi görevlerin yerine getirilmesinin bir biçimi değil, başlıbaşına bir amaç olarak ele alır. c) Askeri savaşım ile siyaset arasındaki diyalektik ilişkiyi reddeder. Silah--

yıllardır sürdürdüğü devletçi ve işbirlikçi politikalarıyla, önce olumsuz sonuçlarının yanı sıra, bir işçi muhalefeti'nin doğmasında potitif rol de oynamıştır. İşçi sınıfı mücadeleye, normalde sendikalarının öncülüğü-yol göstericiliğinde girer. Ancak taşlanmış sarı sendikacılık yüzünden bu olgu sendikası yaşamaktadır. En güzel gösterge, son üç-dört yıllık pratik, özellikle "Bahar eylemliliği"dir... Bu durum iyidir ve bürokrat, uzlaşmacı, devletçi sendikal çizgilerin ipliğini pazara çıkarmada öğreticidir. Sınıfın özgüven kazanmasının adeta itici güçlerindendir.

Marksist-Leninistler, bugün varolan işçi muhalefeti ile birleşme, ona biçim verme ve doğru devrimci politikalar yoluyla; işbirlikçi sendikal politikaları örgütsel alanda da yenilgiye uğratma göreviyle karşı karşıyadır. Sendikal mücadele alanında, bu dinamige dayanmayan bir çaba başarı şansını kendi eliyle ortadan kaldırmış demektir. "Bahar eylemliliği"yle kendini ortaya koyan devrimci işçi muhalefeti'nin gücünü Türk-İş Kongresine taşımak önem kazanmaktadır. Gerici faşist sendikaların merkezlerini işgal eden devrimci işçi öfkesini, Türk-İş Kongresi'nde sendikal bürokrasiyi parçalama ve sendikal çizgiyi, alternatif devrimci-demokrat sendikal çizgiyle altetme çabasına dönüştürmek amaçlanmalıdır.

Bu tutum yalnızca bugünle ve siyaset ilişkisinde silaha, ordu-parti ilişkisinde orduya öncelik verir. d) Özne ve nesnel şartları dikkate almaz, acelecidir. Kitle çalışmasına burun kıvrır, tüfekleri en büyük güç olarak görür. "Hep ilerleme, geri çekilme yok" siyasetini savunur. Nesnel koşullara bakmaksızın, iradenin tek başına her şeyi gerçekleştirmeye yeterli olduğunu ileri sürer. İhtilalci küçük burjuva aydınlarının öfkesini dile getiren bir siyasettir. e) Savaşı, siyasal savaşımın görevlerini yerine getirmenin en üst biçimi olarak değil, "savaşmak için savaşmak" biçiminde kavrar. f) Sağlamlığın ve tutarlılığın ölçütü olarak askeri yeteneği alır.

Dogmatizm ise, soyut tekrarcılığa dayanır. "Kitlelerden kitlelere" ilkesinden kopukluğun, somut koşullardan habersizliğin, politikayı olgulardan çıkarmamanın, nesnel gerçeklerle uyumuna bakmaksızın kafasından icat ettiğini kitlelere dayatmanın, yığınları tarihsel koşullara uyan doğru çizgiyle eğitebileceğini anlayamama-

olumsuzluklarıyla bir hesaplaşma anlamında kavranmamalıdır. Sendikal harekete egemen olan sınıf uzlaşmacı, gerici anlayıştan, siyasal ve örgütsel anlamda tarihi bir kopuşu da olacaktır. Bunun koşulları bazı eksik ve olumsuzluklarına karşın, esasen vardır. Türkiye işçi sınıfı, günümüzde en deneyimli düzeye ulaşmıştır ve 70'li-80'li yılların deneyim ve genel birikimine sahiptir. Tarihsel olarak da yetkinleşmiştir. Kollektif tarihsel bir bellekle sosyalist bilinç buluşması ileri noktadadır. Sorun, bütün bu iyi şeylerin derlenip toparlanarak bütünlüklü bir biçime kavuşturulmasında yatmaktadır. İlk adım Türk-İş Kongresi'nde atılmalı ve bütünlüklü bir programla ortaya çıkmak önümüzdeki sürecin asıl görevi olmalıdır.

Bu aşamada, egemenlerin ve işçi hareketi içindeki uzantılarının işçilere sunabileceği yeni bir şey yoktur. Sosyal-demokratlarından TBKP'sine kadar uzanan çeşitli varyantların söylediği ortada ve işçi sınıfı için devrimci bir anlam taşımaktan çok uzaktır.

Statükonun kurumlarına vurarak

Yeni sınıf ve kitle sendikacılığı, açıktır ki, statükonun anti-demokratik kurumlarına vurarak ilerleyecektir. Bu aynı zamanda genel demokratik açılımların en önemli dinamiklerinden biridir. İdeolojik olarak statükoculuğa tutunmuş olan anlayışlar,

C. OCCHETTO İKP Genel Sekreteri

nın teorisi. Götüreceği yer "devrimci gevezeliktir." Bunu Lenin şöyle tanımlar; "Objektif durumu gözönüne almadan devrimci sloganları tekrar etmektir. Sloganları çok güzel

bu açılıma önderlik edemez.

Sınıf ve kitle sendikacılığı perspektifiyle yürüyen güçler, bugünkü durumda, dikkatlerinin merkezine sınıfı koymak zorundadırlar. Kuşkusuz bu güçler arasında da ciddi sapmalar, yanlışlıklar ve çatışmalar yaşanmaktadır. Bugün toplu bir programla ortaya çıkılamamış ve böylesi bir program etrafında hareket birliğinin sağlanamamış olması, bunun en açık kanıtıdır. Sınıf ve kitle sendikacılığına yatkın ve istekli güçlerin önünde duran görev, bu olumsuzluğu aşmaktır. Güçleri bölen, sınıfa güven vermeyen grupçu, tekkeci ve tabelacı anlayışlar, bu yürüyüşte ilk elde vurulması ve altedilmesi gereken anlayışlardır.

Türk-İş'i ya da bağlı sendikaları dönüştürme çabası, salt sendika bürokratları ve sarı sendikacılarla savaşılamaz. Doğru ve sınıfça kabullenilen bir sendikal perspektife sahip olunmalıdır. Bunun ardından ikinci adım, sınıfı bu perspektif doğrultusunda kazanmaktır. Gerçek anlamda sınıf ve kitle sendikacılığının yaratılması, öncelikle bu iki şeye gereksinim duymaktadır. Bugün işçiler sosyalist bilinç buluşmuş ve kendi sendikal hattının yaratıcısı olacak bir potansiyele sahiptir. 12 Eylül askeri darbesi sonrası, onlarca yıllık mücadelelerle elde ettiği bir çok mevzisini kaybedişinden önemli dersler çıkarmıştır. Şimdi sorun, bütün bunları bir şeylerdir, çekici ve mest edicidir. Fakat bir temele dayanmaları gerekir. Dayanmadıkları zaman devrim gevezeliği yapılmış olur.../... Devrim savaşı için yapılan devrimci gevezelik devrimi mahvetti."

Kendiliğindencilik ve ekonomizm

Ekonomizm, işçi sınıfının kendiliğinden hareketine boyun eğen, onu putlaştıran en kaba kendiliğindencilik türüdür. Devrimci siyasal mücadeleyi, sendikal mücadelenin sınırlarına hapseder. İşçilere işgüçlerini daha iyi koşullarda satma önerisidir. Ücretli köleliğin temelleriyle değil, biçimiyle uğraşır. Yani burjuva düzen içinde kalan, onun bazı sıvırlıklarının törpülenmesiyle yetinen bir siyasettir. İşçilerin sınıf bilincini geliştirmenin biricik yolu olarak, ekonomik mücadeleyi salık verir. Ekonomik savaşımın, kendi doğal seyri içinde proleter siyasal savaşıma "dönüşeceğini", sosyalist bilince bu kendiliğinden akış içinde ulaşılacağını söyler. "Önce ekonomik

potada eriterek kolektif merkezi bir liderliğe kavuşturacaktır.

İşçilere yapılan "Türk-İş'i terkedin" çağrıları bugün bir çok nedenden dolayı yanlışır. Bugüne kadar "Türk-İş'te çalışma" adına yönünü sendika bürokratlarına dönen ve sınıfı unutan yanlış bir anlayış egemen oldu. Bu taktik yanlışın tepkisiyle çağreyi tabela sendikacılığında aramanın yararı yoktur.

Görev, öncelikle Türk-İş ve bağlı sendikalarda çalışmak olmalıdır. Buradaki çalışmanın ana halkası kısa va-

bilinç, sonra bu savaşımın seyri içinde kendiliğinden siyasal bilinç" biçiminde ifade ettiği aşamalı bilinçlendirme teorisini savunur. Çünkü ona göre siyasal ejitasyonun en geniş şekilde uygulanabileceği tek alan burasıdır. Bu, devrimci politikanın yerine liberal burjuva politikasının, devrim yerine reformizmin savunulmasıdır. Liberal işçi siyaseti olan ekonomizmin örgüt anlayışı da, genel yaklaşımlarına uygun olarak, devrimci örgütün önemini reddeder. Kendiliğinden gelen, kolay ulaşılabilir, en yaygın ve hantal örgütlenmeleri putlaştırır. Günümüzde inceltilmiş ekonomizm anlayışlarını da iyi tanımalıyız. Devrimde proletaryanın müttefiklerinin önemini yadsıyan, "işçi sınıfının öncülüğü" ve "en devrimci sınıf" olduğu gerçeklerinin ardına sığınarak özel bir işçilik teorisi yapan; ulusal, kadın, ve toprak sorunu gibi sorunların çözümünü proletaryanın işi saymayarak bunları burjuvaziye havale eden; ken-

deli hesaplarla bir şube yönetimini ele geçirmek değil, o iş kolundaki sınıfı kendi sendikal perspektifine ve devrimci saflara kazanmaktır. Gerçek anlamda bir sınıf ve kitle sendikacılığı perspektifinin sınıfı kazanma şansı, içinde bulunduğumuz durumda her zamankinden daha olgundur.

Nasıl bir perspektif?

Sınıf ve kitle sendikacılığı perspektifinin ne olması gerektiği sorusuna gelince; özellikle "Bahar eylemliliği"nde ifade edilen sendikal özlemlere derlenmiş bilinçli bir şekil verilme-

dini fabrika sınırlarına hapseden anlayışlar, ekonomizmin ince biçimleridir.

Dünyaya işçi seçeneği

Dünyada büyük değişiklikler yaşıyor, yeni bir süreç olgunlaşıyor. Dünya sisteminin, sınıfsız sömürsüz bir altın çağa doğru evrilmesi yine işçi sınıfının omuzlarında...Dünyayı değiştirmenin biricik aracı, yine bilimsel sosyalizm... Kendi işçi sınıfımızın savaşımı bunun kopmaz parçasıdır. Onun gerçek boyutlarını kavramak, tayin edici bir görevdir.

1989 baharındaki başkaldırı, işçi sınıfımızın mücadele tarihinde önemli bir sıçrama noktasıydı. Bahar eylemleriyle, eskiye oranla daha ileri bir düzeyi yakalayarak, öncü olduğunu pratik misyonuyla bizzat gösterdi. Diğer sınıf ve tabakaları sarstı, siyasal atmosfer oldukça canlandı, topluma savaşım mesajları iletti.

si ve pratiğin gereksinimlerini yanıtlayacak hale getirilmesi, bu programın ana eksenini oluşturmaktadır. Gerçekten demokratik bir işleyişe sahip, sınıfın denetimine açık, onu toplumsal yaşama katılmada etkin kılan bir sendikacılıktır bu... Anti-demokratik yasa ve kurumlarla çatışan, işçi sınıfını demokrasi mücadelesinde etkin kılabilecek bir sendikal örgütlülük... İşçiler bugüne kadar, özellikle Türk-İş aracılığıyla politikadan uzak tutuldu. Yapısında bir çok olumsuzluk ve yanlışın yanı sıra önemli doğruları da barındıran DISK'in kapatılması, sınıfa önemli bir mevzi kaybettirmiştir. Atılacak adımlarda öncelikle de DISK deneyiminden yararlanılmalıdır.

Sendikal perspektif, önüne önemli bir mücadele alanı olarak ekonomik yaşamın iyileştirilmesini almalı ve bu uğurda gerçekçi mücadele yürütmelidir. Hakim sınıflar "24 Ocak Kararları"yla işçilere ve geniş emekçi kesimlere ağır ekonomik koşullar yüklediler. Yürütülecek mücadele, bir yanıyla işçilerin yaşam koşullarında iyileştirmeler yaratırken, aynı zamanda düzenin kendi açmazlarını kapatmada başvurduğu önemli bir silahı da elinden alacaktır. Ekonomik politikalar, özellikle 12 Eylül sürecinde faşist terör ve baskının yardımıyla yürütüldü. Dolayısıyla ekonomik mü-

Bahar eylemlerinde, ekonomik taleplerin yanı sıra, iktidar olma özemleri de ifade edildi. Hükümeti yeren sloganlar da atıldı. Hareket Türk-İş yönetimini aşmakla kalmadı, aynı zamanda sendika ağalarını belli ölçülerde teşhir eden bir kanalda yürüdü. Bilinen eylem türleriyle kendisini sınırlamadı. Kendi inisiyatifiyle birçok yeni yöntem ve örgüt biçimi yarattı. Savaşım, fabrika sınırlarını aşp, toplu vizite, boşanma dilekçeleri, alkışla ve çıplak ayakla yürüme gibi gösterilerle meydanlara, sokaklara taşıdı. Üretimin durdurulmasının yanı sıra gerçekleştirilen bu gösteriler, savaşımını daha da etkili kıldı. Destek güçlerini genişletip harekete geçirdi. Bazı "sosyalistlerimizce" basit görülen küçümsenen bu eylem biçimlerini değerlendirirken, görüntüye takılmamaya dikkat etmeliyiz. Yığınlara mesajlarını iletme ve harekete geçirmede, işçiler geçmişe oranla daha bilinçli yoldaydı. Siyasi polisle sık sık karşı

yıllardır sürdürdüğü devletçi ve işbirlikçi politikalarıyla, onca olumsuz sonuçlarının yanı sıra, bir işçi muhalefelinin doğmasında potitif rol de oynamıştır. İşçi sınıfı mücadeleye, normalde sendikalarının öncülüğü-yol göstericiliğinde girer. Ancak taşlaşmış sarı sendikacılık yüzünden bu olgu sendikası yaşanmaktadır. En güzel gösterge, son üç-dört yıllık pratik, özellikle "Bahar eylemliliği"dir... Bu durum iyidir ve bürokrat, uzlaşmacı, devletçi sendikal çizgilerin ipliğini pazara çıkarmada öğreticidir. Sınıfın özgüven kazanmasının adeta itici güçlerindendir.

Marksist-Leninistler, bugün varolan işçi muhalefeti ile birleşme, ona biçim verme ve doğru devrimci politikalar yoluyla; işbirlikçi sendikal politikaları örgütsel alanda da yenilgiye uğratma göreviyle karşı karşıyadır. Sendikal mücadele alanında, bu dinamige dayanmayan bir çaba başarı şansını kendi eliyle ortadan kaldırmış demektir. "Bahar eylemliliği"yle kendini ortaya koyan devrimci işçi muhalefetinin gücünü Türk-İş Kongresine taşımak önem kazanmaktadır. Gerici faşist sendikaların merkezlerini işgal eden devrimci işçi öfkesini, Türk-İş Kongresi'nde sendikal bürokrasiyi parçalama ve sendikal çizgiyi, alternatif devrimci-demokrat sendikal çizgiyle altetme çabasına dönüştürmek amaçlanmalıdır.

Bu tutum yalnızca bugünle ve siyaset ilişkisinde silaha, ordu-parti ilişkisinde orduya öncelik verir. d) Özel ve nesnel şartları dikkate almaz, acelecidir. Kitle çalışmasına burun kıvrır, tüfekleri en büyük güç olarak görür. "Hep ilerleme, geri çekilme yok" siyasetini savunur. Nesnel koşullara bakmaksızın, iradenin tek başına her şeyi gerçekleştirmeye yeterli olduğunu ileri sürer. İthalatçı küçük burjuva aydınlarının öfkesini dile getiren bir siyasettir. e) Savaşı, siyasal savaşımın görevlerini yerine getirmenin en üst biçimi olarak değil, "savaşmak için savaşmak" biçiminde kavrar. f) Sağlamlığın ve tutarlılığın ölçütü olarak askeri yeteneği alır.

Dogmatizm ise, soyut tekrarcılığa dayanır. "Kitlelerden kitlelere" ilkesinden kopukluğun, somut koşullardan habersizliğin, politikayı olgulardan çıkarmamanın, nesnel gerçeklerle uyumuna bakmaksızın kafasından icat ettiğini kitlelere dayatmanın, yığınları tarihsel koşullara uyan doğru çizgiyle eğitebileceğini anlayamama-

olumsuzluklarıyla bir hesaplaşma anlamında kavranmamalıdır. Sendikal harekete egemen olan sınıf uzlaşmacı, gerici anlayıştan, siyasal ve örgütsel anlamda tarihi bir kopuşu da olacaktır. Bunun koşulları bazı eksik ve olumsuzluklarına karşın, esasen vardır. Türkiye işçi sınıfı, günümüzde en deneyimli düzeye ulaşmıştır ve 70'li-80'li yılların deneyim ve genel birikimine sahiptir. Tarihsel olarak da yetkinleşmiştir. Kollektif tarihsel bir bellekle sosyalist bilinç buluşması ileri noktadadır. Sorun, bütün bu iyi şeylerin derlenip toparlanarak bütünlüklü bir biçime kavuşturulmasında yatmaktadır. İlk adım Türk-İş Kongresi'nde atılmalı ve bütünlüklü bir programla ortaya çıkmak önümüzdeki sürecin asıl görevi olmalıdır.

Bu aşamada, egemenlerin ve işçi hareketi içindeki uzantılarının işçilere sunabileceği yeni bir şey yoktur. Sosyal-demokratlarından TBKP'sine kadar uzanan çeşitli varyantların söylediği ortada ve işçi sınıfı için devrimci bir anlam taşımaktan çok uzaktır.

Statükonun kurumlarına vurarak

Yeni sınıf ve kitle sendikacılığı, açıktır ki, statükonun anti-demokratik kurumlarına vurarak ilerleyecektir. Bu aynı zamanda genel demokratik açılımların en önemli dinamiklerinden biridir. İdeolojik olarak statükoculuğa tutunmuş olan anlayışlar,

C. OCCHETTO İKP Genel Sekreteri

nın teorisi. Götüreceği yer "devrimci gevezelik"tir. Bunu Lenin şöyle tanımlar; "Objektif durumu gözönüne almadan devrimci sloganları tekrar etmektir. Sloganları çok güzel

bu açılıma önderlik edemez.

Sınıf ve kitle sendikacılığı perspektifiyle yürüyen güçler, bugünkü durumda, dikkatlerinin merkezine sınıfı koymak zorundadırlar. Kuşkusuz bu güçler arasında da ciddi sapmalar, yanlışlıklar ve çatışmalar yaşanmaktadır. Bugün toplu bir programla ortaya çıkılamamış ve böylesi bir program etrafında hareket birliğinin sağlanamamış olması, bunun en açık kanıtıdır. Sınıf ve kitle sendikacılığına yatkın ve istekli güçlerin önünde duran görev, bu olumsuzluğu aşmaktır. Güçleri bölen, sınıfa güven veremeyen grupçu, tekkeci ve tabelacı anlayışlar, bu yürüyüşte ilk elde vurulması ve altedilmesi gereken anlayışlardır.

Türk-İş'i ya da bağlı sendikaları dönüştürme çabası, salt sendika bürokratları ve sarı sendikacılarla savaşılamaz. Doğru ve sınıfça kabu gören bir sendikal prespektife sahip olunmalıdır. Bunun ardından ikinci adım, sınıfı bu perspektif doğrultusunda kazanmaktır. Gerçek anlamda sınıf ve kitle sendikacılığının yaratılması, öncelikle bu iki şeye gereksinim duymaktadır. Bugün işçiler sosyalist bilinçle buluşmuş ve kendi sendikal hattının yaratıcısı olacak bir potansiyele sahiptir. 12 Eylül askeri darbesi sonrası, onlarca yıllık mücadelelerle elde ettiği bir çok mevzisini kaybedişinden önemli dersler çıkarmıştır. Şimdi sorun, bütün bunları bir şeylerdir, çekici ve mest edicidir. Fakat bir temele dayanmaları gerekir. Dayanmadıkları zaman devrim gevezeliği yapılmış olur.... Devrim savaşı için yapılan devrimci gevezelik devrimi mahvetti."

Kendiliğindencilik ve ekonomizm

Ekonomizm, işçi sınıfının kendiliğinden hareketine boyun eğen, onu putlaştıran en kaba kendiliğindencilik türüdür. Devrimci siyasal mücadeleyi, sendikal mücadelenin sınırlarına hapseder. İşçilere işgüçlerini daha iyi koşullarda satma önerisidir. Ücretli köleliğin temelleriyle değil, biçimiyle uğraşır. Yani burjuva düzen içinde kalan, onun bazı sivililiklerinin törpülenmesiyle yetinen bir siyasettir. İşçilerin sınıf bilincini geliştirmenin biricik yolu olarak, ekonomik mücadeleyi salık verir. Ekonomik savaşımın, kendi doğal seyri içinde proleter siyasal savaşıma "dönüşeceğini", sosyalist bilince bu kendiliğinden akış içinde ulaşılabileceğini söyler. "Önce ekonomik

potada eriterek kolektif merkezi bir nderliğe kavuşturacaktır.

İşçilere yapılan "Türk-İş'i terkedin" çağrıları bugün bir çok nedenden dolayı yanlıştır. Bugüne kadar "Türk-İş'te çalışma" adına yönünü sendika bürokratlarına dönen ve sınıfı unutan yanlış bir anlayış egemen oldu. Bu taktik yanlışın tepkisiyle çareyi tabela sendikacılığında aramanın yararı yoktur.

Görev, öncelikle Türk-İş ve bağlı sendikalarda çalışmak olmalıdır. Buradaki çalışmanın ana halkası kısa va-

bilinç, sonra bu savaşımın seyri içinde kendiliğinden siyasal bilinç" biçiminde ifade ettiği aşamalı bilinçlendirme teorisini savunur. Çünkü ona göre siyasal ejitasyonun en geniş şekilde uygulanabileceği tek alan burasıdır. Bu, devrimci politikanın yerine liberal burjuva politikasının, devrim yerine reformizmin savunulmasıdır. Liberal işçi siyaseti olan ekonomizmin örgüt anlayışı da, genel yaklaşımlarına uygun olarak, devrimci örgütün önemini reddeder. Kendiliğinden gelen, kolay ulaşılabilir, en yaygın ve hantal örgütlenmeleri putlaştırır. Günümüzde inceltilmiş ekonomizm anlayışlarını da iyi tanımalıyız. Devrimde proletaryanın müttefiklerinin önemini yadsıyan, "işçi sınıfının öncülüğü" ve "en devrimci sınıf" olduğu gerçeklerinin ardına sığınarak özel bir işçilik teorisi yapan; ulusal, kadın, ve toprak sorunu gibi sorunların çözümünü proletaryanın işi saymayarak bunları burjuvaziye havale eden; ken-

deli hesaplarla bir şube yönetimini ele geçirmek değil, o iş kolundaki sınıfı kendi sendikal perspektifine ve devrimci saflara kazanmaktır. Gerçek anlamda bir sınıf ve kitle sendikacılığı perspektifinin sınıfı kazanma şansı, içinde bulunduğumuz durumda her zamankinden daha olgundur.

Nasıl bir perspektif?

Sınıf ve kitle sendikacılığı perspektifinin ne olması gerektiği sorusuna gelince; özellikle "Bahar eylemliliği"nde ifade edilen sendikal özlemlere derlenmiş bilinçli bir şekil verilme-

dini fabrika sınırlarına hapseden anlayışlar, ekonomizmin ince biçimleri-dir.

Dünyaya işçi seçeneği

Dünyada büyük değişiklikler yaşıyor, yeni bir süreç olgunlaşıyor. Dünya sisteminin, sınıfsız sömürsüz bir altın çağa doğru evrilmesi yine işçi sınıfının omuzlarında...Dünyayı değiştirmenin biricik aracı, yine bilimsel sosyalizm... Kendi işçi sınıfımızın savaşımı bunun kopmaz parçasıdır. Onun gerçek boyutlarını kavramak, tayin edici bir görevdir.

1989 baharındaki başkaldırı, işçi sınıfımızın mücadele tarihinde önemli bir sığrama noktasıydı. Bahar eylemleriyle, eskiye oranla daha ileri bir düzeyi yakalayarak, öncü olduğunu pratik misyonuyla bizzat gösterdi. Diğer sınıf ve tabakaları sarstı, siyasal atmosfer oldukça canlandı, topluma savaşım mesajları ilettili.

si ve pratiğin gereksinimlerini yanıtlayacak hale getirilmesi, bu programın ana eksenini oluşturmaktadır. Gerçekten demokratik bir işleyişe sahip, sınıfın denetimine açık, onu toplumsal yaşama katılmada etkin kılan bir sendikacılıktır bu... Anti-demokratik yasa ve kurumlarla çatışan, işçi sınıfını demokrasi mücadelesinde etkin kıla- cık bir sendikal örgütlülük... İşçiler bugüne kadar, özellikle Türk-İş aracılığıyla politikadan uzak tutuldu. Yapısında bir çok olumsuzluk ve yanlışın yanı sıra önemli doğruları da barındıran DISK'in kapatılması, sınıfa önemli bir mevzi kaybettirmiştir. Atılacak adımlarda öncelikle de DISK deneyiminden yararlanılmalıdır.

Sendikal perspektif, önüne önemli bir mücadele alanı olarak ekonomik yaşamın iyileştirilmesini almalı ve bu uğurda gerçekçi mücadele yürütmelidir. Hakim sınıflar "24 Ocak Kararları"yla işçilere ve geniş emekçi kesimlere ağır ekonomik koşullar yüklediler. Yürütülecek mücadele, bir yanıyla işçilerin yaşam koşullarında iyileştirmeler yaratırken, aynı zamanda düzenin kendi açmazlarını kapatmada başvurduğu önemli bir sila- hı da elinden alacaktır. Ekonomik politikalar, özellikle 12 Eylül sürecinde faşist terör ve baskının yardımıyla yürütüldü. Dolayısıyla ekonomik mü-

Bahar eylemlerinde, ekonomik taleplerin yanı sıra, iktidar olma özlemleri de ifade edildi. Hükümeti yeren sloganlar da atıldı. Hareket Türk-İş yönetimini aşmakla kalmadı, aynı zamanda sendika ağalarını belli ölçülerde teşhir eden bir kanalda yürüdü. Bilinen eylem türleriyle kendisini sınırlamadı. Kendi insiyatifiyle birçok yeni yöntem ve örgüt biçimi yarattı. Savaşım, fabrika sınırlarını aşıp, toplu vizite, boşanma dilekçeleri, alkışla ve çıplak ayakla yürüme gibi gösterilerle meydanlara, sokaklara taşıdı. Üretimin durdurulmasının yanı sıra gerçekleştirilen bu gösteriler, savaşımını daha da etkili kıldı. Destek güçlerini genişletip harekete geçirdi. Bazı "sosyalistlerimizce" basit görülen küçümsenen bu eylem biçimlerini değerlendirirken, görüntüye takılmamaya dikkat etmeliyiz. Yığınlara mesajlarını iletme ve harekete geçirmede, işçiler geçmişe oranla daha bilinçli yoldaydı. Siyasi polisle sık sık karşı

cadele, sınıf ve kitle sendikacılığının mücadelesine programına alacağı konuların en önemlilerinden biri olmalıdır. Bugün işçiler, demokratik yaşamla ekonomik durum, özgürlük ile ekmek arasındaki ilişkiyi, 12 Eylül zorbalığı sırasında kaybettikleri mevzilerin ardından daha iyi kavramaktadırlar. "Ekmek ile özgürlük" arasındaki kopmaz bağlar nedeniyle sınıf sendikacılığının programı, ekonomik mücadeleyi siyasal demokrasi mücadelesiyle tamamlayarak, bu ikiliyi birlikte içermek zorundadır.

Ülkenin ekonomik ve siyasal yaşamına ilişkin kararlarda, deyim yerindeyse burjuvazi, kendisi çalıp kendisi oynamaktadır. Milyonlarca işçi üyesi olan Türk-İş'in yaptığı şey, susmak ve geçiştirmektir. Bu tavır, 12 Eylül gibi olağanüstü durumlarda açıktan açığa burjuvazinin yanında yer alma şeklinde belirmektedir. Ara sıra gönülsüzce yapılan eleştiriler, tabandan gelen baskıların oranıyla sınırlı tutulmaktadır.

Ülkemizde sarı sendikacılığın gündeme almaktan kaçındığı ve adeta görmezlikten geldiği bir diğer sorun

da çalışan tüm kesimlerin sendikalaşma hakkının savunulması ve bu hakkın hukuki anlamda da meşrulaştırılarak yaşanır bir gerçek haline getirilmesidir. Yüzbinlerce insan sendikalaşma ve örgütlenme hakkından yoksundur. Yada bu hakkı pratik olarak kullanamaz durumdadır. Türk-İş bugünkü haliyle böylesi bir görevi yerine getirmek bir yana, bunun önünde engeldir. Sınıf ve kitle sendikacılığının programı, sendikalaşması gereken tüm kesimleri, bu kesimlerle birleşerek sendikal haklara kavuşturmayı hedeflemelidir. Çalışan nüfusla sendikalaşma oranı arasında muazzam bir dengesizlik vardır, güçlerin çok önemli bir bölümü atıl durumdadır. Bu durum ufkumuzu Türk-İş'le sınırlamamız gerektiğini göstermektedir. Böylesi bir etkinlik, yıllardır içinde çalışmanın doğru olduğu söylenen sarı sendikaları dönüştürme hedefine ulaşmada büyük kolaylıklar sağlayacaktır.

Başarının dayanakları

Gerek Türk-İş içerisindeki çalışmalarda, gerekse henüz sendikalaş-

manın gerçekleşmediği alanlarda yürütülecek olan faaliyetin başarı şansı, çalışan alanlardaki sınıf dinamiklerine dayanıp dayanmamaya bağlı olacaktır. Faaliyet alanına giren kesimler içerisinde, o alanın dinamiklerine dayanarak, gerçekçi politikalar uygulamayan bir çalışma başarı şansına sahip değildir.

Türk-İş Kongresine giderken, devrimci-demokrat güçler, bu platformlarda buluşup birleşmek zorundadır. Bugün açısından, onca avantajlarına rağmen sosyalistlerin ve sınıf sendikacılığının Türk-İş Kongresi'nde etkili bir güç olması söz konusu değildir. Bu, devrimci demokrasi güçlerinin üzerinde anlaştıkları, sınıfça kabul gören derli toplu bir programa sahip olunmaması ve ona pratikte anlam kazandıracak bir örgütlülük yoksunluğundandır. O halde Türk-İş Kongresi, bu yolda ilk adımları atmanın aracı olmalıdır. Bu, aynı zamanda Türk-İş içindeki faaliyetin önümüzdeki dönem kazanacağı biçim için bir hazırlığı da içermelidir. □

karşıya gelen işçiler, güçlü bir dayanışma ve didinme çizgisi gösterdi. Mücadele, doğası gereği onları eğitiyordu. Proleter sosyalist çizgiyi yakalamak için bu eğitim yeterli değildi. Ama "bahar atılımı" bazı yönleriyle, kendiliğinden hareketin karakteristik özelliklerini de aştı. Genel değil, bazı yönleriyle böyleydi.

"89 Bahar Fırtınası", proleter devrimci kanallara akma dinamiklerine (sadece potansiyel güç açısından değil), pratik olarak da belli oranlarda sahipti. Bu dinamikler, işçilerin sadece daha önceki kendiliğinden eylemlerde kazandığı deneyimlerle değil, daha da önemlisi sosyalist ve devrimci hareketlerin çalışmalarıyla sağlanmış birikimlerden de öğrenerek, mücadeleler içinde gelişmiş *sosyalist sınıf bilincine sahip bazı işçi önderlerinin çabası* ile de oluştu. İşçi sınıfımız içinde bugüne kadar, doğru, sürekliliği sağlanmış ve adına layık sosyalist bir mücadele sürdürebilseydik, durum çok daha farklı olabilirdi. Geçmişte ve bugün ne yazık ki, devrimci ve Marksist-Leninistler adına layık bir savaşım yürütemedi. Ama bu saptamayı yaparken de *hiç bir şey* vermedi demek inkârcılık olacaktır. Sınıfımızın pratik olarak da "kendisi için bir sınıf" olma yoluna girmesi yalnız-

DOĞU ALMANYA: Yeni Forum'cular salon toplantısında

ca kendiliğinden edindiği deneyimlerle açıklanamaz. Bunda devrimci ve Marksist-Leninistlerin (yetersiz ve belli yanlışları içerse de) mücadelelerinin çok önemli rolü var. İşçi sınıfımızı düzenin çeşitli sonuçlarına değil, bu sonuçları yaratan sebeplere karşı bilinçli, sosyalist mücadele yürüten duruma getirmek; siyasal iktidara, "herhangi bir acıdan değil", sosyalist temelde "tepki gösteren" ve mücadele eder duruma getirmek, Marksist-Leninistlerin görevidir. Öte yandan, işçilerin proleter devrimci bir çizgide yürüyüp yürümediklerinin kısıtasını, tümünün yada çoğunluğunun

bilimsel sosyalizmi kavrayıp kavramadıkları biçiminde ele alamayız. Kestirmeci laf ve buyruklarla işi halledeceğine zannedenleri işçi hareketi aşıyor; yaygınlığı, kararlılığı ile hiç bir şekilde Marksizm-Leninizme ve onunla silahlanmış gerçek bir öncüye olan gereksinimini reddetmiyor. Tersine yakıcı bir şekilde dayatıyor. Savaşımı, grubuna üç-beş kişi daha eklemeye şekline ele alan, grubunun çıkarlarını sınıf çıkarlarının önüne geçiren, kendi dar dünyasının sorunlarıyla meşgul olan anlayışlar, bir kez daha bu sınavda başarısız not aldı. Sınıfı geçmek isteyenler, zayıflıklarını ce-

saretle ortaya koyar ve aşmak için ciddi savaşım yürütür.

Kendi zayıflıklarını sınıfa yüklemekle hiç kimse kurtulamaz. Devrimciler, varlıklarını birbirine karşı mücadele zeminine oturtmaktan vazgeçmemelidirler. "An"daki durumu, mayalanan yeni dalgayı, buna katılma işareti veren sınıf ve tabakaların potansiyelini, dalgayı kırmak için egemenlerin devreye sokmak istedikleri planı, özellikle de bunların sözde "reform" paketini ve buna yatkın güçlerin durumunu iyi kavramalıyız. Grup çıkarlarını bir kenara bırakarak, devrimci bir alternatif yaratılması yakıcı görevinin dayattığı kolektif sorumluluğumuzun bilincinde olalım. Devrimci güçlerin farklı görüşlere sahip olmaları, devrimci alternatif için asgari bir platform temelinde birlik yaratmalarına hiç de engel değildir. Bugün en azından kitle örgütleri, sendikalar, kadın hareketi, gençlik vb. alanlarda devrimci platform temelinde, birlikte hareket edilebilir, hatta daha ileri politik birlikler yaratılabilir. Devrimin çıkarları esas alınırsa, bu hiç de zor bir iş değildir.

İşçi hareketi, varolan durumuyla da düzeni tehdit ediyor. Diğer güçler mücadele alanına çıkmaya hazırlanıyor. Bunun yanı sıra, ulusal hareket karşısında devlet çaresizlik içinde. Köylü, kadın, gençlik hareketi istenilen kiteselliğe erişmemiş olsa da, güçlü bir potansiyel-kuvvet ve ileri atılmaya açık. Kısaca, halk hareketi toparlanıyor. Devrimci güçler ise, tüm olumsuzlukları ve yetersizliklerine karşın yeniden yapılanmayı hızlandırmış bulunuyor. Egemenlerin genel krize çözüm için gündeme getirdikleri alternatifler tutmuyor. Nesnel koşullar, devrimci alternatif için ciddi fırsatlar sunuyor. Süratle aşılması gereken eksiklik, Türkiye devrimci ve Marksist-Leninist hareketin öncülük misyonu eksikliğidir. Bu aşılmazsa, nesnel koşulların uygunluğu ve varolan kitle hareketi tek başına istenileni vermiyecektir.

DİPNOTLAR

- 1- 2000'e Doğru, 19 Kasım 1989
- 2- Lenin, Ne Yapmalı
- 3- Age. Sf. 88-89
- 4- Age. Sf. 78-79
- 5- Lenin, Aforizmalar Sf. 53
- 6- Age. Sf. 51
- 7- Engels, Marks-Engels Aforizmalar sf.92

İŞSİZLİK

BİR DERNEK BİR GÖRÜŞ

Toplumsal bir kangren

Demokratik bir kitle örgütü olarak, işsizliğe karşı mücadeleyi, demokrasi ve özgürlükler mücadelesinden ayrı düşünmüyoruz. Çünkü, demokrasi ve özgürlükler elde edilmedikçe, işsizliğin ortadan kalkmayacağı bir gerçektir.

1989 yılında kurulan İşsizler Derneği Yönetim Kurulu üyelerinden Güllali PURHAN'ın işsizlik, işsizliğe karşı mücadele ve derneğin kuruluş amacını içeren yazısını, aynen yayınlıyoruz.

Sözlükleri açıp bakarsanız, işsiz tanımının "geçimi sağlayacak işi olmayan" şeklinde yapıldığını göreceksiniz. İşsizlik ise, "işsiz olma hali" olarak vurgulanır. Kapitalist sistemin karakteristik özelliklerinden biridir işsizlik. İstihdamda, insan ihtiyaçlarını karşılama yerine, daha fazla kâr sağlayan alanların esas alınmasının sonucudur. Dolayısıyla, işsizlikten arındırılmış bir kapitalist sistem düşünülemez.

İşsizlik öylesine boyutlu bir yamsalsal sorun ki, artık bu konunun da kendine özgü terminolojisi ve uzmanları var. Biz burada, işsizliği iki temel tür kapsamında ele alacağız. *Birincisi*; açık işsizlik. 1984'te yapılan Petrol-İş istatistik verilerine göre, ülkemizde 4 milyon açık işsiz bulunmaktaydı. *İkincisi*; gizli işsizlik. Bu türe sigortasız, hiçbir sosyal hak-

kı olmadan çalışanlar, kırsal alanlarda çalışanlar ve ev kadınları girer. Gizli işsizlik, açık işsizliğin üç katı. Buna yurt dışında çalışanları da ekleyerek bir toplam alırsak, 1984 istatistiklerine göre işsizlik 14 milyondur. 1989 Türkiye'sinde, bu oranın çok daha yüksek olacağı açık.

Sorunun kaynağı sistem

Tüm burjuva ekonomistleri ve ideologları, işsizliğin nedeni olarak "nüfusun yoğunluğu"nu öne sürerler. Oysa, İşsizlik olgusunu, kapitalizmin öz yasalarından ayrı ele almak olanaksız. Sorun, kapitalist üretim ilişkilerinden ortaya çıkmaktadır. Sistem kâra doyamıyor. Bütün yatırımlarda kâr unsuru esas alınır. Yatırımın sosyal etki ve sonuçları, kapitalist için önemli değildir. Sömürü dürtüsü, insana değer verme yargısını ve toplumun sosyal sorunlarına gerçek anlamda eğilmeyi öldürüyor.

"Nüfus yoğunluğu" teorileri tamamıyla birer safsata. Dünyada, savaş

YILLAR	İŞGÜCÜ ARZI	TOPLAM İŞGÜCÜ TALEBİ	İŞGÜCÜ	İŞSİZ
	<u>Sivil işgücü</u>	<u>Sivil işgücü talebi</u>	<u>Fazlası</u>	<u>Oranı</u>
1962	13.132 bin	12.689 bin	1.403 bin	6,9
1972	14.049 "	14.159 "	1.835 "	12,1
1980	17.342 "	15.310 "	2.732 "	15,7
1981	17.813 "	15.397 "	3.116 "	17,4
1982	18.086 "	15.457 "	3.324 "	18,3
1983	18.492 "	15.591 "	3.600 "	19,4
1984	19.603 "	16.528 "	3.816 "	20,6
1985	20.781 "	17.521 "	4.045 "	21,8

Yıllara göre işsizlik oranındaki artış. (Kaynak: Petrol iş 1984-85 Yıllık Tahmini)

sanayiine yapılan yatırımlar, insanın temel ihtiyaçları (beslenme, sağlık, eğitim, konut vs.) için yapılırsa, işsizlik diye bir sorun olmayacaktır. Açlıktan ölenlerin hiç olmayacağı ise, bir başka gerçek.

Ülkemizin gerçekleri de bunu kanıtlamaktadır. Bizde işsizliğin büyümesi ve yoğunlaşması, kapitalist üretim ilişkilerinin gelişmesine denk düşer. Kapitalizm yalnızca işçi sınıfını yaratmadı. İşsizler ordusunu da oluşturdu. İşsizliğin toplumsal sorun olarak belirmesi, esas olarak 1950'lerde başladı. Günümüzde, enflasyon canavarıyla yarışmasına daha da yoğunlaştı. Çünkü emperyalizme bağlı işbirlikçi tekelci kapitalizm, ülke ekonomisine damgasını esasen bu tarihlerde vurmuştur. Sanayi kentlerinin yaratılması, kırsal alanlardaki eski üretim biçimini etkilemiştir. Kırsal alanlara modern üretim araçlarının girmesiyle, feodal üretim tarzı yerini kapitalist üretim tarzına bırakmıştır. (Ancak, feodal kalıntılar hala vardır.) Bunun sonucu olarak, önceden birkaç kişinin yaptığı bir işi bir kişinin yapar hale gelmesi, kırsal alanda çalışan nüfusun çoğunun işsiz kalmasına yol açmıştır. Bunların bir bölümü iş bulabilmek ümidiyle, sanayi kentlerine göç etmişler, ancak burarlarda da iş bulamadıklarından, işsizler ordusuna katılmışlardır. 1962'de yüzde 6.9 olan işsizlik oranı, 1985'te 21.8'e yükselmiştir.

İşsizlik sorunu, sistemin kendisinden kaynaklanmaktadır demistik. Bu anlamda, sistemin işsizliğe karşı kök-

lü bir mücadele vermesi beklenebilir. En gericilerinden, sözümona sosyal-demokratlarına ve parlamentarizmi savunan tüm partilerine varıncaya dek, sistemin sözcüleri bu konuda demagoji yapmaktan öte gitmiyorlar. Gidemezler de. Emperyalizm ve ona bağlı olan sistem, buna elvermez. İşsizliği çözmek şöyle dursun, yeni ekonomik politikalarla işsizlik körüklenmektedir. 24 Ocak Kararları, bunun açık örneğidir.

24 Ocak Kararlarıyla, varolan istihdam daraltılıp, sermaye yatırımları üretim alanları yerine, daha hızlı ve daha fazla kâr sağlayan kanallara akıtılmıştır. Emlak, kira, faiz, ticaret, vb. gibi. Bu da, işsizliği daha fazla yoğunlaştırmıştır.

Yine, 2821-2822 sayılı "Sendikalar Toplu Sözleşme Grev ve Lokavt Yasası"yla, işçiden yana olan her şey silinip süpürülmüştür. Oysa aynı yasalar, işverenlere sınırsız olanaklar tanımaktadır. Sonuçta, 13. ve 17. iş yasalarındaki maddelere dayanarak işyerlerinden toplu işten çıkarmalarla, işsizler ordusuna her gün kitleler halinde yenileri eklenmektedir.

Her şeyden önce işsizlik, en kötü koşullarda düzenli olarak çalıştırılan işçilerin direnme güçlerini kırmaya ve onların ücretlerini düşük tutmaya hizmet eden bir yedek sanayi ordusu oluşturmuştur.

İşsizlik, toplumumuzun değer yargılarını altüst edip, adeta bir sanayi gibi fuhuşu beraberinde getirmiş, toplumsal psikolojik bunalımlara ve intiharlara neden olmuştur. İşsizlik, eşle-

rin boşanmaları ve ailelerin dağılması sonucu, yetim çocuklar ordusunu yaratmıştır. Esrar, eroin ve her türlü uyuşturucuya açık bir toplum haline gelmiş olmak, işsizliğin eseridir.

Kısacası işsizlik, toplumsal bir kangrene dönüşmüştür.

İşsizliğe karşı mücadele

Derneğimiz, giderek daha yakıcı hale gelen işsizliğe karşı mücadele araçlarından biri olarak doğdu. Demokratik bir kitle örgütü olarak, işsizliğe karşı mücadeleyi, demokrasi ve özgürlükler mücadelesinden ayrı düşünmüyoruz. Çünkü, demokrasi ve özgürlükler elde edilmedikçe, işsizliğin ortadan kalkmayacağı bir gerçektir.

Biz, insan hak ve özgürlüklerinden yola çıkacak, aşağıdaki taleplerimiz doğrultusunda, işsizler ordusunun ve başta sendikalar olmak üzere, tüm demokrasi güçlerinin mücadelemize omuz vermelerini istiyoruz.

İşsizlik sigortası derhal uygulanmalı; işsizlerin kira, konut, ulaşım sorunları devlet ya da belediyelerce çözümlenmeli; işten atılmalar durdurulmalı, iş yasasının 13. ve 17. maddeleri kaldırılmalı; ev kadınları işsizler statüsüne alınmalı; işsizlerin tüm sağlık ve eğitim sorunları devletçe parasız çözümlenmeli; işsizlere, işsiz oldukları sürece, insanca yaşayabilecekleri asgari ücret ödenmelidir. □

YENİ DÖNEMDE MÜCADELE SORUNLARI

Mücadelenin önünü açacak çizgi

Dünyada sorunlar çok. Türkiye'de de bir o kadar fazla. Kasım ayı içinde Komün'de bir tartışma toplantısı yapıldı. Toplantıya katılan Salih Kara, Ayhan Elçi, Tuncay Yorulmaz ve İsa Şenyurt adlı öğrenciler, arkadaşımız Ertan İlker'in sorularını yanıtladı. Yapılan, Türkiye'nin genel sorunları içerisinde "öğrenci gençliğin sorunları", başlığı altında bir tartışma değildi. Harç, laboratuvar, kredi, yurt vb. sorunlara da atlandı. Daha çok, öğrenci gençliğin mücadele ve örgütlenme sorunları üzerinde duruldu.

Komün - Bugünkü "öğrenci gençlik hareketinin panoraması" dediğimizde, neler söylenebilir?

Salih Kara - Kısa ve kaba bir değerlendirme yaptığımızda, en açık bir biçimde hissedilen olgu, kitleselleşmemektir. Devam edersek; gençliğin uzun ve kısa vadeli programlara sahip olamaması, sınıf mücadelesinde politikleşmemesi de ayrı bir sorundur. Dernekleşmede, özellikle '80 döneminde başlayan hareketlenmenin öncesinde, birikimin olduğu bir dönem geçti. Gençlik hareketinde, 14 Nisan 1987 ile kazanılan süreç, doruk noktası oldu. Yani İstanbul'da öğrenci gençliğin, tek tip dernek oluşturmak amacıyla Özal hükümetince gündeme getirilen kanun teklifine karşı mücadelesi süreci. Ve bu, gençlik içerisinde yakalanan devrimci bir dinamikti. Kendiliğindenci de olsa, böyleydi. Fakat programlı bir biçimde, sağlıklı çözümler üretilerek geliştirilmedi. Politikleşmemeyi de esas olarak bu noktada arıyorum. Politik şey, ülkenin gündemindeki, gençliğin gündeminde basamak olarak kullanabilmektir. Bu başarılama. En temel nedenleri arasında, dünyanın, ülkenin genel durumundan söz edilebilir. Bir de gençliğin önünü açıcı çizgi ortaya koyabilen, devrimci bir hareketin sistemli varlığından söz

zedilememesi. Gençlik, kendi pratik deneyimi ile başbaşa, aktif olarak bazı şeyleri aşmak zorunda kaldı. Bu da beraberinde bir tıkanıklığı getirdi. Kendisini tekrarlayan, varolan insanlar üzerinde tekrarlanan ve giderek daralan birşey çıkardı ortaya. Öte yandan, yakalanabildiği takdirde, gençliğin devrimci dinamiklere sahip olduğunu, çeşitli dönemlerde ortaya koyduğu eylemlerindeki sıçramalarla görebiliriz. 14 Nisan '87, 28 Nisan '88, bu yılki 1 Mayıs eylemleri buna örnek. Tüm bunlar, tıkanıklığın aşılabilmesinin ipuçlarını veriyor. Gençliğin devrimci dinamikleri yakalanabilirse, kitlesel mücadele verilebilir. Bunun için, politik bir hareketin oluşması gerekiyor. Tek başına bilinç düzeyi yetmiyor. Ki, genel anlamda bilinç düzeyi, hem öğrenci gençlikte hem de gençlik kadrolarında düşüktür.

Bu arada, devrimci kesim dışında kalan büyük bir kesim var. Mücadelden uzak kalan kesim ve bir de müslüman kesim diyeyim. Gençliğin tepkileri örgütlendirilip, bu potansiyel devrimci bir şekilde kanallize edilmezse, gerici biçimler alır. Biraz önce sözünü ettiğim sorunların aşılamaması, bu kesimin işini de kolaylaştırıyor. Gençliğin uzak duran büyük kesimi, farklı şekilde de olsa, aslında bazı

şeyler yapıyor. Alt kültür grupları oluşturuyorlar. Tiyatro çalışmaları, değişik arkadaşlık grupları gibi. Böylece birliktelik ve örgütlülük ihtiyaçlarını karşıyorlar.

Komün - Bu onlar için yeterli geliyor mu?

Salih Kara - Şu dönem için, kendilerine ihtiyaçlarını karşılar görünüyor. Ama bunlar uzun süreli de olmuyor. Sağlıklı bir örgütlülüğe ve programlı bir çalışmaya varamıyor. O da kendi içinde tıkanıp kalıyor. Kendileri için devrimcilerin oluşturduğu güçlü bir çekim merkezi de yok. Bu yüzden, geniş bir kesim, öylesine ayrı duruyor. Bunun dış koşullarını saymaya gerek yok. 12 Eylülün baskı ve depolitizasyon vb. nin etkileri... Ve bizler bu etkileri kırıcı iyi politikalar geliştirmedik.

Komün - Aynı soruya karşılık ve detaya ilişkin, sizin görüşlerinizi alalım.

Ayhan Elçi - Öğrenci gençlik sınıflardan kopararak ele alınamaz. Lenin, Rusya'da öğrenci gençliği tanımlarken; *birincisi*, çevresindeki olaylara ilgisiz geniş yığınlar; *ikincisi*, akademisyenler; *üçüncüsü*, liberaler; *dördüncüsü*, gericiler; *beşincisi*, sosyalist-devrimciler dediği küçük-burjuvalar; *altıncısı*, bolşevikler ola-

rak altılı gruba ayırmıştı. Tam teka-bül etmese de, bu "altılı tasnif" şu anda Türkiye'nin yapısına da biraz uyuyor. Öğrenci gençliğe baktığımızda, başını dinci ve Hitlerci faşistlerin çektiği bir faşist kamp; bir yanda, yine sorunlara duyarsız geniş yığınlar; bir yanda sosyal-demokratların veya burjuva liberallerin etkisinde olan liberal öğrenciler var. Öte yanda, küçük-burjuva devrimci-demokrat hareketlerin taraftarları gençler... Gelişim düzeyi açısından ele alırsak, bunların içerisinde geleceği kucaklayacak olan sonuncular olacaktır. Bunun yolu, geniş gençlik yığınlarının, her türlü somut sorunlarına çözüm önermek, taleplerini formüle edip, yaşama geçirebilmektir. Bugün bu başarılamıyor. Birinci nedeni, hala 12 Eylülün depolitizasyon sürecinin aşılamaması.

Komün - Nedenlerine sonra geçelim. Durum tespiti konusunda diğer arkadaşların da görüşlerini aldıktan sonra. Sizi dinliyoruz.

Tuncay Yorulmaz - Genelde söylenenlere katılıyorum. 12 Eylülün yarattığı ve bugüne kadar süren politikaların sonucu, geniş gençlik yığınları politikadan uzak durmaktadır. Bir oranlama yapılırsa, yüzde 30'lara varan bir kesim. Bu geniş yığın, politikadan uzak, kendi sorunlarına duyarsız, gününü gün etme, bireyciliğin, köşe dönmenin alıp başını gittiği bir

politikanın etkisinde. Gerici-islamcı kesim, düzenin yarattığı bu olanaklar çerçevesinde gelişiyor. Marksist-Leninist hareketin öğrenci gençliğe yansımalarına gelince: Öğrenci gençliği, özellikle üniversite gençliğini, ekonomik-demokratik mücadeleler çerçevesinde toparlayıp, onu siyasi iktidar mücadelesine yöneltmeye çalışan bu kesimdir. Fakat bu, dönemin özgül özelliklerinden dolayı, son derece cılız durumdadır. Bunun birçok nedeni var. Üniversitelerin sınıfsal yapısı önemli. '80 öncesindeki sınıfsal mevzileniş farklılaştı. Üniversiteli gençliğin durumunu, burjuva, küçük - burjuva kökenlilerin üniversite içerisinde yer alabilme olanaklarının daha fazla yaratılabilmiş olmasından bağımsız düşünmemek gerekiyor. Üniversitelerde bugün esas olarak emekçi kökenlerden gelen öğrenciler azınlıkta. Bunun için, devrimci taleplerin açığa çıkması ve bunların belli bir örgütlenme çerçevesinde toplanıp, mücadeleye yöneltilmesi güçsüz kalıyor. Bu gelecekte de kendini hissettirecek. Bugün gençliğin genel bir değerlendirilmesini yaparsak; sorunu çözücü, kalıcı talepleri gündeme getirecek ve bu kalıcı talepler doğrultusunda örgütlenmeyi sağlayacak kesim, bugün cılız. Fakat yükselen mücadele çerçevesinde, Marksist-Leninistlerin doğru politikalar üretip, gençliği toplama mücadelesi çerçevesinde

pratiğe geçirmesi, gençlik hareketinin gelişmesini sağlayacaktır.

Komün - Bu konuda, sizin de görüşünüzü alalım.

İsa Şenyurt - Gençliği birkaç katmana ayırabiliyoruz. Kabaca baktığımızda, arkadaşların da belirttiği gibi, yığınların yüzde 90'ı tarafsız görünüyor. Bir uçta, azınlıkta kalan ve mücadele etmeye çalışan devrimci-demokrat grup. Diğer uçta faşist ve gericilerin oluşturduğu grup. Bu arada yüzde 90 gibi duyarsız bir kitle var. Bu kitle, merkezi ve doğru politikalarla duyarlı hale getirilebilir. Bu kitleyi, devrimci hareketin potansiyel tabanı olarak ele alabiliriz.

Komün - Bu durumda, ortak kanı şu: Öğrenci gençlik, demokrasi ve sosyalizm mücadelesinde seferber olmanın ötesinde, kendi yaşamsal sorunları karşısında yeterince duyarlı değil. Bunun nedenlerini tartışalım. Yani öğrenci gençliğin, kendi sorunlarına karşı kayıtsızlığının nedenleri konusunda neler söylenebilir?

Salih Kara - Önce nesnel nedenler. 12 Eylülün tüm ülkede yaygınlaştırdığı depolitizasyon, gençliğe de yansdı. Türk-İslam Sentezinin tüm üniversitelerde bir eğitim ideolojisi olarak yaygınlaştırılması, bir pasifikasyonu beraberinde getirdi. 12 Eylül gibi bir süreçten çıkan bir toplumda, gençliğin de bir 12 Eylül psikolojisi yaşaması doğaldır. Bütün kesim-

Deniz Gezmiş'in önderlik ettiği bir gençlik yürüyüşü. (Fotoğraf, 2000'e Doğru)

lerde yaşanan muhalefetsizlik, gençliğe de yansıyor. Ki gençliği sınıfsal etkileşimlerden bağımsız düşünmek olanaksızdır. Sorunu, gençliğe özgü düşündüğümüzde, neler görüyoruz? Politika üretmemek. Gençlik politikaları kendi deneyimlerinden çıkarmak zorunda kalıyor. 70'li yıllarda yaşanan birikim, 12 Eylül'den sonra kesintiye uğradı. Egemen sınıflar, bunu belli ölçülerde başarmışlardır. Gençlik kendi deneyimlerinden hareketle, yeni kanallar açmak zorunda. Bir de 70'li yılların gençlik mücadelesindeki dinamikler, bugün biraz farklılıklar arz etmektedir. 60'lı yıllarda anti-emperyalist şiarların öne çıkması ve toplumda yaygınlaşması; 70'li yıllarda anti-faşist mücadelenin ön plana çıkması... Gençliğin mücadelesi böylesi bir alanda yükseldi. 70'li yıllarda esas olarak sivil faşizmle karşı karşıya olan gençlik, bugün resmi faşizmle karşı karşıya. Gençlik 70'li yıllarda kendi içindeki (polis destekli de olsa) faşist saldırıları göğüsleyebilecek düzeydeydi. Bugün durum bunu biraz aşmıştır. Direkt, polisle karşı karşıya kalmaktadır gençlik. Bu da saldırıların göğüslenmesinde gençliğin işini daha da zorlaştırmıştır.

Komün - Devletin direkt baskısı, gençlik kesiminde daha farklı bir korku mu yaratıyor? Kitleselleşememesinde, bu olgu, 12 Eylül ve sonrası açısından nesnel bir durum farklılığı mı?

Salih Kara - Evet... Toplumda, devlete karşı korkuyla karışık bir saygı sözkonusu. Devletin güçlülüğü imajı var. Devletin ne olduğuna ilişkin tartışma bizim açımızdan bitmiştir. Fakat toplumun geniş bir kesiminde devlet "sınıflarüstü" bir olgu olarak görülüp, değerlendiriliyor. Bunun da politik yansımaları filan var. Bir de, bir çekim merkezinin olamaması da önemli bir faktör oluyor.

Komün - İşte burada "niçin" sorusu gündeme geliyor. Niçin devrimci bir çekim merkezi olamıyor?

Salih Kara - Uluslararası etkiler de sözkonusu. Bugün sosyalizm, mevcut sosyalist ülkeler nezdinde prestij yitiriyor. Bunun, direkt olarak bize bir yansıması sözkonusu. En basit şeylerde bile görüyoruz. Yani sosya-

Fransa öğrenci eylemleri. (Fotoğraf, Gökyüzü)

lizm şiarı ile pek sempati toplanamıyor. Varolan sosyalist ülkelerdeki durum, pek de iyi görüntüler sergilemiyor. 70'li yıllarda da durum çok farklı değildiyse de, bugün artık flaş olmuştur. Dünya gündeminde, sosyalizmin sorunları flaş olmuştur. Bu nedenle, gençlik sosyalizme de mesafeli davranabiliyor.

Komün - Bu konuda bir kriz tespiti de var. O konuyu da açabilir misiniz?

Salih Kara - Sözünü ettiğim uluslararası durum, Türkiye'de yaşanan 12 Eylül gibi bir süreç, devrimci hareketin yenilgiye uğrayışı, bugün maddi bir varlık gösterememesi-bunlar dış etkenler. Bunlar gençliğin kendi iç etkenleriyle birleşince, bir kriz görünümü aldı. Gençliğin devrimci dinamikleri yakalayıp, programlı ve politik bir biçimde geliştirememesi bir krizdir. Kriz, kendisini kitleselleşememe şeklinde hissettiriyor. Yani sürekli bir ivme kazanamıyor. Kesintili bir

biçimde, bazen kitlesel nitelikli eylemler koyuyor, bazen durağanlaşıyor. Ne yapacağını bilemez noktalara geliyor, kan kaybediyor. İlk dönemler elde tuttuğumuz potansiyelde tartışan, politikalar üretmeye çalışan, dernek toplantıları dışında kantinde, sınıfta, şurda burda, belli sorunlar tartışan bir nüve vardı. Yani gelişme umudu taşıyan bir nüve vardı. Bu giderek erimeye başladı. Dernekler, varolan kitlesini de eritmeye başladı. Buna "kriz görünümü" diyoruz. Bu aynı zamanda, varolan sorunları aşma konusunda yeni politikalar, yeni çalışma tarzları uygulamamız gerektiğine yönelik bir tespit olarak da anlaşıldı tarafımızdan.

Komün - Erime olgusunun nedenlerine ilişkin daha detaylı şeyler söylebilir misiniz?

Salih Kara - Nesnel koşulların yanı sıra, gençliğin kendi öznel durumu, bu erimeyi belirleyen etkenler oluyor. Aslolan şey, politika üretme-

mek, programlı bir şekilde mücadele-yi sürdürememektir. Bunlar gençliğin kendi öznel durumundan kaynaklanan şeylerdir. Bu durum, bugünkü sonuçlara varmıştır. Çok uzun bir süreç yaşanmasına rağmen, pek fazla bir yol aldığımız söylenemez. En basitinden, gençliğin merkezi-federal bir örgütlenmesi oluşturulmamıştır. Bunun zeminleri dahi, tartışma konusu olabiliyor. Birim örgütlerde, okullarda politik bir düzey sağlanamamıştır. Tüm bunlar, bahsettiğim kriz olayına yolaçtı.

Komün - Çıkış yollarını sonra tartışacağız. Nedenleri konusunda diğer arkadaşların görüşlerini almaya devam edelim.

Ayhan Elçi - 80'li yıllara doğru, emperyalizmin yeniden bir atılım yaptığına, sosyalizmin gerilediğine tanık oluyoruz. Elbette bunda özellikle revizyonist, sosyal-emperyalist kamptaki sosyalizme yönelik aleyhte propagandanın da etkisi var. Bunun Türkiye'ye yansımaları oldu ve olacak. Ülkemizde 12 Eylül faşist askeri darbesi gündeme gelir gelmez, devrimci-demokratik hareketlere karşı topyekün bir saldırı gündeme geldi. Varolan demokratik kitle örgütleri kapatıldı. Gençliğin başında YÖK kılıcı sallandı. Generaller tarafından atanan YÖK, gençliğin politikleşmemesi, yeniden ekonomik-demokratik ve siyasi mücadeleye girmemesi için tedbirler aldı. Eskiden kısmi anlamda, öğrencilerin yönetimde söz hakkı vardı. Bu kısmi hak da kaldırıldı. Öğrenciler, kışla disiplini ile eğitilmeye başlandı. 1984 lerden itibaren tekelsiz burjuvazinin krizi yavaş yavaş derinleşti. Bunun yansımaları, gençlik safalarında da kendini gösterdi. Yavaş yavaş öğrenci dernekleri kurulmaya başladı. Başlarda revizyonistler tarafından kurulan bu derneklerde, süreç içerisinde, revizyonistlerin tasfiyesi gündeme geldi. Daha doğrusu, gelişen mücadele sürecine ayak uyduramayıp, mücadelenin dışına savruldu. Revizyonistler, düzenle uzlaşma tavırları yüzünden, gençliğin içinde tam olmasa da teşhir oldular. Bunun sonucu olarak, 84'lerden sonra mücadele yeniden yükseldi. Ben şu ana inanıyorum: öğrenci gençliğin ha-

reketi, giderek kitleselleşiyor. Öğrenci gençliğin hareketinin önünde kriz veya kitleselleşememe gibi bir sorun olduğuna inanmıyorum. Kitleselleşmeyi, derneklerde yavaş yavaş etkilerinin kırılmaya başlamasıyla birlikte, revizyonistler gündeme getirdiler. Gerçekten de o dönemi özellikle araştırmak gerekiyor. Kitleselleşmeyi ne zaman gündeme getirdiler?

Komün - "Kitleselleşememe sorunu yok" diyorsunuz. Biraz daha somutlar mısınız?

Ayhan Elçi - 14 Nisanı alalım. 14 Nisanda 2500 insan sokağa çıkıp yürüdü. Onun sonrasında gelişen (örneğin, cezaevlerindeki açlık grevlerini desteklemek için) anti-faşist nitelikteki eylemleri düşünelim. 28 Nisanda,

CHON-BENDİT: '68 gençlik hareketinin Avrupa'daki sembolü

sadece İstanbul Üniversitesi'nde 2000 insan işgale kalkışıyor. Yine bu yıl, 1 Mayıs 89 sonrasındaki İstanbul Üniversitesi'nde 2000'e yakın insan genel boykota katılıyor. Bu sadece bir üniversitede böyle. Diğer üniversiteleri de hesaba kattığımızda, 14 nisan ile bugün arasında nicel olarak aralarında nitel farklılıklar olduğunu da görürüz. Kitleselleşememe sorunu, zaten Türkiye devrimci-demokrat hareketinden kaynaklanıyor. Bugün biz diğer geniş yığınları siyasi talepler doğrultusunda mücadeleye seferber edebildik mi? İşçi sınıfı, sınıf bilincine erişti mi? Bunlardan bağımsız olarak ele alınamaz ki!..

Komün - Gençlik hareketinin Türkiye'deki emekçi sınıfların hareketinden bağımsız düşünülmemeyeceğini,

kitleselleşme sorunu varsa, bunun geneldeki durumla ilgili olduğunu söylüyorsunuz. Ben burada bir çelişki görüyorum. Diğer arkadaşlar ne düşünüyor bakalım.

Tuncay Yorulmaz - Öğrenci gençliğin, kitleselleşme veya kendi içerisinde aktif mücadeleye katılma oranının düşük olması sorununu bence de öncelikle ikiye ayırmak gerekiyor. Birincisi, nesnel, ikincisi öznel sorunlar. Sorun, özellikle ve öncelikle nesnel ortamdaki kaynaklanıyor. Nesnel ortama, doğru şekilde bir müdahale yapılmadığından; sürecin gelişemediğini düşünüyorum. Nesnel sorunlar nedir? 12 Eylül'den sonra, Türkiye'de ortaya çıkarılan üniversite modeli, genel olarak 80 öncesi üniversite-

teden, sınıfsal konum açısından epey farklılıklar gösteriyor. Bir yoksullaşma sürecinin giderek arttığını görüyoruz. Bu yoksullaşma süreci, serbest rekabetçi dönemin yaşamamasıyla bile ilişkilidir. Yani kapitalistler, kendilerini tüm Türkiye halkına kabul ettirebilecek yapıya kavuşmuyor. Bu da ara ta-

bakaların, küçük ve orta burjuva tabakaların hala çoğunluğu teşkil etmesine yolaçıyor. Bu anlamıyla baktığımızda; 70'li ve 80'li yıllar kıyaslandığında, '89 yılında yoksullaşma sürecinin biraz daha fazla gelişmiş olduğunu görüyoruz. Üniversitelerde '80'den sonra gündeme getirilen paralı öğrenim, özellikle emekçi yığınlarından gelen öğrenci kitlesinin, üniversitede kendisini ifade edebilmesinin olanaklarını kısmen de olsa ortadan kaldırıyor. Emekçi sınıflardan gelen öğrenci oranı düştü. Küçük ve orta burjuva kesimlerden gelen öğrencilere göre azınlıkta kaldı.

Komün - Bir soruyla araya gireceğim. Salih arkadaş sosyalizmin bunalımından sözetti. Nesnel nedenler arasında gösterdi. Kitleselleşmeyi önemli oranda etkilediğini söyledi. Bunu, "üni-

İ. DOĞRAMACI: 12 Eylül'le yıldızı parlayan YOK Başkanı

versiteye girenlerin içinde emekçi sınıflardan gelen kesimin oranının düşmesi" şeklindeki tespitinizle beraber düşünürsek...

Tuncay Yorulmaz - Buna gelecektim. Aslında, sosyalizmin sorunları gibi yansıtılan sorunlar, sosyalizmin değil, kapitalizmin ve sosyal-emperyalizmin sorunları olarak önümüze geliyor. Sosyal-emperyalizmin bürokrat yapısının, kendi gelişimi önündeki engelleri ortadan kaldırmak için özelleşmeye, emperyalist kampla entegrasyona doğru gidişi... Bu, sorunların sosyalizmin sorunları olduğu, sosyalizmin tükenmiş olduğu yaygaralarının ortaya çıkmasına neden oluyor. Fakat, bugün Türkiye'deki gençlik hareketi açısından, bu, nesnel bir neden olarak gösterilemez.

Komün - Bunun kitlelere yansıyış biçimi de böyle mi olmakta? Siz böyle düşünüyorsunuz. Sokaktaki insanın da olaya yaklaşımı böyle mi?

Tuncay Yorulmaz - Sorunu, sosyalizmin gençlik içerisindeki etkisi olarak değerlendirmiyorum. Bugün öğrenci gençlik, kendi akademik, ekonomik, demokratik istemleri doğrultusunda dahi harekete geçirilebilir değil.

Komün - Diyelim ki, Batı Avrupa'da, ülkemizdekine benzer sorunlar çıktığında...

Tuncay Yorulmaz - Orda gençlik,

yı sürdürmek istiyorum. Orda YÖK sistemine benzer bir sistem getirilmek istense, sanırım çok daha boyutlu demokratizm kültürü sindirebilmiş insanlar, buna karşı çıkacaklardır. Nitekim bir boyutuyla Fransa'da yaşandı da.

Tuncay Yorulmaz - Burjuva demokrasisi ile yönetilen Avrupa ülkelerindeki gençliğin tepkisi çok daha üst boyutlara tırmanabilmektedir. Burarlarda, demokrasi bilincinin yerleşmiş olması, öğrenci gençliğin istem ve tepkilerini dile getirmesini olanaklı kılıyor. Bunun en somut örneği, 86-87 döneminde Fransa'da yaşandı. Onbinler sokağa döküldü. Türkiye'de kendi istemleri doğrultusunda bile mücadeleye katılabilmemiş değildir gençlik. Nesnel nedenlerin başında, öğrencilerin siyasal mevzilenişi sorunu var. Burjuva, küçük-burjuva kesimden öğrenci, okul sonrası yaşamının hesapları içinde. Bilimsel öğretinin geliştirilmesi, yönetimde söz hakkı, akademik-demokratik uygulamaların genişletilmesi, özerkliğin sağlanması gibi istemlere pek fazla olumlu tavır göstermiyorlar. İkincisi, öznel sorunlar. Yani devrimci-demokrat kesimin, üniversite öğrenci gençliğine ilişkin uygulamaları ve bunların pratikte ortaya çıkan hataları. Öğrenci gençliğin mücadelesinin gelişme seyrine baktığımızda, yükselmenin 84'lere kadar uzandığını görüyoruz.

bunu değerlendirebilme olanağına sahip. Ama ülkemiz koşullarında, henüz kendi sorunları doğrultusunda dahi harekete geçemiyor. "Sosyalizmin tikanıklığı" gibi sorunlarda fikir yürütmesi ve bunun kitleselleşmenin önünde bir engel teşkil etmesi... Bugün için, Türkiye'deki öğrenci gençlik mücadelesinin belirleyici sorunu değildir bu.

Komün - Avrupalıya karşılaştırma-

84'lerde cılız olan bu hareket, -86'larda geniş bir kitleselliği dahi yakalayabildi. Bugünkü kitlesellikten, nitelik olarak farklı olsa da, nicelik olarak daha geniş kitleleri yakalayabildi. 12 Eylülü beraber yaşama, sorunlara duyarlı olma ve 12 Eylül öncesi çalışma olanaklarının, mücadele etkisinin hala kafalarda kalmasının belli başlı etkileri vardı. Yani o dönem öğrenci liderleri, 12 Eylül öncesinin bir takım etkilerini hala üzerlerinde taşıyorlardı. Mücadeleyi yükseltmek için çabaları daha farklıydı. Öte yandan, o dönemlerde öğrenci gençlik mücadelesi içerisinde yer alan, sorunlarına karşı duyarlı ama bilinçsiz bir kitle vardı. Mücadelenin bedeli baskı ve sindirme uygulamaları henüz gündemde yoktu. Derneklere egemen olan reformist ve modern revizyonist mücadele anlayışlarının da bunda belli etkisi olduğuna inanıyorum.

Komün - O halde şöyle bir durum var: Revizyonistler, reformistler etkin olduğu zaman öğrenci derneklerine dahi geniş bir kitle yöneliyor.

Tuncay Yorulmaz - Bunun açıklaması, öğrenci gençliğin ve tüm sınıfların neyi hedeflendikleri ve bu hedefe ulaşmak için izleyecekleri yolların farklılaşmasıyla yapılabilir. O dönem içinde egemen olan, reformist, modern-revizyonist anlayışların derneklereki etkilerine bakalım. Bir kere, günümüzdeki gibi mücadeleciler ve bu mücadelenin önündeki engelleri aşmak için bedel ödemeyi göze alıcı bir durum söz konusu değildi. Onların tepkileri, düzen sınırları içerisinde. Bu sınırları genişletme mücadelesi dahi vermeden, görüş alışverişinin yapılabileceği lokal çalışmaları... Yani insanların konuşacakları, söyleşecekleri, eğlenecekleri, zaman zaman kültürel etkinliklerin yapılacağı kümelenmeler.

Komün - Reformist kesim bir takım araçlarla kitleselliği sağlayabiliyor. Devrimci kesim bu işi beceremiyor mu? "Reformistler kadar deneyimli değiller" diyebilir miyiz?

Tuncay Yorulmaz - Sorunu öyle koymak yanlış olur. Çünkü, reformist kesim ile devrimci kesimin he-

TAKSİM

1 MAYIS

1989

defledikleri ve gittikleri yollar farklı. Yürüdükleri bu yollarda ödedikleri bedeller farklı. Reformist, modern revizyonist anlayışların istedikleri, düzen sınırları içerisinde ve herhangi bir bedel ödemeyi gerektirmeyen, düzenle bir entegrasyona girerek, düzenin hoşgöreceği etkinliklerde bulunmak ve yaymaktır. Devrimci anlayışları ise, öğrenci gençliğin akademik, demokratik ve ekonomik mücadelesini vermek, bu anlamda geniş demokratik haklara sahip olma mücadelesidir. Reformist anlayışların çevrelerinde topladığı kitle, bedel ödemeye hazır bir kitle değildi. Aralarında nitelik farkı var. Fakat nicel olarak, reformist, modern-revizyonist anlayışların topladıkları kitle daha fazlaydı. Onlar bugün, okullardaki satranç, folklor, müzik klüplerinde geniş bir etkinliğe sahip. Fakat, sadece bu yollarla, üniversite gençliğini devrimci mücadeleye kazanmak mümkün olmayacaktır.

Komün - Kriz tanımlamasına katılıyor musunuz?

Tuncay Yorulmaz - Katılmıyorum. Ne "kriz var", ne de "her şey yolunda" tanımına katılıyorum. Öğren-

ci dernekleri kurulduktan sonra, devrimci anlayışların, bunların içinde yer almaları, daha çok pratik süreçte kendisini ifade etti. Devrimcilerin, öğrencilerin sorunlarına sahip çıkmaları, onları örgütleyip mücadeleye katmaları, reformist ve modern-revizyonist anlayışların öğrenci derneklerine tepkisini gündeme getirdi. Burada öğrenci gençliğin önüne çıkan iki görev vardı. Mevcut düzene karşı mücadele ve kendi içindeki uzlaşmacı-reformist anlayışları teşhir etmek. Devrimci öğrenci gençlik birincisini esas aldı. Olması gereken de buydu. Bu yüzden, reformist ve modern-revizyonist anlayışların teşhiri biraz eksik kaldı. Öte yandan şöyle bir durum yaşandı. Okula "kapağı atan" içinden geldiği sınıfla bağını kopardı. 12 Eylülün yarattığı ortam, devrimci-demokrat öğrencileri de kantin vb. yerlere hapsedti. Bu, o dönem için anlaşılabilir ise de, bir eksiklikti. Ama nedensiz değildi. Geldikleri sınıfların lumpenimsi, özentili ve feodal ilişkilerini bırakıp, sınıfsal sorunlara daha çok duyarlı insanlarla görüş alışverişinde bulunmak daha doğru geliyordu. Ayrıca, ideolojik niteliğin olmaması, bu tip yerlerde biraraya gelme-

lerin diğer bir nedeni. Bence, 12 Eylül öncesinden kalan öğrenci liderleri, sürece doğru müdahalelerde bulundular. Fakat arkalarındaki kitlelerin, özellikle ideolojik olarak netleşmemesi, etkilerinin sınırlı kalmasına neden oldu. Bu anlamıyla, 14 Nisan eylemi, özlü bir eylem olarak değerlendirilmelidir. Çünkü, 14 Nisan öncesi süreçte, doğru uygulamalar söz konusu oldu. Tek tip öğrenci dernekleri yaratmaya çalışan kanun teklifi ne karşı mücadele çok geniş bir teşhir faaliyeti içerisinde değerlendirildi. Yapılan tartışmalar, yemek boykotları, imza kampanyalarıyla öğrenci kesim bu konuda duyarlı hale getirildi. 14 Nisan eylemi, yürütülen bir çalışmanın eseri idi. Eylem sonrasında, özellikle küçük-burjuva anlayışları, "her şey yolunda" anlayışıyla, hemen arka arkaya eylemliliklere girmeye başladılar. Geniş bir ajitasyon-propaganda faaliyeti yürütülmeden yapılan bu eylemler, başarısızlıkla sonuçlandı. Bu durum, kriz tespitlerini gündeme getirdi. Kriz tespiti, doğru politikaların pratiğe geçirilmesi ve onlardan bir sonuç alınmaması biçiminde sunuldu. Bu bir yanılgıdır. Çünkü, politika doğru olunca, meyve-

lerini veriyor. 14 Nisan gibi... Karamsar bir tablo çizmek gerçekçi değil. Ama "her şey yolunda" yaklaşımı da... Gençlik mücadelesinin bugün içinde bulunduğu sorunlar, esasta nesnel duruma dayanıyor. Öznel faktör, hataların rolü de küçümsenemez. Öğrenci derneklerinin yapısındaki hastalıklara değinmek gerekiyor bu anlamda.

Komün - *Şimdilik, kitleselleşeme sorunuyla bağı oranında ve kısaca...*

Tuncay Yorulmaz - Evet, o anlamıyla... Derneklerde, tabanın söz ve karar hakkına sahip olma ilkesi gündemden kaldırılmaya çalışıldı. Birçok tekkeci anlayış, kitleye danışmayı pratik olarak yadsıyor. Kitlenin eğilimini

üst organlara, platformlara yansıtmıyor. Kendi grupçu anlayışlarını süreçte yaymaya, hakim kılmaya çalışıyor.

Komün - *Bu soruna tekrar döneceğiz. Kriz, kitleselleşememe konularında İsa arkadaşı da dinledikten sonra.*

İsa Şenyurt - Mücadelenin değişik dönemlerinde, belli talepler ön plana çıkmıştır. '71 dönemi öncesi, anti-emperyalist mücadele önplandaydı. 70-80 arasında, can güvenliği temelinde anti-faşist mücadele öne çıktı. '80 sonrasının en önemli unsuru 12 Eylülün yarattığı depolitizasyondur, bunu kırmak gerekiyor. Kitleselleşememeye yolaçan esas şey bu olgudur. Ayrıca uluslararası sosyalizmin sorunlarının ülkemize yansımış olması, sol hareket içinde uzlaş-

macılığa prim verilmesi, mülteciliğin önplana çıkması, teslimiyet teorilerinin üretilmesi, mücadeleden ricat kararlarının alınması vb... Tüm bunlar diğer başlıca etkilere. Ama bugün esas sorun, depolitizasyonu kırmak ve gençliğin merkezi bir örgütlenmesini yaratmaktır. Bunun yaratılmamasının, kitleselleşememedeki payı esastır. Sınırlı politikalar üretilmeye çalışıldı. Gelişmelere böyle yön verilemez. Her şeyden önce önderlik güven verici olmalı. Oysa bir tutarsızlık sözkonusudur. Bugün gençlik platformunda şu teoriler üretiliyor: "Üniversite gençliği, kendi sorunları çerçevesinde örgütlenmelidir." Bu yanlış bir yaklaşımdır. Öğrenci, konum olarak küçük-burjuvadır. Sınıf atlama özle-

mi ağır basar. Dolayısıyla, akademik, ekonomik sorunlar doğrultusunda mücadele etmesini bekleyemeyiz...

Komün - *Fakat... Yani bu durumda, öğrenci gençliğin kendi sorunlarından yola çıkılarak örgütlenmesi gereksizleşiyor...*

İsa Şenyurt - Söylemek istediğim bu değildi. Uzun vadeli bir demokratik mücadele programı konmalıdır. Akademik ve ekonomik talepler, bununla bütünleşmeli. Ama bugün yaygınlaştırılan anlayış ne? Ekonomik, akademik mücadele önplana çıkarılmalı, demokratik mücadelenin derneklerde verilmesi kitleleri ürkütüyor, vs...

Komün - *Bunu, tersinden söylemek gerekmiyor mu?*

İsa Şenyurt - O da doğru. Ama... İlk basamak, ülke sorunlarına duyarlı hale getirmek zorunluluğudur. Bu, ekonomik ve akademik mücadeleyi reddetmek anlamına gelmiyor. Bunlar birbirinden koparılmamalı, ama demokratik mücadele önplana çıkarılmalıdır. Oysa, öğrenci gençlik mücadelesi ekonomik-akademik mücadelesiyle sınırlandırılmaya çalışılıyor. "Demokratik mücadele, kitleleri ürkütür" denilerek, kitleselleşmenin önünde bir engel olarak gösteriliyor.

Kriz olayına değineyim. Bu adlandırmaya katılmıyorum. Neden?

Kapitalist yolculara karşı ve "Pekin Komünü" için.

14 Nisana kadar normal bir gelişme sözkonusu. 14 Nisan sonrası derneklerin işlevlerini yitirmesi, öğrenci platformunun merkezi bir örgütlenmeye tekabül ettirilememesi, platformu işlevsizliğe götürdü. Ani gelişmeler karşısında gerekli tepki gösterilemiyor. Yakın zamanda olan Atatürk Öğrenci Sitesi'ndeki olayı ele alalım. Ankara'da, bir öğrencinin polisçe vurulması olayında da bu görülebilir. Merkezi bir örgütlenme olmadığı için, bu momentler kaçırılıyor. 14 Nisandan sonra bir durağanlık sözkonusu. Ama, bunu kriz olarak değerlendiremeyiz.

Komün - Yani gelişim, kendi normal seyrini izliyor diyorsunuz, değil mi?

İsa Şenyurt - Hayır hayır... Durağanlığın, merkezi örgütlülüğün olmayışıyla doğrudan bir ilgisi sözkonusu. Derneklerde reformist ve revizyonistlerin etkin olması, akademik ve ekonomik mücadele batağına saplanılması, bu durağanlığa yol açan diğer faktörler. Dernekler, mücadelenin değil, polemiklerin yapıldığı yerler olarak algılanıyor.

Komün - Bir noktaya dönmek istiyorum. Reformistler ve revizyonistlerin elindeki derneklerde, kitle sayısal olarak artıyor mu? Devrimciler, derneklere ağırlıklarını koyduklarında bir daralma mı yaşıyor?

İsa Şenyurt - Revizyonist ve reformistlerin politikası, risksiz politika. Aynı şeyi devrimciler açısından söylemek olanaksız. Ayrıca bu 14 Nisan öncesi için sözkonusu değildi. Çünkü, derneklerin işlevleri vardı. O dönem, politik mücadelenin öne çıkarılması beklenemezdi. Zira, mücadele yeni yeni yükseliyordu. Bugün ise, revizyonistlerin misyonu sonlanmış durumdadır.

Komün - Biraz önceki sorumu şöyle tamamlamak istiyorum: Size göre derneklerde siyasal mücadeleye yönelik politikleşme artıyor. Fakat, bir yandan da kitle eriyor mu?

İsa Şenyurt - Kitle erimiyor. Yalnızca bir durağanlık var. Varolanın politikleşmesi gerektiğini söylüyorum. Çünkü, uzlaşmacı çizgiler hala etkilerini sürdürüyor.

Komün - "Kriz yok" diyorsunuz. Merkezi bir derneğin olmayışı, kitlelerin yerinde ve zamanında harekete geçirilmesi önünde engel. Kitleleşememe olgusunun başlıca önleyicilerinden biri de bu. Nesnel etkenler olarak, "sosyalist ülkelerdeki" sorunlar ve depolitizasyonu vurguluyorsunuz. **Tuncay Yorulmaz** arkadaş, nesnel etkenlerden biri olarak, üniversitelerde emekçi sınıflardan gelen öğrenci oranında büyük düşüş olmasını gösterdi. Katılıyor musunuz?

İsa Şenyurt - Bunun da payı var. Fakat belirleyici bir nitelikte değil. Esas sorun, tekrar ediyorum, gençliğin demokratik ve siyasal mücadele doğrultusunda yönlendirilmemesi. Arkadaşların da değindiği başka bir nokta var. Birçok eylem, gerekli hazırlık yapılmadan sergileniyor. Marksist-Leninist hareketin egemen olmadığı yerlerde uygulanan politikalar, günlük politikalar. Uzun vadeli ve programlı bir politikanın gençlik mücadelesinde egemen kılınmasının gerektiğine inanıyorum.

Komün - Diğer arkadaşların söylediklerine ilişkin cevap hakkınızı da kullanarak, şu soruyu cevaplamanızı istiyorum: Bir kitleleşememe sorunu varsa, bu nasıl aşılabılır?

Salih Kara - Önce şunu belirtmeliyim: Varolan sosyalist ülkeler nezdinde bunalım, tam da sosyalizme malolmuş durumda. Biz istesek de istemesek de bu böyle. Belli bir formasyona sahip olan bizler, "kriz sosyalizmden kaynaklanmıyor" diyoruz. Ama şu anki bunalım, tüm dünyada ve Türkiye'de sosyalizme malolmuş durumda. Bu açıdan, sosyalizm prestij kaybetmektedir. Olaylar Sovyetler'de, Çekoslovakya'da, Macaristan'da da olsa, bu prestiji bizler de yitiriyoruz. Yani, kitleler nezdinde... Bunun etkilerini yadsıyamayız. Bu arada, bir yanlış tartışma oldu. "Reformistler, dernekleri ellerinde tuttuklarında kitleleşme artıyor" gibi. Reformistler, derneklerde kitleleşme değildi. İlk olarak dernekleşmeyi onlar başlatmışlardır. Ben şahsen, o arkadaşları takdir etmişimdir. İlk yasal çalışmaları yaptıkları için. Bu açıdan faydalı oldular. Fakat, kitleleşliği sağlayanlar reformistler değildi. Bir 14

karşı taban hareketi.

Nisan yürüyüşünde, reformistler ayrıydılar. 14 Nisan eylemi öncesindeki imza kampanyası dahi, ayrı yürütüldü. Platform, anlaşma sağlanamadığı için, o dönem ikiye bölündü. Onlar farklı yürüdüler. Ankara'ya gitme gibi... Devrimcilerin daha başından beri etkin olduğu dernekler vardı. Yalnız dernekler masasındaki formlarda değil, ama kitle üzerinde, tartışmalarda, şurda burda etkiliydiler. Reformistlerin derneklerden tasfiye edildiği söylendi. Böylesi bir şey yok. Kendileri ayrıldılar. Çünkü, kitle kaybına uğradılar. Bugün de bir kitlelilikleri sözkonusu değil. Talepleri daha geri olduğu için, kitleleştikleri söyleniyor. Aslında onlarda talep yok. Dernekleri, kulüp olarak gördüler. Bizim taleplerimiz de, gerçekte hiçbir zaman-birebir anlamında-siyasal nitelikli olmadı. 14 Nisan gibi en boyutlu eylemimiz bile, tamamen demokratik bir talepti. Bundan sonraki süreçte de istemlerimiz daha çok akademik ve ona verilen yanıtlar bağlamında demokratikti. Türkiye gibi bir ülkede, bu iki kavramı ayrı ayrı ifade edebilirsiniz ama pratik olarak ayırmazsınız. "Demokratik yönü mü, yoksa akademik yönü mü önplana çıkarmalıyız" gibi bir ikileme karşı karşıya değiliz. Böyle bir şansımız yok. Gençliği, kendi dışında gelişen olaylarda harekete geçiremiyoruz, cılız kalıyoruz. Akademik sorunlarda harekete geçirebiliyoruz. Zaten, demokratik yönü de beraberinde geliyor.

Basit bir dilekçe olayında bile polis saldırıyor.

Yanlış anlaşıldığım bir nokta var. Krizin, doğru politikalar uygulanmasına rağmen ortaya çıktığını söylemedim. Hemen herkes değindi. Şöyle ya da böyle, birşeyler eksik gidiyor. Merkezi politika üretilemiyor. Gençlik, kafasında oluşturduğu hedeflere varamıyor. Kastettiğimiz buydu. Ayrıca, kriz tespiti, neler yapmamız gerektiğine de ışık tutuyor.

Sürecin doğallığından söz edildi. İradenin doğal olana etkisi söz konusudur. Önümüzdeki sorunda da, adım atma noktasında irademizi kullanacağız. Kriz tespitine birçok çevre karşı çıktı. Ama "tikanıklık" dediler adına. Zaten bizim tespitimiz bunu da ifade ediyor. Gençliğin yapacağı ekonomik-demokratik her hareket, aynı zamanda ülkedeki siyasal koşul-

Varolmaya devam edecek.

... tarafından baskılanmış olacaktır. Ülkemizde faşizm var. Her akademik-demokratik mücadele, anti-faşist ve anti-emperyalist mücadele ile birleşiyor. Bugüne kadar yaşanan süreçte, doğru politikalar uygulanmadığını düşünüyorum. Ajitasyon ve propaganda faaliyeti sağlıklı bir biçimde yapılamamış, eylemlilikler, kadroların kafasında yeterli hale geldiğinde gündeme gelmiş, kendileri dışında kitlenin ne kadar yeterli hale getirilebildiği tartışılmamıştır. Bu başarılmadığı için, gençlik sürece katılamamıştır. Herhangi bir eylem gündeme geldiğinde, günlük davranış esas alınmıştır. Uzun vadeli programlar olmuş olsa, çok ani durumlara müdahale etmek o kadar zor olmayacaktır.

Şu anki durumun üzerine bina edilecek merkezi bir karar organı, merkezi bir kitle örgütü de, politikalar değiştirilmezse, bir şey getirmeyecektir. Esas sorunları çözmeyecektir.

Komün - O halde çözümün ne olduğuna gelebilir miyiz?

Salih Kara - Çözüm şu: Varolan durumun aşılması için, birim okullarda sınıf alt komitelerinin yaratılması önemli bir araç olacaktır. 12 Eylülün yaygınlaştırdığı yoz kültüre karşı savaşımı nasıl vereceğiz? Reformistlerin yaptığı söylenen şeyi, aslında onlar yapmadılar. Yani kültürel, sosyal faaliyetleri... Bunlar, bizim silahlarımız. Devrim, yalnızca iktidarı alma sorunu değildir. Aynı zamanda, kültürel bir dönüşümdür. Dolayısıyla, bu araçların kullanılması daha da önem kazanıyor... Bir de, karar alma süreçlerine kitlenin katılması var. Kit-

leden, şu anki kitleyi anlıyorsak, bu durum var. Hatta zaman zaman kitlelere açılması gerekli olmadığı halde, bazı sorunların onlarla tartışıldığı durumlar da var. Ancak, daha geniş kesimlere açılmak zorunlu. Arkadaşların bahsettiği kitlelerden kopmanın önüne geçmek için, birim okullarda sınıflarla ilişkiye geçmek gerekir. Varolan kitleyi politikleştirmek gereki-

yor. Bu durumu, sosyalist ülkelerdeki bürokratlaşmaya benzetiyorum. Şu anki durumumuzu, bu ülkelerde yaşananların bir karikatürü olarak değerlendiriyorum. Bu krizi ya aşacağız, ya da onlar gibi farklı yollara sapacağız.

Komün - Toparlarsak, kolektifleştirilmiş bireysel çabaya çok önem veriyorsunuz. Tek tek birimlerdeki çabalar, durumun aşılmasında etkili olacaktır. Bunun araçları da, sınıf alt komiteleri... Ek olarak, kültürel faaliyetlerle el atmak...

Salih Kara - Bir şey eksik kaldı. Merkezi dernekleşme, şu an sorunları çözmez. Ama bu çalışmalarla birlikte ele alınmalı, bu çalışmaların üzerine oturtulmalıdır. Özellikle de

bu merkezi yapı, federatif bir biçimde sağlanmalıdır. Şu anki sağlıklı yapıları biraraya getirip bir yapı oluşturmak yerine, birim derneklerini sağlıklı hale getirmek ve öte yandan federatif bir biçimde merkezi örgütlenmeyi oluşturmaya çalışmak gerekiyor.

Komün - Çözüm noktasında diğer arkadaşların da görüşlerini alalım.

Ayhan Elçi - Öğrenci hareketinin kitleselleşemediği söylendi. Ben böyle bir sorun yok dedim. Ancak, öğrenci hareketinin önünde de sorunlar var. Ve bu sorunların açılması gerekiyor. Dönüp kendimize bakalım. Biz, hangi geniş öğrenci yığınlarının taleplerini, ekonomik ajitasyonla, siyasi ajitasyonu birleştirerek formüle edebildik? Biz bunu yapamadık. Onların sorunlarından hareketle, siyasi mücadele biçimlerine dönüştüremedik. Öğrenci yığınları eylemlere hazır durumdayken, eylemleri pratiğe geçiremedik. Bunun yollarını arayıp bulmalıyız. Ekonomik ve siyasi ajitasyonu sürekli kılmak gerekiyor. Lenin bu konuda, "kayıyı çalınız, çalınız; mutlaka açacak birileri çıkacaktır." der.

Komün - Ya içeride kimse yoksa?..

Ayhan Elçi - Ama var! Öğrenci yığınlarının hiç mi sorunu yok? Harç, yemek sorunu vb... Kültürel faaliyetlere zaman ayırmak konusu vurgulandı. Ben bu faaliyetlere yalnızca zaman ayırmak değil, tümüyle yönelmek ve yönlendirmek gerektiğine inanıyorum. Ama bunu reformist ve revizyonistlerin yaptığı gibi düzenle uzlaşma kanallarına akıtmak için değil, geniş yığınları orada örgütleyerek mücadeleye çekmek amacıyla yapmalıyız. Öğrenci hareketindeki sorunlar, bir yanıyla da gelişen işçi sınıfı hareketiyle bütünleştirilememesinden kaynaklanıyor. İşçi sınıfının Mart-Nisan eylemleri vardı. Bunlara ne kadar destek olabilirlik? Çok kısmi düzeyde kaldı. İşçi sınıfının genel grevi ile birleştirilebilecek, bir genel boykotun propagandasına girilmeli.

Komün - Şu an bir eylem sloganı olarak mı atılmalı bu?

Ayhan Elçi - Propagandasına girilmeli. Koşulları var. Mart 89'da İstanbul Üniversitesi'nde 2000 insan

boykota katıldı. Biz zamanlamayı ya-
kalayabilirsek, geniş yığınlarla istem-
lerimizi hayata geçirebiliriz.

**Komün - Peki, böyle bir propagan-
danın araçları nedir?**

Ayhan Elçi - Bildiri, afiş, pul, sı-
nıf konuşmaları, dövizler, vb. Bunla-
rı yaygın bir şekilde ve devamlı kul-
lanmak gerekiyor. Bizde en güçlü cy-
lem, 70-80 kişi ile yapılmaktadır. Ön-
ceden çok yaygın bir propaganda ya-
pılsa, bu sayının artacağına inanıyo-
rum.

Merkezi dernek sorununa gelin-
ce; bugünkü sorunları oraya taşıma-
nın dışında bir anlamı olmaz. Esas
çözüm, birim okullardaki sorunların
aşılmasında yatıyor. Yerel dernek bi-
le, aidatını toplayamıyor, öğrencile-
rin talebini formüle edemiyor. Esas
görev, birim derneklerini sağlıklı bir
yapıya kavuşturmak olmalıdır. Birim
derneklerinden yola çıkarak, federe
bir yapıya kavuşan öğrenci dernekle-
ri, zaten kendiliğinden sorunu çöz-
müş olacaktır.

Tuncay Yorulmaz - Derneklerde
yaşanan kitleselleşememe, sorunların
odağı. Bu, üniversiteli tepkisinin bir
aydın tepkisi olduğunu öne süren gö-
rüşün iflas ettiğinin bir kanıtıdır. Bu-
gün aydın tepkisi olarak değerlendirilen
gençlik örgütlenmelerinin, entel-
lektüel düzeyin en yüksek olduğu üni-
versitelerde, hemen hemen hiçbir ha-
reketi dahi yok. Tepkinin bir aydın
tepkisi değil, sınıfsal bir tepki olduğu
ortada. Çözüm yolları nelerdir? Ön-
celikle gençliğin varolduğu zeminle-
rin sağlam bir politikayla, sağlam
mevziler haline dönüştürülmesi gere-
kiyor. Yani, birimlerin sağlamlaştırıl-
ması, ilkeli, mücadeleci bir yapıya ka-
vuşturulması gerekiyor. Onların so-
runlarından hareketle, onları akade-
mik ve demokratik mücadeleye çeke-
rek kitleselleşmeyi sağlaması gereki-
yor. Aslolan, birim öğrenci dernekle-
rinin sağlam ve ilkeli olması. Öncelik-
le okul dersliklerinde, sınıflarda, sı-
nıfların kendi iç sorunlarına vakıf
olup tartışacak, bu tartışmaları değ-
lendirecek bir üniversite komitesinin
olacağı, bu komitelerin de bir üst ya-
pıya, yani federasyona bağlı olacağı
bir hiyerarşik yapı oluşmalı. Karar-
lar, öncelikle tabanda alınmalıdır. Şu

durumda, merkezi öğrenci derneğini
oluşturmak, varolan sorunları farklı
bir platformda tekrar etmek olacak-
tır. Merkezi öğrenci derneği, varolan
gelişmelere alternatif sunmada, hızlı
hareket etme olanağına sahip olacak-
ken, kitlelerden kopuk olacağı için,
hiçbir etkinliği olmayacaktır. Bu yüz-
den basitten karmaşığa doğru, taba-
nın söz ve karar sahibi olduğu bir ör-
gütlenme ortaya çıkarılmalıdır. Sınıf-
lardan bölümlere, bölümlerden üni-
versiteye, oradan da il üniversitelerine
ve giderek Türkiye çapında bir
merkezi federasyona yönelinmeli.
Ama tüm bunlar, demokratik bir yol-
la oluşmalıdır. Oysa şimdiye kadar,
kitleler adına, onlardan habersiz ka-
rarlar alındığı için, sorunlardan uzak
kalmıştır. Harekete geçirilecek kit-
leler, sınıfsal temelde sorunlarına sa-
hip çıkacak kitlelerdir. Bence 70-80
arası döneme benzer bir gençlik ha-
reketi yaşanamayacaktır. Bunun ge-
nel devrimci mücadeleyle de ilgisi
var. Fakat bugünkü durumda, bu sağ-
lanabilecek gibi değildir. Aşama aş-
ma, devrimci mücadelenin yükselme-
siyle olacaktır.

Komün - Evet, doğru politikalar
ve çözümlere ilişkin, İsa Şenyurt arka-
daş, siz neler söyleyeceksiniz?

İsa Şenyurt - Amaç, sorunlarını
çözmek için öğrencileri harekete ge-
çirip örgütleyebilmektir. Devrimci
gençlik olarak, üç yıla yakın bir za-
mandır merkezi örgütlenmeyi tartış-
ma platformuna getirmiş durumda-
yız. Fakat birçok anlayış buna yanaş-
mamaktadır. Kendi subjektif durum-
larından ötürü bu gerekliliği yadsı-
makta ve kendi subjektif sorunlarını
öğrenci gençliğin sorunları önüne
koymaktadırlar. Böyle bir yapıda var-
lık bulamayacakları veya taban kaybe-
decekleri için karşı çıkıyorlar. Tıpkı
geçmişte Dev-Genç içinde bazı an-
layışların yer almaması gibi. Arkadaş-
lar, birimlerin sağlamlaştırılması ge-
rektiğini söylediler. Burada konuşul-
madı ama, bir yıldan beri platformla-
rın birleştirilmesi sorunu tartışılıyor.
Bu yönde çalışmalar yapılıyor. Fa-
kat, görünen durum, tam tersidir.
Platformlar, dernekler giderek işlev-
sizleşiyor. 16 Martta, platform mer-
kezi bir tavır koyamamıştır. Birim

derneklerin güçlendirilmesi ve bunun
platforma yansıtılması politikası bir
yıldır uygulanıyor. Ama istenilen so-
nucu vermemiştir. Kriz tespiti yap-
mak, mücadeleyi sağa çekmektir. Po-
litik şiarlardan vazgeçmek gibi... "Po-
lis defol" değil de...

**Komün - "Lütfen çıkar mısın" gibi
mi?**

İsa Şenyurt - Öyle değil tabii. Bir
örnek: İstanbul Üniversitesi'ndeki in-
gilizce bazı sloganlar... Yani Ameri-
kanvari sloganlar benimseniyor. Da-
ha doğrusu popülizme kayıyorlar. İn-
sanlara popüler ve şirin görünerek
kitleselleşeceklerini umuyorlar. Öte
yandan, merkezi dernekler birim der-
neklerin inisiyatifini kırmaz. Kaldığı,
bugün platformda, farklı sayıdaki ö-
ğrenciyi temsil eden derneklerin hepsi-
nin birer temsilci ile temsil edilmele-
ri, ne kadar demokratiktir? Merkezi
öğrenci derneğinde, bu tip sorunlara
da çözüm getirilecektir. Federatif ya-
pılı bir merkezi dernek kurmak, şu
an yasal olarak daha zor. Merkezi
dernek, buna yönelişin bir basamağı
olarak görülmelidir.

Komün - Söylediklerine ekleyeceği
olan varsa, çok kısa olarak...

Tuncay Yorulmaz - 60'lı-70'li yıl-
larda, siyasi örgütlenmelerin gençlik
içerisinde yapılanması gündeme geti-
rilmisti. Ama artık 89'lardayız. Genç-
lik hareketi, yeni yeni siyasal yapılan-
malar yaratmayacaktır. Siyasal yapı-
lanmalar, kendi komsomol örgütlen-
melerini yaratmışlardır. Dolayısıyla
'70-80 arası döneme benzer bir geli-
şim olmayacaktır. Bir Dev-Genç ola-
yı yaşanmayacaktır.

Unuttuğum birkaç noktayı ekliye-
yim. '80 sonrası reformistlerin etkinli-
ği, bedel ödeneceği zamana kadar ol-
du. Ne zamanki bedel ödenir hale ge-
lindi, arenadan çekildiler. İşte, kit-
lesellik biraz da bundan düştü. İkinci
nokta: Öğrenci derneklerinde demok-
ratik işleyiş kadar önemli bir nokta
da çalışma tarzıdır. Örnek; 1 Mayıs
gibi bir olayda öğrenci derneklerine
karar aldırarak doğru değildir. Bu
tür konularda, bir perspektif sunma-
lı, ama bir işçi sendikasının işlevini
ya da bir siyasal yapılanmanın işlevi-
ni de üstlenmemelidir. □

PARTİ İÇİ MÜCADELE

Kılıca özgürlük nağrasını özümletmenin yolu

İki çizgi mücadelesi, demokrasinin olmadığı yerde de sürer. Muhalefeti şiddetle yok edersen ama görünmeyen o güç, bilincin ve ruhun derinliklerine çekilir, orada güç toplayıp fırsat kollamaya başlar.

Muzaffer ORUÇOĞLU

İleri geriyle, doğru yanlışla çatışarak gelişir. Bu, zıtların birliği ve çatışmasıdır, yani varoluştur, uygarlıktır. En güzel, en geliştirici uygarlık, çatışan ama birlikte giden uygarlıktır. Heraklit'in Marks'ın "Harmenoia"sıdır bu. Herşey, ama özellikle de gelişme ve ilerleyiş, karşıtların kavgasından doğar.

Herşey her an değiştiği için, herşey hiçbir zaman kendisiyle özdeş değildir. Herşey her an başka bir şeydir ve kendisiyle çelişme halindedir. Bu öylesine baş döndürücü bir akıstır ki, bizi "bir şey aynı zamanda hem kendisi hem de başkasıdır" cümlesinde yer alan "hem kendisi" deyimini üzerinde bile tereddüte düşürür. Zıtların birliğinde çatışmayı baki, birliği fani kılan da bu akıstır.

Belalı ıkınma nöbetine karşı

Proletarya partisi içindeki iki çizgi mücadelesine, değişen türden ideolojik ve politik çatışmalara bu devrimci anlayış ve ruhla yaklaşmalıyız. Sınıflı toplumda sınıf mücadelesi, insanın bulunduğu her yerde, hatta tek

tek insanların bilincinde, manevi dünyasında sürer. Sınıf mücadelesinin, fikir çatışmalarının en yoğun sürdüğü yerlerden birisi de sınıf mücadelesine, en devrimci sınıfın örgütü olarak önderlik eden proletarya partisinin içidir. Biz bu mücadeleleri zaman zaman göremeyiz. Ama çoğu zaman, özellikle de parti içinde değişik görüşlerin baskı altında alındığı, yasaklandığı dönemlerde, "görünmez uygarlık görünenden daha güçlü" olarak sürer.

İki çizgi mücadelesi, doğru görüşlerin gelişmesine, yeni doğruların ortaya çıkmasına yolaçar. Ve kendisini durmaksızın yeni konuların, yeni yeni aşamaların içinde bulurken ilerler. Sınıf mücadelesine önderlik edemeyen partilerin içinde iki çizgi mücadelesi kısırdır. Bu partiler, belalı bir ıkınma nöbetine girerler ve hayatın akışına önderlik edecek yeni görüşleri ya doğuramazlar, ya da güçlükle doğururlar ve doğururken de yapıları sağlıklı değilse çatlarlar. Eğer bir parti içinde iki çizgi mücadelesi kısırlaşma sürecine girerse, basmakalıpçılığın ve tekerlemeciliğin rayına oturursa, o parti, önderlik fonksiyonunu giderek oynayamaz hale gelir. Partiler öncelikle, iki çizgi mücadelesini bela

gören garabet anlayışlardan kendilerini kurtarmak zorundadır.

Bazı partilerde iktidar, kendi muhalefeti ya da muhalefetin mensuplarını Hades'te Odiseus'un kanıyla besleyen kara gölgeler gibi görür. Onları, zıtların birliğinin ve mücadelesinin bir yanı, iç canlılığın "olmazsa olmazlık" şartı olarak görmez. Onlardan bir an önce kurtulmanın zecri tedbirlerine yönelir. Bu, bir partinin kendisini kısırlaştırmaya yönelmesidir. Bir zamanlar Çarlık Rusyası'nda ortaya çıkan, kendi nefsi ve iştahından kurtulmak için kendisini iğdiş eden Skopzenlerin tutumundan pek farklı değildir. Bu anlayışta olan bir iktidar, parti dışında oluşan ve parti gibi düşünen güçlerle birleşmekten genellikle korkar. Onun bu korkusunu Afrikalıların şu atasözüyle formüle edebiliriz: "Evlenmek, yılanı cebine sokmaktır."

"Sakın gitmeyin"

İki çizgi mücadelesinin kavranmadığı partilerde sadece iktidarın değil, muhalefetin anlayışı da sakattır. İktidarın izleme, baskı ve distalama politikasına karşı, muhalefet özgür ortam arayışı içine girer. İki çizgi müca-

delesinin savunusunu "komünarca" yapar. Ama gerçekte davranış hattı, pek komünarca değildir. "Bu parti, tüm hatalarına rağmen bir proletarya partisidir ama bu parti içinde bize demokrasi uygulanmıyor" der ve çoğunluğun "sakın gitmeyin" sözüne rağmen çekip gider. Zaman olur ki, proletarya partileri içinde birileri çıkar, parti içi demokrasiyi zayıflatabilir ya da önemli ölçüde yokedebilir. Bu gibi hallerde görev partiyi terketmek değil, parti içindeki mevzilere tutunarak, parti hukukuna bağlı kalarak demokrasi ve iki çizgi mücadelesinde ısrar etmektir. En kolay yol kaçıştır. Kaçanın "ben iki çizgi mücadelesini, beni kaçırnlardan daha iyi kavramışım" demesi inandırıcı olmaz. Kaçmamak, direnmek, atılınca da geri dönme mücadelesini vermek. Kuşkusuz kaçan muhalefetin, başka kaçış gerekçeleri de olabilir. "Çoğunluğa dönüştürmek zordur. bunlara harcayacağım zamanı, yeni unsurların, taze kuvvetlerin kazanılmasına harcarım", "iki çizgi mücadelesini ideolojik zeminde kalarak yürütmüyorlar, kişisel saldırıları, dedi-koduları esas alıyorlar", "bizleri kendi çizgilerinin hizmetinde çalıştırıyorlar, biz bu çizgiye kan veremeyiz" vs. vs.. Eğer muhalefet ayrılmak istediği partiye ya da örgüte hala proleter partisi ya da proleter devrimci örgüt diyorsa, bunun yönetici organını örgütle aynileştirmiyorsa, tüm bu gerekçelerin ciddiyeti kalmaz, traji-komik bir manzara çıkar ortaya.

İki çizgi mücadelesi, demokrasinin olmadığı yerlerde de sürer. Düşüncelerin çarpışması ya da sınıf mücadelesi değişik biçimler altında her zaman sürer. Muhalefeti şiddetle yokedersin ama görünmeyen o güç, bilincin ve ruhun derinliklerine çekilir, orada güç toplayıp fırsat kollamaya başlar. En zayıf anda, tepeden tırnağa donanmış zinde bir güç olarak karşına dikilir. Lenin, "tam demokrasiyi yaşamadan sosyalizm zafere ulaşamaz" der. Kendi içinde tam demokrasiyi uygulamayan bir parti kendisini yenileyemez. Kitlelerin denetiminden korkar. İktidara geldikten sonra da tam demokrasinin uygulanması konusunda tökezler. Kendi içinde demokrasiyi uygulamayan, onu bir zül olarak telakki eden bir parti halka de-

Zor ama
"o yer"e
bakla
yol yok.

mokrası uygulamaz.

Parti içi demokrasiyi besleyen kaynaklar nelerdir? *Birincisi*, partinin kitlelerle haşır heşir oluşu, ona binlerce bağla bağlanmasıdır. Bu, partinin kitlelerin ruhundaki çatışmalar ve zenginliklerle beslenmesine, sabır ve sorumluluk duygusunun güçlenmesine yolaçar. *İkincisi*, partinin sadece Marksizm-Leninizmle değil, insanlığın perspektif genişliği ve enginliği besler. Darlığı ve basmakalıpçılığı geriletir. *Üçüncüsü*, partinin üye ve sempatizan tabanının büyük çoğunluğunun sanayi işçilerinden ve yoksul köylülerden oluşmasıdır. İleri ve sağlam demokrasi, teorinin emekçi mizaçla birleşmesinden, ama sınıf mücadelesinin örsü üzerinde birleşmesinden güç alır. Bunlar başlıca kaynaklardır. Diğerlerini burada sıralamayı gereksiz görüyorum.

Dünyanın en zor sanatı

İki çizgi mücadelesini sabırla yürütmek, muhalefetlere alışmak dünyanın en zor sanatlarından birisidir. Lenin gibi sabırlı bir adam bile bu alanda zaman zaman içindeki sabırsızlık şeytanını gemleyemez hale gelmiştir. Onuncu Parti Kongresi'nde bakın ne diyor: "Yoldaşlar, şimdi bir muhalefet istemiyoruz. Ve kanımca, Parti Kongresi, bu sonucu, muhalefete şimdi bir son vermemiz, onunla işimizi bitirmemiz gerektiği sonucunu

çıkarmak sorunda kalacaktır, artık muhalefetlerden illallah dedik!" Parti hukukuna uyan ama dişe diş mücadele eden muhalefet karşısında iktidarların çeşitli hakları vardır. Hırslardan muhalefetin burnunu değil de havuç kemirebilir. Tam küfür edeceği sırada derin bir "of anam of!" la boşalabilir. Vurmak için yumruğunu kaldırdığında ensesini kaşıyabilir. "Artık muhalefetten illallah dedik!" cümlesini ağzından çıkaracağı sırada şunları döktürebilir: "Bazı insanların sabrı taşıyor, muhalefete karşı biraz daha sabırlı olun, 'illallahlara' karşı uyanık olun." Bunlar iktidarların temel haklarıdır ve bu hakların kullanılması insanlığın ilerleyişine hizmet eder.

Kuşkusuz proleter partilerinin muhalefete karşı kınından istemeyecek çıkan parlak bir kılıcı da vardır. Bu kılıç, iki çizgi mücadelesini işlemez hale getiren, parti hukukunu sistemli ve bilinçli bir tarzda çiğneyen muhalefete karşı kullanılır. Ve bu kılıç, üyelik bağına şu çığlıkla keser: "Bu bağı kesiyorum, dileğim bu bağı yeniden kurmandır." Geçmiş yüz yıllık tecrübelerden dersler çıkaran devrimci proleterya, muhalefetlerin savundukları görüşlerden dolayı tasfiyeleri anlayışına sempatiyle bakmıyor artık. Şunu çok iyi biliyor ki, savaş kılıcının nağrası özgürlüktür; örgütünün özgürlüğü kuramayan bir sınıfın, kendi kılıcına bu nağrayı özümletmesi zordur. □

ÖZGÜN SORUN ÖZGÜN ÖRGÜTLENME DE İSTER

Özgürlük düzeyinin mihenk taşı

Özgül problemlerle bizzat yüz yüze olan ve onları en iyi bilen kadının bu temelde özel örgütlerinde de harekete geçirilmesi en başta devrimci proletaryanın görevidir.

İsmail ONUR

Kadınlar üzerindeki baskı, sınıfsal baskıdan farklıdır. İnsanlığın sınıflara bölünmesiyle birlikte gelişmesine karşın, kadınlar üzerindeki baskıyı, sınıfsal baskı ile *aynılaştırma-malıyız*. Cinsel baskı, erkek-egemen toplumlarda, *tüm* erkeklerin *tüm* kadınlar üzerindeki baskısıdır. Cinsler arasındaki ilişkiler açısından tanımlarsak: Erkek "hakim sınıf", kadın "proletarya"dır. Anlaşılacağı üzere, cinsel baskı yalnız emekçi kadınlara değil, tüm kadınlara yöneliktir. Elbette bu baskıdan en çok acı çeken emekçi kadınlardır. Hele bir de ezilen ulusa mensup bir emekçi kadınsa, kıskaç daha da acımasızdır. Ulusal, sınıfsal ve cinsel baskı...

Erkeğin kadın üzerindeki baskısı günümüze kadar *kapsam* ve *biçim* olarak çeşitli değişiklikler göstermesine karşın, öz olarak aynı kalmıştır. Bu öz, cinsler arasındaki eşitsizliği, ezen erkek cinsinin ezilen kadın üzerindeki baskısını içerir.

Baskının özgüllüğü

Egemen ideolojinin kadın sorununu, "*biyolojik*" yaklaşımlarla açıklamakta ıkarı var. "Fizik olarak, erkek kadından güçlüdür. Kadın erkek eşitsizliğinin temelinde yatan, bu doğal dengesizliktir. Doğal olan bu dengesizliğe karşın kadın-erkek eşitsizliğinden söz etmek ve bunun için mücadeleyi yürütmek gereksiz bir zaman kaybı, boş bir ütopyadır..." Bu görüşlerin safsatalığı, artık tartışma götürmüyor.

Kadınla erkek, ya da her iki cinsin kendi içindeki fiziki güç dengesizliği, üretimdeki yer ve çalışma koşullarından bağımsız açıklanamaz. Sınıflı toplumların ürünü olan iş bölümü ve bunun yarattığı sonuçlar kavranırsa, egemen ideolojinin çarpıtmaları kolaylıkla görülecektir. Fiziki dengesizlik, üretici güçlerin gelişmesiyle gün geçtikçe önemini daha da çok kaybediyor. İnsanın fizik yapısında meydana gelen değişiklikleri kim reddedebilir? Bu değişikliği doğa ve toplumdaki değişikliklerden soyutlayarak açıklamak olanaklı görünmüyor. Eski insan, içinde bulunduğu çok daha zor koşulların, bunlara hükmetmedeki zayıflığının, kaba iş yaşamının vb. nin belirlediği bir fiziki yapıdaydı. Kazma, kürek vb. araçlarla sürdürülen çalışmada, "büyük el ve şiş pazı"lu fiziki yapı önemli rol oynuyordu. Günümüzün insanı, üretim aletleri ve ilişkilerindeki gelişmelerin "modern" iş yaşamının, beslenmenin vb. koşulların sonucu olarak daha farklı bir biçim alıyor. İnsanoğlu "narinleşiyor." Güç ve fizik konusundaki farklı biçimlenme, esasta cinsten gelen doğal bir sonuç değildir.

Peki, gerek bu, gerekse de diğer noktalardaki dengesizliklerin ortadan kaldırılması için üretici güçlerin *kendiliğinden* gelişimi mi beklenmeli? Kesinlikle hayır. Daha ileri toplumsal sisteme ulaşmanın ve üretici güçleri geliştirmenin motoru *devrimdir*. Sorunun çözümü için yakalanması gereken asıl halka budur.

İnsanlığın sınıflara bölünmediği dönemlerde, bugünkü anlamda bir

kadın sorunu yoktu. Toplumun sınıflara bölünmesiyle, kadın erkeğin kölesi haline geldi. Kölelik bilinen geleneksel aile üzerinde yükseldi. Çocukların ve kadının köleliği üzerinde yükselen geleneksel aile, sınıflı toplumların ve sömürü düzenlerinin aynasıdır. İnsanlığın sınıflar biçiminde bölünmesiyle birlikte, erkek evde pilot oldu.

Sınıfların sahneye çıkmasıyla birlikte, ekonomik aktivitenin dışına atılan kadın, kapitalizm ile birlikte üretim faaliyetinin içine çekildi. Bu kapitalist gereksinimin zorunlu sonucuydu. Fakat kadının erkeğe *bağımlı* ya da *ikincil* cins olma özelliği, kapitalizmin de yararınaydı. Kapitalizm yalnızca, *sömürülmeye* yaş ve cinsiyet *ayırımı* ortadan kaldırdı. Aile sorununu çözmedi. Sermaye ve özel kazanca dayalı olan burjuva aile kurumunu güvenceye aldı. Kadının erkeğe bağımlılığına *son* değil, *yeni* biçim verdi. "Ailenin kutsallığı" söylemini, sömürü düzenini meşru göstermenin aracı olarak kullandı.

Devrimci mücadelede kadınlar

Kadın hareketinin, devrim öncesi dönemde çok daha yakıcı olan gerekliliğini kavramalıyız. Ataerkil kültüre karşı, özgül ve genel problemleri üzerinde yükselen kadın kitle örgütleri kesinlikle bir ihtiyaçtır. Diğer sınıf ve tabakaların, örneğin, gençlik, işçi sınıfı ve meslek gruplarının özel örgütleri gibi. *Özgül problemleri* üzerinde yükselen *kadın kitle örgütleri*, mücadeleyi güçlendirir. Proletarya partisi, çok yönlü cephelerde mücadeleyi yö-

netmek ve onları bir doğrultuda birleştirmek için, çeşitli örgüt biçimlerinin dolaylı ve dolaysız desteğine gereksinim duyar.

Özgül problemlerle bizzat yüz yüze olan ve onları en iyi bilen kadının bu temelde *özel örgütlerinde* de harekete geçirilmesi, en başta devrimci proletaryanın görevidir.

Proletarya boyun eğen değil, ataerkil kültüre bayrak açan kadından yanadır. Yana olmak, mücadelecilik kadını teşvik etmekten ve desteklemekten geçer. Kitlese demokratik kadın örgütleri, devrimci proletaryanın alternatifi değil, doğru güzergâhta, onun mücadelesinin güçlendirilmesinin aracı olmalıdır. Devrimci proletarya, onları bu bilinçle donatmalıdır.

Tüm bunların yanı sıra ve esas olarak kadınların parti, ordu, sendika, meslek kuruluşları gibi tüm örgütlerde erkek sınıfdaşlarıyla tam ve sıkı bir birliğini savunmalıyız. Bu örgütlerde, kadınlara seslenen özel kollar bulunabilir. Ama cins, yaş, milliyet sınırı konmamalıdır.

Bağımlı ulus kadının durumu da aynı perspektifle özgül ve ek yöntemlerle ele alınmalıdır. Bu, bağımlı ulusun, siyasi, ekonomik yapısıyla doğru ilişkilidir. İlhanın, kadın dünyasında nelere yolaştığını yaşananlardan anlamak zor değil. Kürt emekçi kadını üç tür baskı altındadır: Sınıfsal, ulusal ve cinsel baskı. Yarı-feodal bir ekonomik yapıya sahip bu alanda, ortaçağ geleneklerinin kadını sürüklediği acılar, daha da derindir. "İkinci cins" olması orada daha belirgindir. Erkek çocukla kıyaslanmayacak "değersiz" bir yaratık, "miras hakkı" olmayan bir varlıktır. Kocasına köleliği, binbir gelenek ve töreyle garantiye alınmıştır. Kapalı ev ekonomisinin esiridir. Sosyal yaşamdan dışlanmış olup, eğitim görmesi "ayıp" sayılır. Fakat, ulusal ve sosyal mücadele, bu tipten sıyrılan kadını da yaratıyor. Gün geçtikçe daha çok sayıdaki kadın, ulusal ve sosyal kurtuluş mücadelesine omuz veriyor.

Sınıfdaşı ile kıyaslandığında, proleter kadının sorunları, proleter erkekinkinden birçok farklılıklar gösterir. Bu farklılıklar sınıfsal değil, cinsiyet temellidir. Kapitalizm koşullarında, proleter ailede de erkek burjuva bir konumdadır. Proleter erkek çevrelediği ataerkil kültürün şöyle ya da böyle etkisi altındadır. Biraz da bunun

KADIN MÜCADELESİ TARİHİNDEN

Burjuva devrimlerinin "erkek"liği

Özgür GÜNEŞ

Dünya sosyalist hareketinin en bunalımlı döneminde burjuvazi, "ben daha ölmedim" dercesine kutladı ve kutlattırdı devrimini. "Doğu Bloku" ülkelerindeki çöküntünün sosyalizme fatura edildiği bugünlerde, Fransız Devrimi'nin 200. yıldönü-

müyle ilgili yakın geçmişteki görkemli törenleri düşününce, tarihsel bir trajedi biçimleniyor insanın kafasında. Fakat, bu yazının konusu bu değil. Burjuva devriminde kadının rolüne değineceğim.

1789 deyince, aklımıza hemen *Danton, Robespierre, Rousseau, Mirabeau* gibi adlar gelir. Dünyayı böylesine derinden sarsan bu devrimde, ne-

ciğindir ki, bir sınıflı geçiş toplumu olan *sosyalizmde* de kadınların *özel* örgütlenmesi ihtiyaçtır. Devrimci proletaryayı desteklemeli ama onun eksiklik, hata ve haksızlıklarına karşı mücadeleyi elden bırakmamalı. Sosyalist parti ve iktidara, *emir komuta* ilişkisiyle değil, nihai amacın *genel perspektifi* kapsamında bağlı olmalıdır. Kendi inisiyatifleriyle hareket edebilmeli, proletarya iktidarıyla yürürken, hatalı bulduğu uygulamalara karşı *itirazını* ortaya koyabilmelidir.

Genel program ve teorisinin doğruluğu, proletarya devletinin haksızlık yapmayacağını garanti edemez. Bu bir niyet sorunu değil, haksızlıkları besleyen toprağın varolması gerçeğidir. Proletarya partisi ve iktidarını, toplumdaki soyut ele alan, kökleri tam kazanmamış kötülöklere karşı "camekan" ya da "karantinada" olduğunu varsayanlar aldanmaktadırlar. Yaşanmış sosyalizmin tarihsel gerçekleri buna tanıklık etti: Lenin'in Stalin'in Sovyetlerinde, Mao'nun Çininde "herşey yolunda eksiksiz gitti" diyebilir miyiz?

Gerek devrim öncesi, gerekse de proletarya iktidarı döneminde kadın hareketi, kendi örgütü ile hareket

edebilmelidir. Bu örgüt, emekçilerin diğer örgütleri gibi, proletarya iktidarının kontrol mekanizmasıdır. Proletarya iktidarını zayıflatmaz, güçlendirir. Sınıfsız toplum için mücadelede, proletarya devletine önemli avantajlar sunar. Proletarya partisinin devrim öncesi ve iktidarı ele geçirdiği dönemde, kendi kadın kolunu oluşturma hakkı vardır. Ancak kadınların örgütlenmesi sadece bununla sınırlanmaz. Kadınların, inisiyatif sahibi kendi örgütü, sosyalizmde de vazgeçilmez unsurdur. Proletarya partisi ve devleti elbette bu örgüt içinde çalışır. İkna ve eğitim temelinde, onu kendi güzergâhında yürütme uğraşı verir.

Demokratik kadın hareketi

Kadınlar üzerindeki baskının niteliğinin hatalı kavranışı, kadın hareketinin değerlendirilmesinde önemli yanlışlara kaynaklık etmektedir. Özgül problemlerin üzerinde yükselen ve kitle örgütleri kategorisinde ele alabileceğimiz genel kadın hareketine karşı hatalı tutumlar alınmaktadır.

Tüm eşitsizliklere olduğu gibi, kadınlar üzerindeki baskıya da son vere-

İntifada ve kadınlar.

dense kadınların adından pek sözedilmez. Konumuz bu. Devrimde kadınların rolü ne oldu? Beklentileri neydi? Ne elde ettiler? "Kadınlar katılmadığı sürece gerçek bir devrim olmaz" diyordu Mirabeau. Bu gerçek nedense, hep devrimler başladığında gelir erkeklerin aklına. Burjuva düşüncüler, devrimden sonra bu gerçeğe

ne kadar uygun hareket edebildiler?

Erkekler!... Tarih ve erkekler... Askerler, devlet başkanları... Rejimleri alaşağı edenler, adlarını takvimlere yazdıranlar... Yeniyi yakalamak, ufukları keşfetmek için büyük yolculuklar yapanlar... Sanata, bilime, fikirlerin gelişimine, büyük değişimle-

cek olan *devrimci proletaryadır*. Bu gerçeği unutmamalıyız. Ancak nasılkı milli baskıya karşı proletarya dışındaulusal hareketler de mücadele ediyorsa, yine proletarya dışında, kadınlar üzerindeki baskıya bayrak açan kadın hareketini de anlayabilmeliyiz. Kadınlar üzerindeki *kısıtlama ve baskıyla karşı çıkan* kadın hareketi, önzerliği ne olursa olsun, demokratik bir yön de taşır. Proletarya, bağımsız siyasi-ideolojik çizgisi doğrultusunda mücadelesini kesintisiz sürdürmeli. Ancak, kadınlar üzerindeki baskı ve kısıtlamalara tavrı alan, mücadele yürüten kadın hareketinin taşıdığı *demokratik muhtevayı* desteklemelidir. Böyle bir destek için, hareketin sosyalist ya da devrimci bir programa sahip olması zorunda değildir.

Feminist hareket *yekpare* değildir. Değişik eğilimleri içerir. Kendilerine "sosyalist" diyen feministler, hatalı dünya görüşlerine ve kadın sorununu doğru olarak çözebilecek bir programa sahip olmamalarına karşın, erkeğin kadın üzerindeki egemenliğine ciddi tavrı almışlardır. Bu düzen karşıtı çıkış, önemsenecek niteliktedir. Sorunları gerçek kaynaklarından kopararak yanlış ele alması-

na, doğru hedefler ve çözüm yolları göstermemesine karşın, "radikal" ya da "sosyalist feministlerin" formüle ederek dayattıkları taleplere es geçilemez. Haklı ve meşru olan bu talepler, devrimci proleter yaklaşımla desteklenmelidir.

Bir kez daha yineliyoruz: "Kadınların Kendi Kaderlerini Tayin Hakkı" sınırlandırılmamalı ve görmezlikten gelinmemelidir. Feminist bir güzergâhta yürüyen kadın hareketindeki demokratik yan, hiçbir gerekçe ile reddedilemez, destek tutumundan vazgeçilemez. Erkek sövenizminden radikal bir şekilde kopulmalıdır. Kadının sorununda esas mücadele edilmesi gereken hedef budur. Ataerkil yapıya boyun eğmektense, ezilen cinsin, erkek egemenliğine karşı mücadelede aşırıya gitmesi daha iyidir. Onun eksiklikleri, hataları hiçbir şekilde erkekçi kültürün meşrulaştırılmasının gerekçesi yapılamaz. Bilinmelidir ki, erkeğin gerçekten kurtuluşu ve özgürlüğü, kadının özgürlüğü ve kurtuluşundan geçer. Kadının özgürlüğü, genel özgürlük düzeyinin mihenk taşıdır.

Tüm bunlar, devrimci proleter

re damgasını vuranlar... Erkekler!..

18. yüzyılın kadınları, birey olarak kendilerini kabul ettirebilmek için, alçakgönüllü bir mücadeleye girdi. Bu uğurda tabuların ve geleneklerin üzerine yürüdü. Yaşamda etkin bir rol üstlenmek, daha iyi bir eğitim görmek, çocuklarını daha iyi eğitmek ve evlilikte özgür seçim hakkına sahip olabilmek... 1789'un doğuşken kadınlarının istemleri bunlardı.

Bastille'i yalnızca erkekler almadı

Erkeklerle hakların eşitliğini tanıyan devrim, kadınlara fazla bir şey vermedi. 26 Ağustos 1789'da Ulusal Meclis, "*İnsan ve Yurttaşlık Hakları Bildirgesini*" benimsedi. Aydınlıkların ruhundan esinlenmiş "*Seksendokuz İlkeleri*" bundan böyle herkes için geçerli olacak mıydı? Yoksa kadınlar bunların dışında mı tutulacaktı? Diğer bir deyişle, şu sözü edilen yurttaş, erkekten başka bir şey değil miydi? Doğal olarak kadınlar bunu böyle kavramıyordu. Onlar da, bu yüzyılın gerçek mirasçısıydılar. Bu adsız kalabalıkta, tarihe adlarını bırakmış birkaç kadın bulunmaktaydı: Otta

bayrağı indirerek, feminizmin saflarında yer almamızı gerektirmez. Aksine, en radikal biçimi de olsa, feminizmin kadın sorununu ve mücadelesini, toplumsal sorun ve mücadelelerden bağımsız şekilde ele alan yaklaşımlı deşifre edilmelidir.

Kadın sorununu toplumun ana gelişmesi ilan eden, onu bütün problemlerin önüne ya da merkezine koyan, kadın sorununun çözümünü siyasal iktidar için mücadeleden bağımsız ve kendi başına bir amaç olarak ele alan yaklaşım hatalıdır. Erkek-kadın eşitsizliğinin, özel mülkiyet dünyası ile ilişkisini görmeyen mantık, ne denli kararlı karşı çıkışlarda bulunursa bulunsun, düzen gerçevesinin dışına çıkamaz. Ne kadar iyi niyetli olursa olsun ve ne kadar haklı talepler ileri sürerse sürsün, sorunu devrim, sosyalizm ve sınıfsız toplum mücadelesinden soyut olarak ele alanlar, düzenin kulvarından çıkamazlar. Sorunu köklü biçimde hiçbir zaman çözemezler. Sınıfsız toplumu hedeflemeyen mücadele, giderek dejeneren olmaya mahkûmdur. Feminizmin günümüz dünyasında, özel olarak da ileri kapitalist ülkelerdeki düşüşü, onun bu gerçeği kavramayan programsızlı-

Palm, Olympe de Gouges, Claire Lacombe, Theorigne de Mericourt...

14 Temmuz günü, despotizmin simgesi Bastille kalesi alınır. Kaleye ilk girenlerin 622 kişi olduğu söylenir. Bunların arasında dört burjuva ve tüccar, üç deniz subayı ve imalât-hanecî, altmışbir asker ve jandarma dışında kalanların tümünü Parisli yurttaşlar oluşturmaktaydı. Zanaatçılar, küçük patronlar ve proleterler...

Kalenin alınışına kadınlar da geniş kitleler halinde katılır. Ancak sağ kalanlardan bugün sadece birinin adını biliyoruz: Faubourg St. Marcel'in çamaşırcısı Marie Charpentier. Marie'ye çarpışmada aldığı yaralar nedeniyle, Meclis'in 12 Aralık 1790'daki oturumunda 200 liralık bir aylık bağlanır. Ayrıca nişanlısının yanında, erkek giysileriyle çarpışan 18 yaşındaki genç bir kızdan söz edebiliriz. Bastille şehitleri arasında Marguerite Pinaigre'in de adı yazılı. Marguerite, kalenin köprülerinden birini uçurmak için topçulara vargüçüyle mühimmat tasımağtaydı.

Bugün Bastille meydanında görkemli bir anıt yükselmektedir. Anıtın

üzerinde şunları okuyoruz:

"13 Aralık 1830 yasası: Temmuz olaylarının anısına bir anıt dikilecektir."

"8 Mart 1833 yasası: Bu anıt Bastille meydanına dikilecektir."

Anıtın en tepesinde altın yaldızlı, eli meşaleli bir kadın yükselmektedir. Burada olduğu gibi, devrimde bol bol imge olarak kullanılan kadın, devrimden sonra, hakkettiği yere bu anıt kadar sahip olabilmemiş midir?

Devrim arifesinde, kadınların eğitim seviyesi bir hayli düşüktü. Çoğu, daha çok yerel dilleri konuşuyor, aralarında pek azı okuma yazma biliyordu. Okuma yazma oranı, özellikle gündeydeki geniş köylük alanlara inildikçe azalıyordu. İçlerinden birçoğu kente, özellikle Paris'e temizlikçi ve çamaşırcı olarak gidiyor. büyük kentin çekiciliğine kapılıyorlardı. Kent daha iyi bir yaşam sürdürebilmek için tek kurtuluş yolu olarak görülüyordu. Ancak bir süre sonra, kent yaşamının dev çarkları, o köylü kadını dişleri arasında öğütüp bir kenara fırlatıyordu. Örneğin o dönemde, Paris gibi büyük kentlerde görülen birçok dilenci kadın, bu tür hayallerle köylerini terk etmiş olan köylülerdi.

Kadın ve erkek arasında, mesleklerde de büyük bir eşitsizlik vardı. Aynı şekilde, ücretlerin dağılımı da son derece eşitsiz bir görünüme sahipti. Kadınlar çoğu kez, erkeklerin ücret-

ğından ileri gelmektedir.

Nasıl bir köklü çözüm?

Kadınlar sorununun gerçek anlamda çözümüne önderlik edebilecek en devrimci sınıf proletaryadır de-

lerinin üç çeyreğinin altında bir ücretle yetinmek zorundaydılar. Herhangi bir kaza ya da uzun süreli bir hastalık, yaşamlarını altüst etmeye yetiyordu. Fuhuş, revaçtaki meslekler arasındaydı. İşte böylesi bir çağda, insanlara "özgürlük-eşitlik - kardeşlik" vadeden devrim, kadınlar için de tam anlamıyla bir kurtuluş umudu taşıyordu.

1789'da Etats-Generaux, "Söz Fransızların" diyordu. Oysa söz, hiçbir zaman tüm Fransızların olmadı. Örneğin "Cahler des doléances" (Ortak dilekçeler)in hazırlanışı sırasında, çok az kadın meclise katıldı. Oysa devrimin arifesinde, kadınlar tavırlarını açıkça belirlemişlerdi. Örneğin Anger kentinin kadınları, 6 Şubat 1789'da bir bildirge yayınladı. Bu bildirge özet olarak şunu ifade eder:

"Biz, Anger'in genç yurttaşlarının anaları, kızkardeşleri ve sevgilileri olarak bildiririz ki;

"Eğer çatışmalar bir kez başlar ve tüm yurttaşlar komünün davası için birleşirse, biz çıkarları kendi çıkarlarımız olan ulusla birleşip, üzerimize düşen görevi yerine getireceğiz."

Daha başka birçok komünde, kadınlar buna benzer şekilde tavır belirtirler.

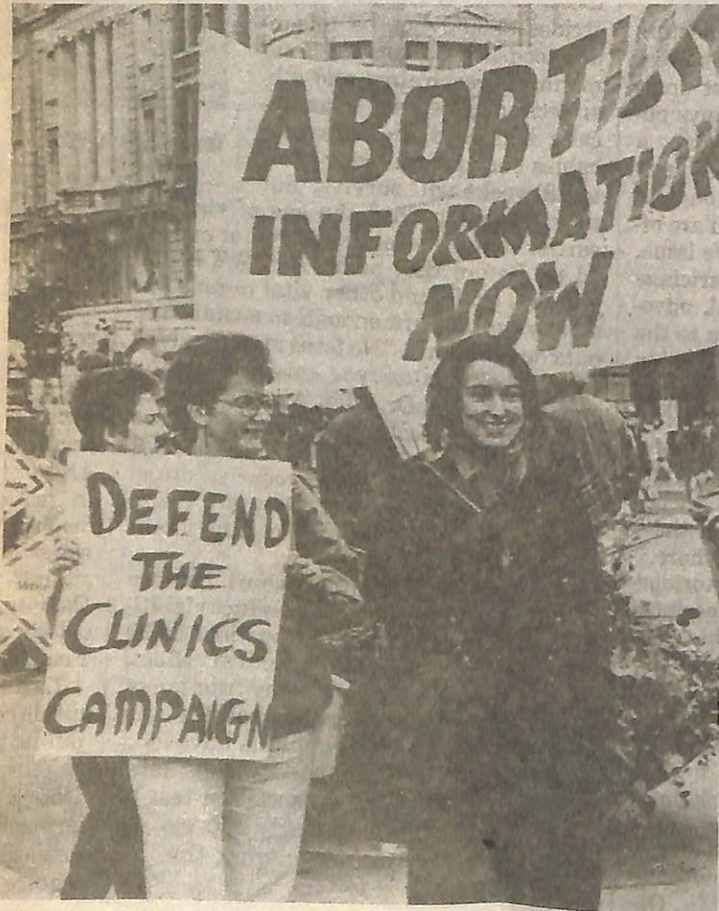
1789 baharını izleyen yıllar boyunca, ekmeğin pahalılığı ve işsizlik, kadının kentte ve kırdaki sokağa inmesine neden oldu. Kadın yığınları, devrimin kızgın yılları boyunca tüm gösterilere katıldıysa da, esasen, eşlerinin, oğullarının ve sevgililerinin yanında oldu bu. Kadınların eylemi, daha çok bağlı bulundukları sosyal gruplara karıştı. Tek başlarına harekete katılmaları çok az oldu.

Ekim zaferi

Ağustosun sonuna doğru, Pa-

dik. Çünkü dünyamızın temel çelişmesi olan, toplumsal üretim ile özel mülk arasındaki çelişme gerçek anlamda çözülmedikçe, bu sorunun da radikal çözümü olanaksızdır. Özel mülkiyet varoldukça ne kadının erkeğe, ne de çocukların ana-babaya bağımlılığı gerçek anlamda son bulmayacaktır.

Sosyalizm, çözüm doğrultusunda esaslı bir adım olmasına karşın, sorunun artık tümünden tarihe karıştığı bir

Her türlü eşitsizlik ve sömürüye karşı.

ris'te ekmek yeniden tükenir. 1789'un ürünü fena değildir. Ama yaz çok kurak geçtiğinden, nehirler kurmuş, değirmenler çalışmaz duruma gelmiştir. Devlet, fırınları yeniden denetim altına alır. Daha şafak sökerken, fırınlar önünde uzun kuyruklar oluşmaya başlar. 12 Eylülde, Versailles'da bir fırıncı kitleler tarafından asılır. Ancak bu kitlelerin öfkesini durdurmaya yetmez.

5 Ekim, kadınların Versailles'a doğru yürüyüşleri, dev bir kitle hareketi halini alır.

Bir pazartesi. Yani, o tarihte işçilerin dinlenme günü. Bu nedenle, o gün tam bir yığın hareketine gebe dir...

Sabahın erken saatlerinde, küçük bir kız, Saint Eustache mahallesinde, davuluna vurarak, halkı ekmek kıtlığına karşı yürüyüşe çağırır. Faubourg St. Antoine ve daha birçok işçi mahallesinde, kadınlar geniş yığınlar oluşturur.

Olay, iki erkek ve bir kadın tarafından başlatılır. Gruplar "Hotel de Ville" (Belediye Sarayı) nı işgal ederek, silah ve mühimmat edinmek isterler. Orada gruplara, kadınların eşleri ve arkadaşları da katılarak, onları cesaretlendirmeye çalışırlar. Kadınların elinde, silah olarak sopalar, demir çubuklar, baltalar, joplar vb. bulunmaktadır.

Kalabalık Chatelet Meydanı'na geldiğinde, sayıları bir hayli kabarmıştır. Bir tanığın ifadesine göre, yürüyüşü kadınlar, eylemlerine katılmayı reddeden kadınların saçlarını kesmekle tehdit etmekte idirler. Eylem öylesine görkemlidir ki, yetkililer duruma müdahale edecek cesareti bulamazlar. Yürüyüş daha fazla bir engelle karşılaşmadan, altı saat sonra Versailles'da son bulur. Bu uzun yürüyüş, içlerinden birçoğunun yorgun düşmesine neden olmuştur.

çözüm değildir. Her şeyden önce devlet vardır. Üretim araçlarının mülkiyeti, hukuki anlamda toplumsallaştırılmış olsa dahi, bu toplumsallaştırma henüz doğrudan değil, işçi sınıfı adına, onun partisi ve devletin kontrolünde olmayı ifade etmektedir. Demek ki sorun, sosyalizmde de tamamiyle çözülmüş olmuyor. Sorunun köklü çözümü, sınıfsız toplumun gerçeklik kazanmasıyla olanaklıdır. Bunun içindir ki, kadın sorununun çözümü doğrultusundaki mücadele,

Öncelikle meclise yönelirler. Amaçları, burada Mirabeau'yu bularak, ekmek istemlerini dile getirmektir. Bu nedenle bir bölümü geceyi mecliste geçirir.

Kadınların önemli bir bölümü ise, Versailles'dadır. Savunması zayıf bir kapıdan içeri dalarak, şatoyu işgal ederler. Muhafızlardan biri, kalabalıktan bir genci öldürünce, kitenin öfkesi giderek büyür. Artık onu kimsenin durdurması

olanaklı değildir. Kadınlar kraliçenin bulunduğu bölüme yönelirken, "kafasını keseceğiz, kalbini ve ciğerlerini sökeceğiz" diye haykırıyorlardı.

Kraliçenin koruma muhafızları saldırmaya yeltenir. Fakat içlerinden ikisi öfkeli kalabalık tarafından derhal öldürülür. Bu arada, Marie Antoinette ancak kaçmaya fırsat bulabilir...

Paris'te isyan devam etmektedir.

7 Ekim günü, buğday hali kadınlar tarafından işgal edilir. 150 varil küllenmiş un Seine nehrine atılır. Halk açlık çekerken, onların beklemekten küllenmesi kadınları çileden

sosyalizmde de kesintisiz olara sürdürülmelidir. Devrimci proletaryanın mücadele saflarında yer alan kadınlar, ham hayallere dalmamalı, proletarya iktidarı altında "işim bitti" dememelidir. Proletaryanın programını, iktidarını desteklerken, aynı zamanda onu denetlemeli ve onun da olası hatalarına karşı direnebilmelidir.

Kadın sorunu, kurtuluş isteyen erkeğin de sorunudur. Sosyalist kadın ve erkek soruna bu bilinçle sahip çık-

Ataerkil aile ilişkileri gelişmeyi engelliyor.

çıkılır.

21 Ekim günündeki ayaklanmada ise, Hotel ve Villemahallesindeki fırıncı François, asılarak öldürülür. Meclis sıkıyönetim ilan eder. Tüm isyancıların ölümle cezalandırılacağı açıklanır. İnfazlara başlanır.

Ancak Kasım ayında ekmeğin fiyatı indirilir. Bu, kadınların kazandığı açık bir zaferdir. İsteklerini söke rek almışlardır.

Böylesi zaferlerin yanı sıra, bu çalkantılı dönemde büyük acılar da tattı kadınlar. 17 Temmuz 1791 günü, böylesi acılı günlerden biridir. Kraldan artık ekmek değil, hesap vermesini isteyen kadınların eylemleri, yet-

malıdır. Bu, kadınların kendi kurtuluşları için mücadeleyi, toplumun kurtuluşundan bağımsız ve kendi sorunlarıyla sınırlayan dar bir yaklaşımla ele almasının da panzehiri olacaktır. Her fırsatta nihai amacın karartılmasına karşı durulmalı: Tam hak eşitliğinin sağlanacağı toplum, sınıfsız toplumdur. Ancak bu toplumda bir bütün olarak cinsler arasındaki ilişki, her türden bağımlılığın dışına çıkarak, tamamıyla sevgi zemininde ve bu ilişkiyi paylaşılanları ilgilendirecek-

killiler için gitgide tehdit unsuru oluşturmaktaydı. Sözkonusu gün, geniş kadın kitlelerinin de katıldığı bir yürüyüş düzenlenir. La Fayette, bir olayı bahane ederek, 10 bin askere ateş emrini verir. Kadın, erkek, çocuk demeden tüm kitlenin üzerine kurşun yağdırılır. Olayda 50 kişi yaşamını yitirir.

Her şeye karşın 1789 Devrimi "erkek" kaldı. Baldırı çıplak kadınlar ("Femmes Sans-Culottes"), (o dönem giysilerinden dolayı halka veriler ad.) devrime tüm güçleriyle katıl-sa da, Olympe de Gouges gibi aydın kadınlar, fikirleriyle çağına önderlik etmeye çalışsa da, devrim yine de "erkek" kaldı.

Eylemci kadınlar

1788'de bir gazete yayınlamak isteyen Olympe'e gerekli izin verilme-yince, çeşitli broşürler yayınlamaya başladı. Devrimin erkek karakterine karşı açık bir tavır aldı. Bildirgenin girişi şöyle "Ulusun temsilcisi analar, kızlar, kızkardeşler Millet Meclisi'nde temsil edilmek istiyorlar. Kadın haklarının bilmezlikten gelinmesi, unutulması veya baskı altına alınma-

sı; hükümetlerin çürümesinin ve toplumdaki kötülüklerinin tek nedeni ol-duğu düşünülerek, kadının doğal, başkasına devredilemeyen ve kutsal haklarının deklarasyonunu ortaya koymak gerekli."

Bu kadarla kalmadı. Özellikle 1792'de burjuvazinin gerici saldırıları ve katliamları sonucu, birçok kadın gibi o da duyarlılık göstererek Marat ve Robespierre'i eleştiren yazılar yayınladı. Burjuvazinin gözünde tehlike-li bir unsur haline geldi. Yakalanıp hapsedildi. Cumhuriyet'e karşı çık-makla yargılanarak, 2 Kasım 1792'de giyotinle idam edildi.

Önder kadınlardan Charlotte Corday, birkaç kez Marat'ı öldür-mek için plan yaptı. Bunda en sonun-da başarıya ulaştı. Mahkemede, yüz-binleri kurtarmak için bir kişiyi öldür-düğünü savundu. Elbette idama mah-kûm edilecekti. Çünkü Marat, bir milletvekili olarak, ulusun babasıydı. Charlotte, giyotinde başını gülümse-yerek uzatır.

Louise, de Kerallo, 13 Ağustos 1789'da "Devlet ve Vatandaşın Gaze-tesi"ni yayınlamaya başladı. Gazete-deki ilk yorum, "Abbe Sle yes'in Ana-

yasası'na Giriş" adını taşıyordu. Ab-be Sleyes'in "tüm yurttaşlar, hüküme-tin, iktidarın oluşumundaaktif rol ala-mazlar, kadınlar ve çocuklar kamu üzerinde etkili bir nokta haline gele-mezler" şeklinde formüle ettiği düşün-celerini şiddetle protesto ediyordu.

Olympe, Louise, Charlotte, Etta Palm ve tarihe adını yazdıramamış birçok kadın, on yıllık devrim tarihi boyunca büyük değerler yarattılar. Devrimi desteklediler. Umutlarının gerçekleşebileceğini düşündüler. An-cak burjuva devriminin erkek ege-menliğini ortadan kaldıracağı nokta-sındaki yanlışlarını bir hayli geç kav-radılar.

"Kadınlar katılmadığı sürece ger-çek bir sosyal devrim olmaz" belirle-mesi, kadınla birlikte gerici tüm ikti-darlara vurarak devrimin sürdürülme-si gerçekleştirdiği oranda doğru olacaktı. Bu da burjuva devriminin çok ilerisinde gerçekleşebilecekti.

Her şeye karşın, bu öfkeli kadın-lar, elleri silahlı, yaşlı, acılı kadınlar, bu darağacına gülümseyerek çıkan kadınlar, devrimle birlikte etkin siya-set yaşamına karıştı. Erkeklerle büyük polemiklere girdi. Bu bile büyük bir başarı değil mi? □

tir. Diğer tüm etkileri yadsıyan özel bir ilişki halini alabilecektir. Klasik evlilikten aşk arkadaşlığına ancak böyle geçilebilecektir. Kadın, gele-neksel iş bölümünden tamamiyle kur-tulacak, kendi çocuğunun bakıcısı, ev sanayinin "emekçisi" olmaktan çıkac-tır.

Burjuva aile kurumu, kapitaliz-min iradesine karşın proleterler ara-sındaki aile bağlarını da parçalıyor.

Satılan güzellik ve düşkün çocuklar.

Bu bağları, basit mal ve iş aracına dö-nüştürüyor. Mülkiyetin bu en eski ve çekirdek biriminin ebedi olmadığı ev-rimci gelişmelerle dahi kanıtlanmak-tadır. Devrimci proletarya, sorunun evrimci gelişmeyle çözümünü elbette beklemeyecektir. Binbir yozlaşma ve çürümeyle eriyen bu kuruma "merha-met darbesi"ni bizzat indirecektir.

Proleter çözüme karşı, burjuvazi-nin ancak gülünebilecek bir iddiası

var: "Kurumun dağılmasıyla birlikte, kadın erkeklerin ortak malı haline gelecektir." Kadını meta gören burjuva-zidir. Proleter çözüm, bu duruma son verecektir. Burjuvazi, kadının ko-münarlarca "ortak mülkiyet haline ge-tirileceğini" vaaz ededursun. Onun sömürücü düzeninin ayrılmaz yol ar-kadaşı fuhuş, gizli ve açık aldatma-lar, fahişelik ve istenmeyen beraberliklerdir. Kapitalizm, tüm soysuzluk-ların kaynağıdır. Komünarların son verecekleri tam da budur. Burjuvazi-nin hakkı var. Çünkü, gerçekten de kuyruğu proletaryanın ayakları altın-da duruyor.

Burjuvazi, "namus belası" yaftası altında, nesnel gerçeklikleri avlama-ya çıkıyor. Yalnızca geri bilinçleri "tavlayabilir". Olancasıyla açık konu-shuyoruz. Günden güne pratikle uy-gunluğu derinleşecek olan söylemi-miz, burjuva "namus" anlayışına kar-şı, gerçek sevgi ve aşkın dilidir. Bu di-lin gizlisi saklısı ve kendini çeşitli ge-rekçelerle maskeleye ihtiyacı yok-tur. Dobra konuşur. Açık ve gerçek dürüstlüktür. □

KİT'LER ÖZELLEŞTİRİLİYOR

Kim verecek çok para?..

"Özelleştirme", devlet girişimlerinin satılması anlamında kullanılmaktadır. USAŞ, TELETAS, ERDEMİR ve PETKİM'in özelleştirilmesi sorunu uygulanmakta olan ekonomik politikanın kaçınılmaz bir sonucudur.

Zeynel KARAHAN

Emperyalizm, girdiği her pazara kendi karakterini de taşır. Oraları, gereksinimleri oranında işbölümüne götürür. Dünya ekonomik sistemindeki değişme ve gelişmelere bağlı olarak, yeni ekonomik politikalar uygulamak zorunda kalır.

Bugün, dünya pazarları tamamen paylaşmıştır. Fakat, yeni pazarlar ve varolan pazarları genişletmek için, rekabet kıyasıya sürüyor. Herhangi bir pazar üzerinde, birkaç emperyalist tekel birden rekabet ediyor. Yarı-sömürge ülkelerin bir niteliği de budur. Yani birden fazla emperyalistin rekabet alanı olmak...

Yarı-sömürge Türkiye özgülünde de pazar dalışı, rekabet kıyasıya sürmektedir. Bu savaşım ekonomik, siyasi, askeri ve kültürel gibi, her alanda kendini ortaya koymaktadır. Gelişme ve değişimleri, emperyalistler arası ilişkilerden bağımsız olarak ele alamayız. Çünkü, ekonominin direksiyonu emperyalist tekellerin elinde. IMF ve Dünya Bankası, koordinatörlüğü yüklenmiştir.

Devletin ekonomideki işlevi

Emperyalist sistem ve onun zorunlu işleyiş yasaları, kendi devlet işleyişini de yaratır. Devlet, sistemin gereksinimlerine yanıt vermek zorundadır. Devlet sektörü ve özel sektör,

sistemin kendi işlerliği içinde çalışır. Devlet ya da özel sektörün ağırlık kazanması, sistemin genel istemlerince belirlenir. Devleti kontrolünde tutan tekeller, olanaklarını da kullanmak için birçok üretim sektörünü devlet tekeli altına alabiliyor. Genel uygulamasıyla devletleştirme, sermaye ve üretimin belli bir dönem için, devlet kontrolü altında yoğunlaştırılmasıdır. Birim kâra geçince, özel girişimleri yürüten kapitalistlere devredilir genellikle. Devlet sektörü bir anlamda, özel sektör üzerinde düzenleyici bir rol oynar.

Türkiye'deki devletçilik ve devletleştirme olayına, bu açıdan bakmak gerekiyor. Türkiye'de devletleştirme, 1929'dan sonra gündeme geldi. Bu dönem, Lozan Anlaşması'yla kabul edilen Osmanlı borçlarının ödenmeye başlanması dönemidir. Aynı zamanda, emperyalist sistemin bunalımını derinleşmektedir. Tarımsal ürünlerin fiyatlarında, muazzam bir düşüş vardı. Bir tarım ülkesi olan Türkiye'nin bunalımdan etkilenmemesi imkansızdı. Dışsattım gelirleri sürekli düşüyor, dış borç açıkları yükseliyordu. Sermaye birikimi son derece cılızdı. Sanayi ve ticareti elinde tutan gayrimüslimler Kurtuluş Savaşıyla entegre edilmişti. Yerli kompradorlar, sanayi ve ticaretin yeniden toparlanıp, kendilerine sunulması için, devleti seferber etmek zorundaydılar. Varolan özel girişimler de bunalıma göğüs geremiyordu. Devlet olanaklarını

kullanarak bunalımdan daha az bir zararla kurtulmak istiyorlardı. Devletçilik, böyle bir aşamada gündeme getirildi.

Özel teşebbüsleri ve özel çalışanları esas tutmak, fakat büyük olanaklar ağı içinde, bunları devlet kontrolüne alarak, belli bir sermaye birikimi sağlamak... Dış borçların ödenebilmesi, tarım sektörlerinin emperyalistlerin istemi doğrultusunda denetim altında tutulması gerekiyordu. Bu noktada İş Bankası önemli işlev gördü.

Satılmayan ne var?

Kamu İktisadi Teşebbüsleri (KİT) sınıflarüstü gösterilmeye çalışıldı. Bu kuruluşların nasıl çalışacağını, ne kâr getireceğini, hangi ünitelere ağırlık vereceğini ve hatta dışsattımını nerelere ve hangi koşullarda yapacağını, emperyalist tekellerin danışmanları kararlaştırır. Bugün, KİT'lerin önemli sektörlerinin satışını da bu danışmanlar yürütmekte, değerini bunlar saptamaktadır. PETKİM, USAŞ, TELETAS örneklerinde görüldüğü gibi...

İskandinav SAS'a satılan USAŞ'ın durumu tipik bir örnek. Satış yapılmadan, emperyalist danışmanlar USAŞ'ın kâr ve mali durumunu, sabit sermayesini, bağlantılarını vs. hesaplıyorlar. Bu hesaplamalarda milyarlarca vurgunla SAS'a avanta sağlıyorlar. Vurgunlar, satıştan önce

de yapılan avantajlarla garantiye alınıyor. Bu durum diğer şirketler için de geçerlidir.

İktisadi Devlet Teşekkülleri (İDT) ve KİT'lere katılan kompradorlar, devletin olanaklarıyla sermayelerine sermaye katmaktadırlar. Halkın her türlü gelirine devlet aracılığıyla elkonulup, işletmeler belli bir üretkenliğe ve birikime kavuşturulduktan sonra, tekrar özel girişimciye devrediliyor.

Emperyalistler, İMF ve Dünya Bankası aracılığıyla 1970'lerden sonra, yarı-sömürge ülkelere yönelik yeni ekonomik modelleri uygulamaya soktular. "Dışalım ve dışsatımaya yönelik kalkınma modeli" adı altında birçok yeni ekonomik politika uygulamaya başlandı. Türkiye'de bunun özünü adı "24 Ocak Kararları" oldu. Tükenecek yanları, emperyalistler tarafından yeniden yeniden gözden geçirildi. Bir dizi yeni ekonomik politika gündeme getirildi. Politikaların uygulanabilmesi için, yasal tüm pürüzler kaldırılıp, yeni yasal önlemler alındı. KİT'lerin yabancı finans kuruluşlara satışı, bu politikaların bir ürünüdür.

The Morgan Bank'ın hazırlamış olduğu "Özelleştirme Raporu"nda KİT'lerin nasıl özelleştirileceği anlatılmakta. "Hükümet desteğiyle satılabilir" denilen KİT'lerin içinde PETKİM, USAŞ, MKE, ERDEMİR, TELETAS da bulunmaktadır.

Devlet malı deniz

"Özelleştirme", devlet girişimlerinin satılması anlamında kullanılmaktadır. USAŞ, MKE, TELETAS, ERDEMİR ve PETKİM'in özelleştirilmesi sorunu, uygulanmakta olan ekonomik politikanın kaçınılmaz bir sonucudur. Ülke ekonomisinin ne ölçüde krize sürüklendiği, yaşamın her alanında kendini gösteriyor. Benzer politikaların uygulandığı tüm ülkelerde devlet borçlanması, dış borç açığı büyümüş, bu politikaya ayak uyduramayan firmalar, işletmeler, üreticiler peşpeşe iflas etmiş, halkın alım gücü düşmüş, yoksulluk çığ gibi artmıştır.

PETKİM, Türkiye'nin en önemli devlet sektörüdür. Petrol Anonim Ortaklığı (TPAO) aracılığıyla, 1965 yılında kuruldu. TPAO'nun yüzde 2, Hazinesin 3, Emekli Sandığı'nın 1,

OYAK'ın 1 hissesi bulunmaktadır. Bu arada, emperyalist finans kuruluşlarından da 11 milyar borç alındı. PETKİM, aynı zamanda Türkiye'nin tek zarar etmeyen ve sürekli kâr getiren kuruluşu durumunda. İç ve dış yatırımların önemli bir kesimi bu sektöre yapılmaktadır. Yatırım miktarı, 1973'te 618 milyon lirayken; 1982'de 29 milyar 20 milyona çıkmıştır. 1973'teki kâr oranı 36 milyon lira. Bu oran sürekli yükselmiştir. 1980 cirosu 10 milyar 75 milyon lira. Yılda 1.9 milyon tonluk üretimle, Türkiye'deki tüm istemin yarısını karşılamaktadır. Tam kapasiteyle çalıştığında ise istemin % 90'ından fazlasını karşılayabilecek güçtedir. The Morgan Bank, PETKİM'in satışını isterken, onun zarar eden ünitesi PETLAS'ın satış dışı tutulmasını istemektedir. Emperyalist danışmanlar açısından önemli olan, ALPET (Aliğa Petkim) ve YARPET (Yarımca Petkim) gibi, tam kâr getiren ünitelerdir. Bu ünitelerin ayrıca çok yönlü kullanıma olanağı da vardır.

Özelleştirme kapsamına alınan di-

ğer bir kuruluş ise, yüzde 40 sermayesi kamuya ait olan TELETAS. Bu işletmenin hisselerinin yüzde 39'u Belçika'ya aitti. Özelleştirmeden sonra, hisselerinin yüzde 18'ini yine Belçika elde etmiştir. Böylece, TELETAS'ın hisselerinin yüzde 57'si Belçika'nın eline geçmiş oluyor.

Özelleştirmenin altında yatan gerçek açık değil mi? Devlet yatırımları ve işletmelerinin bir bütün olarak elden çıkarılması, ülke kaynaklarının emperyalistlere satışı resmileştirilmiş oluyor. Bilindiği gibi, ülke topraklarının 35 milyon dönümü ABD'nin elindedir.

Borçlandır ve satın al

Dış borç açığı hep büyüyor. Erteleyen borçların son vadesi dolmak üzeredir. Her alınan borç, faizlerin ödenmesini bile karşılamıyor. 1968 yılında dış borçların toplamı, 25 milyar 366 milyon dolardı. 1983'te ana para ödemesi 2 milyar 483 milyon dolar tutarındaydı. Faiz olarak ödenen miktar ise, 1 milyar 850 milyon dolardı. Yıl sonunda borç azalacağına, 25 mil-

FREIDMAN : Emperyalist sistem için "liberal ekonomi"nin akıl hocası.

İŞTE VURGUNUN KANITI

Özelleştirmelerde yapılan vurgunlara somut örnek olarak, USAŞ'ın SAS'a satışı gösterilebilir. SHP milletvekili Onur Kumbaracıbaşı USAŞ'ın satışıyla ilgili ilginç açıklamalar da bulundu.

-Yabancı danışmanlar, şirketin kârını 3.837 milyar gösterirken, bu rakam, Başbakanlık müfettişleri ve genel kurul resmi bilançosunda 5 milyar 13 milyon lira olarak açıklandı.

-Danışman firmalar, şirketin öz kaynaklarını 11 milyar civarında gösterdi. Oysa 31 Aralık 1988 tarihli resmi bilançoda, bu rakam 18,5 milyardı.

-Danışman firmaların raporlarında, 1987 yılı için 127 milyon, 1988 yılı için ise 443 milyon lira finansman açığı gözüktüyor. Oysa şirketin 1 milyar 100 milyon lira döviz tevdiat hesabı, 9 milyar lira da mevduatı var. Şirket, 1987 yılında 2.7 milyar lira faiz geliri sağladı.

-Şirket 1987 yılında 8,5 milyar, 1988'de ise 17 milyar lira kâr gösteriyor.

-Şirket Genel Müdürlüğünün "tekeli" durumunda olduğunu açıklamasına rağmen, raporlarda tekeli durumunda olmadığı belirtiliyor.

-Şirket THY'dan 21 milyar lira alacağını iki yıl boyunca alamadı. Satış sırasında SAS'a bu paranın da hemen ödendiği belirtiliyor.

yar 366 milyon dolardan 29 milyar 950 milyon dolara çıkmıştır. Ödeme yapılan miktarı, toplam borçtan çıkardığımızda, farkı 21 milyar 33 milyon dolar olmaktadır. Bu oran, 1980 borçlarının iki katıdır.

Dövizle ödenmesi gereken dış borç miktarı, 1987'de 2.429.8 milyon dolardı. 1988'de ise, 2.414.5, 1989'da 2.073.3, 1990 yılında 1.516.5 milyar dolar ödenmesi gerekiyor. İki yıldır ödemeler sürekli ertelenerek, bu yıl sonuna ve 1990'ın ilk altı ayına bırakılmıştır. Bütçedeki açık trilyonlarca lira ve nakit para yok. Yeni borçlar ise, hep kapıda. Ayrıca iç borçların ödenmesi gündemde. IMF ve Dünya Bankası, yeni ödünler koparmak için hergün kapıyı aşındırmakta.

Aynı ekonomik politikayı uygulayan bir başka ülkeye atıfta bulunmak istiyorum. Brezilya da devlet sektörlerini emperyalistlere sattı. Biriken 113 milyar dolarlık borcunu ödeyebilmek amacıyla! Üstelik yüzde 18,5 indirimle, 150 milyon dolarlık bir hisse sene-di karşılığında. İngiltere'de ise, özelleştirme daha farklı yaşanmakta. İngiliz özel kuruluşları, devlet hisselerini

olarak yatırımlarını dışa kaptırmıyor. British Airways özelleştirildi ama, yabancılar hissesi satılmadı.

1980-84 arasında, borç ertemeleri nedeniyle anapara ödemeleri yavaşladı. Bu, faiz ödemelerini yüzde 10 oranında artırarak, borç yükünü ağırlaştırdı. Dipçik zoruyla kemer sıkma, iç faiz ve vergi oranlarını artırma, taban fiyatlarını düşürme, ücretleri dondurma, üreticilere yüksek faizle kredi verme ve onlara olan borçları ödememe gibi yollarla dış borç ödemesinde artış olmuştur.

Borcu borçla kapatma yöntemi yüzünden, dış borçlar azalacağına katlamalı arttı. Yüzde 15'lik faiz yükü, 1980'den 1986'ya kadar anapara borcunun yüzde 100 artmasına neden olmuştur. Bu oran bugün, yüzde 200'leri bulmuştur. Dünyanın en borçlu ülkelerinden birisi olmamızın bir nedeni de budur.

Borç emperyalistin kamçısı

Borçların, en azından faizinin ödenmesi için KİT'lerin ve Hazine arazilerinin satışı vs. gündeme getiril-

miştir. USAŞ, TELETAS, ERDEMİR ve PETKİM gibi sektörler, birer emek-yoğun endüstri dallarıdır. Bu aynı zamanda emperyalistlerin yarı-sömürgeleri yeniden uzmanlaştırma ve kendi emek-yoğun üretim sektörlerinden eskiyenleri geri ülkelere kaydırma politikasına da uygun düşüyor. Üstelik söz konusu sektörler sürekli kâr getirecek ve pazar bulacak kaynaklardır. Emperyalist finans kuruluşları bunları direkt kendi kontrolleri altına almak, tüm gelirlerinden aracı ve risksiz kâr etmek istemektedirler.

Devlet işletmeleri, esasta rekabete kapalıdır. Ekonomik dalgalanmalardan en son etkilenecek sektörlerdir. Mali ve idari özerklikleri kanunla belirlenmiştir. Bu durum emperyalistlerin işine gelmemekte. Bu işletmelerin rekabete açık hale getirilmesi istenmektedir. Yani piyasadaki ekonomik dalgalanmalara açık olmaları...

PETKİM, yan tesis ve teknolojik bir takım yenilemelerle işletilse, kapasitesi oldukça artabilecek bir yapıya sahiptir. Kompradorlar bu sektörlerin teknolojik açıdan yenilenmesi için, özel sektöre devredilmesinin koşul olduğunu söylemekte, bunun için de yabancı sermaye ve ortaklıklara gereksinim duyduklarını vaaz etmektedirler. Türkiye, bu yolla dış ülkelere sermaye dışsatımı yapabilecek duruma gelecektir! En önemli sanayi sektörlerini emperyalistlere satarak, ülkenin nasıl kalkınacağı ortadadır.

Yapı Kredi Bankası ERDEMİR'in hisselerini satışa çıkardı. Sonra tekrar biraraya topladı. Bu raslantı değildi. Özelleştirme başlamadan, hamiline "halka" açık hisselerin, belli tekellerin ellerinde toplanacağı ortadaydı. Satma gündeme geldiğinde ise, geri kalan kısmını da aynı tekellerin kapacağı açıktır. Satışa çıkarılmadan, el altından hisselerin satılması ve yeniden toparlanması bir taktikti.

1989 Ağustos ortalarında, ANAP iktidarı "35 Sayılı Kararname"yi çıkardı. Bu kararnameyle, yabancı şirketlere, Türk şirketlerinden istedikleri kadar hisse senedi alma kolaylığı sağlandı. Dünya Bankası ise, yabancılar mal satışını kolaylaştırmak amacıyla, ANAP'a 2 milyon dolarlık destek kredisi vermiştir. ICI, BAYER, BASF, ENİMONT-MONTEDİ-

*İktidarın
mantığı:
"Bizde satılık
çok şey var."*

SON, HOECHST vb. şirketler, PETKİM'in ürettiği hammaddelerin aracı-sız sahibi olabilmek için çabalamaktadırlar. Geçmişten beri zaten önemli bağlantıları vardı.

Bir yandan batan bankaları, fabrikaları kurtarma operasyonları ve devlet bütçesinden bunlara sermaye akıtılması; diğer yandan, PETKİM vb. devlet işletmelerinin satılması... 24 Ocak Kararları'nın çıkmazını göstermektedir. Kâr getirmeyen, üretimi tıkanmış fabrika ve işletmelerin yaşatılmaya çalışılmasıyla, tek tek kapitalistlerin iktidardan destek görerek palazlanmasını sağlamaktadır.

Devlet sektörleri ve Hazine arazilerinin yabancılara satılmasında ANAP iktidarının düzenlediği operasyonlar öylesine pervasız ki, TÜSİAD ve muhalefet partilerini ürktürebilmektedir. İşletme ve arazilerin yabancılara satılmasına karşı çıkılmıyor. Karşı çıkılan yöntemi. Bu yüzden, bazı biçimsel değişiklikler öneriyorlar. TÜSİAD, "özelleştirme bir süre sonra yeni bir 'devletleştirme' dalgasına dönüştürülebilir" diyerek kaygısını belirtiyor. Hükümete yol gösteriyor: "KİT'ler, bu operasyona hazır hale getirilmelidir."

Rekabet daha da kızışacaktır. Devlet korumacılığı birçok sektörden kalkacağı için merkezileşme ve iflas hızlanacaktır. Doğal olarak devlet ve iktidar erkini ellerinde bulunduranlar (Sabancı, Koç, Eczacıbaşı vb.) daha oligarşik bir yapıya bürünecektir. Satışa sunulan devlet ve Hazine mallarının hisselerinin belli bir bölümünü Türk burjuvazisi ele geçirecektir. Komprodar tekelci burjuvazinin üst tabakası palazlanırken, birçokları iflasa sürüklenecektir. Zayıf ve cılız mil-

li burjuvazi, daha bir çöküşe uğrayacaktır. Bu aynı zamanda, küçük üreticilerin de çöküşü olacaktır.

Bedeli ağır oluyor

Borçların ödenmesi yerine bol avantajlar verilerek, hisse senetleri emperyalist finans kuruluşlara satılmak istenmektedir. Bu durum ülkede yeni ekonomik dalgalanma ve bunalımlara yol açacaktır. Yeni borçlar gelecek, eskisi ödenmediğinden, varolan ekonomik bunalım daha da derinleşecektir. Devlet borçlarını ödeyebilmek için ipotek edeceği KİT'leri emperyalist tekelere peşkeş çektiğçe faturalar çıkarılacaktır. KİT'ler devlet bütçesi açısından önemli gelir kaynağıdır. Dış borçlar (esas olarak) devlete verildiğinden, ödenmesi de devlet aracılığıyla yapılmaktadır. KİT'lerden elde edilen gelirler dış borçların ödenmesinde önemli bir kaynaktır. KİT'ler satılınca bu kaynak ortadan kalkacak. Gelir açığı, vergiler ve zamlarla emekçi kitlelere ödettirilecektir.

Emek-yoğun işletmelerden oluşan KİT'lerde işçi çıkarma, işyeri kapatma vs. tüzükle belirlenmiştir. Bu sektörlerin satışıyla, işletmelerin yönetimini alan finans kuruluşlar, istedikleri gibi hareket edecekler, dilediklerinde üretimi durdurabileceklerdir. Hatta emperyalistler, çıkarılan hammaddeleri dilerlerse kendi ülkelerine aktarıp, kendi ülkelerindeki bazı ürünlerin işlenmesini de buralara kaydırabileceklerdir.

KİT'lerin bir bütün olarak tasfiye-

si sözkonusu olabilir mi? Hayır. En azından yakın bir tarihe kadar olmaz. Bunun için ekonomide bir dizi yapısal değişikliklerin yapılması zorunludur. Türkiye böyle bir yapısal değişikliğe hazır değil. Her ne kadar "24 Ocak Kararları" bu özelleştirme operasyonlarını öngörüyorsa da, KİT'lerin bir bütün olarak devlet korumacılığından ve olanaklarından koparılması zor. TÜSİAD'ın "KİT'leri bu operasyonlara hazır hale getirmek gerekiyor" dediği de bu.

Diğer yandan, devlet sektörlerini yağmalayarak palazlanan ve "devletçilik" politikasının bir ürünü olan tekelci burjuvazi kligi böyle bir özelleştirmeye karşı sessiz kalmayacaktır. "Devletçiler"le "hür teşebbüsçüler" arasında sürmekte olan çatışma, KİT'lerin özelleştirilmesine yönelik operasyonlar ile daha da keskinleşecektir. Türkiye'deki güçler dengesi, yapılmakta olan özelleştirme operasyonlarını belli bir noktada tutacak ve dizginleyecektir. Ama sorun hep gündemde kalacak ve sürekli boyutlanacaktır.

Özal'ın, cumhurbaşkanı olmak için bu kadar çaba göstermesinin nedenlerinden biri, ekonomide yapılacak olan operasyonlarda, "en yüksek iradenin" çıkaracağı pürüzleri ortadan kaldırmaktır. Kısa sürede belli başlı yasaların zaman aşımına uğratılmadan yürürlüğe girmesi, kendilerine ters düşen önergelerin reddedilmesi açısından, cumhurbaşkanlığı önemli bir mevzidir. Türkiye, yakın gelecekte bu yönde önemli gelişmelere gebe dir. □

KOMÜNAR YAŞAM, KOMÜNAR BİREY

Depolitizasyon ya da entellektüel zor

İsrar! Evet ama, ısrarcılığımız amaçta. Araçlarımızı yenilemeli, çeşitlendirmeli, tahkim etmeliyiz.

Hüseyin ŞİMSEK

12 Eylül'den sıyrılma sürecinde, 85'ten sonra, daha da belirginleşen gerçek şuydu: Eski politika üretimleri, (daha doğrusu bir çok sorunda ve bir noktadan sonra üretimsizliği) yeni durumları anlatmada yetersizdi. Sorunlar karşısında, hep *varolan* tanımlamalar dayatılınca, yaklaşımlar eksik kalıyordu. Ya da tümüyle yanlış perspektifler olarak, işlevsizliğe bürünüyordu. Derinden ve ağır ağır sıyrılıp gelen, kendini *yeniden* tanımlama, *yeni* politik referanslar talep ediyordu. Birkaç yıldır, devrimci ve proleter devrimci harekette daha yoğun yaşanan, bunun sancısı.

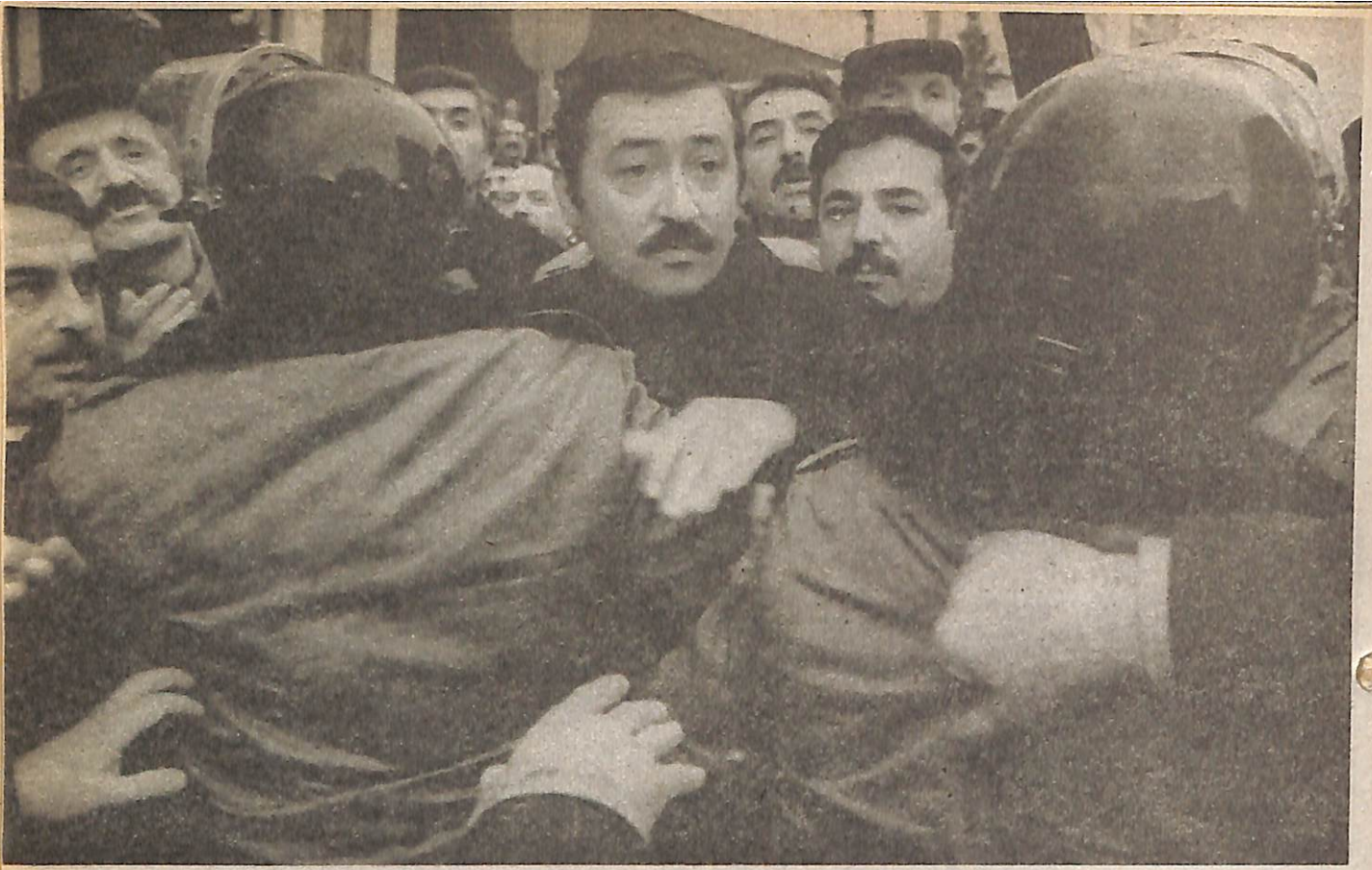
Komünar tutum; sınırdan durmamak

Komünarlar, gündeme ağırlığını (belirgin bir yöneliş ve yapı olarak) böyle bir süreçte koymakla karşı karşıya. Sürece komple müdahale, bu çıkışın başlıca işlevlerinden biri. Varolanı aşma anlamında bir kopuştur bu. Ortadoks tutumu, mevcut klasikleri ezberlemekle sınırlamak sıklık-

tır. Her iki ülkenin, somut devrimci sürecini bu reçetelere uydurmaya çalışmak ise, en hafif deyişle saflık. İsrar! Evet ama, ısrarcılığımız *amaçta*. Araçlarımızı yenilemeli, çeşitlendirmeli, tahkim etmeliyiz.

Türkiye'de "jakoben hareket", 60'ların sonlarında belirginleşmeye başladı. 70'lerde yapısallık kazandı. Adını koymak gerek: TKP ve birkaç benzerinin pasifist, reformcu geleneğinden yeterli düzeyde olmasa da, köktenci bir kopuş... Fakat, bu geleneğe *geçiş* oldu. THKP-C ve THKO olarak saflaşan, küçük-burjuva jakoben hareket, "ne yapmalı" sorusuna köktenci bir yanıt verdi. Çok genel ifadeyle; "Devrim yapılmalı". Sorunlar, "nasıl yapılmalı"ya verdikleri yanıtlarda baş gösterdi. Sunulan perspektifler, temel yanlışlar içeriyordu. 1973'te kurulan TKP-ML, daha doğru bir zemine oturdu. Esasa ilişkin, birçok genel doğru sundu. Özellikle de, teori ve pratiğin Türkiyelileştirilmesinde ve bağımlı ulus gerçeğine uygulanmasında yetersiz kaldı. Kaçınmadığı eksik ve yanlışlar, kendi çapında onu da bir çıkmaza götürdü.

Gerek küçük-burjuva, gerekse proleter jakoben hareketin olumlu geleneği, bulunulan sürecin de çıkış noktası ve dayanağı. Doğal olarak, değişik açı ve farklı oranlarda. Bir soru: 74'lerden sonra çoğalıp, "devam"da ısrar eden hareketler ne yaptı? Yalnızca olumlu yanlarını değil, geleneği komple bir *dogma* olarak ele aldılar. Bugün, gelenekten yeni kopuşları gündeme getiren gerçek budur. *Komünar* tutum, proleter jakoben geleneğin, eksik ve yanlışlarından *yeni bir kopuşun* ifadesidir. Kendini tekrarda ısrar eden yapı, bu gelişeni hazmedemezdi. Ki, çok geçmeden, kutsal dogmalara dönüşen teorisinin kurumlaştırdığı mekanizmanın, midesine oturdu *Komünarlar*. Statü tepkisiz kalamadı. Yeni, eskinin midesindeki hazımsızlık, etindeki diken oldu. Kusturmak, dolayısıyla kusulan olmak, artık kaçınılmazdı. Statünün öz savunması tasfiye ve susturmak biçiminde belirginleşti. Afaroz etme, moda haline geldi. Yakıştırmaları, yaklaşımlarına uygun. *Komünar* tutum önde gelenlerine *Salman Rüşdi* ve söyleyip, yazdıklarına *Şeytan Ayetleri* de atılıyor.

Her şey, "usul-ü adabı"na göre değil mi?

Değiştirmek için değişmek gerekiyor

Sıyrılıp gelen; ulusal, sosyal ve siyasal yönüyle çok yönlü, karmaşık bir dalgadır. Sıyrılıp gelenle savrulup giden, aynı toplumsal potada işlem görmekte. *Hareket* bazında yaşanan, kaçınılmaz olarak ve dahası öncelikle *birey* bazında da yaşanandır. *Komünar* tarz, bireyin de yeniden tanımlanmasıdır. Yapılaşmak isteyen bir tutum, bundan kaçamaz. Bireyin yeniden tanımlanması için ise, eski tanımın bilinmesi gerekiyor. Dünün jakoben çıkışının militan bireyi neydi? 12 Eylül sürecinde ne oldu? Ve *Komünar* tarzla birey...

Bilimsel sosyalist bireyin yeniden tanımlanması olarak *Komünarların*, önlerine koyması gereken ilk şey, süreçlerdeki değişmeyi anlamak. Devrimci kuşaklararası kopukluğun da, tekrarcılığın da panzehiridir bu. Süreçteki değişmeyi kavrayan, gelişmeleri çözümleme gücüne erişir. Toplumsal gündeme yön vermenin önko-

şuluna sahip demektir. Çıkışımız, bir öncekine de *dayanıyor*. Fakat aynı zamanda, eksik ve yanlışlarının belirlediği ölçüde, onun *reddini* de içerir. Devrimci, proleter devrimci geleneğe dayanmak, bu anlamda gelenekten kopmayı da kapsar. "Mirasyedi"liğin alternatifi, böylesi bir kopuştur. Kendini yenilemeyen militan bireyin, siyasi ve örgütsel değişikliğe yönelmesi, nesnesiz kalır. Gerekece yoksunu bir çıkış, çıkışsızlıktan çok da ileri bir durum değildir.

Öyle adlandırmalar da, statükocular varolan yapının "*olduğu gibi*" devamından yanadır. Nesnesiz bırakılırsa, başkaldırı ya kör döğüşüne döner, ya da kendinde bir içdöngü derekesine iner. Doğmatizmin çıkmazı, buradan gelir. Bu, aslında bir egemen sistem hastalığıdır. Ancak, egemenler bu hastalıktan uzak durup, onu sömürülen kitlelere ve sosyal, ulusal dönüşümün öncülerine buluşturır. Egemenler devlet, politika, ekonomi, kültür - sanattaki egemenlik statülerini, "*olduğu gibi*" sürdürmenin olanaksızlığını bilirler. Sınıfsal diktalarını, yenileyerek sürdürme formasyonuna sahiptirler. Fakat, genel

devrimci güçler gerekli karşı-formasyona sahip mi? Ne yazık ki, henüz değil. Egemen güçlerin kendini yenilemesi, duruma göre yeniden mevzilenmesi, devrimci güçlerinkinden hâlâ daha yetkin ve ilerde.

Nasıl olur bu?! Her şey, değişim ve gelişim halindedir. Yeni, eskinin giderilmesi yönündedir vs... Bunları söylüyor olmak yetmez. Yetmiyor. Tamam, değişim ve gelişim... Ama, "tanrının bir emri" olarak değil. Devrimci müdahale gerekir. Aksi durumda ne olur? Kendimizi kandırma. Devrimci müdahale yoksa, değişim ve gelişmelerin, kurulu sistemin lehine evrilmesi hiç de olanaksız değil. Ki, yıllardır bunu yaşıyoruz. Egemen kurumlaşma, her defasında kendini korumanın yollarını buldu. Öyleyse, adını doğru koyalım.

Bunun iki yolu var. Her iki yol da, sınıfsal *zor*'un farklı kullanımı. Çözümleme yönteminin gereği olarak ayrıştırırsak ve genel bir tasnif yapacak olursak: *Fiziki* ve *entellektüel* zor. Bu biçimlerin, birey ve kitlelerde yoğunlaşmasını sırayla ele alalım.

Zor'un doğrudan kullanımı

Fiziki zor, zorun doğrudan kullanımıdır. Köklü ve kısa sürede ulaşmak istenen sonuçlar içindir. 12 Mart ve 12 Eylül bu tür müdahalelerdi. Konumuz açısından, 12 Eylül'ün dayanaklarını ele alalım.

12 Eylül, karşı-devrimin "yeniden" örgütlenmesiydi. Neden gerekli oldu? Çünkü, toplumsal ve politik dinamikler, sistemi göçürecek boyutlar kazanmaktaydı. Bu, sistemin ekonomik dinamiklerinin zararına bir işlev görmekte ve hem belirlenen, hem de belirleyendi. Egemen sınıflar, soruna teşhisi doğru koyduktan sonra, geriye ne kalıyordu? Olanak ve yedeklerini, son bir kez gözden geçirmek. Yeterli olup olmadıkları konusunda, kesin tanı gerekiyordu. Onlar, "henüz daha akıllı" ya!.. Devrimci ve proleter devrimci saflarda, "cunta gelir mi, gelmez mi?" tartışmaları boyutlanmıştı. Ama, bunu dikkate alıp, mevzileri yenilemek çabasına pek girilmiyordu. Egemen olan, "gelse de gelmese de fark etmez" havasıydı. Çünkü, zaten faşizm koşulları hesa-

ba katılarak örgütleniliyor ve faaliyet görülyordu! Söylenenle yaşananın, nasıl da hiç mi hiç benzeşmez olduğunu, acı deneyimlerimizle gördük.

Artık gündemi, *fiziki zor* belirleyecekti. Sistem karşıtı tüm kuram ve kurumlar, ya bütünüyle *giderildi*, ya da *normalize* edildi. *Fiziki zor*, kaçınılmaz olarak *entellektüel alana* da el attı. Çünkü, *entellektüel zor*, kendi alanını hizaya getirmekte yetersiz kalmıştı. Üniversiteler - YÖK, TRT, basında yasak ve sansür, kitap toplatma ve yakma... Devamla gösteri, toplantı, örgütlenme yasakları vs. Tüm bunlar, fiziki olarak geçersiz kılındı. Karşı-devrimci *fiziki zor* böylece, devrimci güçlerin fizik ve entellektüel açıdan bastırılması ve geriletilmesinin kısa vadeli, dolaysız aracı oldu.

Abartma sayılmamalı: 12 Eylül genel saldırısı, bıçakla kesiyormuşçasına *kesin* ve *anlık* oldu.

Egemen sınıflar, *fiziki zor*'la süreci kısalttı. Bu genellikle başarılı. Ancak, *kısa* bir süreçte "*kökten halletme*" hayli farklı bir durum. Buradaki "*kökten halletme*", yalnızca en-

gelleme ya da duraksatma olabilir. Sisteme yönelen karşı-üretimin, uzun süreçte tüketiciye ulaşması engellenemez. Dolayısıyla, uzun erimli "*kökten halletme*", sistemin dinamiklerini aşar. Öyle olmasaydı, sömürüye dayalı bütün sistemler, "*kadir-i mutlak*" olmanın bir yolunu bulabilirdi. Tarihi determinizm, bunun tersini kanıtıyor.

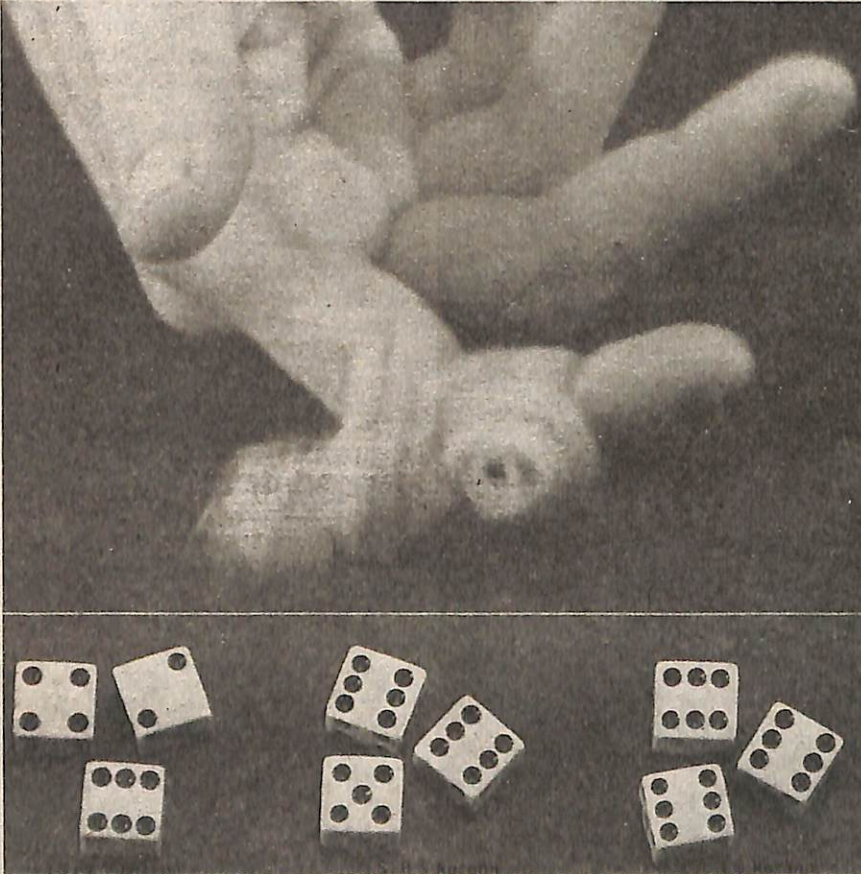
Set çekilir, su durur. Ama, setin aşılacağı bir nokta mutlaka bulunur. Ki bugüne kadar hep böyle oldu.

Fiziki zor, burjuvazi için *en riskli* ve *son* çaredir. Batı'nın güçlü burjuvazisi, bu yolu genelde tercih etmez. Onun asıl tercihi, dolaylı yani gizlenmiş zor yönündedir. Bu zor, toplumsal yaşamın her alanına içerilmiştir. Sistemin, uzun vadeli çıkarları bunu gerektiriyor. Yoksa, burjuva "uygarlığı"nın bir sonucu değil. Türkiye'deki egemen sınıflar *güçsüz*. Olanak ve yedekleri, dolaylı zor'u genellikle *kaldırıyor*. Her defasında, ipin ucunu bırakmadan, tekrar yapışmak zorunda kalıyor.

Uzun erimli yedekleme

Fiziki zor, kısa vadeler için, toplumsal değişim ve gelişimin duraksatılması, engellemesini amaçlar dedik. Kesin ve anlık bir set çekme... *Entellektüel zor*, uzun erimlidir. Yani, bu yöntem dolaylılığı içerir. Burjuvazi şunun farkında: Değişim ve gelişimleri, *her dönem için* ve *kökünden* yoketmek olanaksız. Egemen kalmak için, gerçekçi davranmak zorunda. Dolayısıyla reel burjuva tutum, değişim ve gelişmelerin, sistemin kurumlaşmasına yedeklenmesidir. Egemenliğin kurumlaştırılmasında, en "*garantili yol*" budur. Ki bu yöntemlerle, devrimci potansiyel çok uzun süreler *normalize* edilebiliyor.

Fiziki zor dışındaki yöntemleri, entellektüel zor olarak tanımlamak, ilk bakışta yanlış gelebilir. Doğal olarak bu bir soyutlama. Ayıklama ve özetlemeleri içerir. Canlı yaşamın katotik yapısıyla, bire bir uygunluğu beklenmemeli. Öte yandan, görünenin ardındaki "*gizemli*" gerçeğe ulaşılsa, *entellektüel zor* tanımının, hiç de yanlış olmadığı görülür. Dolaylı ve

Piyango, loto, toto, at yarışları... Ama hep gele.

Futbol başlıca
desari alanı

dolaysız zor kullanımları, hem *üretim*, hem de *tüketim* süreçleri üzerine oturur. Yani, maddi temel her ikisinde de aynıdır. Çok basitleştirerek aradaki farkı vurgulayalım: Ele aldığımız, bir üretim birimi olarak, fabrika olsun. Fiziki zor'un çözümü, grev vb. direnişleri *yasaklamaktır*. Entellektüel zor'un yöntemi ise, çok yönlü bir sarmalamayla grev vb. direnişleri düşünemeyen, gündemine almayan üreticiler kütlesi yaratmaktır. Sarı sendikacılık, işçi aristokrasisi, ideolojik, politik, kültürel, estetik değer kazanımlarını egemen formasyona adapte etmek yoluyla vs.

Görülen ne? Entellektüel zor da, üretim ve tüketim süreçleri üzerine oturur. Fakat burjuvazi bu yöntemde, "üretim ve tüketim süreçlerinin *düşünce aşamasında* denetimini esas alıyor". Zor'un entellektüel mecrada akıtlışı, bu anlamdadır. İki zor kullanımı arasındaki ayrımı gözetmek, bunlara karşı alınacak tavır açısından önemli. İkisi de tek merkezden yönlendiriliyor. Birbirinden bağımsızlıkları, görünüş itibariyledir.

Zor'un kullanımı, derinliği ve genişliğine aşamalıdır. Değişik bazlarda uygulamalar söz konusu. Her baz, diğerinin halkasıdır. Belli bir sistematiki içerir. Sınıf ya da sosyal tabaka, hareket ve birey... İşte, zor kullanımının bağlantılı birim alanları!..

Öznelde yiten nesnel

Lenin, "siyasi gerçekleri açıklama

kampanyası" demişti. Bu, kurulu sistemin gerçekleri gizleme genel kuralına bir tavidir. Egemenlerin doğa, toplum ve insan düşüncesindeki dönüşümleri perdelemesine karşı savaşım...

12 Eylül'le yoğunlaşan depolitizasyon neydi? Açıklaması: Karşı-devrimci entellektüel zor, düşünsel üretim ve tüketimin, değişim ve gelişim dinamiklerinden soyutlanmasını amaçladı. Yeni kuşakları böyle yetiştirmeyi, eski militan kuşakları normalize etmeye bağladı. Bugün, 74-80 kuşağının önemi, biraz da buradan geliyor. Halk sınıflarının yekini gelme sürecinin militan kuşağı, yeni yekini gelme sürecinin *ayakbağı* yapılmak istendi. Ne yazık ki, egemenler azımsanmayacak oranda başarı sağladı da. 12 Eylül, '80 sonrası kuşağa neler yaptı? Sisteme yönelik her değişimin ipuçlarının, bireylerce farkedilmesini perdeledi. Bunun yolu tek değil. Fakat, başlıcaları sıralanabilir. Bireyi, gerek üretici ve gerekse tüketici olarak gündelik yaşamın yoksunluklarla örülü, aldatıcı sığınaklarında boğmak! İlk bakışta, çelişik görülebilir. Ama değil. Madalyonun öbür yüzündeki gerçeği unutmamak gerekiyor: Birey, hayal ile gerçek dünya arasında asılı tutuldu. Amaç açık: *Maddi ve düşünsel* yaşamın bütün köprülerini, birey düzeyinde dinamitlemek... Sonuç, ideal bir kısır döngü, Güncelle boğuntuya giren birey, boğuntudan kaçışı, hayale savrulmakta bul-

yor.

Sistem, yıllardır bunun için komple bir seferberlik içinde. Ekonomik ve politik konumlanış da, bu açıdan oldukça "muntazam". Konjonktürel bir kavrayış söz konusu. Planlar, programlar, devlet ve yan kurumları, bilgi birikimi, uzmanlar... Siyasi, sanatsal, örgütsel, kültürel politikalar... Hepsi, toplum ve birey yaşamının, her faaliyet ve yönünün metalaştırılmasına koşullu.

Yorgun demokrat üretimi

Komün, ilk sayısında "geniş kitlelerle birleşmek ve onları daha ileri savışım biçimlerine hazırlamak amacı"nı da, açık olarak vurguladı. Devrimci alternatif eksikliği, kitleler açısından halâ önemli bir sorun olmaya devam ediyordu. "Böyle bir alternatif eksikliği, Marksist ve devrimci kadroların önemli bir bölümünü hareketsiz bırakmış ve sıradanlaşmaya yol açmıştır". (**Komün**, sayı 1, sa: 9)

'74-80 kuşağına yönelik politika, onu militanlığından arındırıp, *nostalgik* girdaplara sürükledi. "Yorgun demokrat", "pili bitmiş" vb. adlandırmalar, bu kuşaktan (eski) militanların, yalnızca ruh hallerini betimlemiyor. En azından, gerçeğin hepsi bu değil. Yaşanan politik sürecin ve üretim ilişkilerinin somut ihtiyaçlarıyla belirlenen, komple bir planın ürünü. Yorgun demokratlık, pili bitmişlik vb. bi-

reyin, hareketi ve kendi iç dünyasındaki bunalımıyla sınırlı değil. Ege-men ideolojinin müdahalesi, belirleyici unsurdur. Dolayısıyla, karşı-devrimin *kitle politikasını* gözardı etmek cinayet olur. Özne eksik ve yanlışları çevreleyen nesnel kumpas, savaşımın başlıca handikapı olarak duruyor.

12 Eylül, bireyi süregelen çok üst boyutlarında parçaladı. '74-80 kuşağının militanı, esas olarak bundan kendini kurtaramadı. Atomlarına ayrılmış bir toplum! Sınıfın parçalanmasının birim ifadesi olarak, atomize bireyler! Geniş kitleler, politikadan arındırıldı. Örgütsüzleştirmeye, sınıf bağları önemli oranda giderildi. Bugün artık, '74-80 kuşağından bir kopuş kaçınılmaz. Kopuşun çapını, bu kuşağın eksik ve yanlışları belirleyecek. Tam da bu noktada, tuzaklara dikkat! Karşı-devrimin kitle politikasıyla payandalanan, "özgür birey" neyin nesî? Özet olarak, tarih ve toplum ilişkilerinden kopmaktır bu. Geleceğe yönelmek yerine, nostaljiye sarılmak. Yaşanılan gerçekliklere dair ideallerin, umutların, çabaların tükenişi.. Bu durumda, karşı - devrimce körüklenen bireycilik, "özgür"leşen bireyi, kendi kabuğuna hapsediyor.

Karşı-devrimin başlıca araçlarından biri, yine "kitle kültürü". *Komünler* hareket ve birey, "kitle kültürü" ve "halkçılık"la arasına, kesin sınır çizgisini çekmeli. Karşı-devrimin olanakları, bizimkinden çok daha kapsamlı. Reklamlardan müzikallere, danstan modaya, TV dizilerinden edebiyata... Kitle kültürü politikası, bu alanlarda canlandırılıyor. Toplumsal muhalefetin düşünsel bazda denetimi, bu yöntemle sağlanıyor. Düşünsel ile maddi yaşam arasındaki bağların koparılması da.

Kitle kültürüne yedeklenen, başka şeyler de var elbette. *Nostalji*, *popülizm* ve potansiyel gücün sisteme yönelmesini engellemek için, pek çok zararsız alana kanalizasyon edilmiş *salırdırganlık*. Yani deşarj mekanizması. Bugünkü başlıca aracı futbol. Kitle kültürü, yedeklenmiş diğer araçlarla beraber, geniş kitlelerde "şizofrenik" bir sapma yaratır. Bireyin her edimi, "hastalık"la eşitlenir. Futbol, TV, lo-

to, toto, at yarışları hastası vs. Denek taşı, normalize edilmiş bireydir. Bu bireylerden oluşan koca koca kitleler, zararsız kılınmıştır. *Toplumsal şizofreni*, bu kitlesel edilgenliğin tasarıdır.

Bilinci savunmaya çağrı

Gerek '74-80, gerekse '80 sonrası kuşağın genelde tüm, özelde militan bireyine yönelen karşı - devrimci *fiziki* ve *entellektüel zor*, "şizofrenik bir kuşak yaratma" amaçlıdır. "Şizofreni"nin sözcük anlamı, gerekli açıklamayı veriyor aslında: Bölünmüş akıl! Geçmeden, bir anımsatma: Burada, klinik bir kavram değil, toplumsal bir tanımlama olarak ağırlık kazanacak.

Karşı-devrim *silinmiş kişiliklere, bölünmüş akıl* üzerinden gidiyor. Toplumsal şizofreninin belirtilerini sıralamaya çalışırsak: Bireyin, kendini yaşadığı toplumdan *geri çekmesi*.. Somutun genel yönelimini dikkate almazken, *ayrıntılara aşırı önem* vermesi.. Takılıp kalması.. Konuşma da, düşünme de *paramparçadır*. Hep daldan dala atlamalı.. Tüm değişim ve gelişimlere kuşkuyla bakar... 12 Eylül'le, sistemli bir depolitizasyonun bombardımanına tutulan birey budur işte. Binlerce düşünsel denge infilak etti. '80 sonrası toplumsal, politik ortamının bireyindeki çözülme ve silik-

Güncelle boğuntuya giren birey.

leşmeyi bu perspektifle yakalamalıyız. Toplumsal şizofreniyi futbol, lo-to, toto kuyrukları vs. ile sınırlamak yararsız. İnsan ilişkilerinin süregittiği, bütün birim alanlara bakmakta kararlı olmalıyız. "Köprüaltı", cadde üstü ve kuytu cafeleri, "entel kahve"leri, hastane koridorları, bekleme salonları, işçi yemekhaneleri, anfiler...

Komünler çıkış için bir tutanak: İnfilak eden birey, kendini nerelerden toparlamaya başlamalı? Verili yaşam tarzından, radikal bir kopuş ana eksen.. Verili yaşamı, yeniden tanımlarsak: Marazi bir bireycilik sapmasında, olanaklı ve gerekli tüm ilkelerden arındırılmış, kaotik çaprazlama ilişkilerin deforme ürünü ve tanımlanmaya gelmeyen bir yaşam. Bu yaşamın ağırlığı, havada uçan toz zerrecikleri kadar bile değildir. Karşı-devrimin estirdiği hoyrat rüzgar, böyle bir yaşama neylemez ki?!

1985'ten başlayarak, büyük oranda hapisanelerin dışına çıkan '74-80 kuşağının militan bireyini, nasıl bir toplumsal yaşam bekliyordu? Birçok eski *kadro* ya da *militanın* normalize edilişi, gerçekte normalize edilmiş bir *toplumsal ilişkiler* yumağının ürünü olmadı mı?

12 Eylül'den sonra, gündeme giren egemen sınıf partilerini ele alalım. MDP, HP ve ANAP. Aralarından ANAP kazandı. Neydi, bu partinin kozları? Bugüne kadar birçok kişi, söyledi ve yazdı da. Özetle, normalize edilmiş kitleler!.. ANAP, zafelerini infilakların üzerine kurdu. Geneller, "particiliği" lanetleyerek işe başlamıştı. Bu yüzden, ANAP klasik anlamda bir parti olmaktan, hep uzak durdu. Lanetlenenlerden biri de, "ilkelere bağlı politika"ydı. Ülkeyi "uçuruma" götüren, biraz da Ecevit-Demirel ikilisinin "ilkelere" taviz vermeyişleri'ydî! Bu durumda, ANAP'ın ilkesi ilkesizlik oldu. "Dört eğilim" esprisi.. Kitle kültürüyle uyum, politikacıların kültürsüzlükle-riyle payandalandı. Tüm bunlarda, kitlelerin o dönemdeki durumunu anlamamanın ipuçları var. ANAP'ın seçim sloganına dikkat: "Politika yapanlara değil, ANAP'a" oy isteniyordu. Kitlelere, politika yapmayacağı teminatını veriyordu. Depolitizasyonun meyve-

lerini ANAP topladı. Kararsız ve politikasızlaştırılmışların, sınıfsal ayrımları boşlayanların, yargılamayanların, partileşmeyen ve partileşmek istemeyenlerin omuzlarında!..

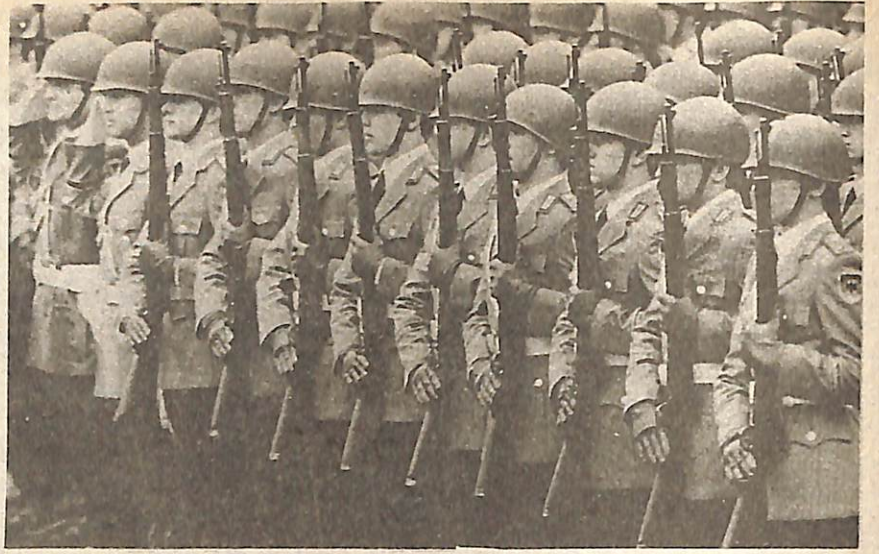
ANAP'ın iktidar olması, sistemle geniş halk kitleleri arasındaki karşılaşmanın ikinci yarısıydı. Halâ, aynı maçı oynanan. İnisiyatif, sistemin elindeydi. Ringin köşesine sıkıştırdığı bireye, öldürücü yumruklarını kesintisiz indiriyordu. Bu dönemde **Ahmet Altan, Latife Tekin, Milan Kundera**lar çok satar oldu. Nedeni, açık değil mi? Hepsi, *çözülen bireyi* kutsadı. *Normalizasyonu* estetikleştirdi. Ayırıcı özellik ortadaydı: Tükenen birey. Yaşanan, bir "amaç yitimi"ydi. Erdem olarak, kabuğunda yaşamın sunulması ya da. Temel tarz, her şeyi kabullenmişlik oldu. Çamura atılan bir sünger, batağa sürüklenmiş bir yumuşakça.. Sınırsız geçirimsizlikte bir varlık!.. Tüm gözenekleri, her türlü "pislik"le doyurulmuş.. Bu, hoşgörünün çok ötesinde bir şeydi artık. "Circır" olmaktı.

80'ler sonrasının depolitizasyon tezgahında kalıba dökülen birey, toplumsal değişim ve gelişimleri göremiyor. Körleştirilmiştir. Entellektüel zor'un denetimine giren, '74-80 kuşağının (eski) militan bireyi ise, "görmek istemeyen"dir. Bu anlamda, *Komünar* yaşam ve *komünar* birey, bilincin sahiplenilip, savunulmasına köktenci bir çağrıdır. Böyle anlaşılmalıdır.

Kayan mevziler, savrulan birey

Çetin Altan, 60'ların ikinci yarısında, sistem karşıtı söylemin tüm ülke çapındaki simgesi idi. Bugün ne yapıyor? '68 Kuşağı'nın, bu "entellektüel jeneratörü"ne ne oldu?.. Altan şimdi, dünü nostaljik bir metaya çevriş pazarlarken, kitlelerin bugünle olan bağlarından koparılması yönünde işlevselleştirdiği "güzel gelecek" masalları anlatıyor. Tüm sorunların çözümünü, emperyalist sistemin teknolojik gelişim ve kendiliğinden dönüşümüne bağlıyor. Geleceğe ilişkin belirlemelerde, mistik maskaralıklara sarılıyor.

Çetin Altan'a takılıp kalmak anlamsız. Yakın geçmişteki ayrıntılar da, daha somut kanıtlar var. Zama-

FİZİKİ ZOR: Kısa zamanda "köklü" çözüm için...

nında belli meslek ve konularda, yetkin bir formasyon sahiplenmiş, ya da hapisten çıktıktan sonra bunu yapmış, "militanlarımız" şimdi nerelerde? Şirket danışmanlıkları, basın-yayın kuruluşlarında hatırı sayılır mevkiler, hünerli reklamcılık, başarılı ticaret... Ya da, "kendine göre" bir dükkan veya cafe açmıştır. Burjuva basını, geçmişte "mağaracı profesör", "ölüm biçen asistan", "bombacı mühendis" vb. sıfatlarla, birer "canavar" olarak teşhir etmemiş miydi? Politik yaşamın noktalandığı yeni meslek ve işyerleri, nasıl bir kaçışın sığınakları oldu? Anılan işler, yapılmayacak işler değil. Ama militan bir kuşak bireyinin, (bazen "bir şeyler yapıyor olmak" adına) buralara yönelişi, oralar da takılıp kalması, bir geri adımın da çok ötesinde bir şey. Bu, adımlarla gerilere savruludur. Korkunç bir iç yarısı: Komprador tekellerin, kültür faaliyetlerini omuzlayanların çoğu, eski omuzdaşlarımız! Sınıfla beraber olmak, sınıf örgütünü yaratmak ve geliştirmek tedavülden kalkalı beri, bu böyle. Artık onlara, bütün referanslar karşı - devrim cephesinden veriliyor.

"Entel" ve "romantik" cafe-bar'ların mantar gibi bitmesinde, devrimciliklerini "eski"letmiş yeni müteşebbüslerin hakkı yenecek gibi değil. Bu "mantar gibi bitiş", hangi talebi karşılamış oldu daha çok? Bir yerlere "kapağı" atamamışlığın, militan kuşaktan savrulmuşluğun.. Nesnesizleştirilmiş başkaldırılarıyla, kendinde varlık-

ların vs. Yeni devrimci kuşak, bu keşimi, "yorgun demokrat" veya "pili bitmiş" diyerek dışladı. "Eski tüfekler" ise, anı tazelemeleriyle, bugüne maledemedikleri başkaldırılarını dost sohbetlerinde pazarlayadurdular. Bu anlamıyla, başkaldırıları da bir metaydı artık! "Satış" mekânı, "yeni tip cafe"ler oldu.

Eski kadro ya da militanlar, *yeni*den tanımlanarak *sınıfsal* mevzilere çekilmelidir. Bu olanaksız değil. Yeter ki kolaycılığa sığınılmasın. Çünkü, bu insanların, sistemle çok sorunları var. Bu kesin. Ancak, sisteme olan karşıtlıklarını, iç dünyalarına hapsedmeyi, neredeyse erdemden sayar oldular. Değişimi istiyor, ama değiştirebilme gücüne inanmıyorlar. Değiştirilebileceğine inanmayınca, kendi de değişmeye gerek görmüyor. Çoğu, çoğu zaman artık "akşamcı"dır da.

Tüm bunlar, büyük oranda karşı-devrimin *entellektüel zor*'unun ürünü.

'74-80 kuşağının savrulmuş militan bireyi, kurmayı düşündüğü sınıfsız, sömürsüz dünyayı, nerede unuttu? Büyük oranda, 12 Eylül enkazının altında! Dağıtılan örgütlerinin, her bir parçasında.. Ulusal ve sosyal kurtuluşun dinamiklerini yeniden ele geçirme faslındayız. *Komünar* tutum, değiştirmek isteyenlerin değiştirmeye kendinden başlamasıdır. Kendimizi yeniden tanımlıyor ve farkımızı koyuyoruz.

Haydi redifler, siz de savaşmaya! □

TÜRKİYENİN SOSYO-EKONOMİK YAPISI

Kapitalizmin ikili işlevi

Varolan gerçeklikten kopuk bir biçimde yürütülen bu teorik tartışmalar, önemli dogmatik yaklaşımları beraberinde getiriyor. Örgütler, inandırıcılıklarını kanıtlamak için, varolan yapıyı ya Çin'deki ya da Rusya'daki biçime uydurmak zorunluluğu duyuyorlardı.

Tonguç GÜLEÇ

Bir ülkenin ekonomik ve sosyal yapısının doğru tahlili, o ülkedeki devrimin başarısının temel taşıdır. Çünkü bir devrimin özü, itici ve temel güçleri, ittifakları, hedefleri, yolu, baş ve temel çelişkisi, vb. gibi siyasal tespitlerin tümü, ancak doğru bir iktisadi ve sosyal yapı tahlilinden hareket edilirse bütün yönleriyle kavranabilir. Böylece sürece doğru yöntemlerle müdahale edilip, devrim ilerletilebilir.

Türkiye devrimci hareketi, bu önemli sorunda, üzerine düşen görevi gerek geçmişte, gerekse de bugün tam anlamıyla yerine getirmemiştir. Örgütlerin ilk oluşum döneminde ortaya konulan tezler, sonraki süreçte geliştirilememiştir. 1976-78 yılları arasında yürütülen tartışmalar, olumlu olmasına karşın, esasta ana halkayı kavramaktan çok uzaktı. En önemli eksikliklerden birincisi; uluslar ve azınlıklar mozayığı olan Türkiye'nin doğusu ile batısı arasındaki ulusal, sosyal, ekonomik, kültürel vb. bir dişi farka karşın, bu iki bölgenin bir tek yapı biçiminde ele alınıp değerlendirilmesi ve varılan çözüm önerilerinin her iki bölge için de geçerli sayılmasıydı.

İkincisi ise; yürütülen tartışmalar, mevcut arazinin objektif bir tahlilinden çok, sorunun teorik olarak açıklanması biçimindeydi. Varolan gerçeklikten kopuk bir biçimde yürütülen bu teorik tartışmalar, önemli dogmatik yaklaşımları beraberinde getiri-

yordu. Örgütler, inandırıcılıklarını kanıtlamak zorunluluğu duyuyorlardı. İşte tam da bu durum, somut gerçeği kavramada olumlu bir rol oynadı.

Bugün çeşitli güçler geçmişin bu olumsuzluğunu aşma yönünde ileriye doğru bir adım attılar. Bu adımın örgütlü sesi olan Komün, iki bölgenin, sapla samanı karıştırma misali birlikte ele alınmasını yanlış görmektedir. Bu yazıda inceleyip varacağımız sonuçlar, batı kesimine aittir. Okuyucu bu hususu gözönünde bulundurmalıdır.

Yıkıcı ve yenileyici

Emperyalizm, kendi iç dinamiğiyle ilkel birikim sürecine girmiş olan ülkelere nüfuz ettiğinde, bu ülkelerin ekonomik gelişme süreçlerini birbirine zıt iki yönde etkiler. "Biri yıkıcı, öteki yenileyici" etkidir. Sermayenin bu işlevini gören Marks, İngiliz sermayesinin Hindistan'da oynayacağı role şöyle işaret etmekteydi:

"İngiltere'nin Hindistan'da yerine getirmesi gereken ikili bir görev vardır. Biri yıkıcı, öteki yenileyici- eski Asyatik toplumun ortadan kaldırılması ve Asya'da batılı toplumun maddi temellerinin atılması." (1)

Marks'ın "eski Asyatik toplum" olarak ifade ettiği, feodal yapıdır. İngiliz sermayesi, yıkıcı olan yönüyle bu yapıyı ortadan kaldırırken, yerine neyi geçirecekti? "Batılı" toplumun maddi temellerini! Yani kapitalist toplumun. Demek ki emperyalist sermaye, girdiği ülkelerin yeraltı ve yerüstü kaynaklarını talan edip, burala-

rı kendine bağımlı kılarken; diğer yandan da, bu ülkelerdeki geri toplumsal yapıyı kaldırıp, yerine kapitalist toplumun maddi temellerini atmak zorunda kalıyor.

Sermaye ve işlevi sorununu Emperyalizm yapıtında tartışan Lenin de bu gerçeği tanımlar.

"İhraç edilmiş, sermaye, ihraç edildiği ülkelerde, kapitalizmin gelişmesini etkiler, hızlandırır. Böylece sermaye ihracı, ihracatçı ülkelerdeki gelişmeyi bir parça durdurma eğilimi taşısa da, bunun dünyadaki kapitalizmi derinlemesine ve genişlemesine geliştirmek pahasına olduğunu unutmalıdır." (2) (abç)

Bu gerçek, ne yazık ki bizde henüz yeteri derecede kavranmamıştır. Her kesim, işine gelen yönü tek taraflı bir şekilde öne çıkarıyor. Bunun üzerinde teori oluşturmaya, çeşitli sapmaları sistemleştirmeye yöneliyor. Emperyalizmin yıkıcı yönünü görmeyip, tek taraflı bir biçimde onun yapıcı yönünü ele alanların varlığı nokta ne? "Sömürge siyasetinin ilerici bir siyaset olduğu, kapitalizmi yerleştirdiği", bundan dolayı da ona karşı mücadele etmenin anlamsız olduğu. Bu revizyonist sapma, geçmişte Troçkistler tarafından ÇKP'ne önerilmişti. Fakat Marksistler tarafından şiddetle eleştirilmiş ve geri püskürtülmüştür.

Aynı mantık bugün, "toplumdaki bütün eşitsizlikleri emperyalizmin zaten kaldırıldığı"; ayrıca teknolojideki gelişmenin varlığı düzeyin kaçınılmaz sonucu olan otomasyonun, pro-

Köylük bölgelerde, feodal ilişkiler çözülerek sürüyor.

letaryayı ve dolayısıyla da burjuvaziyi zaten yokolmaya doğru götürdüğü, sınıf mücadelesinin boş bir ütopya, Marksizm-Leninizm'in ise artık geçersiz olduğu tezleriyle ortaya çıkıyor.

Emperyalizmin, bütün vahşiliklerini gizlemektir bu. Ezilen halklara, "emperyalizm tarafından kurtarılan kadar oturup beklemeyi" öneren bu görüş, nereden gelirse gelsin gerici-dir. Emperyalist politikadır.

Her yanlışın tam tersi doğru olmayabilir

Emperyalist sermayenin yıkıcı rolünü tek yanlış olarak öne çıkarmak çıkmaz yoldur. Yıkıma karşı gerçekleşen değişiklikleri kavrayamamak ve buna uygun politikalar üretememek-tir.

Bu mantığın sahipleri, tartışmalar-da, "emperyalizmin iradesi dışında da olsa geliştirdiği kapitalizm"den şöyle bir dil ucuyla da olsa sözeder. Ama bunu belirli bir yere kadar mümkün görür. Diyorlar ki;

"Emperyalizm, bir nispette feodalizmin çözülmesine yol açmakta ve hat-ta bir yere kadar çözülmeyi teşvik et-mektedir. Ama hepsi bir yere kadar. Oradan ileri gitmek, ülkenin iktisadi yapısına kapitalizmi hakim kılmak, emperyalizmin varlık sebebini ortadan kaldırmak olacağından, orada dur-mak gerekir." (3) (abç)

Sormak gerekir: Emperyalizm fe-odalizmi çözüp, kapitalizmi geliştiri-

yorsa, bu çözüme süreci neden belir-li bir yerde çakılıp kalsın? Mademki emperyalist sermayenin bu ülkelerde belirli bir rolü var, neden bu rol be-lirli bir aşamadan sonra işlevini yitir-sin? Bu mantığın sahiplerine bir öne-rimiz var. Lenin'in "ihraç edilmiş ser-maye ihraç edildiği ülkelerde kapita-lizmin gelişmesini etkiler, hızlandı-rır" biçimindeki cümlesinin hemen ar-dına, "ama hepsi bir yere kadar" kay-dımı düşünler ve başından bir daha okusunlar. Mantık silsilesindeki tra-ji-komikliği belki görürler.

Ekonomik yapıyı, yarı-feodal ola-rak değerlendirenler, tezlerini kanıt-lamak için sık sık Mao'ya başvurmak-ta, onun kurtarıcılığına sığınmaktadır-lar. Verdiği altında bile, Mao'nun ne-yi anlatmak istediğini göremeyen bir kafa, istediği kadar alıntı versin, ya-rarsız bir çabadır bu.

Mao'nun dediklerine kısaca bir göz atalım.

"Çin'in feodal toplumu meta eko-nomisine doğru geliştiği ve böylece içinde kapitalizmin tohumlarını taşı-dığı için, Çin yabancı kapitalizmin zorlaması olmasa bile, giderek kendi kendine kapitalist bir toplum haline gelecekti. Yabancı kapitalizmin nü-fuz etmesi bu süreci hızlandırdı. Çin'in toplumsal ekonomisinin çözül-mesinde, yabancı kapitalizm önemli bir rol oynadı..." (4)

"Bununla beraber kapitalizmin or-taya çıkması ve gelişmesi, Çin'deki emperyalist müdahaleden bu yana

meydana gelen değişikliğin sadece bir yönüdür. Bu değişikliğin kapita-lizmle birlikte gelişen ve onu engelle-yen bir yönü daha vardır. Emperya-lizmin Çin feodal güçleriyle birleşe-rek, Çin kapitalizminin gelişmesini önlemek için kurduğu tuzak..." (5) (abç)

Mao, tıpkı Marks'ın ayırtırdığı gibi, emperyalist sermayenin işlevini biri yıkıcı, diğeri de yapıcı olmak üze-re, iki kesitte ele almaktadır. İlk alın-tıda, sermayenin yapıcı yönüne değin-mekte. İkinci alıntıya gelince; burada da sermayenin diğer yönü olan yıkıcı yön üzerinde durulmaktadır. Dikkat edilmesi gereken nokta: Bizim önce-likle altını çizdiğimiz yerde, Mao'nun anlatmak istediği şey ne? Emper-yalizmin, Çin'in milli sanayisi önün-de engel olduğu ve onun gelişmesini engellediği. Buradan, emperyalizmin bütün kapitalist gelişmeleri engelledi-ği sonucuna varmak, büyük bir yanıl-gı olur.

Mao'nun, "Çin kapitalizmi" dedi-ği şeyin milli kapitalizm olduğunu tar-tışma götürmez biçimde koymak ge-rekıyor. Mao,

"Ülkemizde Çin kapitalizmini Çin değil, tersine Japonya, Japon kapita-lizmini geliştirmektedir." (6) diyor.

Gayet açık değil mi? Çin kapita-lizmi denilen, Çin'in milli kapitalizmi-dir. Japon kapitalizmi ise Japonya'n-ın Çin'de geliştirdiği komprador ka-pitalizmdir. Emperyalist sermaye, gir-diği ülkelerdeki milli kapitalizmi yı-kar. Onun gelişmesini engeller. Ama kendi kapitalizmini, yani komprador kapitalizmi geliştirir. Bunu getirip bir yerlerde kazığa bağlamak, hele hele bunun hakimiyetini emperyaliz-min varlık sebebiyle bağdaştırmak, bunları birbirlerini dışlayan olgular olarak görmek, emperyalizm ve onun sermayesinin işleyişinden biha-ber olmak demektir.

Kaypakkaya'nın yaklaşımı

İ. Kaypakkaya, aynı Marksist bakış açısıyla hareket eder. Emperya-list sermayenin işlevi ve ikili karakte-ri konusunda bakın ne diyor:

"...kapitalizmin gelişmesi ve feo-dal ilişkilerin kısmen çözülmesi em-peryalist sömürünün işleyişinin tabii, kaçınılmaz ve kendiliğinden doğan sonucudur. Emperyalizmin sömürü ve talan amacıyla ihraç ettiği serma-ye kendiliğinden feodal ilişkilerde kıs-

mi bir çözülmeye yolaçmaktadır.... işin öteki yüzü ve *asli yüzü* ise şudur: Emperyalist ülkeler, geri kalmış ülkelere sermaye ihraç ederken buralarda demiryolları vs. inşa ederken, yüksek faiz bedellerini, düşük toprak fiyatlarını, düşük ücretleri, ucuz hammaddeleri düşünmektedirler ve onların asıl amacı bütün toprakların ve hammaddelerin rakipsiz sahibi olmak ve buraları sömürgeleştirmek emekçi halkları köleleştirmektir. Emperyalizmin asıl karakteri ve amacı budur." (7)

Kaypakaya'nın yaklaşımını *dogmatik* bir biçimde ele alan *muhafazakarlar*, bozuk plak gibi, emperyalizmin yıkıcı yönünü tek yanlı bir biçimde tekrarlayıp duruyorlar. Yapıcı yönün oynadığı rolü ise, görmek istemiyorlar. Feodal ilişkilerdeki gelişme hangi aşamalardan geçmekte, bugünkü sistemi içerisinde, feodalizmin çözümleninin hangi yolu izlediği, iyi bir bakış açısıyla Kaypakaya'da var. O, Proleter Devrimci Aydınlik (PDA) ile yürüttüğü polemiklerde, bu nokta üzerinde sürekli durdu.

"Olan şudur: Toprak ağalığı yavaş yavaş ve uzun süreç içinde kapitalist çiftlikler haline gelmekte ve bu arada köylü üzerindeki feodal hakimiyet ve sömürü biçimleri uzun süre devam etmektedir. Hatta toprak ağasının toprağında çalışan köylü, ücretli işçi haline geldiği zaman bile eski toprak ağası olan yeni "çiftlik beyi" köylü üzerindeki eski imtiyazlarından (örneğin angarya çalışma gibi) bir kısmını muhafaza etmektedir." (8)

Kaypakaya'yı dogmatik bir tarzda savunmaya çalışanların kavrayamadıkları, feodalizmin bu *içbaşkalaşımıdır*. Bu durum ağır aksak ve sancılı bir biçimde de gerçekleşse, ülkemiz açısından bir olgudur. Marksistler, bu olguyu ve bunun gelişme yönünü tahlil etmek zorundadırlar.

Klasik geçiş biçimleri

Feodalizmden kapitalizme geçiş sürecini yaşayan ülkeler, emperyalizm öncesi dönemde, *ilkel birikimlerini* tamamladı ve *burjuva demokratik devrimlerini* gerçekleştirdi. Ülkelerdeki farklı toplumsal koşulların doğal bir sonucu olarak; ya Fransa'daki gibi "*köylü*

usulü hal tarzıyla", ya da Almanya'daki biçimiyle "*Prusya usulü*" gerçekleşti. Burjuvazinin iktidara gelmesiyle birlikte oluşan elverişli ortam, kapitalizmin daha hızlı bir şekilde gelişmesini sağladı. Bu ülkeler giderek emperyalist ülkeler haline geldiler.

Emperyalizm çağı ile birlikte, bu döneme kadar ilkel birikimlerini tamamlamamış olan ülkeler, birer birer emperyalizmin ağına düştüler. Bunların bir bölümü doğrudan sömürgeleştirildi. Bir bölümü yarı-sömürge haline getirildi. Emperyalizm, *milli* olan bir şeyi yıkmaya, gelişmesini engellemeye yöneldi. Bütün yapıyı kendi ihtiyaçları doğrultusunda biçimlendirdi. Hakimiyetini, o günkü toplumsal yapının egemenleri olan *toprak ağaları* ile birlikte *kompador burjuvaziye* dayandırdı. Dolayısıyla, bu ülkelerde feodalizme karşı yürütülen mücadele iç içe geçerek, demokratik devrimlerin hedefini oluşturdu.

Merkezi-feodal bir yapıya sahip olan Osmanlı toplumu, kendi iç dinamiğiyle gelişen ilkel birikim sürecine girmişti bile. Osmanlı toplumu, 15. ve 16. yüzyıllarda hiç de küçümsenemeyecek bir ticari yapıya sahipti. Ayrıca, ülkenin bazı bölgelerinde, kent küçük üretiminde, manifaktür sanayinin ilk filizleri gelişmeye başlamıştı. Eğer yabancı kapitalizm ülkeye girip, bu gelişmeyi engelleyip yıkıma uğratmasaydı, ülke kendi iç dinamiğiyle gelişip kapitalist bir ülke haline dönüşebilirdi. Fakat, yabancı kapitalizmin

Angarya ekonomisinde ve kapitalizm koşullarında artı-ürün elde etme yöntemleri birbirinin karıştıdır. İlki, üreticiye toprak sağlanmasına, ikincisi üreticinin topraktan koparılmasına dayanır.

girmesiyle birlikte durum kökten değişti.

Önemli liman ve ticaret merkezlerinden içlere doğru yayılmaya başlayan İngiliz- Fransız sermayesi ve metaları, feodal devletin hazinesini bir kene gibi emmeye başladı. Artık borçların ardı arkası kesilmez olmuştu. Alınan borçlar, bir elden alınıp diğeriyle veriliyor ve her defasında borçlar hanesi emperyalistlerin lehine yükseliyordu. Böyle bir toplumsal yapının içinden, *milli sanayinin* gelişip *ilkel birikim* sürecini tamamlaması beklenemezdi.

Halkın Birliği (HB) ve Devrimci Halkın Birliği (DHB), ülkemizdeki kapitalist gelişmeyi "*Prusya usulü*" hâl tarzıyla açıklar. Bolca aktarmalar yaptıkları ama bir türlü anlayamadıkları Rusya'da durum, tam da böyledir. Rusya'da kendi iç dinamiğiyle gelişen bir kapitalizm vardı. Bu gelişme, ilkel birikim sürecini tamamlamış ve iki ayağı üzerine dikilmişti. O aşamadan sonra yapılması gereken şey, bu gelişmenin önünde anlamsızlaşan ve bir engel olan otokrasinin bir devrimle alaşağı edilmesi idi.

Rusya ile ülkemiz arasındaki en kaba ayırım noktaları dahi görülmüyor. Oradaki durum, dogmatik bir biçimde ülkemize uydurulmaya çalışılıyor. DHB'nin "*Prusya yolu*" noktasında düştüğü pozisyon, sonuçta devrimin reddine kadar varmaktadır. Çünkü DHB'ne göre, "*Prusya yolu*" kapitalizmin gelişmesinin bir yoludur! Oysa değil. Tersine o, yukarıdan bir devrimle feodalizmin tasfiye edilmesinin yollarından biridir. DHB, feodalizmin tasfiyesiyle, kapitalizmin gelişmesinin yollarını birbirine karıştıracak kadar "u-fak" bir hata yapıyor. Sonuçta çok kötü bir konuma düşüyor. Konuyla ilgili eski bir yazılarında şöyle diyorlar:

"...'*Prusya yolu* burjuva demokratik devrimin tepeden inme türünü izleyen, ekonomik gelişim'miş. Her şeyden önce '*Prusya yolu*'ndan gidilerek, burjuva devrimin tamamlanacağı ülkeler için bile sorun tersinden konulmuştur. Çünkü bu ülkelerde önce '*Prusya yolu*'nda belli bir yol alınır. Belli bir aşamada feodal toprak mülkiyeti sistemine ilişkin fe-

odal hukukun koyduğu engeller, kapitalist gelişme için dayanılmaz hâl alır, bunların reform yoluyla kaldırılması zorunludur, üst yapıdaki engeller, üstten toprak ağaları tarafından kaldırılır ve kapitalist gelişmenin yolu açılır, giderek kapitalistleşme tamamlanır. Artık 'Amerikan yolu'nun maddi temeli yok olmuştur." (9) (abç)

DHB'nin bütün mantığı burada yatar. "Prusya yolu"nu tepeden inme bir devrim olarak görüyorlar. Onlara göre, üstyapının değişmesi bir devrim değil, reform sorunudur. Oysa, "Prusya usulü" denilen tepeden inme devrim konusunda Marksizmin söyledikleri gayet açıktır. Engels bu konuyu şöyle açıklar:

"Bu sadece gösterir ki Bismarck, 1866 Alman İç savaşını gerçekte olduğu gibi, yani bir devrim olarak kabul etmiş ve onu devrimci yollarla yürütmeye hazırlanmıştı ve yaptığı bu oldu..... 'tanrının iyi niyetiyle' hüküm süren prenslerin kovulması, onun hristiyan ve meşruyetçi vicdanını hiç de rahatsız etmedi. Kısacası bu devrimci araçlarla yürütülen esaslı bir devrimdi. Kuşkusuz bunun için onu suçlayacak olan en son kişi biziz. Tam tersine biz onu yeterince devrimci olmadığı için, tepeden inme bir Prusya devrimcisi olduğu için, ancak yarım bir devrim yapabileceği bir durumda tam bir devrime başladığı için, bir ke-re ilhak yoluna girildikten sonra, dört değersiz küçük devletle yetindiği için suçluyoruz." (10) (abç)

Engels'in soruna yaklaşımı, hiç de DHB veya benzer mantığa sahip olanlarınkı gibi değil. Prusya yolu, tabandan gelen Amerikancı yolun tersine tepeden inme bir devrimdir.

Şöyle sonuçlandırmak istiyoruz:

Birincisi: Emperyalist sermayenin ülkemizdeki rolü ele alınırken, tek yanlılığa düşülmeden, her iki yön birlikte ele alınmalı ve mevcut durum somut olarak incelenmelidir.

İkincisi: Emperyalizmin iradesi dışında da olsa, onun tabii, kaçınılmaz ve kendiliğinden doğan sonucu olarak gelişen komprador kapitalizmin, belirli bir evresinde toplumsal yaşamı damgasını vuracağı, yani ülkenin kapitalist bir ülke haline gelebileceği kabul edilmelidir.

Ülkemizdeki gerçekliği tanımlaya-

Sanayide
ve tarımda
artı-değer üretimi

rak vardığımız sonuçlarla, bu noktalarda olumlu düşünüyor ve Türkiye'nin tam da bu yoldan geri-kapitalist bir toplumsal yapıya vardığını belirtiyoruz.

Feodalizmin çözülmesi

Lenin, daha sonraları "emek-hizmeti sistemi" olarak da adlandırdığı angarya ekonomisinin temel özelliklerini şöyle sıralıyordu:

"Bu sistemin varlığı, açıktır ki aşağıdaki şu zorunlu koşulları öngörür: Birincisi, doğal ekonominin hakimiyeti. Feodal malikane, kendi kendini yöneten, kendi içine kapalı, dış dünya ile çok az ilişkisi olan bir varlık olmalıdır. Özellikle, serfliğın son döneminde gelişen, toprak beyleri tarafından satış için tahıl üretimi, daha şimdiden eski rejimin yıkıldığını müjdelemektedir. İkincisi, böyle bir ekonomi, doğrudan üreticiye, genel olarak üretim araçlarının, özel olarak da toprağın dağıtılmasını ve aksi takdirde toprak beylerine, işçi sağlanması güvence altında olmayacağından, bu üreticinin toprağa bağlanmasını gerektiriyordu. O halde angarya ekonomisinde ve kapitalizm koşullarında, artı-ürün elde etme yöntemleri, tamamen birbirinin karıştıdır. Birincisi, üreticiye toprak sağlanması temeline dayanır, ikincisi ise, üreticinin topraktan koparılmasına dayanır. Üçün-

cüsü, böyle bir ekonomi sisteminin bir koşulu da köylülüğün toprak beyine kişisel bağımlılığıdır. Eğer toprak beyi köylünün kişiliği üzerinde doğrudan güç sahibi olmasaydı, bir parça toprağa sahip ve kendi çiftliğini işleten bir adamı kendisi için çalışmaya zorlayamazdı. Dolayısıyla bu ekonomik rejimi tamamlarken, Marks'ın dediği gibi 'ekonomik baskı dışında baskı' gerekliydi. (Ve, yukarıda daha önceden de belirtildiği gibi, Marks bunu emek-rant kategorisine dahil ediyordu. *Das Kapital* 3,2, 324) Bu zorlama köylünün serf olma durumundan, toplumsal mevkilerde hak sahibi olmasına kadar uzanan, çok çeşitli biçim ve derecelerde olabilir. Dördüncüsü ve sonuncusu, tanımlanan bu ekonomik sistemin bir koşulu ve sonucu da, tekniğin son derece düşük ve durgun halidir. Çünkü çiftçilik yoksulluğun ezdiği ve kişisel bağımlılık ve cahaletin alçalttığı, küçük köylülerin elindedir." (10)

İlkel birikim sürecinin gelişmeye başlaması ve serfliğın kaldırılmasıyla birlikte, angarya ekonomisinin temelleri sarsılmaya başladı. Yeni ve gelişen yön olan kapitalist ekonomi, eski angarya ekonomisini her noktada sarıyor, geriletıyor. Ama koşullar henüz daha yeterince olgunlaşmadığı için, bunun yerini alıp tümünden farklı bir ekonomik sisteme geçilemiyordu. Bu uzun sürecin işiydi. Lenin şöyle

YİRMİİKİNCİ YILDÖNÜMÜNDE

Naksalbari Yolu
Üzerine

"Demek ki kapitalist ekonomi hemen doğmaz, angarya ekonomisi de hemen yok olmazdı. Bu yüzden mümkün olan tek ekonomi sistemi, hem angarya sisteminin hem de kapitalist sistemin özelliklerini birleştiren geçici bir sistemdi. Ve gerçekten de reform sonrasında, toprak beylerinin uyguladığı çiftlik sistemi, tamı tamına bu özellikleri taşıyor. Geçici bir döneme özgü sayısız türde biçimlere sahip olan çağdaş toprak beyi tarımı, çok çeşitli bileşimler halinde iki ana sistemden ibarettir; *emek-hizmeti* sistemi ve *kapitalist* sistem." (11)

Bizde angarya ekonomisinin temellerini sarsan esas öğe, yabancı kapitalizm olmuştur. Temelleri sarsılan ve yabancı kapitalizm karşısında her geçen gün gerileyen angarya ekonomisi, şüphesiz ki birden bire ortadan kalkıp, bunun yerini kapitalist ekonomi alamazdı ve alamadı da. Toplumsal yapının bu karmaşık durumu ve çelişkilerin varolan durumu sonucu, bu iki ekonomik sistem bütün kesitlerde birleşerek, bir geçiş ekonomisi olan yarı-feodal ekonomik yapıyı oluşturdu.

Şüphesiz ki yarı-feodal ekonomi, onu oluşturan iki farklı nitelikteki ekonominin sonsuza dek uzanan bir birlikteliği değildir. Varolan koşullar, kapitalist ekonominin, topluma egemen olması için gerekli olan düzeye erişinceye kadar bu ilişkiler devam eder. Çünkü, bu ekonomik yapının karmaşık durumu, çelişkilerinin biçimi ve gelişim yönü, her geçen gün kapitalist ekonominin bu birlikteliğe hakimiyetini sağlamaya doğrudur.

DİPNOTLAR:

- 1) Kapitalizm Öncesi Ekonomi Biçimleri, sf: 117
- 2) Emperyalizm, Lenin, sf: 75-76
- 3) TKP/ML Diyarbakır Savunması, sf:122
- 4) Cilt-2, Mao, sf: 308
- 5) Cilt-2, Mao, sf: 309-310
- 6) Cilt-2, Mao, sf: 356
- 7) Seçme Yazılar, İ. Kaypakkaya, sf: 48-49
- 8) Seçme Yazılar, İ. Kaypakkaya, sf: 29
- 9) Partinin Yolu, Sayı: 2, sf: 39
- 10) Rusya'da kapitalizmin Gelişmesi, Lenin, sf: 334
- 11) Rusya'da Kapitalizmin Gelişmesi, Lenin, sf: 171

Naksalbari savaşımı, adım adım gelişen tarihi koşulların yarattığı ve Hindistan tarihinin gündeme getirdiği, halkının da kurtuluşu için tek doğru yolun ne olduğu sorusuna yine Hindistan tarihinin verdiği yanıtı.

Bu metin, Hindistan Komünist Partisi (Marksist-Leninist) Merkezi Yeniden örgütlenme Komitesi tarafından sunulmuştur. Önsöz Hindistan'da çıkan ve metni daha önce yayımlanmış olan Marksist-Leninist gazete Mass Line (Kitle Çizgisi-çn)'ndan alınmıştır.

Naksalbari köylülerinin başkaldırıp, sınıf baskısına ve revizyonist ihanete hayır demelerinden bu yana yirmi yıl geçti. Yeni demokratik devrim için verilen bu savaşında köylülük silahlara sarılmış, böylece Hindistan proleter Hareketi içerisinde kök salmış bulunan revizyonistlere ezici bir darbe indirmişti. Naksalbari, Hindistan'ın sınıf bilinçli halkını derinden etkilemiş ve mesajı, ülkenin değişik köşelerinde yankılanmıştı. Bu destanlar yaratan kavganın büyük önemini aydınlatmak amacıyla, Hindistan Komünist Partisi (Marksist-Leninist) Merkezi Yeniden örgütlenme Komitesi'nin Ocak 1982'de yapılan tüm Hindistan konferansında tartışılıp onaylanan tarihi belge Bahar Fırtınasının Yeni bir Aşamasına Doğrudan bazı bölümleri aşağıda aktarıyoruz. - Mass Line Editörü

Naksalbari'nin tarihi önemi

Naksalbari savaşımının karşıtları ve onu tahrif etmeye çalışanlar, olayın kendisinin Hindistan'da ortaya çı-

kan bir çok diğer savaşımınla karşılaştırıldığında, oldukça önemsiz olduğunu, esas olarak Çin Komünist Partisi'nin vermiş olduğu açıktan destek ve teşvikten dolayı bu kadar önem kazandığını ileri sürmektedirler. ÇKP'nin vermiş olduğu açıktan desteğin tüm harekete hız kazandırdığı ve Hindistan'ın her yerinde devrimci kadrolar arasında birlik oluşturulmasına oldukça katkıda bulunduğu doğrudur. Ama bu, olayın kendisinin önemini azaltmaz çünkü ÇKP, sadece bu savaşımın tarihi önemini kavradıktan sonra onu desteklemeye ve savunmaya karar vermiştir. Bu nedenle, incelememiz gereken ÇKP'nin değerlendirilmesinin doğru olup olmadığıdır.

Savaşımın aldığı boyutlara, çarpışmaların niteliğine, ölen ve tutuklananların sayısına vb. bakarsak, Hindistan'da ortaya çıkan bir çok diğer savaşımına kıyasla, Naksalbari savaşımı küçük, önemsizdir. İşte bu nedenle, değişik türden revizyonistler ve oportünistler, Naksalbari'nin neden bu kadar tarihi önem kazandığını anlayamamaktadırlar. Onlar, küçük bir olayın bile neden tarihi bir dönüm noktasının sembolü haline gelebileceğini kavrayamazlar. Gerçekte olan şeydi ki, Hindistan'ın modern tarihinin tümü, o dönemde, o bilinmeyen ücra Naksalbari köyünde gelişmekte

olan savaşımın içerisinde kristalleşmişti. 1967 yılı Hindistan tarihi açısından cananıcı bir yıldır. 1947'den bu yana derinleşmekte olan iktisadi bunalım, 1967'de en ciddi boyutuna ulaşmıştı; bunu izleyen siyasi istikrarsızlık benzeri görülmemiş derecede keskinleşmişti. Dört bir yandan bunalımı atlama çabaları başlatılmıştı. Bundan da öte, Sovyet sosyal-emperyalizminin nüfuz etmesi ve Hindistan'da üstünlüğü ele geçirme çabaları, hakim sınıflar arasındaki çelişkiyi şiddetlendirmişti. Bu iktisadi ve siyasi bunalımın yansımalarına, ülkenin tüm bölgelerinde tanık olunabiliyordu. Devrimci-bilinçli halk arasında proleter önderliğin kendilerine ihanet ettiği düşüncesi muazzam çapta yayılmaktaydı. Bunun sonucu, bu kitle, yeni yollar ve araçlar üzerine düşünmeye başlamıştı. Bu, sadece bazı özgül bölgelere has bir özellik değildi; tersine, gerçekten de ülke çapında bir olguydu. Naksalbari savaşımı, adım adım gelişen bu tarihi koşulların yarattığı bir sonuçtu. Bu savaşım, Hindistan tarihinin gündeme getirdiği, Hindistan kurtuluşu için tek doğru yolun ne olduğu şeklindeki cananıcı soruya, yine Hindistan tarihinin vermiş olduğu en uygun yanıtı. Naksalbari'yi Hindistan modern tarihinin en önemli tarihi olayı statüsüne yükselten işte budur. Dolayısıyla, Naksalbari savaşımı Hindistan'da 1967'de olgunlaşan özgül tarihi koşulla yakın bağ içinde doğmuş ve gelişmişti.

Uluslararası proleter hareket içerisindeki gelişmeler de, Naksalbari'nin artan önemine çok katkıda bulunmuştur. Uluslararası proleter hareket içerisinde revizyonizme karşı savaşım, o dönemde cananıcı duruma gelmişti. Uluslararası revizyonizme karşı savaşımın sömürge ve yarı-sömürge ülkelerdeki kurtuluş hareketlerinin büyümesi, belirleyici öneme sahip bir faktördür. Hindistan'ın böylece ülkeler arasında yaşamsal bir yere sahip olduğu herkes tarafından kabul edilmektedir. Revizyonizmin çok uzun dönem hüküm sürdüğü Hindistan'da, gerçek devrimci güçlerin ileriye atılarak, revizyonizmin ağını parça parça ederek silahlı savaşım yolunu kendi başlarına keşfetmeleri, revizyonizme karşı dünya çapında verilen savaşımın büyük oranda yardımcı

KOMÜN'ÜN NOTU

Naksalbari'nin tarihsel önemi

Hindistan'daki 1967 "Naksalbari Ayaklanması"na ilişkin bazı belgesel yazıları yayınlıyoruz. "Devrimci Enternasyonal Hareket" in yayın organı "Kazanılacak Dünya"da yer alan bu yazıları sunarken, bir ön bilgendirme yapmak, bir çok açıdan yararlı olacaktır.

Naksalbari, Hindistan'da sınıfsız ve sömürsüz bir dünya için ayağa kalkmış, dünya proleter devriminin görevlerini yerine getirmek için öne atılmışların parlak bir sembolü oldu. Tarihsel önemi kesinlikle, sıradan bir kahramanlık, yiğitlik ve boyuneğmezlikle açıklanamaz. Bu ayaklanma, enternasyonal proleteryanın Hindistan'daki taburunun, ezilenlerin gerçek kurtuluşu için altın çağ sancak altında gerçekleştirdiği büyük tarihsel bir yürüyüşür. Onun kararlılığı, cüratkarlığı, boyun eğmezliği ve her engelin üzerine sebatla yürüyüşünün kaynağı buydu. Yani Naksalbari'nin esas önemi, dünya işçi sınıfının ideolojisiyle donanmış olmasındaydı.

Çarı Mazumdar önderliğindeki silahlı mücadele, sıradan bir silahlı mücadele değil, devrim, sosyalizm ve altın çağ için yürütülen savaşın siyasi görevlerinin yerine getirilmesinin bir aracıydı. Başında Mao'nun bulunduğu ÇKP'nin belirttiği gibi, Naksalbari, "doğru ve iyi olanı yapı." Darjeeling köylülerinin mücadelesinin yarattığı kâleler ve kurtarılan toprak par-

çaları, altın çağın mevzileriydi. Feodal prenslerin, bürokrat-komprador ve büyük toprak ağalarının temsilcisi Kongre Hükümeti'ne ve emperyalizme karşı, "kızıl siyasi iktidarlar" için geliştirilen köylü gerilla savaşı, Hindistan'da kurtuluş mücadelesinin gerçek yoluydu. Uzun süreli halk savaşı için köylülerin silahlı güçlerinin oluşturulması, güçlendirilmesi ve harekete geçirilmesi, temel öneme sahipti. Naksalbari bunu yapmaya çalıştı. Esnek ve hareketli gerilla taktikleriyle, karşı-devrimin kuşatma ve bastırma operasyonlarını püskürterek, sabırla ilerlemeyi başarabildi.

Daha güçlü fırtınalar için

Naksalbari, geçici yenilgi aldı. Ama onun ektiği tohumlar daha güçlü fırtınalar için mayalanmaktadır. Mazumdar önderliğindeki Naksalbari ayaklanmasının yarılgıları ve eksiklikleri yok muydu? Elbette vardı. Bu deneyimin harmanlanması, devrimci proleteryanın görevidir. Yanlıları ortaya konulmadan ve dersleriyle silahlanmadan, revizyonist saldırıları göğüsleyebilmek olanaksızdır.

Çarı Mazumdar, "militan mücadelelerin toprak, mahsül, vb. için değil, esas olarak siyasi iktidarların ele geçirilmesi için verilmesi" gerektiğine işaret ederken haklıydı. "Silahlı mücadelelerin tayin edici" olarak ele alınması doğrudur. Hindistan, "yeni demokra-

olacaktı. (Revizyonizme karşı bu tavizsiz kavganın başını çekerek uluslararası proleter harekette önder konumuna yükselen ÇKP, Naksalbari savaşımını işte tam da bu nedenle savunmuştur; gene bu nedenle Naksalbari savaşımı, tüm dünyadaki (M-L) Marksizm-Leninizm'e ve devrimci güçlere bir esin kaynağı olmuştur.

Mao Zedung'un ölümünden bu yana, uluslararası proleter hareket içerisindeki yeni gelişmeler ışığında, bazı kesimler tarafından, Naksalbari mücadelesine ÇKP tarafından verilen koşulsuz desteğin, BPKD boyunca Çin'de hakim olan "sol" akımın sapmalarının bir sonucu olduğu iddiaları öne sürülmüştür. Elbette bu

teorinin sahipleri, BPKD'nin bütün doğru hükümlerini hem teoride hem de pratikte tersine çeviren bugünkü Çin'de revizyonist önderliğin izleyicileridir. Bu iddia, silahlı mücadeleyi önlemek olan bugünkü ideolojileri ile uyum arz etmektedir. Ama BPKD'nin tüm doğru hükümlerini savunan ve Çin'deki sosyalist yolların yanında yer alan gerçek Marksist-Leninistler, böylesi temelsiz bir iddiayı kabul edemezler. ÇKP'nin Naksalbari mücadelesine vermiş olduğu yürekten destek, ülkedeki ve dünyadaki durumun Marksizm-Leninizm-Mao Zedung Düşüncesi rehberliğinde doğru değerlendirmesine dayanıyordu.

tik devrim süreci"ni yaşayan bir ülkedir. Mazumdar, ulusal soruna ilişkin Marksist-Leninist ilkeleri savunmuş, hakim sınıfların "Hindistan birliği" biçimindeki gerici safsatalarını yerle bir etmişti. Bazı hatalar ise şunlardı;

a) Siyasal iktidar mücadelesinin asıl halka olduğu, diğer tüm taleplerin onu ilerlettiği oranda ele alınması, aksi halde reddedilmesi, acil taleplerin hiçbir şart altında genel amaçlar için mücadelenin önüne geçirilmesi gerektiği, tartışma götürmez bir konudur.

Hindistan Komünist Partisi-/Marksist-Leninist'in bir belgesinde şunlar söylenmektedir:

"... Ancak, gene bir yoldaş Ç. Mazumdar iktidarlarla ekonomik kazanımlar arasındaki ilişkiyi diyalektik bir şekilde ortaya koyma yerine, birini diğerinin karşısına dikmiş ve iktidar için mücadeleyi tek taraflı vurgulamıştır. Bu hata sürdürülerek daha sonraki yıllarda daha büyük boyutlara ulaşmış ve iktidar sorununda dogmatik anlayışın ve başka mücadele ve örgütlenme biçimlerinin tek taraf-

lı bir şekilde reddedilmesinin temeli haline gelmiştir."

b) Mücadele biçimlerinde silahlı mücadelenin esas, diğerlerinin tali, parti örgütlenmesi ve onun dışında ordu örgütlenmesinin esas, diğer biçimlerinin tali olduğu, Hindistan açısından *esasta* doğrudur. Ancak, esas olanı tek yanlı ele alma, diğer biçimlerin önemini küçümseme ve esas olanın şartlara bağlı olarak çeşitli dönemlerde değişebileceğini görmeme hatasına düşüldü.

c) Yeni sömürge olan ekonomik, siyasi yapısı dengesiz ve oldukça karmaşık bir durum gösteren Hindistan'ı analiz ederken, özgül koşullardan ötürü, "yeni demokratik devrim" in değişik bölgelerde farklı biçimler alacağı görülemedi. Çeşitli bölgelerdeki farklı yapılanmaların, devrim her alanda nasıl yansıtacağı ortaya konulmadı.

HKP/ML/MYÖK sekreteri K. Venu 1986'daki bir yazısında buna değinmişti;

"... Her ne kadar HKP/ML' kendi kaderini tayin etme hakkı'nı, Hindistan devriminin önemli bir parçası

olarak savunmuşsa da Hindistan toplumunun homojen bir toplum olduğuna ilişkin geleneksel görüşün dışına çıkmadı. Dolayısıyla her ulusal biçimlenmenin yeni demokratik devrimi için somut program geliştirme sürecini başlatmadı. Bunun yerine tüm Hindistan için bir genel programın, Hindistan devriminin somut problemlerinin tümünü çözeceği görüşünü yaygınlaştırdı. Bu metodolojik hata, devrimci hareketin gelişme sürecini ciddi şekilde etkiledi."

Naksalbari deneyiminin en iyi değerlendirilmesini elbette Hindistan'daki devrimci proleterler yapacaktır. Uluslararası karakterli olması, bu mücadeleyi en iyi o alanda bulunan proleter devrimcilerin değerlendirebileceği gerçeğini dışlamaz. İşaret ettiğimiz yanlışlara HKP/ML'in belgelerinde de bazı yönleriyle değinilmektedir. Hatalar dogmatizm ve subjektivizmin temeli üzerinde yükseldi. Türkiyede de benzer hatalara düşüldüğünü, geçen sayımızda kısa da olsa ortaya koymuştuk. Bu hataların aşılması, gelecek için önem taşımaktadır. □

İdeolojik temel

Hindistan'da Nakalbari savaşımı ve ardından devrimci hareketin gelişmesi, proleterlerin, uluslararası alandaki ideolojik savaşıma aktif bir şekilde katılmış oldukları için mümkün oldu. Kruşçev revizyonizmine karşı Mao Zedung tarafından önderlik edilen bu savaşıma katılımları canlı olmuştu ve tartışmalı konularda taraf tutmuşlardı. Bu savaşım sayesinde, Hindistan'daki proleterler, Hindistan proleter hareketi içerisinde kök salmış bulunan revizyonizme karşı savaşımında ehliyet sahibi oldular. Uluslararası çaptaki bu savaşım, burada sona ermedi. Çin'deki Büyük Proleter Kültür Devrimi ile birlikte yeni boyutlara ulaştı. Böylelikle uluslararası proleter hareket, Mao Zedung Düşüncesi'nin en önemli bileşeni olan proletarya diktatörlüğü altında sınıf savaşımının teorisi ve pratiği konusunda yeni ve doğru formülasyonlara kavuştu. Bundan sonra parti ve devlet önderliğini ele geçiren) Çin'deki yeni revizyonistlere karşı uluslararası planda patlak veren ideolojik savaşım, uluslararası proleter hareketin ideolojik boyutunu yeni doruklara yükseltti. Çin'deki yeni revizyonistlerin koruması önderliği altında, Hindistan'ın yeni revizyonistleri de dev-

rimci hareketi zayıflatmada son dönemlerde oldukça aktifleştirdiler. Dolayısıyla, Hindistan devrimi sadece uluslararası alanda Çin'li revizyonistlere karşı savaşımı onların Hindistan'daki ajanlarına arşı savaşım ile birleştirerek ilerleyebilir.

Çin'deki Kültür Devrimi ve sonraki gelişmeler, halkın gerçek siyasi iktidarının kurulması ve pekiştirilmesi sürecine ilişkin yeni anlayışlar kazandırmıştır. Tüm eski sosyalist devletlerdeki gidişat bize, siyasi iktidarı pekiştirmenin, askeri bir güç inşa ederek iktidarı ele geçirmekten daha zor olduğunu göstermiştir. Bu siyasi iktidarı pekiştirme süreci içerisinde, kapitalist restorasyonun mümkün olduğunu deneyimler göstermiştir. Siyasi iktidarın pekiştirilmesi sürecinde belirleyici faktör, kapitalist unsurlara karşı sınıf savaşımını sürdürme ve böylelikle yerel düzeyde, yani fabrika, kooperatif çiftlik, komün düzeyinde bile işçilerin ve diğer emekçi kitlelerin siyasi iktidarı kendi ellerinde tutma yetenekleri ve bilinç düzeyleridir. Bu deneyim, devrim öncesi aşamada da geçerlidir. Bu anlayış, halkın siyasi iktidarını yerel düzeyde kurmak için, (devrim öncesi aşamada) burada, Hindistan'da gelişmekte olan mücadeleye yeni bir içerik ka-

zandırabilir -kazandırmalıdır. Bundan da öte, "sınıf mücadelesini esas halka olarak ele al", "siyaseti kumandaya koy", "devrimi kavra, üretimi ilerlet", vb. Kültür Devrimi sloganlarının siyasi içeriği (yansıttığı diyalektik yaklaşım) devrim öncesi aşamada da, özellikle Deng'in Hindistandaki ajanlarının her türden ekonomist sloganlar ve revizyonist kitle çizgisi ile silahlı savaşımı baltalamak amacıyla bütün güçlerini seferber ettikleri bir dönemde, revizyonizme karşı önemli bir rol oynayabilir. Kültür Devrimi'nin göndere çektiği bayrak, revizyonizme karşı tavizsiz bir savaşımın bayrağıydı. Bugün dünyanın her yerinde revizyonizme karşı verilen savaşım, o büyük devrimin doğru hükümleri üzerinde yükselmektedir. Önder Çaru Mazumdar, Hindistan devriminin, Çin'de BPKD'nin başlaması ile birlikte, dünya devriminin yeni bir aşamasında gerçekleştiğine işaret etmişti. Hindistan devrimi, BPKD'nden çıkarılan doğru dersleri benimseyip savunmadan ileriye doğru tek bir adım dahi atamaz.

Arnavutluk türünden revizyonizme karşı ideolojik mücadele de bu açıdan önemli bir faktördür. Arnavutluk önderliği, sosyalist toplumda antagonist sınıf çelişkilerinin varlığını

yadsıyarak, Kruşçev revizyonizmine çok benzerlik arzeden bir ideolojik tavır almıştır. Bu nedenle BPKD'ine onlar da tıpkı sovyet revizyonistleri gibi karşı çıkmaktadırlar.

Kısacası, geçmişin değerlendirmesi ve özümlemesinde rehberimiz, Çin'li revizyonistlere ve Arnavutluk revizyonistlerine karşı uluslararası alanda savaşım içerisinde gelişen Marksizm-Leninizm-Mao Zedung Düşüncesi'nin devrimci özü olmalıdır.

Naksalbari'nin Değerlendirmesi

Yoldaş Çaru Mazumdar bu dersi özümlemeye çalıştığı "Naksalbari'den Bir Yıl Sonra" adlı makalesinde, şöyle diyordu: "Eğer Naksalbari köyle savaşımından çıkaracağımız bir ders var ise o da şudur; militan savaşımın toprak, mahsul, vs. için değil, devlet iktidarını ele geçirmek için verilmelidir." Naksalbari savaşımının niteliğini tahlil ettiğimizde, savaşım esasındaki tüm çalışmaların gerçek halk iktidarının merkezleri olarak, sonucuna zaten varmıştık. Ama bu siyasi iktidar, toprakların ve diğer mülklerin dağıtımı gibi bir çok temel iktisadi sorunda komite kararlarının uygulanması ile somut gerçeğe dönüştürüldü. Böylesi somut adımlar olmaksızın, siyasi iktidarın bir anlamı olmaz; boş, soyut bir laf olarak kalır. Bu nedenle, siyasi iktidar ile ekonomik talepler için savaşım, her devrimci savaşımın iki temel ögesini oluşturur. Önemli olan bu iki unsurdan hangisinin esas olduğudur. Gerçek Marksist-Leninistler, sınıf savaşımını sürdürükçe, siyasi iktidar için savaşımın esas yönü oluşturduğunu kesin bir şekilde savunurlar. Hindistan proleter hareketi tarihinde, revizyonistler, Telengana savaşımına ilişkin olarak yukarıda sözedildiği gibi, bu sorun üzerindeki kafa karışıklığına her zaman devrimci savaşımın saptırma ile sınırlı kalmamışlardır. Bu anlamda, revizyonist görüşü ezmek ve iktidar için savaşımın birincil önemini güçlü bir biçimde tesis etmek, tayıncı bir öneme sahipti. Naksalbari savaşımının yüceliği, yoldaş Ç.M. önderliğindeki devrimcilerin bu konuda aldıkları tavizsiz tavırda yatmaktadır. Ancak gene de (Ç.M) iktidarla ekonomik kazanımlar arasındaki ilişkiyi diyalektik bir şekilde ortaya koymak yerine birini diğerinin karşısına

dikmiş ve iktidar için savaşımı tek taraflı bir şekilde vurgulamıştır. Bu hatta sürdürülerek daha büyük boyutlara ulaşmış, iktidar sorunda dogmatik anlayışın ve başka savaşım ve örgütlenme biçimlerinin tek taraflı bir şekilde reddedilmesinin temeli haline gelmiştir. Doğru değerlendirme, "militan savaşımın sadece toprak, mahsul, vb. için değil, esas olarak siyasi iktidarın ele geçirilmesi için verilmelidir" şeklinde olmalıdır. Naksalbari'de verilen savaşımı doğru olarak yansıtan sadece budur.

Zaafılar

Doğru bir siyasi yönelime sahip olmakla birlikte, Naksalbari savaşımı o bölgede geçici bir yenilgiye uğradı, ancak siyaseti tüm Hindistan'a yayıldı. Bu geçici yenilginin nedenleri neydi? Terai Raporu bunları şu şekilde özümlüyor, "güçlü bir parti örgütünün olmayışı, kitlelere yürekten dayanarak güçlü bir kitle tabanı oluşturmada başarısızlık, askeri sorunlarda bilgisizlik, eski çizgi doğrultusunda düşünmek, siyasi iktidarın tesis edilmesi ve devrimci toprak reformu faaliyetine biçimsel tutumlarla yaklaşmak." Bu, genel olarak geçici yenilgiye yol açan o dönemdeki zaafaların doğru bir değerlendirmesidir. Burada şuna da işaret etmek gerekir ki uzun süreli savaş kavramının eksikliği de böylesi bir yenilgiye katkıda bulunmuştur. Ancak, son bir kaç yılda daha da çok tecrübe biriktirdiğimiz için bugün konunun daha derinine inebiliriz. "Geriye baktığımızda görebiliyoruz ki Naksalbari savaşımına önderlik eden proleter devrimciler paralel iktidar merkezleri kurmak ve bunu uzun bir süre sürdürebilmek için, bütünlüklü, somut bir program ortaya koymamışlardı, çünkü kırlarda ikili iktidar merkezlerinin uzun bir süre varolabileceği olasılığı üzerine ciddi bir şekilde düşünmemişlerdi. Düşmanın varolan iktidar merkezlerine paralel olarak, halkın iktidar merkezlerini inşa etme ve uzun süreli savaşım yoluyla yavaş yavaş birincisinin üstesinden gelme siyasi çizgisi olmadan, yerel çapta siyasi iktidar inşa etme kavramı gerçekleştirilip nihai olarak iktidarın ülke çapında ele geçirilmesi olanaksızdır.

Tarihi dönüm noktası teşkil eden dönemlerde, her ülkede o dönemin gelişiminde önderlik rolü oynayan ba-

zı tarihi kişiler ortaya çıkar. Tarihi kitlelerin yarattığı doğrudur. Aynı kitleler, kendi irade ve arzularını temsil edebilen ve amaçlarını gerçekleştirmelerinde kendilerine önderlik edebilen liderlerini seçer. Yani, onlar kendi liderlerini de yaratırlar. Bu önder, o dönemin devrimci dönüşümlerine aktif bir şekilde katılan halkın çoğunluğunun o dönemdeki toplumsal bilincinin sembolü haline gelir. Halkın çoğunluğunun siyasi iradesini temsil edebildiği ve dile getirebildiği ölçüde, bu önder doğal olarak hareketin bu canalcı kesitinde kitlelere önderlik eden otoritesi olarak tanınacaktır. Lenin ve Mao'nun devrimci otoritesi bu şekilde ortaya çıkmış ve tesis edilmiştir. Hindistan, elbette devrimci bir değişimin tüm ülkeyi kapladığı böylesi bir tarihi dönüm noktasından henüz geçmemiştir. Gene de şu gerçeği kabul etmeliyiz ki, Hindistan Naksalbari mücadelesiyle böylesi bir döneme girmekteydi. Hareketin daha da ilerleyip gelişmesi bir çok manıyla karşılaşarak büyük ölçüde engellenmekle birlikte, Naksalbari savaşımının, tüm Hindistan tarihinin gelişimine nitel bir değişiklik kazandırdığı gerçeğini reddedemeyiz. İşte bu nedenle, savaşımın yönlendirilmesinde önder rol oynayan yoldaş Çaru Mazumdar, Hindistan devrimi açısından, Tarihi bir şahsiyet ve otorite olarak görülmekteydi. Bu ölçüde yoldaş Ç.M.'in otoritesi yapay bir şekilde yaratılmamış, tarihi olarak gelişmişti. □

LONDRA

Dil damak aralarına

Sibel SEZER

Hasatsız güz çılgılığı. Kimi kapalı dudakların iç karanlığında bekledi. Kimi, fırladı gökyüzüne, meydanlara. Varlığına lanet, devleşti gitgide.

Bir çılgılık!.. Duyulmaya sevdalı, aldırmaza gücenik... Herhangi bir yerde, hem de her yerde... Askıdaki her çırpınıştı, "oğul" diye diye inen damlacıklarda, düşmana inat yenmeyen bir karavanadaydı. Bazen bir kibrit ucunda...

Şiho İyigüven. 1963 Maraş doğumlu. Evli, iki çocuk babası. 1989 Mayıs ayında siyasi iltica talebiyle İngiltere'ye geldi. Kesinleşmiş sınırdışı kararını protesto etmek amacıyla... 8 Ekim 1989'da, gözetim altında tutulduğu hücrede kendini ateşe verip, yaşamına son verdi.

Bir çılgılık!.. Binlerce insanın kapalı dudaklarının iç karanlığında geldi Londra'ya. Yüreklere sığmamış, patlamak üzere gelmişti dil damak aralarına. "Şen ola düğün şen ola" diyemeyen insanların memleketinden; "bize türkülerimizi söyletmiyorlar tercüman kardeş" demek için gelmişti bu ülkeye.

- He is Kurdish.
- Aranıyordum... gelmeseydim...
Adı Şiho. Kendi ülkesinde ulusal kimliği ve ait olduğu sınıf nedeniyle ikili baskı gördü. "İnsan haklarına saygılı, demokratik bir ülke"de yaşamak istiyordu.

Bir çılgılık!.. Komünlerden geldi ilkin. Bedeni fiyatlanmış bir kölenin sıkılı yumruklarına girdi sonra. Tarlalara uğradı, alınterlerine dokundu köylülerin. Vardiya zilini susturan da, ötüren de hep O'ydu...

- Ne iş yapıyordun ülkende?
- İşçiydim.
- Neyle suçlanıyordun?
-141,142, 159...
- Niçin?

Uzun öyküydü onunkisi. Ne zaman yüreklere sığmayıp fırladıysa dışarı birşeyleri değiştirmek zannıyla, bir sürü maddelere zincirlediler

Zürich, 11 Kasım 1989 Cumartesi günü, İsviçre'nin Zürich şehrinde iki bin kadar İsviçre, Türkiye, Filistin, Kürdistan, İran ve Latin Amerika'lı devrimci Partizan, Devrimci Sol, TDKP, SVP, Acil, MLSPB ve Devrimci Yol taraftarları ortak pankart altında yürüdü. Göstericiler, İsviçre'de tırmandırılan iç faşistleştir-

me ve yabancı düşmanlığını lanetledi.

Neo-Nazilerden oluşan yirmi kişilik bir grup saldırı girişiminde bulundu. Girişim, devrimci militanlardan oluşan koruma görevlileri tarafından boşa çıkarıldı.

Yürüyüşün bitiminde büyük bir salonda toplanan göstericiler zaman kaybetmeden yerine getirilmesi gereken görevler ve önümüzdeki dönem içinde önerileri belirlendi. Gece geç saatlerde müzikli gösterilerle biten miting, enternasyonal dayanışmanın güzel bir örneği oldu.

o'nu. Takvimle değişti numaraların maddeleri atlattaki yerleriyle değişti; ama hep aynı gerekçeyle suçlanıyordu: Süregiden düzeni yıkmaya yönelik...

Bir çılgılık!.. Büyük Britanya İmparatorluğu'nun küçücük ülkesi İngiltere'den sesleniyor şimdi. "No! No! No More Deportation!" Yani, "Sınırdışı edilmelere hayır!"

- Abi boşversene, adamların kendileri emperyalist. Çok demokratlar-sa, senin Kürtlüğünü görene kadar, İrlanda'daki kendi askerlerini görsünler.

- Onlar bize bu hakları, ulusal kimliğimizi veya Türkiyeli devrimcileri çok sevdiklerinden değil, bu ülkede yıllarca sürmüş mücadele sonucu kazanılmış haklara uymak zorunda oldukları için verecekler...

İçişleri Bakanlığı yetkilileri, Türkiye'den gelen Türk ve Kürt arasında yeterli neden gösteremeyenleri geri

yollama kararı aldıklarını açıkladı.

- Tut ki ekonomik nedenlerle gelmişiz. Bizim yoksulluğumuzdan bir emperyalist ülke olarak kendileri de sorumlu. Çalışırken yarısını aldılar, semirdiler. Şimdi verdiklerimizi istemeye geldik.

Bir çılgılık!.. Ulaştığı her dorukta gökyüzü bir kez daha renk değiştirir de, yine de kendi sesine, kendi yüreği parçalanır çoğu kez...

- İyi düşündün mü Şiho? Kararına ve yürekliliğine saygı duyuyorum. Ama unutma: Bilince varmamış kahramanlıklar değildir bize yakışan...

Ben odama gidiyorum.
İngiltere İçişleri Bakanlığı, sınırdışı edilme kararlarını protesto etmek amacıyla kendini yakan iki Kürtten birinin ölümünün ertesi günü, gözetim altındaki 25 kişiyi serbest bıraktı. Hükümet yetkilileri, kararın ölüm olayıyla ilgisi olmadığını açıkladılar.□

PROLETARYA DİKTATÖRLÜĞÜ VE DEMOKRASİ - 2

"Turşine kaçakları"nın demokrasi havariliği

Euro-Komünist kaynaklı, proletarya diktatörlüğüne karşı çıkmanın Türkiye şubelerinden b Aybarcılık. Burjuva-liberal bayrağın diğer bir dalgalandırıcısı ise, Halil Berktaş. Hiçbiri yeni değil. En çaplı gıdalarını Kautsky ve Buharin'den alıyorlar.

Bu bölüme, Leninist proletarya partisi ve proletarya diktatörlüğü konusunda, iddialı karşı çıkışlarda bulunan, Euro - Komünist kaynaklı, Türkiye'den bazı şubelerin (özellikle Aybarcı görüşlerin) yarı anarşist niteliğini belirterek devam edelim.

Aybarın müzelik çıkmazı

TİP ve SDP eski Genel Başkanı M.Ali Aybar'ın görüşleri eklektikdir. Bir yandan Lenin ve Stalin'e bedava saldırılar yöneliyor, diğer yandan, kendisi düşerek teslim oluyor. Tıpkı "Turşine kaçakları" gibi bir o yana, bir bu yana geçip duruyor. Bu durum, güçsüzlüğünden kaynaklanıyor. Tutarlı bir zemine oturamayınca, karşıt ilan ettiklerine çok ufak bir fiske dahi vuramıyor. Bu ayağı yere basmayan tutumu, sosyalizm bölümünde göstereceğiz. Burada örnek olsun diye, Aybar'ın *Neden Sosyalizm* kitabına kısa bir gözatalım.

Aybar diyor ki; "Ekim Devrimi ve sonraki gelişmeler, sosyalizme nasıl geçilebileceğini değil, nasıl geçilemeyeceğini gözler önüne sermiştir. Lenin'in savaş örgütü, Çar iktidarını yıkmış, ama sosyalizme giren yolu da tıkamıştır." (sf: 150)

Ve devam ediyor: "İlk sosyalist devleti kuranların yerine kendinizi koyun şaşkına dönersiniz. Lenin ve arkadaşları büyük iş başardılar hiç

kuşkusuz. Bu tartışılmaz." (sf: 132)

Şimdi sormak gerekiyor: Aybar, bu söyledikleriyle "sosyalizme nasıl geçilemeyeceği"ni mi, yoksa, "ilk sosyalist devlet"e nasıl geçilebileceğini mi gösterdi?

"...Lenin yüzyılımızın başlarında, demokratik yoldan serpilip gelişen işçi hareketine bir demir korse giydiriyor."

"...Lenin geri bırakılmış bir toplumda sosyalist devrim olabileceğini ortaya koydu. Ve tüm geri bıraktırmış toplumlara sıçrama yapmaları için bir trampelen uzattı." (*Sosyalizm'de Bürokratik Sapmanın Tarihsel ve Teorik Kökleri, Sosyalist Yol Sayı: 5*, sf: 3)

Hangisi doğru? "Demir korse giydirdiği" mi, "geri bir toplumda devrim olabileceğini ortaya koydu"ğu mu?..

"Lenin hiçbir zaman özgürlükçü olmamıştır. Özgürlüklere her zaman karşı çıkmıştır."

"Lenin amaçlarının tüm emekçilerin devlet işlerinin yönetimine katılmak olduğunu söylüyordu." (*Neden Sosyalizm*, sf:121)

Görüldüğü gibi, Aybar savuruyor. Bir şeyde karar kılmıyor.

"İşsiz işçi diktatörlüğü! Saniyem Lenin'in devrim anlayışı budur." (sf: 155)

"Lenin yaşamının son yıllarını bürokrasiyi önleyecek geçerli tedbirler aramakla geçirmiştir. (...) tabana güvenmiştir. (...) taban örgütlerinin bürokrasiyi yokedeceğine inanmıştır. (age, sf: 91)

Benzer değerlendirmeler sürüp gidiyor kitapta. Aybar, kafa karışıklığı içinde, ama her nasılsa, durumundan memnun bir biçimde oluşturur teorisini!

"*Leninist Parti Burjuva Modelde Bir Örgüttür*" adlı kitabında, "her üretim tarzının kendisine özgü bir örgütlenme biçimi yarattığı"nı, (1) ana fikir olarak işler. Fakat, tamamiyle metafizik bir konumda durmaktadır. Bu görüşe bakılırsa, kapitalist toplumda proletarya partisini oluşturma olanakları yoktur. Yine, proletarya diktatörlüğünün, burjuva cihazın parçalanarak kurulması olanaksızdır. Proletarya devrimi ve diktatörlüğü fikrinden vazgeçmenin teorisi... Bu görüşlerin, "proletarya, toplumda çoğunluğu sağlamadan iktidar olmamalıdır" şeklindeki, II. Enternasyonalcilerin görüşleriyle paralellliğini vurgulamak gerekiyor.

Bilindiği gibi, proletarya partisi devrim sonrası değil, aksine devrimin bir aracı olarak, burjuva üretim tarzının hüküm sürdüğü dönemlerde oluşur. Doğal olarak gökten inmiyor. Oluşturulmasına kaynaklık eden, bir

maddi zemin vardır. Proletarya vardır. Yönetici olmasa da, yeniye temsil eden bu gücün ve onun varlığına yol açan maddi zeminin kendisi, böyle bir örgütlenmenin yaratılmasının temel, nesnel koşuludur. Kuşkusuz varolan bu nesnel zemin, diğer taraftan, Marksist-Leninistlerin varlığını da gerektirir. Bu iki koşul, partinin yaratılması için yeterlidir. Aybarcı teori, kapitalizm koşullarında proletarya partisinin olanaklılığından dolayı, anılan kitapta işlediği anafikirle çatır. O, proletarya partisi ve diktatörlüğünü, sosyalist üretim tarzının gündeme getirdiği, örgütlenme biçimleri olarak ele alır. Fakat, gerçek bu değildir. Sözkonusu örgütlenmeler, sosyalist üretim tarzının sonucu olarak gündeme gelmezler. Sosyalist üretim tarzı, bu aygıtlar tarafından yaratılır. Parti, burjuva toplumunun bağrında oluşur. Bunun önderliğiyle, siyasi iktidarın ele geçirilmesi savaşımının başarılması döneminde, açıktır ki, varolan altyapıda sosyalist üretim tarzı mevcut değildir. Bu tarzı, proleter devlet örgütler. Yani proleter devlet bu tarzın sonucu olarak doğmaz. Ekonomik temeli, burjuvaziyi alaşağı ettikten sonra kendisi yaratır. Sosyalist örgütlenme, burjuvazi alaşağı edilir edilmez hazır değildir. Bu, proletarya iktidarı tarafından yaratılır. Proletarya devrimini gerçekleştirmenin bir aracı olarak, proletarya partisi fikrini anlayamayan kafanın, bu konulara çözüm getirmesi olanaksızdır. Madde-bilinç, altyapı-üstyapı konusunda, mekanik - materyalist Aybarcı görüş açısının proletarya partisi, devrimi ve proletarya diktatörlüğünü anlaması olası değil.

Leninist proletarya partisi fikrine karşı duran Aybar, Prodhon'a karşı Marks'ın merkezîyetçiliği savunduğunu bilmiyor mu? Aybar'ın Marksist geçinmesi, gösteriden öteye gitmiyor. O, Leninist proletarya partisini reddetme görüşüyle, aslında, proletarya diktatörlüğünü yadsıyor. Burjuva devlet cihazı parçalandığında, proletarya hazır bir sosyalist üretim tarzına sahip olamayacağına, aksine onu kendisi yaratmakla yükümlü olduğuna göre, sözkonusu aşamada proletarya diktatörlüğü oluşturulamaz! Öyleyse ne yapmak gerek? Ka-

pitalizm koşullarında bu olanakları sağlamak, çoğunluğu elde etmek ve sonra adım atmak gerekiyor değil mi? Aybarcı görüşün aksine, proletarya iktidarı ele geçirdiğinde, gerekli maddi temel (sosyalist üretim tarzı) olmasa da, sözkonusu aygıt, eski gibi işlemez, "eski işlevlerini yerine" getirmez. Burjuvazinin elinden iktidarı ele geçiren proletarya, üretim araçları mülkiyetini kolektifleştirir. Bütün sınıfları ve dolayısıyla kendisini ortadan kaldırma eyleminde, daha kararlı ve ileri adımlar atar. Aybar, kaba ekonomist bir mantık sergiliyor. Proletarya devleti, hiçbir şekilde hazır bir ekonomik temel üzerine oturamaz. Toplumsal gelişmenin yasaları, önceki toplumlarda da Aybarcı görüşü çürütmektedir. İktidarı ele geçiren yeni sınıf, gerekli ekonomik temeli bizzat oluşturmuştur. Yani, yeni sınıfın iktidarı, bir önceki toplumun görevlerini ve o toplumun üretim ilişkilerinin yaratılması görevini görmemiştir. Aybar, Lenin'e saldırma sınırında durmuyor.

"Lenin'in benimsediği örgüt (modeli) kapitalist üretim tarzının ürünüdür ve işlevi bir azınlığın istenmesi, yani burjuvazinin istencini büyük çoğunluğa, yani emekçi yığınlara dayatmaktır." (12)

Lenin üzerinden Marksizmi beşpara etmez saldırılarla, topa tutma işine giriyor. Proletarya diktatörlüğünü reddediyor. Yukarıdan aşağı örgütlenme, demokratik merkezîyetçilik gibi, Marksist-Leninist örgütlenme tarzının temel unsurlarına saldırıyor. Devlet ve parti gibi örgütlenmelerin, "yatay ve iç içe daireler" şeklinde olmasını öneren Aybar, koyu bir otorite düşmanlığı sergiliyor. Devrim konusunda, öne sürdükleriyle de bilinçli müdahalenin rolünü hiçe sayıyor. Lenin'i, devrimde "iradeye ağırlık vermek"le suçlayan Aybar, Lenin'in bir alıntısına atfen şunları belirtiyor.

"Efendim Ekim Devrimi'ne yöneltilen eleştiriler ve bunlar arasında Rusya'da sosyalizmi kurmak için üretici güçlerin gerekli gelişim düzeyine gelmediği hakkındaki eleştirileri yanıtlarken, Lenin şöyle diyor:

"Eğer sosyalizmi kurmak için, be-

M. ALİ AYBAR:

lirli bir kültür düzeyine ulaşmak gerekiyorsa (...) neden devrimci bir atılımla bu belirli düzeyin önkoşullarını önce ele geçirip, sonra işçi ve köylü iktidarına dayanarak ve Sovyet rejiminden güç alarak, öteki halklara yetismek için harekete geçmeyelim." (3)

Aybar, bu görüşü "istenççilik" olarak değerlendirir. "Lenin bugün aramızda olsa ve yapıtına şöyle iyice bir baksa, acaba hala zafer konusundaki kanısını korur muydu?" (4) diyerek, Lenin'in iflas ettiğini anlatmaya çalışır. Lenin'de devrim fikrinin Marks'ın tam tersi olduğunu iddia eder. Marks'ın devrime "nesnel bir süreç" olarak baktığını, Lenin'in ise "istenççi", yani iradeci olarak ele aldığını belirtir.

"Lenin'in istence (iradeye), çok daha ağırlık verdiği seziliyor." (5)

Aybar'ın, Marks ve Lenin arasında çelişki araması boşunadır. Marks ve Engels döneminde, devrimin fırtına merkezi Avrupa'ydı. Ama daha sonraları bu durum değişti. Aybar, fırtına merkezlerinin Rusya gibi alanlara kaymasının nedenlerini kavrayamıyor. Bu O'nu, Marks'la Lenin arasında bedavadan çelişkiler aramaya götürüyor. Lenin de tıpkı Marks gibi, toplumsal hareketin ekonomik yasalarının gelişimini kararnamelerle yok sayma ve atlamaya karşıydı. Devrimin, nesnel koşullarını hiçe sayan, irade ile herşeyin çözümlenebileceği düşüncesinde olan biri değildi. Mark-

sizmin devrimci özünün, yani sadece dünyayı yorumlama değil, onu değiştirmek gerektiğinin de bilincindeydi. Devrimin nesnel koşullarını yadsıma, herşeyi irade ile çözme gibi bir düşünce, Lenin'de zerre kadar yoktu.

Aybar kimlere dayanıyor?

Aybar'ın, Lenin'den aktarma yaptığı yerde Lenin'in tartıştığı güçler, reformistler ve küçük-burjuva demokratlarıdır. Toplumun hiçbir müdahaleye gereksinimi olmadan, kendiliğinden gelişimi ve aşamalı bazı değişikliklerle sosyalizme varacağını iddia eden bu güçlerin teorisini, şimdi de Aybar sahipleniyor. Söz konusu güçlerle tartışmasında, Rusya'da devrimin nesnel koşullarının olduğu gerçeğini görüyordu Lenin. Görmeyenler, karşıtlarıydı. Bunlara Aybar'ı da ekleyelim. O dönemler Rusyası, çelişkilerin oldukça yoğunlaştığı zayıf halde durumundaydı. Bu durum, I. Emperyalist Dünya Savaşı'yla daha da derinleşti. Devrim, Batı Avrupa'dan Doğu'ya kaymıştı. Bunu, II. Enternasyonal oportünistleri de göremiyorlardı. Aybar'ın bugünkü feryadı gerçekte onlara ait.

"Rusya'nın üretici güçlerinin gelişmesi sosyalizmi olanaklı kılacak düzeye ulaşmamıştır." (6) diyorlardı.

Devrimin, gerçekleştirilip gerçekleştirilmemesi sorununun merkezine, üretici güçlerin gelişme düzeyini koyanlar; yani soruna "üretici güçler teorisi" gözlükleriyle bakanlar, doğal olarak doğru bir analiz yapamayacaklardır. Devrim için, en başta devrimci bir durum gereklidir. Böyle bir durum, üretici güçlerin gelişim düzeyinin ileri olmasının doğrudan bir sonucu olarak ve ansızın ortaya çıkmaz. Üretici güçlerin gelişme düzeyinin, oldukça ileri olduğu ülkelerde, bugün devrimci durum var mıdır? Ama böyle bir durum, yarı-sömürge yarı-feodal ülkelerde vardır. Konumuz, devrimci durumun tartışılması değil. Değinklele yetiniyor ve devrimci durum ile üretici güçlerin karıştırılmasına dikkat çekiyoruz. Anlaşıyor ki, Aybar emperyalizm döneminin özelliklerini dikkate almıyor ve atlıyor. Çözümlemesini, emperyalizm öncesi dönemdeki gibi yapıyor. Tek

tek halkaları, emperyalist sistemden kopuk, kendi başına ele almak biçiminde... Bu yaklaşım eksiktir. Emperyalizmle birlikte, tek tek ulusal birimler biçimindeki örgütlenme, yerini kapitalizmin dünya çapında bir sistem olarak örgütlenmesine bırakmıştır. Bu nedenle, şu veya bu halka, gerçekten bağımsız, kendi başına ele alınamaz. Emperyalizm öncesi dönemde proletarya devrimi, belli bir ülkenin iç gelişmesinin sonucu olarak ele alınırdı. Sanayinin, kültürün, demokrasinin en gelişkin olduğu, proletaryanın çoğunluğu oluşturduğu yerde düşünülürdü. Bu görüş, günümüz için zorunlu değildir. Devrim, daha geri ülkelerde başladı. Ta-

NİKİTA KRUŞÇEV: Proletarya diktatörlüğünün pratik redcisi.

rihsel gerçekler, Leninist devrim teorisini değil, Aybarcı ya da diğer adıyla II. Enternasyonalci görüşleri çürütüyor. Leninist devrim teorisi, gerçeğin ve doğrunun mihenk taşı olan pratik içinde sınanmış, bilimselliği, doğruluğu yine pratik tarafından onaylanmıştır. Devrimler, emperyalist zincirin en zayıf halkalarında gerçekleşti ve gerçekleşecektir. Ekim Devrimi öncesinde, Rusya emperyalist zincirin en zayıf halkasıydı. Bunun nedenlerini, Lenin ve Stalin bilimsel bir çözümlemeyle açıklamaktadırlar. Rusya, emperyalizmin bütün çelişkilerinin keskinleştiği bir durum gösteriyordu. 1840-1850 yıllarının devrimci merkezi olan Almanya'nın yerini alıyordu.

Lenin'i iradecilikle suçlayan Aybar'ın gıdası, II. Enternasyonal'in teorik dogmalarıdır. Bunlardan biri: "Proletarya çoğunluğu sağlamadan iktidarı almamalıdır." Tam bir safsata! Yanıtını Stalin'den aktaralım:

"....nüfusun azınlığını oluşturan proletarya, emekçi kitlelerin büyük çoğunluğunu kendi etrafında toparlayabildiği bir tarihsel durum (savaş, tarım bunalımı vb.) ortaya çıktığında, niçin iktidarı ele geçirmesin?" (7)

Pratik ortada. Proletarya, böylesi tarihsel durumlarda iktidarı ele geçirmeyi mi? Tüm boş laflar devrimci pratik tarafından diskalifiye edilmiştir. Üretici güçler teorisi, devrim yapmama teorisidir. Bu teorisinin ezilen halklara söylediği, "devrim için ayağa kalkmayın" sözüdür.

Halil Berktaş'ın tüneli ışsız

Ülkemizde, burjuva-liberal bayrağı dalgalandırmaya çalışanlardan biri, Halil Berktaş'dır. "UKH'in tarihsel deneyimlerinin değerlendirilmesi", "Türkiye özgüllüğü"nü yakalaması gibi konularda, büyük iddialarla sunulan görüşlerini, önümüzdeki süreçte ve diğer akranlarıyla birlikte ele alacağız. Çıkmaz, apaçık ortada. Bugünkü Çin çizgisini ilaç göstermek bir cinayet. Gorbacov'u kendinden geçerek alkışlamak da öyle. "Tikanıklıkların" kapitalist reçetelerle aşılacağını; Dengci, Gorbacovcu yönelimlerle "tünelin ucundaki ışığın görüldüğü"nü ve çıkışın mümkün olduğunu söylemek, dünya halklarını aldatmaktır.

Açıktır ki, Berktaş'ın görüşleri hiç de yeni değil. Li Şiao Şi'nin, Buharin'in görüşlerinin yeniden güncelleştirilmeye çalışılmasıdır. Burada, Berktaş'ın yalnızca "proletarya diktatörlüğü" konusundaki görüşlerine ve kısaca yer vereceğiz. Berktaş, şöyle diyor:

"Sosyalist yasallık kavramı, yeryüzündeki sosyalizm deneylerinin ve yolaçtıkları tartışmanın çok önemli bir odak noktasını meydana getirmektedir. Bir vakitler, (abç- artık şimdi değil -bn.) Teori'de kapitalizmden geleceğin büyük uyum dünyasına geçiş süreci boyunca, devletin niteliğinin 'proletarya iktidarı' olarak tanımlan-

N.SARGIN-H.KUTLU: Yasallaşmak için
vazgeçilmedik ne kaldı?

masıyla yetiniliyordu. Bu devletin emekçi halk için demokrasiyi ifade etmesi, başlıbaşına üzerinde durulması, gerçekleştirilmesi gereken bir muhteva olmaktan çok, 'burjuvazi üzerinde diktatörlük' uygulamasının adeta otomatik sonucu ve uzantısı gibiydi. Diğer yandan, 'burjuva demokrasisi' kavramı horlanan bir şeydi. (...) sosyalizmin koruyup da üzerinde daha büyük kazanımlar inşa ederek aşacağı bir katman olarak değil, reddedilecek ve iskartaya çıkartılacak bir 'aldatmaca'dan ibaret görülüyordu. Dolayısıyla, 'proletarya iktidarı' olarak sosyalist devletin, siyasal sistem düzleminde demokrasiyi gerçekleştirmek açısından, bir 'frenler ve engeller' manzumesine ihtiyacı yoktu; (...) sosyalist devletin demokratik olabilmek için bir hukuk devleti olmasını, yasalarla bağlı olmasını ve kimsenin hiçbir kurumun, yasaların üzerinde yer almamasını istemek, sözkonusu 'proletarya iktidarı'nın yaptırım gücüne bir sınır koymak, özellikle 'karşı devrimi bastırma' kapasitesi açısından devletin elini kolunu bağlamak demektir... (...) Bu yüzden, sosyalist demokrasinin içi boşaldı; sosyalist demokrasi, sadece Teori'de varolan, o küçümsenen 'burjuva demokrasisi'nden sadece Teori'de ileri olmaya devam eden birşey haline geldi." (8)

Berktaş, "bir vakitler" diye başlayıp, Leninist devlet, proletarya dikta-

törlüğü ve demokrasi öğretilerinin geçersiz olduğunu ilan ediyor. Sorun Stalin, Kültür Devrimi ve Mao'yu reddetmekle sınırlı değil. Bunlar üzerinden Marksizm-Leninizmi bütünüyle reddetme sözkonusu. Alınışta, proletarya diktatörlüğüne ilişkin olarak sonunun, bazı uygulamalardaki "eksiklikler" ya da ikincil derecede "hatalar" değil, proletarya diktatörlüğünün özü olduğu söyleniyor.

Berktaş, hiçbir dönem Marksist değildi. Ama bugün, geçmişte kullandığı ve kendisinin asıl gerçeğini perdeleyen çıkışlarını da bir kenara atıyor. Marksizm-Leninizme açıktan tavır alıyor. Berktaş, "çok basit" diyebilir. Ama Marksizm-Leninizme, genç ve deneyimsiz bir devrimciden çok çok daha uzak. Su katılmamış bir akademisyen. Sınıflarüstü bir demokrasi olmaz. Her demokrasi, otomatikman bir diktatörlüğü içerir. Uygulamada, koşullara bağlı olarak değişiklikler olabilir. Diktatörlük ise, "asıp kesme"lerle eşitlenemez. Berktaş'ın eleştirisi, proletarya diktatörlüğü ve demokrasisinin geçmiş deneyimlerinin ne tür hatalar ve eksiklikler içerdiği değil. O'nun eleştirisi, temele ilişkin. Öyle ki, Bernstein'i ve Kautsky'yi dahi, sağdan "solluyor."

Proletarya iktidarı elbette, "... bir yasaya değil, ama doğrudan doğruya devrimci bir zora, halk yığınlarının aşağıdan gelen dolaysız girişkenliğine dayanan bir iktidar"dır. (9)

Yine proletarya iktidarı; "... Burjuvaziye karşı proletarya tarafından zor kullanılarak kazanılmış, zor kullanılarak sürdürülen ve hiçbir yasanın sınırlamadığı bir yöntemdir." (10)

Berktaş, bu konularda Marks'ı sıradan bir liberal durumuna indirmeye çalışan Kautsky'nin teorisini devralmıştır. Marksist-Leninistleri emekçiler için demokrasiyi önemsemedikleri biçiminde yanlış tanımlamanın hiçbir değeri yok. Berktaş demokrasiyi bir liberal gibi ele alıyor. Lenin'in dediği gibi, her Marksist "... 'hangi sınıf için?' diye sormaktan geri kalmayacaktır"! Berktaş, demokrasiyi katıksız bir liberal gibi kavlıyor. Bu, Kautsky'nin "arı demokrasi" yaklaşımıdır.

Liberalizmin yasalsı incileri

Sınıflar ve onun ürünü olan devlet olduğu sürece, ancak "sınıfsal demokrasi"den sözedilebilir. Bütün toplum için olduğu gün; Lenin'in deyişiyle, bir "alışkanlık" durumuna geldiğinde, demokrasi sönecektir. Berktaş'ın, "proletarya iktidarı (....) burjuvazi üzerinde diktatörlük uygulamasının adeta otomatik sonucu ve uzantısı gibiydi" ve "o eskidendi, şimdi öyle olmaz" sözleri, devlet sorununda, Marks ve Lenin'in açıkça çarpıtılmasıdır. Doğru, proletarya iktidarı tam da burjuvazi üzerinde diktatörlüktür. Olmayacaksa, böyle bir iktidara neden gereksinme duyulsun? Her devletin, "bir sınıfın diğer sınıf üzerindeki diktatörlüğü olduğu" Marksist-Leninist tezini, uzun uzun anlatmaya gerek yok. Anlaşılan, Berktaş bu tezle hemfikir değil. O, "sosyalist devletin demokratik olabilmesi"nin koşullarını; "hukuk" ve "yasalara bağlı olmasına" bağlıyor. Biçimsiz demokrat ve burjuva hukukçu bir kafanın yaklaşımıdır bu.

Proletarya diktatörlüğünün demokratikliği yalnızca ilan edilecek yasalarla mı belirlenir? Hayır! Onun demokratikliğinin kıstası; emekçi yığınlar için, proletarya devleti öncesi hiçbir zaman gerçek anlamda sözkonusu olmamış bir demokrasiyi içermesidir. Lenin bunu, şu şekilde sıralar:

a) "Halk yığınlarının aşağıdan gelen girişkenliği, yaygın bir deyim kullanmak gerekirse dolaysız bir zorlama."

b) "Halka karşı kurumlar olan polis ve ordunun yerine, tüm halkın doğrudan silahlanmasının geçmesi."

c) "Memurlar topluluğu da, bürokrasi de halkın dolaysız iktidarı ile değiştirilmiş (...) yalnızca görevler, seçimle gelinen görevler olmakla kalmaz, ama basit vekiller durumuna getirilmiş görevliler, halkın ilk isteği üzerine görevden alınabilir durumdadırlar." (11)

Halk için demokrasinin özü budur. Berktaş, tıpkı Kautsky ve Bernstein gibi, bu özün yerine, biçimsel demokrasi ve yasalara bağlılığı koyu-

yor. Yukarıdaki öz, gerçek bir proletarya devrimi ve iktidarıyla değil de, hangi yasa ile garantiye alınabilir? Sorunun özü değil, biçimiyle uğraşılıyor. "Genel oy" gibi haklar etrafında, dönüp duruluyor. Oysa, Engels'in vurguladığı üzere, burjuva devletteki genel oy, "işçi sınıfının olgunluk derecesini ölçme göstergesi" olabildiği gibi; Lenin'in deyişiyle, sözkonusu toplumlarda:

"... her üç ya da altı yılda bir, parlamentoda yönetici sınıfın hangi üyesinin halkı temsil edeceği ve ayaklar altına alacağını kararlaştır"masıdır.

Gerçek demokratikliğin biricik ölçütü, yasal biçim ve ayrıntılar değildir. "Sosyalizmde bunlara yer yoktur" demiyoruz. Bunları ve nasıl olacaklarını, koşullar belirler. Biçime kafayı takanlara soruyoruz: Burjuva demokrasilerinde, sözümona toplanma ve basın özgürlüğü var. Gerçek böyle midir? Herkesin, yasalar karşısında "eşit" olduğu söylenir; gerçek bu mudur? Grev hakkı, yasalarda yazılıdır. Ama nasıl işler? Sorun yasa ise, Berktaş'ların söyleyeceği fazlaca birşey olmamalı. Basımevleri ve kağıt burjuvazinin tekelinde oldukça, radyo-TV onun tarafından kontrol edildikçe, basın ve fikir özgürlüğünden nasıl sözedilebilir? İpleri onlar elde tuttukça grev hakkı nasıl gerçek işlevini oynayabilir?

Bütün bunlar, burjuva devlet altedilmedikçe, emekçiler doğrudan yönetime gelmedikçe ve herşeyi kontrolüne almadıkça, gerçek anlamda sağlanmış olmayacaklardır. Çünkü, sömürülen ile sömürücüler arasında eşitlik olmaz.

Burjuva demokrasisini önemsiyoruz

İnsanlığın, büyük tarihsel ilerleyişinde, burjuva demokrasisinin önemi ve yerini biliyoruz. Bu demokrasi, Ortaçağa göre ileri bir adımdır. Fakat hiçbir zaman, ona Berktaş'ın biçtiği rolü biçemeyiz. Onun "dar, günlük, düzmece, iki yüzü bir demokrasi" ve "zenginler için cennet, yoksullar için bir tuzak" olduğu gerçeğini, tekrar etmekten vazgeçemeyiz. Lenin'in Engels'ten aktardığı gibi: "Yalnız ilk-

çağ devleti ile feodal devlet değil, ama modern temsili devlet de ücretli emeğin sermaye tarafından bir sömürü aletidir."

Burjuva demokrasisi, proletarya ve ezilenler üzerinde bir diktatörlük, bir sömürü silahıdır. Devleti, bir bas-kı aracı olarak kavrayanlar için, bu durumun hayret edilecek bir yanı yok. Ama, çarpıtanların olabilir. Burjuva demokrasisinden yararlanma, proletaryanın görevidir. Proleter savaşımında bunun önemi yadsınamaz. Ancak, onun burjuva niteliğini gözlerden gizleyen, burjuva-liberal siyasete de değer vermez. Berktaş'ın siyaseti, liberal burjuva siyasettir. Burjuva demokrasisinin, bugüne kadarki proletarya demokrasilerinden ileri olduğunu söyleyebiliyor. Burjuva demokrasisinin sınıf içeriğini gizleyerek, liberal bir zemine kayıyor. Proletarya iktidarını, ezilenlerin ezenler üzerindeki devrimci zorunu reddediyor. Kıymeti kendinden menkul tezler sunuyor.

"... uzun sözün kısısı, bugün dünya sosyalizminde bile 'proletarya iktidarı'nın 'bastırma' fonksiyonunun küçültülmesi, mümkün olduğu kadar dar tutulması anlayışı zafer kazanmış bulunuyor. İkincisi (böyle yapılmadığı takdirde) sırf bir Marksist parti tarafından yönetiliyor diye, devletin otomatik olarak demokratikleşemeyeceği, sosyalist demokrasinin vücut bulmayacağı anlayışı zafer kazanmış bulunuyor. Üçüncüsü sosyalist demokrasinin burjuva demokrasisini

HALİL BERKTAŞ: Bernstein ve Kautsky'yi sağdan "solluyor" ve keskin bir biçim alır. Burju-

yaşarak aşabileceği, bunun için de vatandaş hak ve özgürlüklerinin kuramsal güvencelere kavuşturulmasının zorunluk olduğu anlayışı zafer kazanmış bulunuyor." (12)

Özetlersek:

1) Proletarya iktidarının bastırma fonksiyonu küçülmeli, oldukça dar tutulmalıdır.

2) Yönetici gücün proletarya olması, devletin demokratikliğinin ölçütü değildir.

3) Sosyalist demokrasi burjuva demokrasisini içererek aşmalıdır.

Özlemimiz, böyle Kautskyvari hilelere gerek duyulmaması. Ancak, Berktaş'dan yana iyimser değiliz. Tam bir akademisyen uysallığıyla, "diktatörlük"e allerji duyuyor. Oysa diktatörlüğün:

a) "Bir sınıfın, bir başka sınıfa karşı -dönemler için öylesine tatsız bir devrimci zor durumunu içerdği ve böyle bir durum anlamına geldiği, 'göz çıkaran' bir gerçektir." (13)

b) "Bu baylar (anti-otoriteler), hiç devrim görmüşler midir yaşamlarında? Devrim, herhalde olanaklı olan en otoriter şeydir. Devrim, nüfusun bir bölümünün, tüfek, süngü, top gibi, söz uygun düşerse, otoriter araçlar kullanarak, kendi iradesini nüfusun öteki bölümüne zorla kabul ettirdiği bir eylemdir. Yenen taraf, egemenliğini, silahlarının gericilerde uyandırdığı korkuyla sürdürmek zorundadır. Eğer Paris Komünü, burjuvaziye karşı silahlanmış bir halkın otoritesini kullanmasaydı, bir günden çok tutunabilir miydi? Tersine, onu bu otoriteyi çok az kullanmış olmakla kınayamaz mıyız?" (14) (abç)

c) "Proletarya bir devlete gereksinim duydukça, bunu hiç de özgürlük için değil, ama düşmanlarını bastırmak için duyacaktır." (15)

Berktaş'ın kendisi, Çetin Altan ve A.Uskan'lardan farksızlığını ilan etmeli. Proletarya iktidarında, bastırma işlevi "küçülmez." Söylemeye utandığı gibi, ortadan kalkması ise, olacak şey değil. Proletarya iktidarı altında, sınıf savaşımı daha çetin ve keskin bir biçim alır. Burju-

vaziye nazik gösterilerde bulunma, Lenin'in deyimiyle, "elini-ayağını öpme" ve "dalkavukluk etme"ye gerek yok. Burjuvaziye, "sizleri baskı altında tutmayacağız" sözü verilemez.

Proleter iktidar, burjuvaziye ne yapar? İşte Lenin'in yanıtı:

"... üzerine çullanır; bu nedenle ikiyüzlü değildir. O; *onlara ne özgürlük vaad eder, ne demokrasi; ama emekçilere gerçek demokrasiyi sunar.*"

Berktaş ise, Kautsky gibi, "*sınıf savaşımını denize atmış*"tır. *Yönetici gücü proletarya olmadan, proletarya diktatörlüğünden ve halk için demokrasiden bahsedilemez.*

Devrimci proletarya dışında, hiçbir sınıf, kapitalist toplumdaki ücretli kölelere, doğrudan yönetimi sunamaz. Emekçiler, ancak devrimci proletarya öncülüğünde yönetici güç haline gelebilir. Ezilenler için demokrasi, ancak bu koşullarda olanaklıdır. Paris Komünü deneyi, bunu acı gerçeklerle gösterdi. Proletarya devletinin sınıf karakterini çarpıtan Bay Berktaş'ın durağı, Kruşçevci "halkın devleti" anlayışıdır.

"... Kruşçev'in 1950'lerin sonlarında kıyamet kopmasına yol açan, 'bütün halkın devleti' formülasyonu, işte bu doğrultuda bir arayışı ifade ediyordu. (...) bu arayışın nereden kaynaklandığını biraz anlamaya çalışmak gerekirken, doğrusu bu kadar suçlamaya bir 'ideolojik karşı-devrim'in köşe taşı yapılmayı hak etmemiştir." (16)

Berktaş, bu sözleri söylediği yerde, "bütün halkın devleti" anlayışına, "kavram" olarak karşı olduğunu belirtiyor. Fakat içeriğini, özünü savundugunu gizlemiyor.

"... Kruşçev, 1917'den kırk yıl sonra, hala 'proletarya iktidarı'nın 'bastırma' yönünün, bu kadar geniş tutulmasını düzeltecek bir yöntem peşindeydi." (17)

Görüldüğü gibi, Kruşçev'in arayışıyla hemfikiridir!.. Bu yaklaşımın yeni olmadığı biliniyor. Alman David, Kolb ve İngiliz Fabyenler, proletarya diktatörlüğü yerine, demokratik bir "yol" olarak, bu tür projeleri sunmuşlardı. Devletin, bir sınıfın diğerini ezme silahı olduğunu yadsıyan, kü-

MİHAİL GORBAÇOV: Bizde de alkışlayana bol.

çük-burjuva demokratlarının görüşü!.. Marks öncesi Alman "sosyalizmi"ne dönülüp, ondaki "özgür halk devleti" teorisi bayraklaştırılıyor. bu görüşlerle, proletarya devrimi kuşa çevriliyor.

Alternatif program ne?

Berktaş, proletarya devleti konusundaki programını şöyle tanımlıyor: "Geniş özgürlükçülük, kuramsal güvenceler, sosyalist yasallık." O'na göre, "çıkış buradadır." Berktaş, "keyfiyet dönemi" suçlaması yapıyor. Buna, Çin'deki Kültür Devrimi'ni ve geçmişin sosyalist ülkelerinin bazı dönemlerini katıyor. Söz konusu dönemlerde, proletarya devletinin "demokratik" olmadığını söylüyor. "Keyfiyet dönemi" suçlamalarına en güzel yanıtı, Lenin'in şu sözleri oluşturmakta:

"...emekçi ve sömürülen sınıflar, ilk kez kendi sovyetlerini kurdukları, burjuvazinin ezdiği, bunalıtı, alıktırdığı yığınları, siyasi kuruluşa çağdırdıkları ve yeni proleter bir devleti kendileri kurmaya giriştikleri zaman; burjuvazinin bütün anasının ipini satmış kopukları, bütün kan emiciler çetesi, pohpohçuları, Kautsky ile birlikte "keyfilik" diye ulumaya koyuluyorlar! Gerçekten, bu kara cahil işçiler

ve köylüler, bu 'halk tabakası' yasalarını yorumlamayı nasıl bilebilirsin? Bunlar, kültürlü avukatların, burjuva yazarların, Kautsky'lerin ve bilgelik dolu eski memurların, öğütlerinden hiç yararlanmayan bu basit emekçiler, adalet duygusunu nerede edinebilirler?" (18)

Bütün Berktaşlar iyi bilmeli ki, emekçi yığınların hareketi, çıtkırıldım bir merasim taburunun gösterisi değildir. Devrimin ne olduğunu anlayan, "ayak takımı"nın eylemini kavar ve hoşgörülle karşılar. Emekçi yığınlardan yana gösterip, böyle feryat figat etmez. Liu ve Deng'lerden yana tavır takınmaz. "Sosyalizmde uzlaşmaz sınıf karşıtlıkları yoktur", "tüm çelişkiler halk içindeki çelişkilerdir", "sosyalizmde sınıf mücadelesi keskinleşmez", "burjuvazi ile proletarya çelişkisi sosyalizmde kalkar", "mülkiyet ilişkilerinin sosyalist dönüşümünden sonra, antagonist sınıf çelişkileri yoktur" vs. Bunlar, modern revizyonizmin bilinen incileri. Döktüren ise Berktaş.

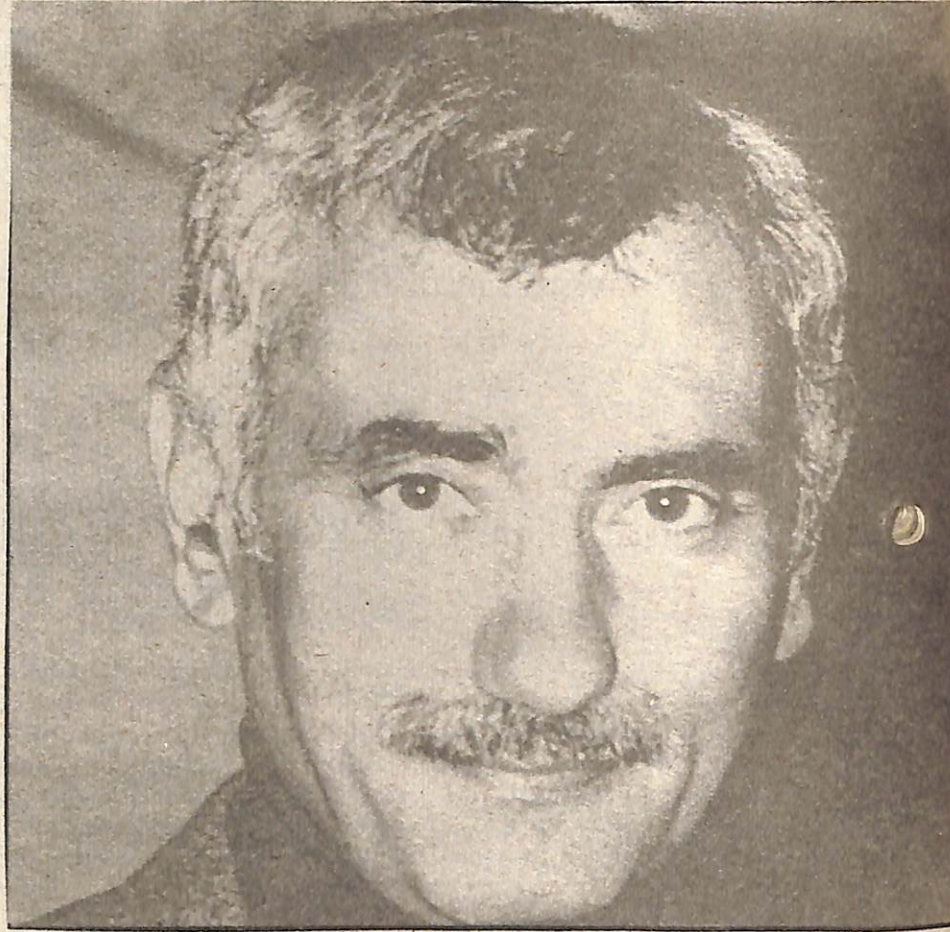
DİPNOTLAR:

- 1) Leninist Parti Burjuva Modelinde Bir Örgüttür, Aybar, sf: 148
- 2) Age, sf: 151
- 3) Age, sf: 172-173
- 4) Age, sf: 173
- 5) Age, sf: 13
- 6) Marks-Engels Marksizm, sf: 544
- 7) Leninizm Nedir, (Yıldız Yayınları) sf: 64
- 8) Saçak, sayı-57, sf: 34-35-36
- 9) Proletarya Diktatörlüğü ve Dönem Kautsky, sf: 151
- 10) Age, sf: 85
- 11) Nisan Devrimi ve Ekim Tezleri, sf: 17
- 12) Saçak, 57, sf: 37
- 13) Proletarya Diktatörlüğü ve Dönem Kautsky
- 14) Age, (Engels'ten aktaran Lenin) sf: 24
- 15) Age, (Engels'ten aktaran Lenin) sf: 28
- 16) Saçak, 57, sf: 37
- 17) Saçak, 57, sf: 37
- 18) Proletarya Diktatörlüğü ve Dönem Kautsky, sf: 70-71

BİR BAŞKA AÇIDAN
YILMAZ GÜNEY

Siyasal kişilikle bütünleşmiş sanatsal deha

Yılmaz Güney: "Amacım, proleter devrimin bir savaşçısı olmaktır. Proleter devrimci saflardayım. Pratiğim, adımları ve yerimi belirleyecektir."

Sanatsal dehası, Güney'in ve toplumun siyasal gerçeklerinden kopararak ele alınmamalı.

Erdal EMRE

Heybetli bir dağa ve engin bir denize benzeyen bu büyük insanın yaşamı ve kimliğine ilişkin çok şey söylendi. Özellikle de sanatsal dehası üzerinde duruldu. Üstelik, çoğu zaman üstün sanatsal yetenekleri, sosyal ve siyasal bütünlüğünden kopararak...

53 yıllık ömrünün, onüç yılını zindanlarda geçirdi. Bunun dışında sayısız zorluk, baskı, şantaj ve sürgünlerle boğuşan bu insanı, büyük kılan neydi gerçekten? O'nu, roman ve hikaye yazarlığı, sinema oyunculuğu, senaristlik ve yönetmenlik gibi sanat-edebiyat dallarında başarıya ulaştıran, giderek doruklara tırmandıran güç nerede yatmaktaydı? O'nu, gerçekte zevk ve eğlence için sanat yapan, toplumun sırtına yük, asalak bir sınıfın hizmetinde sanatsal "harika-

lar" yaratan, "büyük sanatçılar"dan ayıran ölçü neydi? Yanıtlar, oldukça derin ve kapsamlı bir çalışmayı gerektirir. Bununla birlikte, O'nun geriye bıraktığı zengin kültürel mirasla sınıf mücadelesi arasındaki ilişki, bu büyük tarihsel saflaşmadaki konumu, ideolojik ve siyasal inançları üzerinde özetle durmak ve topluma, dünyaya bakışını kısaca sergilemek istiyoruz.

Kan davasından kaçan, Siverekli Kürt bir ailenin ilk çocuğu. Çukurova'da geçen bir çocukluk. Gençlik yıllarında çobanlık, ırgatlara su taşıma, arabacılık, pamuk ırgatlığı, gazoz satıcılığı, kasap çırağılığı, bağ bekçiliği, traktör sürücülüğü gibi işlerde çalıştı. 1957'de, İstanbul-Beyoğlu'ndaki bir film şirketine punsantaj memurluğuna başladı. Bu, yaşamındaki yeni dönemin ilk adımı oldu. İş sayesinde, Türkiye'yi en ücra köşelerine dek dolaşıp, halkın acılarına, özlemlerine

tanık oluyordu. Bir yandan da sinema dünyasının iç yüzüyle tanışma.

Dönüm noktası: "Umut"

1970'te yaptığı *Umut* filmine kadar, oynadığı onlarca filmde çizdiği mert, yürekli, duygulu, haksızlığa ve ezenlere karşı acımasız kabadayı tipiyle, ezilenlerin yanında olduğunu genel bir tema ile ortaya koymuştu. *Umut* filmi, gerek kendi yaşamında ve gerek toplumsal gerçekçi sinema alanında bir dönüm noktası oldu. Fakat O'nun için asıl tayin edici köklü dönüşüm, 1972'deki bilmem kaçını tutuklanmasıyla, Selimiye Cezaevi'nde başlar. Bu döneme ilişkin olarak şöyle konuşur:

"... içinden geldiğim sınıf ve üretim faaliyetlerinden ötürü, çeşitli nitelikte zaaflar taşıyan bir adamım. Geçmişimde, siyasi sınıf bilinç yetersizliğim nedeniyle, bilimsel sosyalizme

ters düşen görüşlerim, tavır ve davranışlarım olmuştur. O zamanlar da, bu olumsuzluklarımın bilincindeydim. Fakat, neyi nasıl yapacağımı bir türlü bilemiyordum. Özellikle Selimiye, aklımın başıma gelmesinde önemli bir yer tutar. Selimiye'nin dar olanağında bile olsa, olumsuzluklarımın kökünü kurutmak için, kendi içimde amansız bir sınıf savaşımı vermeye koyuldum."

Kendini bir bütün olarak; olumlu ve olumsuz yanlarıyla ele alıp değerlendirdi. Olumlu yönlerin ağır bastığını ve gelişen yönün bilimsel sosyalizmden yana olduğunu gördü.

"... Selimiye'nin son günlerinde ve Selimiye sonrası Ankara Cezaevi'nde olsun, Kayseri Cezaevi'nde olsun, halkıma daha çok nasıl yararlı olacağım konusunda özenli bir arayışa yöneldim. Kendime dedim ki: Gerçeğe uygun olmayan temeller üzerine kurulu olan her şey, gerçeğin ateşi karşısında erir, yıkılır. Hayatındaki yalanları, zaafı, o yalanlara ve zaafıların tekabül eden bütün ilişkileri, nesnel koşulların elverdiği oranda temizle. Yalnız kalmaktan korkma. Gerçek seni güçlendirecektir."

Bu eleştirel ve sorgulayıcı tutumdan sonra, daha bilinçli ve güçlü bir atılım yaptı. Artık sanat ile sınıf mücadelesi arasındaki çok yönlü ilişkiyi, felsefi açıdan daha net görebiliyordu.

Uzlaşmaz sınıflar biçiminde parçalanmış bir toplumda, "tarafsız"lığın içinde güçlüden yana olmanın bir biçimi olduğunu; en az bilim ve siyaset adamları kadar, sanat ve edebiyat ustalarının da toplumu değiştirme savaşımına etkin olarak katıldığını net olarak görüyordu. Kendisini şöyle tanımlıyor:

"... Ülkemin tüm sorunları üzerine düşünmek araştırma yapmak, gerekli kitapları okumak, bazı konularda yazı yazmak, günlük siyasal ve toplumsal gelişmeleri izlemek zorunda olan ve kendisini geleceğin daha zor, daha karmaşık sorunlarına hazırlamakla yükümlü, siyasal yanı ağır basan bir sanatçığım..."

Toplumdaki sınıf çatışmasından soyutlanmış bir "sanat uğraşı"na özenen, geçici yol arkadaşları için ise şöyle der:

"... siyasetle uğraşmamam için, sa-

nat alanının dar sınırları içinde kalmam için ellerinden geleni yaptılar. Çünkü onlar, arayış içinde yenileşen Yılmaz Güney'den korkuyorlardı..."

Devrim, kitleler, parti, mücadele...

O'nun genelsiyasal kavrayışını, toplam üç kitaptan oluşan, *Siyasal Yazıları* nı okuyan herkes bilir. Devrimin bir avuç öncü kadroya değil, geniş yığınların görkemli katılımına dayanacağını bir makalesinde şöyle vurguluyor:

"Küçük-burjuva devrimcileri, hal-ki 'yürekliendirmek ve coşturmak' için, silahlı eylemlere varıncaya dek, bir yığın yol denerler; fakat kitleleri eğitmek, onlara sınıfın siyasal bilincini götürmek, devrimin dostlarını ve düşmanlarını iyice tanıtmak için, kitlelerin bizzat içinde yapılması gereken çalışmayı pek göstermezler. Çünkü onlar için, bir avuç yürekliendirici yeterlidir... ve kitleler günü gelince onların ardından gidecekler, devrimi gerçekleştireceklerdir. Bu görüş yanlışdır... Kitleleri yürekliendirmek ve coşturmak, doğru savaşım hedefleri doğrultusunda sadece bir adımdır. Bu yön, mücadelenin sadece bir adımı olarak özellikle vurgulanmıyorsa, getirilen görüşler eksik ve küçük-burjuva dünya görüşünün sınırları içinde kahr." (S.Y. C:1 sf: 121)

Devrimde, örgütsüz kitlelerin rolünü abartan, öncü bir partiyi reddeden, küçümseyen anlayışlara haklı bir konumda karşı çıktı. Marksizm-Leninizmin bu alandaki evrensel gerçeğini, ödünsüz savundu. Öncü partiyi yaratmanın, belirleyici önemini sürekli vurguladı. Kendiliğindencilığın, her iki biçimiyle de mücadele etti.

Halklara ve sınıflara ihanet

Modern revizyonizm, Tito ile başladı. Asıl yıkıcı etkilerini, Kruşçev şahsında dışa vurdu. Çinli modern re-

vizyonistler ve Gorbaçovlukla birlikte, açıktan Batı tipi kapitalizm hayranlığına dönüştü. Güney'in bu alandaki görüşlerini yığınlara maletmek önemlidir. Gorbaçov'la en uç noktada ifadesini bulan; "devrimler çağı sona ermiştir", "çağımız sosyalizm ile kapitalizmin buluşma çağıdır" vb. teoriler, yaşanan dünya gerçeğine aykırıdır. O, Ekim Devrimi'nden beri yaşanmakta olan çağın temel özelliklerinin hala geçerli olduğuna inanmaktaydı.

"Çağımız emperyalizm ve proleter devrimleri çağıdır; çağa niteliğini veren çelişme, kaynağını emek-sermaye çelişmesinden alan, sosyalizm ile kapitalizm arasındaki çelişmedir. Dünya proletaryası bu çelişmeyi devrimci bir biçimde çözmeye, yani kapitalizmi ortadan kaldırmaya ve kendisini de söndürmeye kararlıdır. Dünya proletaryası, 'Sovyet' sosyal-emperyalistlerinin sosyalizm ile kapitalizm arasındaki çelişmede, kapitalizm yönünde saf tuttıklarını, hiçbir bulanıklığa yer vermeyecek biçimde, kavramak ve kavratmak zorundadır. Gerek ulusal, gerek ulusal demokratik, gerekse de toplumsal devrim için yola çıkan uluslar, ezilen halklar ve sınıflar, 'Sovyetler Birliği'nin niteliğini doğru kavrayamazlarsa uluslarına, halklarına ve sınıflarına ihanet ederler. Lenin'in, Stalin'in proleter sosyalist Rusyası ile Kruşçev-Brejnev revizyonistlerinin sosyal-emperyalist Rus-

yaşı birbirinden ayrılmalıdır. Kruşçev revizyonizmi, proletarya diktatörlüğü yerine 'bütün halkın devleti' adı altında, sosyal-faşist burjuva partisini geçirirken, amacı proletaryayı ve emekçi kitleleri baskı altına almak, kapitalizmi iyice yerleştirmek, her türden devrimci muhalefeti ezmek ve egemenliği için savaşa hazırlamaktır.

"Yeni 'Sovyet' burjuvazisinin, dünya emperyalistleriyle 'barış içinde birarada yaşama'sı ve 'barış içinde yarışması' için, devrimden vazgeçmekten başka hiç bir şeye hizmet etmeyen, 'iktidarı barışçı yoldan ele geçirme' teorisi, bugün yerini, iktidarın darbeyle, komployla ele geçirilmesi teorisine bırakmıştır. Marksizm-Leninizm, emperyalistlerin uzun bir süre barış içinde yaşayamayacaklarını öğretir. Emperyalistlerarası barış, emperyalistlerarası savaş için hazırlık dönemidir. ABD ile SB arasında, dünyanın yeniden paylaşılması için verilen savaşın keskinleşmesi, Marksist-Leninistlerin yanılmazlığını bir kez daha ortaya koymuştur. Afganistan'ın faşist işgali, ABD'nin Vietnam deneyinin bir başka örneğidir. Aynı zamanda, Sovyet revizyonistlerinin kardan teorilerinin erimesinin ve iflasının bir göstergesidir." (C:1, sf: 59-60-61, age)

"Sovyetler Birliği'nin bugün, geçici ve zorunlu geri çekilişi, çağımızın temel gerçeklerini değiştirmemektedir. Güney, "Sovyet(!) kökenli bütün teorilerin, sözleri ve biçimi ne olursa olsun, 'Sovyet' burjuvazisinin stratejisine hizmet edeceği unutulamaz" diyordu. Bugün Gorbaçov'un şahsında ortaya çıkan da budur.

Proletarya diktatörlüğü zorunlu

Bugün uluslararası proleter hareketin en önemli tartışma konuların-

dan biri, geriye dönüş sorunu. Y. Güney'in bu konudaki görüşleri - bazı yüzeyselliklere karşın - doğrudur.

"... Siyasi iktidarın proletaryanın eline geçmesi ile sınıf mücadelesi durmaz. Yeni bir biçimde, proletarya diktatörlüğü altında daha da şiddetlenerek sürer. Proletarya, sınıfsız

topluma sürekli başarılar kazanarak, düz bir hat izleyerek varamaz..." (age, C:2, sf: 48)

Sovyetler tecrübesi hakkında şu görüşlere yer vermektedir:

"... SBKP (B) içinde, taa kurulduğu günden beri süren iki çizgi arasındaki mücadele, yani proleter yol ile burjuva kapitalist yol, burjuvaziyle proletarya arasındaki mücadele, Stalin'in ölümünden kısa bir süre sonra, burjuvazinin lehine değişti..." (age, C:3, sf:187)

Güney, Kruşçev modern revizyonizmine karşı, Mao dönemi ÇKP'si önderliğinde, dünya proleter hareketinin yürütmüş olduğu tarihsel mücadelenin, zengin mirasına sahip çıkar. Sınıf mücadelesinin, iktidarda bulunan parti içine de yansıyor, keskin mücadelelere dönüştüğüne inanır. Aralık 1978'de kaleme aldığı ve AEP-MK üyesi Fikret Şehu'nun şahsında, Mao inkârcılığı eleştiren bir makalesinde bunu irdeler.

"... Parti içinde sınıf mücadelesinin ifadesi olan iki çizgi mücadelesinin reddi, aslında diyalektiğin reddidir..."

Stalin ve Mao'ya yaklaşım

Güney, Mao ve Stalin'in şahsında sosyalist devrim deneylerine yönelen azgın saldırılar karşısında, ayakta kalmayı başarmış ender aydınlardandır. Bugün, modern revizyonistler. "üç dünya"cular, troçkistler, sivil toplumcular, (Mao'ya yönelik olarak AEP'li revizyonistler) vb. odaklar, pervasızca saldırı yarışındalar. Güney'in Mao ve Stalin'i "değerli Marksist-Leninistler" olarak savunması önemli bir mevzidir. İnkârcı AEP'ne yanıtı şöyle:

"... Mao, ÇKP içinde Marksizm-Leninizmi temsil etmiştir. Za-

man zaman parti önderliğini ele geçiren, ya da yönetimde etkin duruma gelen burjuva radikallere, sağ ve 'sol' oportünistlere karşı, Mao Marksizm-Leninizmi savunmuştur. Mao'nun da çeşitli dönemlerde hataları olabilir. Hataları, tarihi zorluklar ve koşullar içinde ele almak gerekir. Özellikle, ölümünden sonra Mao'ya yeni Çin yönetimi tarafından yöneltilen 'eleştiriler'in içeriğini ve amacını çok iyi kavramak ve bu konuda çok dikkatli olmak gerekir." (age, C:1, sf:128)

Aynı makalede, Stalin'in ÇKP hakkındaki ve 1978 öncesi AEP ve Enver Hoca'nın, Mao ve onun önderliğindeki ÇKP'ne yönelik, övgü ve olumlu değerlendirmelerini anımsatır. *Halkın Kurtuluşu, Devrimci Halkın Yolu ve Halkın Birliği*'ni eleştirir.

"Şimdi vestiyer kafalara soruyoruz: Daha düne kadar 'Mao çağımızın en büyük Marksist - Leninistidir' diyordunuz. 'Yaşasın Marksizm - Leninizm - Mao Zedung Düşüncesi' diyordunuz. 'Mao Zedung Düşüncesi' demeyenleri Marksist kabul etmiyordunuz. Mao'yu beşinci usta olarak görüyordunuz. Şimdi Enver Hoca, 'Mao Zedung ve şürekası' diyor, '.... Marksist-Leninist yolu izlemediler' diyor. Ne diyeceksiniz şimdi? Bir çırpıda 'Mao Zedung oportünisttir' mi diyeceksiniz? Uzun bir süre ÇKP'nin gözüne girmek için, tel cambazlarına taş çıkartacak numaralar yaptınız, şimdi de aynı öz ve tutumla Arnavutluk Sosyalist Halk Cumhuriyeti'ni ve AEP'nin gözüne girmek için parandeler atıyorsunuz. Marksistler içten, dürüst ve açık yürekli olurlar. Hile ve entrikalarla uğraşmazlar. Bir şeyin doğru olduğunu kabulün göstergesi, ona körükörüne bağlılık yemini değildir. Eleştirel olma temelinde kavramak ve özümlemektir."

Devrimin ideolojik engelleri

Yazdığı pek çok makalede "içteki düşmana karşı savaşılmadan, dıştaki düşmana karşı savaşılamayacağını" belirtir. İdeolojik savaşımın rolü ve önemini ısrarla vurgular. Modern revizyonizme, "üç dünya"cılığa, troçkizme, reformizme, orta yolculuğa, maceracılığa, grupçuluğa ve küçük-burjuva oportünizminin her çeşidine kar-

şı özenli bir savaşımdan yanadır. Bunlar içerisinde, modern revizyonizmi (sosyal emperyalizmi) özellikle öne çıkarır. Pek çok ülkede iktidarda bulunmaları nedeniyle, avantajlarına dikkat çeker. Baş tehlike olarak görür.

Grupçuluğa karşı özverisiz

Devrimin temel sorunlarından biri grupçuluk. Bu konuda Güney'in takındığı tavır, günümüzde de geçerlidir. Grupçuluğa karşı savaşım, özünde felsefi idealizme karşı savaşım demektir. Grupçulukla, başka ülkelerin devrim deneylerini körükörüne ve dogmatik bir biçimde taklit etme has-

salığı arasındaki ilişkiyi, kavramaya ve gücü ölçüsünde kavratmaya çalıştı.

"Ülkemizde, grupçuluktan yakınmayan bir tek grup yoktur. Herkes 'grupçuluk var' diyor. Fakat, suçu tespitten sonra, suçluyu dışarıda arıyor. Bunların çoğunluğunun yakınması, grup çıkarlarını korumayı temel alan yakınlardır. Savları, grupçuluk hastalığının dışlarında varolduğudur. Soruna böyle bakınca, grupçuluğa karşı savaşım, sadece dış karşı savaşım sorunudur. Yani dış karşı, grup yapısını korumanın savaşımıdır. İşte, temel yanlışlardan ve körlüklerden biri budur."

Grupçuluğun, temel kaynaklarından biri olarak, siyaset üretiminde ülke gerçeğini temel almama sorununu tartışır. "....grupçulukta baş köşeyi kimseye bırakmayan ve taraftarlarının bilincini vestiyer sanan *Halkın Kurtuluşu*'na..." karşı şu görüşleri dile getirir:

"...başta HK olmak üzere, gruplar hiçbir zaman, ülkemizin gerçeğini temel alarak siyasi yönlerini çizememişlerdir. Onlar, varlıklarını ilk biçimlenişinden son biçimlenişine dek, kendilerini uluslararası etkilere göre biçimlendirmişler, varlıklarının ve

'tek doğru' oluşlarının kanıtını uluslararası bir 'merkez'in desteğinde aramışlardır. Marksizm-Leninizmi, hiçbir zaman yaratıcı bir tarzda kavramamış, evrensel gerçeğini, ülkemiz devrimci pratiğine uygulama temel yasasını ciddi biçimde ele almamışlardır. Varlıklarının bütün dönemlerinde, en temel sorunlarda bile yanlış düşünürken, 'en doğru' olarak, hep kendilerini görmüşler, hayatın gerçeğine karşı kör olmayı seçmişlerdir." (age, C:1, Sf: 218-219)

Yaygın ve yıkıcı etkiler taşıyan grupçuluğun, özünde küçük-burjuva bireyciliği ve kariyerizmi olduğu gerçeğine dikkati çeker. Şu uyarıda bulunur:

YILMAZ-FATOŞ GÜNEY: İmralı Cezaevi, yıl 1978.

"Grupçuluğa karşı savaşırken, karşılaşılabilecek en önemli engellerden biri de, grup yapılarını korumada ısrarlı olanların kullanacakları grupçu şiddettir. Grup çıkarlarını korumak için gösterilen tepki, kimi zaman ideolojik ve teorik yetmezlik nedenleriyle kaba bir şiddete dönüşür. Devrimciler ve halka karşı da kullanılan bu şiddete bazı gruplar, 'devrimci şiddet' adını takarlar. Oysa bu, devrimci şiddet değil, devrime karşı bir şiddettir." (age, sf:203)

Önderlik nereden çıkacak?

Güney'in *Ne İçin Savaşıyoruz* adlı makalesi, kendi deyimiyle, "tamamlanmamış, son noktası konulmamış".

Bu makalesinde, 12 Eylül 1980'e kadar mevcut olan bütün parti, grup ve akımları ayrı ayrı tahlil etmektedir. "Sovyetler" Birliği, Çin, Arnavutluk takipçisi ve "orta yolcu" siyasi akımların, devrim karşısındaki tutumlarını çözümledikten sonra, devam eder:

"Öte yandan emperyalizme, Rus sosyal emperyalizmine, 'üç dünya'cı Çin revizyonizmine karşı mücadele eden, AEP'ne Marksist-Leninist açıdan eleştirel bir gözle bakan, Stalin ve Mao'yu, önemli hatalarına karşın Marksist-Leninist kabul eden, başta TKP/ML ve TKP/ML kökenli gruplar olmak üzere; son çalkantılar nedeniyle, çeşitli siyasetlerden kopan arkadaşlarla, sağlıklı bir platform oluş-

turulabilir. Mücadele yürüten küçüklü-büyük bir çok grup, birbirine yakın şeyler düşünmekte. Fakat aralarında bağlantı kuramamaktadırlar. Biz bu konuda, üzerimize düşen bütün görevleri yapmaya hazırız. Bu gruba topladığımız güçleri, kendimiz de içinde olmak üzere, belli hata ve eksiklikler taşımalarına karşın, devrim önderliğinin fışkıracığı kaynak olarak görüyoruz. Devrimin esas güçleri buradadır." (age, C:2, sf: 136137)

Ulusal sorunda açık tutum

Kürt sorunu karşısındaki tutumu, Güney'in genel siyasi görüşleri içinde oldukça önemli yer tutar. Ciddi bazı öngörülerini içerir. Geleneksel olarak, Türkiye "sol"unun ve aydınlarının (parlak bir örnek oluşturan İ. Kaypakkaya ve arkadaşlarıyla, İsmail Beşikçi gibi birkaç istisna dışında) çakılıp kaldıkları, bir çeşit sınav konusu olan, Kürt sorunu karşısında tutumu enternasyonalisttir.

Kendini zor yoluyla parçalanmış bir ülkenin insanı olarak görüyor, bu parçalanmışlık içerisinde bir bireyi olduğu ulusun sorunlarına ilişkin çözüm önerilerini şu şekilde formüle

ediyordu:

"Kürt halkının ayrı örgütlenme hakkı vardır; fakat biz, Türk, Kürt ve ezilen diğer milliyetlerden proletaryanın ortak örgütlenmesini, devrimin sağlığı ve başarısı açısından zorunlu görüyoruz. Ancak böyle bir örgütlenme, sınıf temeli üzerine oturtulmuş bir örgütlenme, proletaryanın çıkarlarına uygundur. Milliyet esasına göre örgütlenmeyi savunmak, burjuva örgütlenme anlayışıdır. Başlangıçta ayrı örgütlenmeler de olsa -ki öyledir- son çözümlemede, yaşam birlikte örgütlenmeyi dayatacaktır.

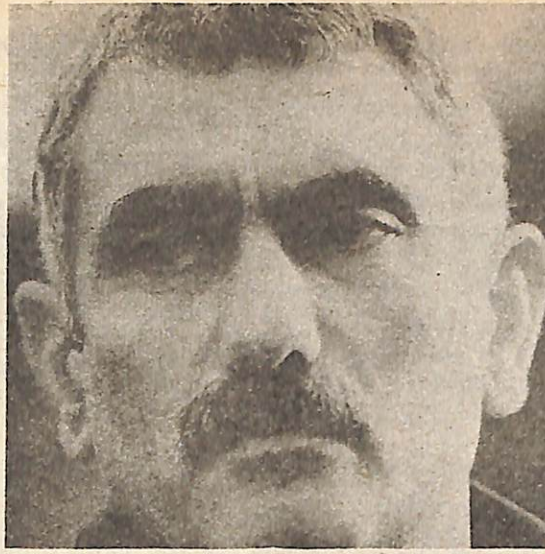
Kürt proletaryasının ayrı örgütlenme isteğinin bir yanı, Kürt ulusalcılığının ürünü ise, öbür yanı da, Türk sol'unun yarattığı güvensizliğin, şöven tutumun ürünüdür..." (C:2, sf:143)

Aynı makalede, "Kürt ulusu ve ezilen halklar üzerindeki baskılara karşı çıkmak, Kürt ulusunun kendi kaderini tayin hakkı da içinde olmak üzere, ulusal ve demokratik haklarını savunmak görevimizdir. Bu görev anti-faşist, anti-feodal, anti-sömürgeci mücadele görevleri ile birlikte yürütülmelidir. Kürt, Türk ezilen halkların düşmanları ortaktır; ortak örgütlenme zaferin en temel koşuludur" der. Sonucunda, "Birleşik Halk Cumhuriyeti"ni yaratacak olan, "Toplumsal-Demokratik Halk Devrimi"ne önderlik etmesi için şu formülasyonu önerir: "Çeşitli uluslardan proletaryayı savaşa hazırlamak için, ortak devrimci sınıf partisini oluşturmak acil görev"dir.

Devrimin şiddete dayanması...

Devrimin, son çözümlemede örgütlü, bilinçli yığınsal bir şiddet eylemi ve insanların iradesi dışında, nesnel bir olgu olduğu evrensel gerçeğini içtenlikle benimser. Devrimci şiddet, her türlü pasifizme, maceracılığa karşı inandırıcı bir tarzda savunur. Bu gerçeği dogmatik ve mekanik olarak ele almaz. Savaşın biçimlerinin objektifliğini, bunun nesnel koşullarla ilişkisini kabul eder.

Güney'e göre, sahip olunan nesnel koşullardan ötürü, "devrimimiz silahlı devrim olacaktır. Örgütlenme bu amaca uygun olmalıdır." Legal ve illegal mücadele diyelektiği hakkında

ise çok kısa ve çarpıcı konuşur:

"...Legal çalışması olmayanın, illegal çalışması verimsizdir. Illegal temelleri olmayanların da legal çalışmaları kuma yazı yazmaktır."

Enternasyonalizm

Denilebilir ki, hemen bütün siyasal yazıları, enternasyonalizm teması ile sıkı bir şekilde dokunmuştur. Çifte standartlara düşmez. "Bir zalime sırt vererek, başka bir zalime karşı savaşılamaz" yacağının derin bilinciyle pratiğine yön verir. ABD ve diğer Batılı emperyalistlerin, her türlü işgal ve müdahalelerini nefretle lanetler. Afganistan işgalini ve Polonya'daki baskıcı rejimi ise "enternasyonalizm" adına alkışlamaz. Alkışlayanları haklı olarak kınar. Yanısıra, kardeş dünya halklarının ortak düşmanlarını göstererek, proleter bir dünya devrimi fikrini daima canlı tutmaya çalışır.

"Herhangi bir ülkede verilen devrimci mücadele, dünya proleter devriminin bir parçasıdır. Görevlerimizi yerine getirirken, özel olarak ülkemiz proletaryasına ve halkına, genel olarak da dünya proletaryasına ve devrimci halklarına karşı sorumluyuz... Proleter enternasyonalizminin özü, bir ülkedeki devrimci hareketin çıkarlarını, dünya proleter hareketinin çıkarlarından koparmamak ve dünya proleter hareketinin çıkarlarını temel almaktır. Birinci enternasyonalist görev de, kendi ülkemizde devrimi gerçekleştirmektir."

Yenice Köyünden Paris'e

Adana'nın Yenice Köyü'nde baş-

layan ve hiç beklenmedik bir dönemde Paris'te son bulan bu seçkin insanın yaşamı, inanılmaz zorluklarla, durup dinlenmek bilmeyen bir hırsıyla, geleceğe güven ve başeğmez kavgalarla doludur. Ustalaştı, bilendi, giderek altilmez bir güç haline geldi.

O, aşiret kavgalarının, kan davalarının, koyu bir ulusal ve sınıfsal zulmün, kısacası, aydınlığın hemen yanıbaşında Ortaçağ karanlığının ortasında terkedilmek istenen bir halkın parçasıydı. Genç yaşlarda, "komünizm propagandası yapmak suçu"ndan cezavleriyle tanışmaya başladı. "A-

sıl hapishane, insanın kafasında yarattığı hapishanedir. Yaşamı sınırlayan hapishane odur. İlk fırsatta yıkılmalıdır. Dünyayı daha iyi kavrayabilmesi için... Hapis olan benim fiziğimdir. Kafam değil ve onu kimse durdurmaz." diyordu. Hep direndi, çalıştı ve üretti. Egemenlerin ve yordakçılarının, O'nun siyasi kimliğini, sanat ve edebiyat ürünlerini görmezlikten gelmeleri, gerçeği değiştiremez. Siyasi kimliği ve ürettikleriyle proletarya devriminin, ezilen ulus ve halkların yanında hep vardı. Varolmaya devam edecektir.

Son sürgün de, O'nu sevgisinden ve inançlarından koparamadı. Ülkesini, zorunlu olarak terkedişinin birinci yıldönümü olan 1982 Ekiminde şunları söylüyordu:

"Benim için sürgün, ülkemin taşına toprağına, havasına suyuna, ağacına kuşuna, insanına aşına özlem demektir.../ Benim için sürgün, dünyanın çeşitli halklarıyla ilişki kurmak demektir.../ Benim için sürgün, ülkeye yeniden dönebilmek için, kararlı bir mücadele demektir.../ Benim için sürgün, bir anlamda sansürlü film yapabilmek ve özgürce düşünebilmek demektir.../ Benim için sürgün, sürgün demek değildir..."

Sarsılmaz inancı ve yarattığı zengin sanatsal mirasla; anti-faşist, anti-emperyalist, anti sosyal-emperyalist ve anti-feodal, toplumsal gerçekçi sanat ve edebiyat cephesinin ortak silahı oldu. Onurla koruduğu ideolojik kimliği ve yürüttüğü siyasal mücadeleyle, anti-modern revizyonist, anti - trokist...proleter devrimci cephenin ortak mevzisi haline geldi.

Emeğiniz ürün verecektir

1975 yılında zar zor "Yurtsever gençlik" Gazetesi çıktığında, soluklandırıran bir mesaj, yorum bekleyen yüzlerce insan, büyük bir düş kırıklığına uğramıştı. Önemli bir sayfa, şimdi denize karşı keyfedip büfecilik yapan bir arkadaşın "Divriği Köyleri" adlı uydurma yazısına ayrılmıştı.

Sonraki yıllarda çıkabilen dergiler, giderek bu boşluktan kurtulsalar da "İbrahim.." tutuculuğundan kurtulamayıp, kendi yeteneksizliklerini, "İbrahim" öykülerinin arkasına saklayan yolları izlemişlerdi. Gördüm ki *Yeni Demokrasi*'den de ötede, samimi ve cesur bir yolu seçmişsiniz. Dergideki imzalar arasında, İbrahim'in yakın arkadaşları da var. Kollektif olduğuna inandığım "Komünarca" da ise, başlarken olabilecek en açık yolu irdeliyorsunuz. Bunun cesur olduğu kadar, halâ paçalarını sıvamayıp *Rusya'da Kapitalizmin Gelişmesi*'nde oyalanan tutucu çaresizlerin, odun duvarlarına çarpıp kalacağını da biliyorsunuzdur. Yıllar önce söylemeye çalıştığımız, bugün açıkça kitlelere sunduğumuz düşünceler, İbrahim'in 1970'de Alibeyköy'de, Garbis'in Halil Berktaş'ı "ufalamasından" sonra yaptığı, değerlendirmede de vardı.

Zor tartışmalara yöneldiğinizi elbette biliyorsunuz. İşte burada, size merhaba deyip, başarılar dilemek yavan olacak. Ama şimdilik elden aynı rüzgarı solumanın rahatlığı dışında birşey gelmediğini kabullenmek zorundayım.

Önemli saydığım dileğim; Türkiye 776.000 km.kare inancıyla, her kasaba ve köyde satışı, haber akışını izlemenizdir. Emeğiniz ürün verecektir, kutlu olsun.

Emre DİLLİOĞLU/İSTANBUL

Değiştirmek için değişmek

Komün'ün satır aralarında vurguladığı bu slogan, bugün daha gür haykırılmalı. Dünya ve ülkemiz açısından, özellikle içinde bulunduğumuz süreçte, buna daha çok ihtiyaç duyulmaktadır.

Komünarlar yola çıktı!
Ayak seslerini duyuyoruz...

Yeni süreç yeni sorunları, yeni çözüm yöntemlerini gerektiriyor. Herşeyin kendi özgüllüğü içinde ele alınması ve bundan hareket edilmesi gerekiyor. Her ülkenin ekonomik, siyasi ve kültürel yapısı bir ve aynı olmadığı gibi, emperyalistlerle ilişki ve ilişkileri de bir ve aynı değildir.

Dünya ekonomik sistemindeki eşitsiz ve dengesiz gelişme, tek tek ülke özgülleri içinde daha karmaşık bir hal alıyor. Bu olgu, politikadaki kıvraklığı, yaratıcılık ve çok yönlülüğü proleterya hareketine dayatıyor. Bizler, kendi özgüllüğümüz içinde onun ihtiyaçlarına yanıt veren politi-

kalar üretmek ve mevzilenmek zorundayız. Bizler, nesnelliği yakalayarak, Marksizm-Leninizmin evrensel ışığında özgün bir politika oluşturulacağı inancındayız. Komün'den soluduğumuz havanın da bu yönde olması, bizleri sevindirdi.

Sosyalist sistemin doğması ve gelişmesinin yarattığı coşku ve atılım, sosyalizmin kalelerinin burjuvazi tarafından içten tek tek fethedilmesi; sistemin geçici ama ağır bir yenilgi almasıyla birlikte durgunluğa, hayal kırıklığına, paniklemelere yolaçtı. Bu, devrim cephesinde önemli alt-üst oluşlara neden oldu. Yarattığı kriz, bir çok komünist ve devrimci yapılanmanın ufkunu karartmış ve beyinlerini dumura uğratmıştır. Yaşanan gerici fırtınalara göğüs geremeyenler, sonbahar yaprakları gibi sağa sola savruldu. Bir çok hareket, grup ve yapılanma, idealizmin batağında çürümekle kalmayıp, etraflarına zehir saç-

Yeni devrimci mevzide buluşmak

Komün'ün yayın hayatına girmesiyle yurtdışında olan biz emekçilerin ve politik mültecilerin içinde yaşadıkları sosyal ve toplumsal sorunları diel getirmenin, ülkedeki emekçi kardeşlerimize iletmenin de aracı olacak yeni ve devrimci bir meziye kavuşmasının sevincini yaşıyoruz.

Komün'ün maddi ve manevi destekleyicileri olmak, bulunduğu alanlarda okunması ve okutulması için elimizden gelen çabayı harcayacağımızı; göndereceğimiz yazı haber ve resimlerle de daha zengin bir içeriğe kavuşması görevine aktif olarak katılıp destek vereceğimizi bildiririz. □

Komün Okurları/İSVİÇRE

maya devam ediyor. Bir kaos yaşanmaktadır. Bu geçici bir durumdur. Mutlaka aşılacağından kuşumuz yoktur.

Marksizm-Leninizmin, Mao Zedung Düşüncesinin silahlarıyla donanmış alternatif bir öncü gücün oluşmaması, sorunlara yeni sorunlar eklenmesine neden olmaktadır. Felsefi idealizm, maceracılık, dogmatizm, pasifizm, reformculuk ve kendiliğindencilik hep bu alternatifsizlik batağının ürünleri olarak geliyor. Devrim cephesini parçalayarak burjuvaziye yarayan bu durum, Marksist-Leninist teorinin gücüyle aşılabılır. **Komün**'de de, bu yönde olumlu yaklaşımların olması sevindiricidir.

Türkiye ve bağımlı ulus devrimlerinin, sınıf bilinçli öncü müfrezelerinin yaratılması başat sorundur. Pratiğin ocağında, teorinin ateşiyle kavru-lacak merkezi bir güce ihtiyaç vardır. **Komün**'ün bu sorunlara parmak basması bizce olumlu bir adımdır. Öncü ve birlik sorununa daha net ve açık bir bakış açısı sunulmalıdır. Ayrıca, ittifaklar sorununa da açıklık getirilmelidir.

Çeşitli nedenlerle belli bir hareketle bütünleşmemiş, dışlanmış, ayrılmış grup ve çevrelerden tutun da, en geniş Marksist-Leninistleri kapsayacak bir yayın politikası oluşturulmalıdır. İdeolojik ve siyasi hesaplaşma içerisinde, birlikte yeniyi yaratmak ve biçimlendirmek zorunludur. **Komün**'ün hattı açık olmalıdır. Unutulmamalıdır ki, değiştirmek için değişeceklerle birlikte değişmeye hazır olmak gerekiyor.

Derginin bazı sayfaları demokrasi kürsüsü olabilmeli, başka devrimci çevrelere de açık olmalıdır. Tartışmalara, farklı yaklaşım ve anlayışlara tahammül gösterebilecek bir esnekliğe sahip olacağınıza inanıyoruz.

Nesnel yakalamak için, nesnel üzerinde konuşmak ve güncel olanı yakalayarak somut politikalar üretmek zorunludur. Nesnel yakalamak için onun içinde olmak, kitleler arasında canlı bir iletişim ağı yaratmak gerekiyor. Günceli yakalamanın, salt siyasi gerçekleri açıklamakla olmaya-cağı ortadır. Bizzat onun ürünlerinin toplanacağı bir merkeze yöneltmek için kafa yorulmalıdır. Enternasyona-

lizm ruhuyla dolu olmanın yanısıra proletaryanın ve çeşitli ulus ve ulusal azınlıklardan emekçi halkın sesi olmak, onlara bilinç taşımak ve harekette geçirmek yönünde yol gösterici perspektifle hareket edilmesinin gerekli olduğuna inanıyoruz.

Her hareket çıktığı kozanın ve ortamın alışkanlık ve davranışlarını belli bir süreç boyunca şu veya bu oranda üzerinde taşıyor. **Komün**'ün çıktığı toprak, yabancı olmadığı bir topraktır. Bu toprağın hakkını vermek gerekiyor. İnkarcı olunmamalı, doğru olan tezlere cesaretle sahip çıkılmalı, yanlışlara karşı tavizsiz olunmalıdır. Teoride tıkanıklıklar, aşılması gereken, güncel uygun hale getirilmesi gereken yanlar vardır. Tabular yıkılmalıdır. **Komün**'ün bu yöndeki yaklaşımları cesaret verici olmasına rağmen yetersizdir.

Dünyayı değiştirmek için kavramak, kavramak için de değişmek gerekiyor. □

Nesimi ŞAHAN, Zeynel KARAHAN,
Yadigar KUYU, Şükrü ERDOĞAN,
İsmet ÇOLAK / BARTIN

İleri bir noktayı temsil ediyor

Devrimci kamuoyunda eksikliği hissedilen bir çizginin, anlayışın savunucuları olarak yayın hayatına başlamanız sevindirici bir gelişmedir.

Komün düne ve içinden çıktığı koşullara göre teoride, gerek geçmişe gerekse bugüne yaklaşımında, ileri bir noktayı temsil ediyor. Geçmiş yanlışlara işaret etmekle ve görece doğru alternatifler sunmakla önemli bir işlev yüklenmiş durumdadır. Ancak mevcut sorunların kapsamı ve bo-

yutu göz önünde bulundurulduğunda, aldığı mesafenin hala yeterli olmaktan çok uzak olduğu ve genelde, ülkemiz ve dünya sorunlarını kavramada henüz yetersiz bir konumda olduğumuz teslim edilmeli. Hala değişmeye ve ilerlemeye şiddetle ihtiyaç duyulmaktadır. Değişmek, yenilenmek hepimizin görevi.

Sosyalizmin sorunları, emperyalist sistem içindeki yeni gelişmeler, yeni eğilim doğrultuları, ülkemizdeki

sosyal ve ulusal sorunların niteliği, kapsamı, boyutu vb. bir dizi temel sorun, pratikte ilerlemenin sağlıklı gerçekleştirilmesi açısından, daha tahlilci yaklaşımları gerektirmektedir. **Komün**'ün bu yönde atacağı her adımın pratik yansısını da bulacağına inanıyorum. **Komün** emekçilerine başarılar diliyorum. □

G. Köksal YILDIRIM/BARTIN

BEN DEVLETİM İŞKENCE YAPARIM

Hüseyin KIVANÇ
2. BASI

● BEN DEVLETİM İŞKENCEYİ SEVERİM

Hüseyin KIVANÇ
B D S YAYINLARI

Emir Ali YAĞAN

URMİYE MAVİSİ

Umut Yayıncılık ve
Basım San. Ltd. Şti.

bengi ateşler çalıp olimpos'a
küsüp gitti tanrılar
sararak dengini inkarlara

bengi ateşlere yakıp olimpos
çekip gitti tanrılar pür-telaş
basarak ongunların kafasına

E. Ali YAĞAN